

ЗЕЛЕНА КНИГА
СИСТЕМНИЙ ПЕРЕГЛЯД ЯКОСТІ
ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
«РОЗДРІБНОГО РИНКУ
ПРИРОДНОГО ГАЗУ»

СЕРПЕНЬ – 2017

ОФІС ЕФЕКТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

FORBIZ
Створення кращого
бізнес-середовища

ОФІС ЕФЕКТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

info@brdo.com.ua, office@brdo.com.ua
+38 (044) 332 49 12, +38 (094) 832 49 12
Київ, вул. Хорива, 55-К
www.brdo.com.ua

Офіс ефективного регулювання BRDO було засновано у листопаді 2015 року, задля сприяння створенню ефективного регулювання і поліпшення економічних свобод в Україні (з пріоритетом для малого/середнього бізнесу). Саме з цією метою ми реалізуємо інклюзивний та відкритий процес оптимізації регуляторних відносин на ринках паливно-енергетичного комплексу, який призведе до взаємної довіри та партнерства держави й бізнесу.

Документ підготовлено експертами Офісу ефективного регулювання.

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ:

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ: Олексій Гончарук, Ігор Лавриненко

КЕРІВНИК СЕКТОРУ «ЕНЕРГЕТИКА»

ОФІСУ ЕФЕКТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ BRDO: Олексій Оржель

ГРУПА ЕКСПЕРТІВ

ОФІСУ ЕФЕКТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ BRDO: Антон Зоркін, Катерина Кикоть, Ольга Нечитайло,
Сергій Регелюк

ПЕРЕДМОВА

Підготовка та публікація Зелених книг є поширеною практикою стимулювання і організації професійних дискусій щодо актуальних проблем і шляхів їх вирішення. Як правило, публікація Зеленої книги з певної проблематики є передумовою наступного етапу – розробки документу, в якому формуються основи державної політики, спрямованої на розв'язання виявлених проблем.

ПЕРЕДУМОВОЮ СТВОРЕННЯ ЦІЄЇ КНИГИ СТАЛИ НАСТУПНІ ЧИННИКИ:

- ➔ необхідність повної імплементації Закону України «Про ринок природного газу України», гармонізації регуляторного поля та практик ведення бізнесу на ринку природного газу з вимогами Третього енергетичного пакету ЄС;
- ➔ стратегічна важливість газу для розвитку бізнесу в Україні;
- ➔ наявність конфліктних ситуацій між державою, бізнесом та споживачами з приводу ціноутворення, прав власності та розвитку конкуренції на роздрібному ринку природного газу.

ДОСЛІДЖЕННЯ, присвячене пошуку та аналізу проблем застосування інструментів, що регулюють роздрібний ринок природного газу, зокрема:

- ◆ Ліцензування;
- ◆ Державного регулювання цін та тарифів;
- ◆ Страхового запасу газу та норм споживання газу;
- ◆ Рахунків зі спеціальним режимом використання;
- ◆ Державної підтримки;
- ◆ Норм надання послуг.

Правильне та повне усвідомлення цієї проблематики дозволить системно підійти до реформування системи державного регулювання, прибрати невинновдані бар'єри, оптимізувати процедури, виправити помилково чи надмірно застосоване регулювання, імплементувати кращі світові практики. Результатом впровадження запропонованих Офісом підходів до розв'язання проблем стане розвиток малого та середнього бізнесу, зростання економіки та конкурентоспроможності вітчизняних товарів, скорочення безробіття, зменшення фінансових та часових витрат бізнесу.

Цілком усвідомлюємо, що існують інші інструменти, що фактично застосовуються для опосередкованого регулювання роздрібного ринку природного газу, зокрема встановлені державою механізми регулювання інших енергетичних ринків. Крім того, існують інструменти, які мають універсальний характер. Такі інструменти регулювання будуть досліджені Офісом ефективного регулювання в майбутньому при проведенні аналізу регулювання інших ринків та загального державного інструментарію у сфері контролю та нагляду.

Зелена книга сформована на основі аналізу законодавства України станом на 04.09.2017.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
РЕЗЮМЕ	6
1. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ	
1.1 ЦІЛІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	9
1.2 ОСНОВНІ СУБ'ЄКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ, ЇХ ПОВНОВАЖЕННЯ ТА РЕГУЛЯТОРНІ ІНСТРУМЕНТИ	11
1.3 ОБ'ЄКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....	18
ВИСНОВОК ЗА РОЗДІЛОМ 1	22
2. АНАЛІЗ РЕГУЛЯТОРНИХ АКТИВ РИНКУ	23
2.1 ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРЕЛІКУ РЕГУЛЯТОРНИХ АКТИВ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ РОЗДРІБНИЙ РИНОК ПРИРОДНОГО ГАЗУ	23
2.2 ОЦІНКА АКТУАЛЬНОСТІ ТА ЗАКОННОСТІ РЕГУЛЯТОРНИХ АКТИВ.....	25
ВИСНОВОК ЗА РОЗДІЛОМ 2	29
3. АНАЛІЗ ВІДПОВІДНОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ЗОБОВ'ЯЗАННЯМ УКРАЇНИ ІЗ НАБЛИЖЕННЯ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄС ЗА УГОДОЮ ПРО АСОЦІАЦІЮ, ДОГОВОРОМ ПРО ЗАСНУВАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СПІВТОВАРИСТВА ТА КРАЩИМ МІЖНАРОДНИМ ПРАКТИКАМ	30
ВИСНОВОК ЗА РОЗДІЛОМ 3	37
4. ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ НА РОЗДРІБНОМУ РИНКУ ПРИРОДНОГО ГАЗУ: ОСНОВНІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСИ	38
5. ПРИЄДНАННЯ ДО ГАЗОРОЗПОДІЛЬНОЇ СИСТЕМИ	
5.1 ОПИС БІЗНЕС-ПРОЦЕСУ ТА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ.....	42
5.2 ЦІЛЬ: «ЗАХИЩЕНИЙ СПОЖИВАЧ, ЯКІСНІ ТОВАРИ І ПОСЛУГИ».....	44
5.3 ЦІЛЬ: «ВИСОКА КОНКУРЕНЦІЯ»	52
5.4 ЦІЛЬ: «БЕЗПЕЧНА ТА СУЧАСНА ЕНЕРГЕТИКА»	53
ВИСНОВОК ЗА РОЗДІЛОМ 5	56
6. ОРГАНІЗАЦІЯ КОМЕРЦІЙНОГО ОБЛІКУ ГАЗУ	
6.1 ОПИС БІЗНЕС-ПРОЦЕСУ ТА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ.....	57
6.2 ЦІЛЬ: «ЗАХИЩЕНИЙ СПОЖИВАЧ, ЯКІСНІ ТОВАРИ І ПОСЛУГИ».....	59
6.3 ЦІЛЬ: «ВИСОКА КОНКУРЕНЦІЯ»	64
6.4 ЦІЛЬ: «БЕЗПЕЧНА ТА СУЧАСНА ЕНЕРГЕТИКА»	66
ВИСНОВОК ЗА РОЗДІЛОМ 6	67
7. РОЗПОДІЛ ПРИРОДНОГО ГАЗУ	
7.1 ОПИС БІЗНЕС-ПРОЦЕСУ ТА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ.....	68
7.2 ЦІЛЬ: «ЗАХИЩЕНИЙ СПОЖИВАЧ, ЯКІСНІ ТОВАРИ І ПОСЛУГИ».....	72
7.3 ЦІЛЬ: «БЕЗПЕЧНА ТА СУЧАСНА ЕНЕРГЕТИКА».....	85

8. ПОСТАЧАННЯ ГАЗУ	
8.1 ОПИС БІЗНЕС-ПРОЦЕСУ ТА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ.....	92
8.2 ЦІЛЬ: «ЗАХИЩЕНИЙ СПОЖИВАЧ, ЯКІСНІ ТОВАРИ І ПОСЛУГИ».....	100
8.3 ЦІЛЬ: «ВИСОКА КОНКУРЕНЦІЯ»	112
ВИСНОВОК ЗА РОЗДІЛОМ 8.....	127
9. КОМЕРЦІЙНИЙ ОБЛІК ГАЗУ	
9.1 ОПИС БІЗНЕС-ПРОЦЕСУ ТА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ.....	128
9.2 ЦІЛЬ: «ЗАХИЩЕНИЙ СПОЖИВАЧ, ЯКІСНІ ТОВАРИ І ПОСЛУГИ».....	130
9.3 ЦІЛЬ: «ВИСОКА КОНКУРЕНЦІЯ»	132
ВИСНОВОК ЗА РОЗДІЛОМ 9.....	133
10. ПРОВЕДЕННЯ РОЗРАХУНКІВ	
10.1 ОПИС БІЗНЕС-ПРОЦЕСУ ТА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ.....	134
10.2 ЦІЛЬ: «СТАБІЛЬНИЙ ФІНАНСОВИЙ СТАН»	137
ВИСНОВОК ЗА РОЗДІЛОМ 10	141
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	142
ПЕРЕЛІК ТЕРМІНІВ	143
ДОДАТКИ	146

РЕЗЮМЕ

РОЗДРІБНИЙ РИНОК ПРИРОДНОГО ГАЗУ включає в себе систему господарських відносин, що виникають між споживачем, постачальником газу та розподільною компанією в процесі купівлі-продажу газу та доступу до мереж. Він об'єднує **12,2 млн споживачів¹, 307 постачальників, 46 операторів ГРМ²**. Обсяг використання газу у 2016 році склав³ **33,2 млрд м³**, що приблизно дорівнює **8 млрд USD⁴**. Протяжність розподільної інфраструктури – **309,5 тис. км⁵**.

0,8% СПОЖИВАЧІВ – ПРОМИСЛОВОЇ ТА БЮДЖЕТНІ УСТАНОВИ

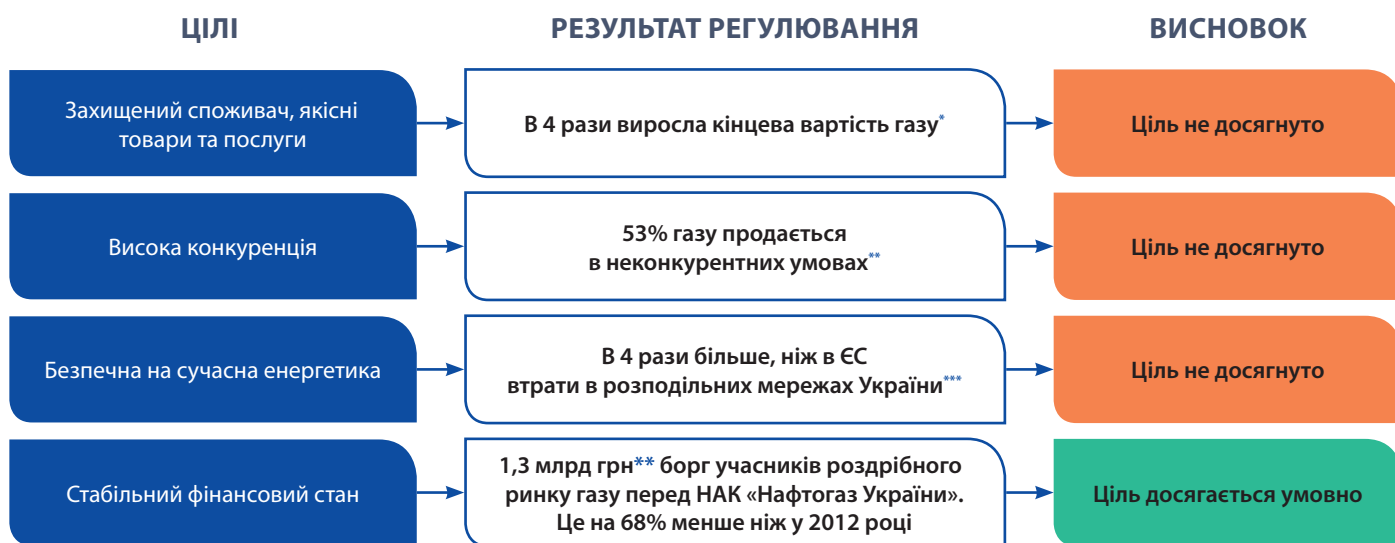
Вони споживають **36% газу**, що надходить в ГТС України. Газ купується ними за вільними цінами. За період 2012-2016 років обсяг споживання газу промисловими та бюджетними споживачами впав на **52%**, у т. ч., через негативний тренд розвитку промисловості, спричинений комплексним впливом ряду чинників політичного та економічного характеру⁶. При цьому, ціна газу для промисловості та бюджету зросла за період 2013-2016 років та I півріччя 2017 року **в 2 рази з 4651 грн за тис. м³ до 9286 грн за тис. м³**.

99,2% СПОЖИВАЧІВ – НАСЕЛЕННЯ ТА РЕЛІГІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Вони купують газ за встановленими державою цінами у визначених державою постачальників⁷. Також, держава регулює ціну та процес постачання газу, що використовується для забезпечення потреб населення у теплі та гарячій воді. Населення, релігійні організації та ТКЕ, що задовольняють їх потреби, разом споживають **53% (17,6 млрд м³) газу**, що надходить до ГТС України. За період 2012-2016 років та I півріччя 2017 року їх споживання впало на **32%**, при цьому середня вартість газу для населення зросла **в 4 рази⁸ з 1773 грн за тис. м³ до 6918 грн за тис. м³**.

В цілому, популярність газу, як первинного енергоносія, стрімко падає – сукупний обсяг ринку скоротився за 2012-2016 роки на **42,2%**. При цьому, популярність послуги з стандартного приєднання до ГРМ, після стрибка цін, знизилась на **53%⁹**.

* За період 2013-2016 років середня вартість газу для населення (за інформацією НАК «Нафтогаз України»)

** У 2016 році

*** У 2015 році

1 Звіт про результати діяльності НКРЕКП у 2016 році, затверджений постановою НКРЕКП від 30.03.2017 № 460

2 Перелік суб'єктів господарювання, які отримали ліцензії на право провадження діяльності із зберігання природного газу, газу (метану) вугільних родовищ; постачання природного газу, газу (метану) вугільних родовищ за регульованим тарифом; постачання природного газу; транспортування природного, нафтового газу і газу (метану) вугільних родовищ трубопроводами; транспортування нафтопродуктів магістральними трубопроводами; транспортування нафти магістральними трубопроводами; розподілу природного, нафтового газу і газу вугільних родовищ; розподілу природного газу станом на 14.07.2017 http://www.nerc.gov.ua/data/filearch/litsenziini_reestry/perelik_gaz.pdf

3 За інформацією НАК «Нафтогаз України», з них 11% витрачається в процесі доставки та опосередковано оплачуються кінцевими споживачами в тарифах на розподіл та транспортування газу

4 Власні розрахунки BRDO на основі даних НКРЕКП та НАК «Нафтогаз України»

5 Звіт про результати діяльності НКРЕКП у 2016 році, затверджений постановою НКРЕКП від 30.03.2017 № 460

6 Необхідність кардинальної зміни правил регулювання, конфлікт з Російською Федерацією (у т.ч. в сфері енергетики), анексія Криму [з березня 2014 року], початок бойових дій на сході України [з квітня 2014 року], нестабільність курсу гривні та загальна економічна криза.

7 Перелік суб'єктів господарювання, які отримали ліцензії на право провадження діяльності із зберігання природного газу, газу (метану) вугільних родовищ; постачання природного газу, газу (метану) вугільних родовищ за регульованим тарифом; постачання природного газу; транспортування природного, нафтового газу і газу (метану) вугільних родовищ трубопроводами; транспортування нафтопродуктів магістральними трубопроводами; транспортування нафти магістральними трубопроводами; розподілу природного, нафтового газу і газу (метану) вугільних родовищ та розподілу природного газу станом на 16.08.2017 - http://www.nerc.gov.ua/data/filearch/litsenziini_reestry/perelik_gaz.pdf

8 За інформацією НАК «Нафтогаз України»

9 Порівняння даних за 2014-2016 роки складене на основі інформації НКРЕКП та НАК «Нафтогаз України»

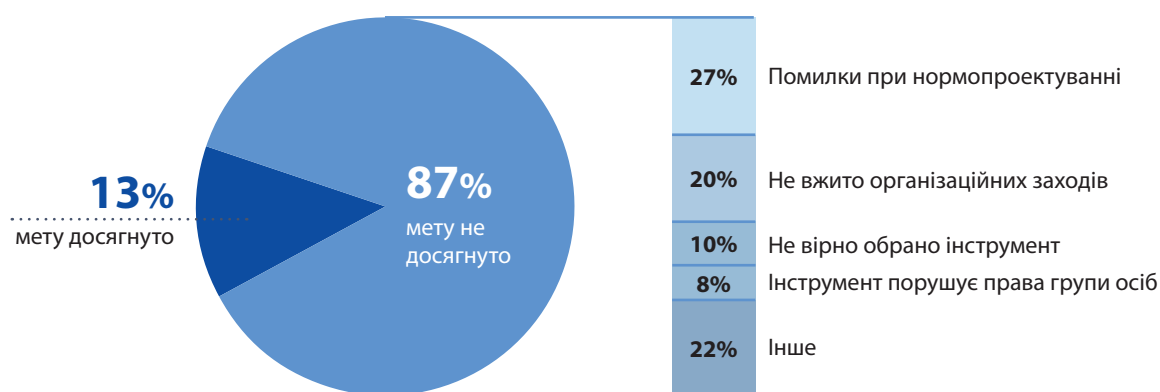
В процесі регулювання ринку держава має **ЧОТИРИ ОСНОВНІ ЦІЛІ** – захистити споживача, стимулювати конкуренцію, забезпечити безпечність експлуатації мереж та стабільний фінансовий стан учасників ринку.

Регуляторне поле ринку складається з **87** нормативно-правових актів, **20** (або **23%**) з яких було прийнято на виконання положень Закону України «Про ринок природного газу» для гармонізації внутрішнього регуляторного поля з вимогами Третього енергетичного пакету. Зараз більше **28%** всіх регуляторних актів (**25** акти) мають ознаки незаконних та/або неактуальних за результатами оцінювання за методикою Rolling Review.

Дефекти нормативно-правового поля спричиняють іншу проблему – застарілі або невірно імплементовані регуляторні інструменти перешкоджають досягненню регуляторної мети.

Офісом було сформовано **33** кейси застосування **17** інструментів регулювання до **6** бізнес-процесів роздріб-ного ринку газу. Після їх аналізу було встановлено, що виявлено **52** регуляторні проблеми та лише **8** випадків ефективного застосування інструментів. Аналіз показав, що регулювання у **87%** випадків є недостатньо ефективним. Найбільш проблемним бізнес-процесом є постачання природного газу (**21** проблема), через наявність ряду перешкод ведення бізнесу у цій сфері.

ЯКІСТЬ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗДРІБНОГО РИНКУ ПРИРОДНОГО ГАЗУ

КМУ на ринку газу регулює ціну постачальників зі спеціальними обов'язками (ПСО) та процедуру купівлі-продажу ними ресурсу газу. Але інститут ПСО, який з 2017 року мав діяти у разі наявності виключних обставин¹, застосовується КМУ² для забезпечення населення газом та усуває конкуренцію на роздрібному ринку газу. Зволікання КМУ з впровадженням повномасштабного ринку газу призвело до ініціації Секретаріатом Енергетичного Співтовариства справи проти України³.

Приклад з ПСО показує, що регуляторна політика має недостатньо системний та прогнозований характер, через відсутність цільових індикативних показників функціонування ринку та обов'язку органів влади враховувати їх при прийнятті рішень.

Повноваження НКРЕКП⁴, Міненерговугілля⁵ та Держпраці⁶ на ринку є досить нечіткі. Так, відповідно до Закону України «Про ринок природного газу», НКРЕКП має найбільш широке коло повноважень та величезний вплив на ринок. Одночасно, Міненерговугілля має функції, які дублюють окремі функції НКРЕКП, та функції, що фактично не реалізуються. Присутність Держпраці, як органу, що має забезпечувати технічне регулювання ринку природного газу, фактично є номінальною, що може створювати перешкоди для виконання НКРЕКП власних обов'язків. Тому, з метою оптимізації роботи державних органів, повноваження Держпраці у сфері технічного регулювання ринку газу пропонуємо передати до НКРЕКП.

¹ Абзац п'ятий пункту першого прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про ринок природного газу України»

² Постанова КМУ «Про затвердження Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу» від 22.03.2017 № 187

³ Secretariat initiates case on Ukraine's public service obligations in the natural gas sector - <https://www.energy-community.org/news/Energy-Community-News/2017/08/22.html!#>

⁴ Закон України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг»

⁵ Положення про Міністерство енергетики та вугільної промисловості України, затверджене Указом Президента України від 06.04.2011 № 382/2011

⁶ Положення про Державну службу України з питань праці, постановою КМУ від 11.02.2015 № 96

Про основні регуляторні інструменти варто відзначити наступне:

- ◆ Ліцензія є недієвим інструментом регулювання операторів ГРМ та надмірно обтяжливою для постачальників. Методика визначення обсягу санкцій за порушення ліцензійних умов відсутня, що посилює корупційні ризики;
- ◆ Тарифи на розподіл формуються за методологією «витрати плюс», що не стимулює операторів ГРМ до ощадливого та ефективного використання ресурсів. При цьому, тарифи розраховуються та перевіряються фактично «в ручну» без застосування єдиного автоматизованого програмного забезпечення;
- ◆ Система державної підтримки вразливих споживачів потребує подальшої оптимізації, з урахуванням критеріїв адресності, потрібності та ефективності;
- ◆ Рахунки зі спеціальним режимом використання, незважаючи на свою ефективність, є інструментом неприйнятним країнам ОЕСР, а їх застосування може наносити шкоду інституту власності та призводити до розмивання відповідальності за невиконання господарських зобов'язань;
- ◆ Одним з головних недоліків технічного регулювання (технічних норм), є фактична безвідповідальність за високі втрати газу високих втрат газу у мережах, які фактично перевищують загальноєвропейський показник в **4 рази**. Одночасно, прийнятий у 2015 році Кодекс ГРМ зобов'язує операторів ГРМ зменшувати втрати принаймні на **5%** щороку;
- ◆ Норми надання послуг (правила взаємодії учасників ринку) в цілому досить комплексно охоплюють всі наявні на ринку бізнес-процеси, але містять ряд норм, що сприяють порушенню прав споживачів та стримують розвиток конкуренції.

Крім того, невиконання вимог щодо відокремлення оператора ГТС (ПАТ «Укртрансгаз») від діяльності з постачання, видобутку та розподілу природного газу та особливе (часто монопольне) становище НАК «Нафтогаз України» на всіх ринках газової галузі може стримувати розвиток конкуренції на роздрібному ринку газу.

Враховуючи зазначене, чинна система державного регулювання роздрібного ринку природного газу потребує **подальшої оптимізації та гармонізації** з вимогами Третього енергетичного пакету. **Складність проведення реформи посилюється, через:**

- ◆ відсутність єдиного політичного бачення балансу інтересів держави та споживачів;
- ◆ участь НАК «Нафтогаз України» у судовій справі проти ПАТ «Газпром»;
- ◆ конфліктів навколо питань про користування інфраструктурою;
- ◆ політичний популізм.

Зважаючи на вказане, Офіс має сподівання, що ця книга, а також розроблена в майбутньому на її основі Біла книга, допоможуть органам законодавчої та виконавчої влади більш комплексно підійти до формування державної регуляторної політики на роздрібному ринку природного газу, за необхідності, переглянути її та удосконалити методології застосування регуляторних інструментів.

1 | ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ

1.1

ЦІЛІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

ПРИРОДНИЙ ГАЗ¹ – корисна копалина, яка являє собою суміш вуглеводнів та неуглеводневих компонентів, перебуває у газоподібному стані за стандартних умов (тиск **760 мм** ртутного стовпа і температура **20°C**) і є товарною продукцією. Газ використовується як паливо для індивідуального та централізованого опалення та приготування їжі, як паливо для електростанцій та машин. Природний газ є сировиною у хімічній промисловості.

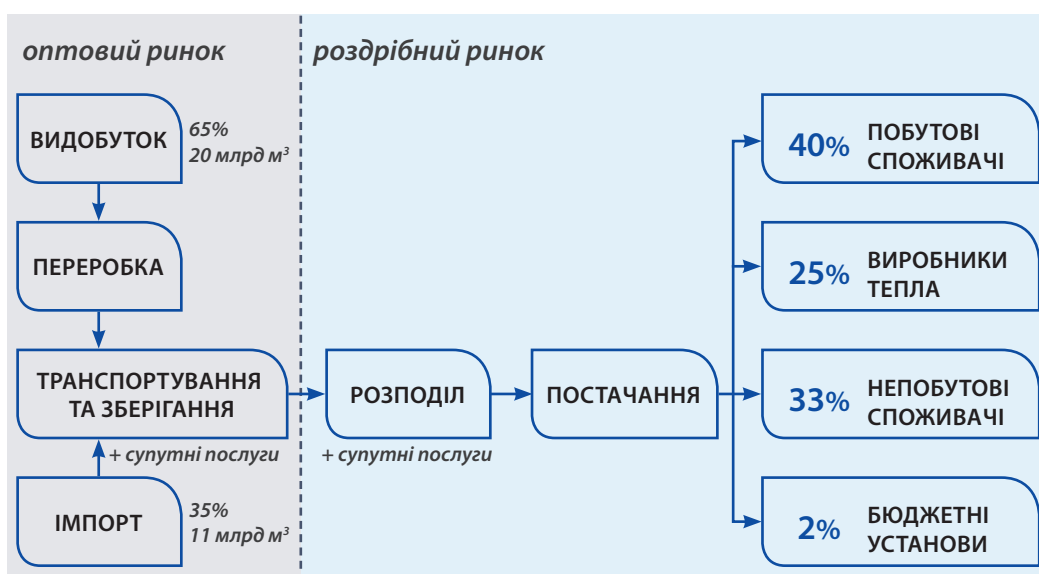
У 2016 році 🇺🇦 Україна спожила **33,2 млрд м³** природного газу², що складає **24%** від загального паливно-енергетичного балансу. За даними Global Energy Statistical Yearbook³, Україна споживає природного газу на **40%** більше, ніж 🇵🇱 Польща (при цьому, ВВП Польщі⁴ в **5 разів** вище за ВВП України), в **3 рази** більше, ніж 🇷🇴 Румунія (ВВП Румунії в **2 рази** вище) та в **5 разів** більше, ніж 🇳🇴 Норвегія (ВВП Норвегії в **4 рази** вище). Одночасно, обсяг вітчизняного споживання на **42%** менше ніж у 🇫🇷 Франції (співвідношення ВВП – **26,4 рази**), в **3 рази** менше ніж в 🇩🇪 Німеччині (співвідношення ВВП – **37 раз**) та на **50%** менше ніж в 🇹🇷 Туреччині (співвідношення ВВП – **9,2 рази**).

ПРИМІТКА:

Історія газової галузі в Україні налічує близько **100 років** – і саме з території України були здійснені перші у світі міждержавні поставки природного газу: у 1945 році розпочато поставки з Дашавського та Опарського газових родовищ до Польщі.

РИНОК ПРИРОДНОГО ГАЗУ⁵ – сукупність відносин, що виникають у процесі купівлі-продажу, постачання природного газу, а також надання послуг з його транспортування, розподілу, зберігання (закачування, відбору). Ринок природного газу можна умовно розділити на два сегменти – оптовий та роздрібний.

РИНКИ ПРИРОДНОГО ГАЗУ

1 Закон України «Про нафту і газ»

2 <http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/E8A50F7214508AE8C22580BC00440E84?OpenDocument>

3 Natural gas domestic consumption - <https://yearbook.enerdata.net/natural-gas/gas-consumption-data.html>

4 <https://ru.wikipedia.org>

5 Закон України «Про ринок природного газу»

РОЗДРІБНИЙ РИНОК ПРИРОДНОГО ГАЗУ – система відносин, що виникають між споживачем, постачальником та оператором ГТС у процесі постачання та розподілу природного газу, а також при наданні супутніх послуг (приєднання до мереж, улаштування вузлів обліку, комерційного обліку товару, тощо).

Безперервність постачання природного газу, створення конкурентного ринкового середовища та умов для системного розвитку галузі, модернізації виробничих та інфраструктурних потужностей, а також захищений споживач і фінансова стабільність ринку – є безумовними пріоритетами державного регулювання, які відображені в основних законодавчих актах.

1.2

ОСНОВНІ СУБ'ЄКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ, ЇХ ПОВНОВАЖЕННЯ ТА РЕГУЛЯТОРНІ ІНСТРУМЕНТИ

Основні стейкхолдери	Ступінь інтересу	Можливість впливу
ДЕРЖАВА УКРАЇНА В ОСОБІ:		
Кабінету Міністрів	●	●
Міністерства енергетики та вугільної промисловості	●	●
Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	●	●
Міністерства економічного розвитку і торгівлі	●	●
Державної служби з питань праці	●	●
Міністерства фінансів	●	●
Державної фіскальної служби	●	●
УЧАСНИКИ РИНКУ:		
Споживачі природного газу	●	●
Суб'єкти, що здійснюють видобування, переробку, транспортування, зберігання, розподіл, постачання природного газу	●	●
Виробники та продавці енергетичного устаткування, приладів обліку, контролю і регулювання споживання газу	●	●
Проектні, будівельні, монтажні організації	●	●
МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ:		
Європейський Союз	●	●
Енергетичне Співтовариство	●	●

● високий рівень

● середній рівень

● низький рівень

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ – вищий¹ орган у системі виконавчої влади, який реалізує свої повноваження безпосередньо та через інші органи виконавчої влади.

ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ КМУ НА РИНКУ ПРИРОДНОГО ГАЗУ

1 РЕГУЛЮВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ОБОВ'ЯЗКІВ:

- ◆ встановлює обсяг та умови виконання спеціальних обов'язків;
- ◆ визначає критерії вибору осіб, які виконують спеціальні обов'язки;
- ◆ обирає суб'єктів, на яких покладаються спеціальні обов'язки;
- ◆ визначає порядок компенсації втрат від здійснення спеціальних обов'язків;
- ◆ визначає порядки відкриття (закриття) та обслуговування рахунків із спеціальним режимом використання;
- ◆ обирає уповноважені банки, що обслуговують рахунки зі спеціальним режимом використання.

2 РЕГУЛЮВАННЯ ПОСТАЧАННЯ:

- ◆ щороку встановлює розмір страхового запасу газу;
- ◆ визначає порядок проведення конкурсу з визначення постачальника «останньої надії»;
- ◆ обирає постачальника «останньої надії» за результатами конкурсу на **3 роки**;
- ◆ затверджує прогнозний річний баланс надходження та розподілу природного газу в Україні.

3 РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДНІЙ МОНОПОЛІЙ:

- ◆ визначає порядок обрання суб'єктів, що проводять незалежну експертизу вихідних даних проектів будівництва об'єктів газотранспортної або газорозподільної системи;
- ◆ встановлює правила охорони магістральних трубопроводів;
- ◆ врегульовує питання пов'язані з визначенням та діяльністю Партнера ГТС.

4 ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ:

- ◆ визначає критерії для віднесення споживачів до категорії вразливих;
- ◆ встановлює порядок надання державної допомоги вразливим споживачам.

ОСНОВНІ ІНСТРУМЕНТИ КМУ

ЦІЛІ

Захищений споживач, якісні товари та послуги	Стабільний фінансовий стан
Надбавка постачальників	Державна підтримка
Ціна газу	Рахунки зі спеціальним режимом використання
Перелік постачальників зі спеціальними обов'язками	
Норми надання послуг	
Норми споживання газу (для споживачів, що не мають лічильників)	
Страховий запас газу	

ІНСТРУМЕНТИ

Уряд 18.07.2017¹ схвалив нову Енергетичну стратегію України до 2035 року²: «**Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність**», в якій значна увага приділяється питанням розвитку ринків природного газу.

МАЙБУТНЄ ГАЗОВОГО РИНКУ

I етап (2017-2020 рр)

Створено повноцінні ринки природного газу.
Реформовано компанії газового сектору.

Завершено:

- імплементацію III енергетичного пакету;
- інституційну інтеграцію України до ENTSO-G.

II етап (2020-2025 рр)

Потреби у природному газі повністю задовольняються власним ресурсом.

ГТС України повністю інтегровано в ENTSO-G.

Кооперація з країнами ЄС поглиблюється.

Надійність поставок газу зростає.

Запроваджено оптимальні механізми залучення інвестицій.

III етап (2025-2035 рр)

Збільшено обсяги видобутку та виробництва газу.

- з експлуатації виведено застарілі та неефективні потужності ГТС, ГРС та великих споживачів (зокрема ТЕС та ТЕЦ).

¹ Уряд схвалив нову Енергетичну стратегію України http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=250208523
² Енергетична стратегія України – <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/doccatalog/list?currDir=50358>

Важливим аспектом стратегії є перегляд державного регуляторного інструментарію та пріоритетів. **Зокрема планується:**

- ◆ відмова від формування цінової і тарифної політики за принципом «витрати плюс», перехід до стимулюючого регулювання тарифів та ринкових механізмів;
- ◆ розвиток місцевих енергетичних ініціатив, зокрема малого та середнього підприємництва в енергетичній сфері;
- ◆ запровадження принципів і кращих практик ресурсного менеджменту в державному управлінні нафтогазовими ресурсами;
- ◆ удосконалення правового забезпечення, інституцій і технічної інфраструктури для розвитку ринку комунальних послуг;
- ◆ створення умов для формування технологічних інноваційних парків з використанням сучасних, науково обґрунтованих рішень, технологій та обладнання в енергетичній сфері;
- ◆ підтримка здорового конкурентного середовища, безперешкодного доступу до ринків і існуючої інфраструктури (окрім природних обмежень, а також виходячи з раціоналізації факторів енергетичної безпеки України);
- ◆ проведення стабільної та прогнозованої політики у сфері залучення інвестицій;
- ◆ проведення комунікаційної політики для заохочення входу на ринок міжнародних стратегічних та фінансових інвесторів;
- ◆ трансформація газотранспортної інфраструктури до європейської гнучкої системи безпеки постачань для України та країн Центральної Європи;
- ◆ запровадження системи стратегічного управління, в тому числі, на основі сценарного моделювання ринків.

В цілому, Стратегія містить комплексне та системне бачення розвитку газового ринку, цілі державного регулювання на період 2017-2035 років та план їх реалізації.

МІНІСТЕРСТВО ЕНЕРГЕТИКИ ТА ВУГІЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ (МІНЕНЕРГОВУГІЛЛЯ) – головний¹ орган у системі центральних органів виконавчої влади у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики в нафтогазовому комплексі.

ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ МІНЕНЕРГОВУГІЛЛЯ

1 ТЕХНІЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ:

- ◆ затверджує перелік нормативних витрат і виробничо-технологічних витрат газу, порядок визначення їх розмірів та ведення їх обліку;
- ◆ встановлює нормативи використання і розподілу газу ТКЕ;
- ◆ затверджує технічні норми та стандарти безпеки, координує їх виконання;
- ◆ затверджує вимоги до приладів обліку та правила вимірювання обсягів та визначення якості газу;
- ◆ затверджує план впровадження заходів з організації приладового обліку природного газу;

¹ Положення про Міністерство енергетики та вугільної промисловості України, затверджене Указом Президента України від 6 квітня 2011 року N 382/2011

- ◆ веде реєстр незалежних експертних організацій у сфері приєднання до газових мереж.

2 РЕГУЛЮВАННЯ ОБСЯГІВ РИНКУ:

- ◆ розробляє державні цільові програми, зокрема щодо диверсифікації джерел надходження газу;
- ◆ здійснює, в межах компетенції, проведення аукціонів з продажу газу.

3 РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ:

- ◆ затверджує оператора ГТС;
- ◆ затверджує методикау визначення вільної пропускної спроможності ГТС.

4 ДИВЕРСИФІКАЦІЯ РИЗИКІВ ТА ІНША ДІЯЛЬНІСТЬ:

- ◆ здійснює Національний план дій на випадок кризової ситуації;
- ◆ ухвалює рішення про необхідність вжиття тимчасових запобіжних заходів;
- ◆ здійснює моніторинг ринку газу, у т. ч., безпеки його постачання;
- ◆ регулювання газовидобувної галузі.

ПРИМІТКА:

Перелік функцій визначено на основі Положення про Міністерство енергетики та вугільної промисловості України, затвердженого Указом Президента України від 6 квітня 2011 року N 382/2011, та Закону України «Про ринок природного газу». Одночасно ряд функцій, передбачені фактично не виконуються Міненерговугілля. Наприклад - аукціони з продажу природного газу Міністерством не проводяться, а нормативно-технічне регулювання, в значній мірі, визначається Кодексами ГРМ та ГТС, що були затверджені НКРЕКП.

ОСНОВНІ ІНСТРУМЕНТИ МІНЕНЕРГОВУГІЛЛЯ

НАЦІОНАЛЬНА КОМІСІЯ, ЩО ЗДІЙСНЮЄ ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРАХ ЕНЕРГЕТИКИ ТА КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ (РЕГУЛЯТОР) – державний колегіальний орган, метою діяльності якого є державне регулювання, моніторинг та контроль за діяльністю суб’єктів господарювання у сферах транспортування, розподілу, зберігання (закачування, відбору), надання послуг установки LNG, постачання природного газу. Варто зазначити, що, згідно з законами «Про ринок природного газу» та «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг», Регулятор є органом влади, що має найбільш широке коло повноважень у сфері регулювання роздрібного ринку природного газу та досить різноманітний інструментарій.

ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ НКРЕКП

1 РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ:

- ◆ ліцензування;
- ◆ сертифікація оператора ГТС;
- ◆ затвердження кодексу ГТС, кодексу ГРМ, кодексів газосховищ та кодексу установки LNG, методологій визначення тарифів (цін, плат);
- ◆ встановлення плати за приєднання до мереж;
- ◆ затвердження планів розвитку ГТС та ГРМ та установки LNG (інвестиційні програми).

2 РЕГУЛЮВАННЯ ПОСТАЧАЛЬНИКІВ:

- ◆ ліцензування;
- ◆ забезпечення споживачам можливості вільно обирати та змінювати постачальника;
- ◆ затвердження правил для постачальника «останньої надії»;
- ◆ затвердження правил постачання природного газу;
- ◆ видання висновків щодо відповідності рівня цін на роздрібному ринку законодавству.

3 ЗАГАЛЬНІ ФУНКЦІЇ:

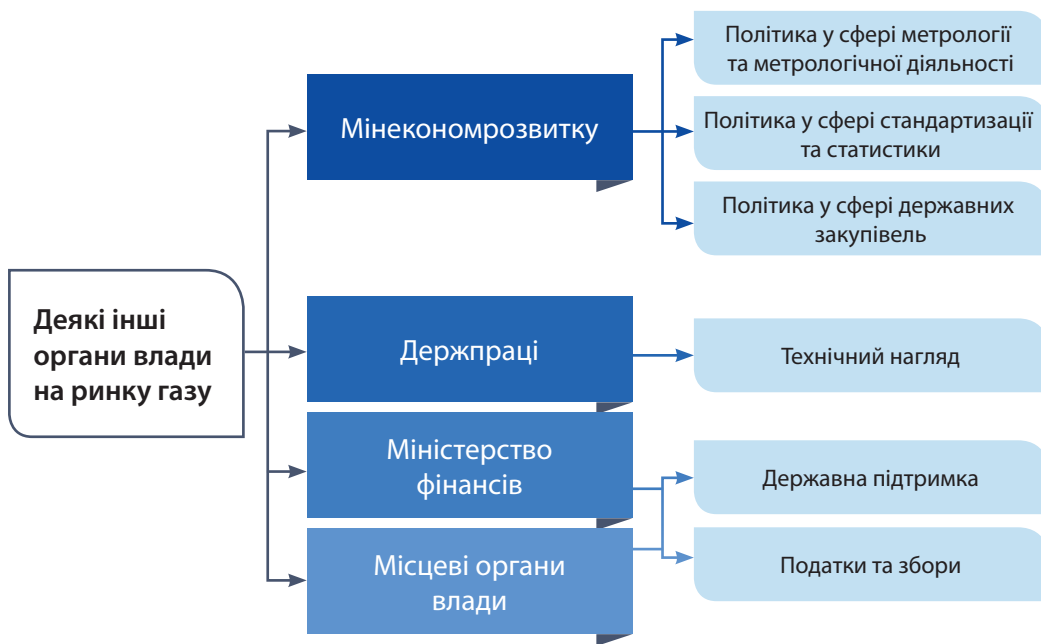
- ◆ регулювання платіжно-розрахункових відносин на ринку;
- ◆ захист прав споживачів та встановлення мінімальних стандартів та вимог до якості послуг;
- ◆ контроль діяльності учасників ринку на відповідність регуляторним актам та рішенням НКРЕКП;
- ◆ моніторинг та аналіз ринків, у т. ч. щодо відкритості, ціноутворення, стану конкуренції;
- ◆ досудовий розгляд спорів.

Прийняття інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність учасників ринку (положень, правил, методик, типових та примірних документів (договорів), форм звітності тощо).

ОСНОВНІ ІНСТРУМЕНТИ НКРЕКП

ЦІЛІ	Захищений споживач, якісні товари і послуги	Безпечна та сучасна енергетика	Висока конкуренція	Стабільний фінансовий стан
	Ліцензія			
ІНСТРУМЕНТИ			Сертифікат оператора ГТС	
	Тариф			
				Рахунки зі спеціальним режимом використання
	Норми надання послуг			

Мінекономрозвитку, Держпраці, Міністерство фінансів, місцеві органи влади при виконанні наданих законодавством повноважень мають здатність впливати на умови функціонування ринку природного газу.

ОБ'ЄКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

ПРИРОДНІ МОНОПОЛІЇ. До ринків, що перебувають у стані природної монополії, наразі відносяться ринки транспортування, розподілу та зберігання природного газу¹, а, отже, оператори ГТС, ГРМ, газосховищ є суб'єктами природної монополії та потребують особливої уваги з боку держави. Зокрема, ціни (тарифи) на їх товари (роботи, послуги) регулюються НКРЕКП, а поведінка (у т. ч., під час взаємодії зі споживачами) жорстко регламентується.

ПРИМІТКА:

Відповідно до закладеної в Законі «Про ринок природного газу» логіки, установки LNG також є інфраструктурними об'єктами, а, отже, їх послуги:

- ... по аналогії з залізничними вокзалами можуть бути віднесені до природних монополій;
- ... або по аналогії з портами та аеропортами можуть бути віднесені до суміжних з природною монополією ринків.

Важливо зазначити, що операторам природних монополій заборонено здійснювати діяльність на суміжних ринках (видобуток/виробництво та постачання природного газу), а оператору ГТС та газосховищ – навіть бути пов'язаним відносинами контролю з постачальниками та виробниками.

Наразі в Україні:

- ◆ діяльність з транспортування природного газу та його зберігання здійснюють ПАТ «Укртрансгаз» та ПАТ «ДАТ «Чорноморнафтогаз» на підставі ліцензій, виданих у 2013 році²;
- ◆ діяльність з розподілу газу здійснюють **41** компанія³ на підставі ліцензій, виданих у 2017 році за новими правилами⁴, та **5** компаній, що мають ліцензії 2010-2015 років⁵.

ПОСЛУГИ ОПЕРАТОРІВ СИСТЕМ РОЗПОДІЛУ

№ з/п	Назва товару (послуги) за СКП	Код СКП
1	Розподіл природного газу (розподілення газоподібного палива через місцеві (локальні) трубопроводи)	35.22 (КВЕД)
2	Приєднання до ГРМ	
3	Прокладання внутрішніх мереж	
4	Підготовка та видача технічних умов	
5	Врізка в діючі газопроводи	
6	Пуск газу	
7	Відновлення газопостачання	

¹ Закон України «Про природні монополії»

² До прийняття Закону України «Про ринок природного газу»

³ Перелік суб'єктів господарювання, які отримали ліцензії на право провадження діяльності із зберігання природного газу, газу (метану) вугільних родовищ; постачання природного газу, газу (метану) вугільних родовищ за регульованим тарифом; постачання природного газу; транспортування природного, нафтового газу і газу (метану) вугільних родовищ трубопроводами; транспортування нафтопродуктів магістральними трубопроводами; транспортування нафти магістральними трубопроводами; розподілу природного, нафтового газу і газу вугільних родовищ; розподілу природного газу станом на 14.07.2017 http://www.nerc.gov.ua/data/filesearch/litsenziini_reestry/perelik_gaz.pdf

⁴ Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з розподілу природного газу, затверджені постановою НКРЕКП від 16.02.17 №201

⁵ ПАТ «Мелітопольгаз», ПАТ ГГ «Макіївкагаз», ПАТ ГГ «Донецькміськгаз», ПАТ ГГ «Донецькоблгаз», ПАТ ГГ «Луганськгаз»

№ з/п	Назва товару (послуги) за СКП	Код СКП
8	Відключення від мереж газопостачання	
9	Технічне обслуговування за договорами	
10	Встановлення / заміна / ремонт газового обладнання	
11	Встановлення / заміна вузлів обліку газу	
12	Повірка лічильників газу	
13	Послуга з гідравлічного розрахунку величин технічної потужності та вільної потужності газорозподільних мереж	

ПОСТАЧАЛЬНИКИ ПРИРОДНОГО ГАЗУ – діють в конкурентному та регульованому сегментах ринку та здійснюють реалізацію природного газу безпосередньо споживачам, на підставі укладених з ними договорів. Наразі ліцензію на постачання газу мають **307** суб'єктів господарювання¹.

ТОВАРИ ТА ПОСЛУГИ ПОСТАЧАЛЬНИКІВ

№ з/п	Назва товару	Код
1	Газ природний	2711 21 00 00 (УКТЗЕД) 06.20.10 (СКП)
2	Торгівля газом через місцеві (локальні) трубопроводи (постачання природного газу)	35.23 (КВЕД)

Відповідно до обсягу обов'язків, постачальників природного газу можна розділити на:

- 1) **«НЕЗАЛЕЖНИХ» ПОСТАЧАЛЬНИКІВ** – ціни таких постачальників не регулюються та визначаються виключно на підставі домовленості між постачальником та споживачем. Через ряд існуючих законодавчих обмежень², сьогодні такі постачальники фактично обмежені у виборі споживача в частині постачання газу побутовим споживачам. Наразі у ринковому сегменті працюють понад **200** суб'єктів.
- 2) **ПОСТАЧАЛЬНИКА «ОСТАННЬОЇ НАДІЇ»** – визначається КМУ за результатами конкурсу. Не має права відмовити в укладенні договору постачання, але строк такого договору не може бути довшим, ніж **60** діб³. Вказане обумовлено тим, що головною метою існування постачальника «останньої надії» є забезпечення безперервності поставок газу тим споживачам, які, в силу об'єктивних обставин, залишились без постачальника з одночасним їх стимулюванням до пошуку нового постачальника. Ціна газу такого постачальника може перевищувати ринкову, але не більше ніж на **20%**⁴. Наразі постачальником «останньої надії» є НАК «Нафтогаз України»⁵.

1 Перелік суб'єктів господарювання, які отримали ліцензії на право провадження діяльності із зберігання природного газу, газу (метану) вугільних родовищ; постачання природного газу, газу (метану) вугільних родовищ за регульованим тарифом; постачання природного газу; транспортування природного, нафтового газу і газу (метану) вугільних родовищ трубопроводами; транспортування нафтопродуктів магістральними трубопроводами; транспортування нафти магістральними трубопроводами; розподілу природного, нафтового газу і газу (метану) вугільних родовищ та розподілу природного газу станом на 16.08.2017 - http://www.nerc.gov.ua/data/filearch/litsenziini_reestry/perelik_gaz.pdf

2 Зокрема, у зв'язку з дією "Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносусільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу", затверджене постановою КМУ від 22 березня 2017 р. № 187

3 Стаття 15 Закону України «Про ринок природного газу»

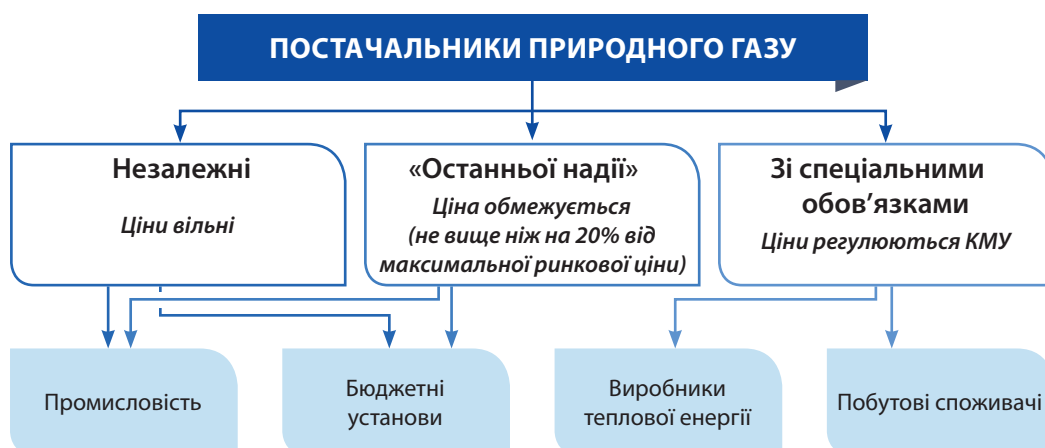
4 Правила постачання природного газу, затвердженні постановою КМУ від 30.09.2015 № 2496

5 Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.12.15 №1307-р «Про визначення Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України» - постачальником «останньої надії»

3

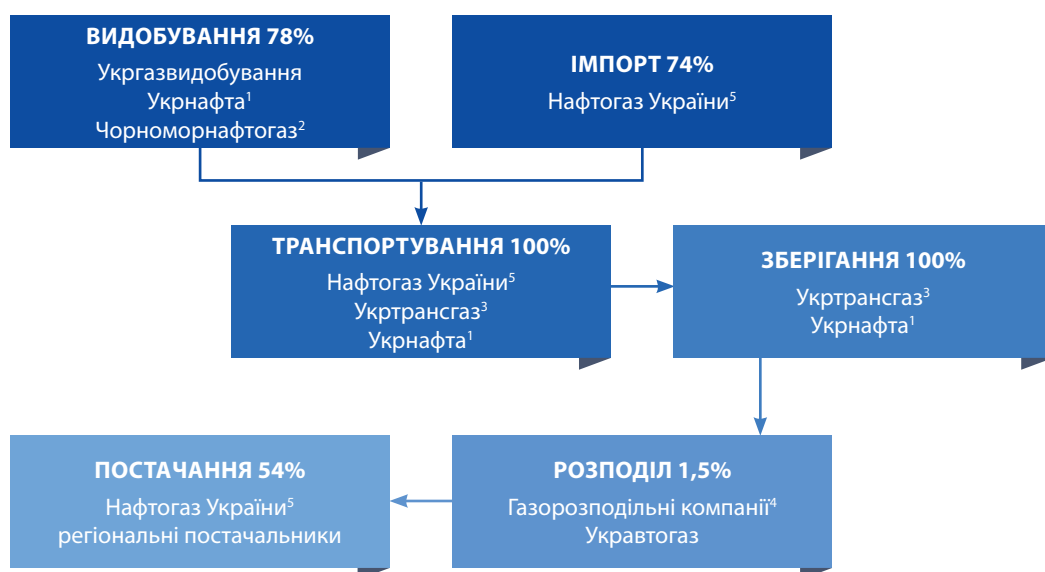
ПОСТАЧАЛЬНИКІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНИМИ ОБОВ'ЯЗКАМИ¹ – продають природний газ за регульованою КМУ ціною для задоволення потреб населення та релігійних організацій. Для забезпечення своєї роботи зобов'язані відкрити в одному з уповноважених КМУ банків рахунок зі спеціальним режимом використання. Таких постачальників можна розділити **на дві підкатегорії**:

- ... «оптовий» PCSO – продає газ виробникам теплової енергії (ТКЕ) та «регіональним» PCSO. Наразі оптовим PCSO є НАК «Нафтогаз України»;
- ... «регіональні» PCSO – це **44** компанії, які здійснюють діяльність на визначеній КМУ території (на території відповідних операторів ГРМ).

НАК «НАФТОГАЗ УКРАЇНИ» – особливий суб'єкт на ринках газу. Це вертикально-інтегрована нафтогазова компанія, яка здійснює повний цикл операцій з розвідки та розробки родовищ, експлуатаційного та розвідувального буріння, видобутку, транспортування та зберігання нафти і газу, постачання природного і скрапленого газу споживачам. НАК наразі є системоутворюючою компанією та найвагомим гравцем на всіх ринках природного газу.

НАК «НАФТОГАЗ УКРАЇНИ» НА РИНКАХ ГАЗУ

Складено BRDO на основі даних НАК «Нафтогаз України» за 2016 рік

¹ «Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносоціальних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу», затверджене постановою КМУ від 22 березня 2017 р. № 187

- 1) НАК «Нафтогаз України» належить **50% + 1 акція** прав голосу ПАТ «Укрнафта».
- 2) В результаті окупації АР Крим Російською Федерацією в 1 кварталі 2014 р. НАК «Нафтогаз України» наразі не здійснює контроль над активами в АР Крим.
- 3) НАК «Нафтогаз України» є стороною контракту з ПАТ «Газпром» на транспортування російського газу європейським споживачам. 31.05.2017¹ Арбітражний інститут торгової палати Стокгольма виніс окреме рішення за першим позовом НАК проти ПАТ «Газпром», яким:
  - ◆ скасував умову «бери або плати» та заборону на реекспорт газу;
  - ◆ задовольнив вимогу щодо перегляду ціни контракту.

Одночасно, арбітраж продовжує розглядати інший спір між НАК «Нафтогаз України» та ПАТ «Газпром» щодо недопоставки та недоплати за послуги транзиту.

Тому приведення діяльності НАК до вимог Третього енергетичного пакету можливе виключно після завершення судових справ між ним та ПАТ «Газпром».

- 4) НАК «Нафтогаз України» володіє міноритарними пакетами акцій деяких газорозподільних та газопостачальних підприємств (за винятком ВАТ «Кіровоград», де НАК належить **51%** акцій) та/або пов'язаний з такими підприємствами іншими видами відносин контролю.
- 5) НАК «Нафтогаз України» має² спеціальний обов'язок продавати (постачати) газ:
  - ◆ виробникам теплової енергії (ТКЕ);
  - ◆ постачальникам природного газу для потреб побутових споживачів та релігійних організацій;
  - ◆ іншим споживачам на підставі укладених договорів про постачання природного газу, у т. ч., під час виконання функцій постачальника «останньої стадії».

¹ «Нафтогаз» vs «Газпром». Чим завершилася битва під Стокгольмом - <http://www.epravda.com.ua/publications/2017/06/1/625580/>

² Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу, затверджене постановою КМУ від 22 березня 2017 р. № 187

ВИСНОВОК ЗА РОЗДІЛОМ 1:

Держава на роздрібному ринку природного газу переслідує **4** основні цілі – захистити споживача, створити умови для розвитку конкуренції (де це можливо), мати сучасну та надійну інфраструктуру, а також забезпечити фінансову стабільність ринку.

Для досягнення вказаних цілей держава використовує широкий інструментарій – тарифне, технічне, фіскальне регулювання, обмеження доступу до ринків, диверсифікація ризиків, державна підтримка, моніторинг та контроль тощо. Найбільш широким колом повноважень наділена НКРЕКП в частині регулювання діяльності природних монополій. В конкурентному сегменті (постачання природного газу) найбільший вплив має КМУ, який призначає постачальників зі спеціальними обов'язками та визначає правила їх діяльності, у т. ч., в частині механізму розрахунку цін на їх послуги.

Основними учасниками роздрібного ринку є оператори газорозподільних мереж, постачальники та споживачі природного газу.

2 | АНАЛІЗ РЕГУЛЯТОРНИХ АКТІВ РИНКУ

Одним з основних завдань проведення системного перегляду ринку постачання природного газу було формування вичерпного переліку регуляторних актів, які безпосередньо регулюють правовідносини, що виникають між всіма учасниками ринку в сегменті малого та середнього бізнесу. Критерії для оцінки актів на предмет належності їх до регуляторних визначені абзацом 2 статті 1 Закону України «Про засади державної регуляторної політики». Аналізу підлягали виключно такі регуляторні акти, які мають первинний характер (основні акти). На відміну від первинних регуляторних актів, регуляторні акти про внесення змін до інших актів не є самостійними регуляторними актами, вони безпосередньо не здійснюють правове регулювання, тому не були включені до переліку.

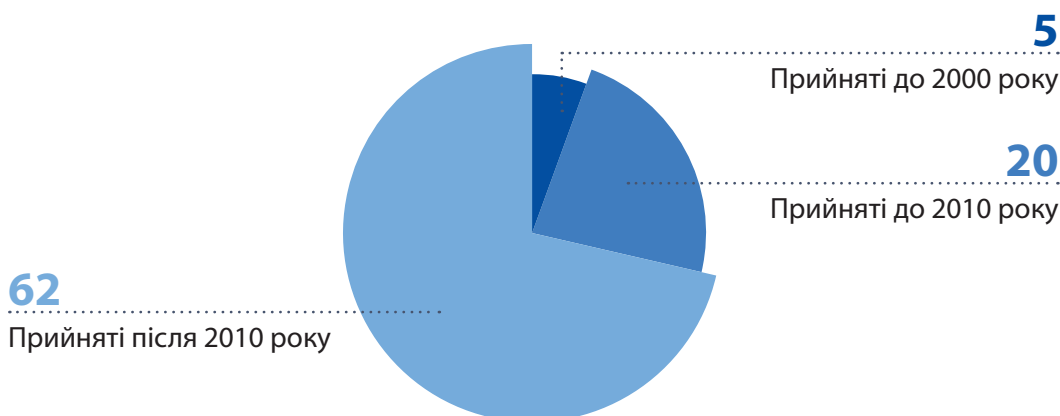
2.1

ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРЕЛІКУ РЕГУЛЯТОРНИХ АКТІВ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ РОЗДРІБНИЙ РИНОК ПРИРОДНОГО ГАЗУ

На момент підготовки даної книги було визначено **87 ЧИННИХ РЕГУЛЯТОРНИХ АКТИ**, що безпосередньо складають регуляторне поле роздрібного ринку природного газу.

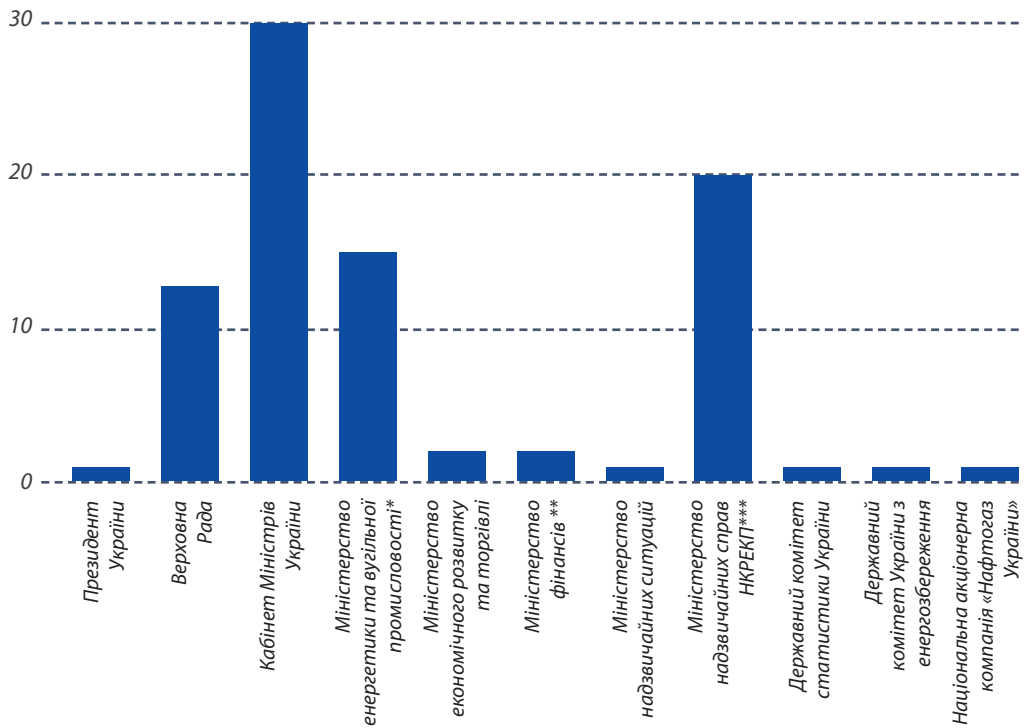

Основним Законом, що регулює ринок є Закон України «Про ринок природного газу», який був прийнятий Верховною Радою 09.04.2015. На виконання положень Закону для гармонізації внутрішнього регуляторного поля з вимогами Третього енергетичного пакету було прийнято **20** нормативно правових актів.

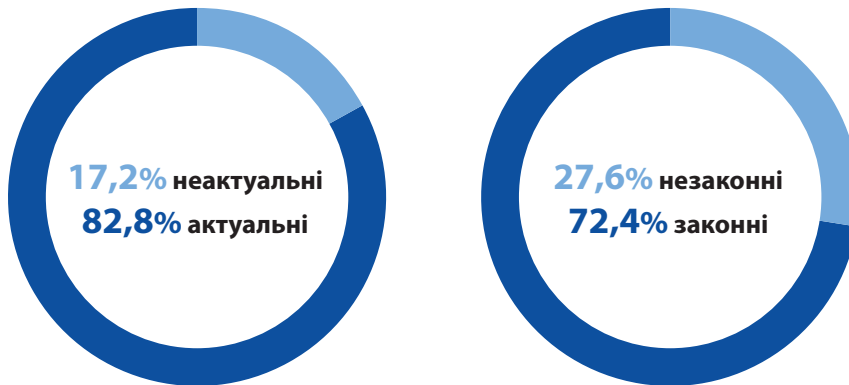

Основними видавниками регуляторних актів (вторинного законодавства) для ринку постачання природного газу є Кабінет Міністрів України, Міненерговугілля та НКРЕКП, з урахуванням періодичної реорганізації міністерства та національної комісії. На трьох, вищезазначеними органами прийнято **65** нормативно-правових актів. Слід зауважити, що Верховною радою було прийнято **13** Законів, які стосуються ринку постачання природного газу, однак лише частина з них являється спеціальним законодавством.

ОЦІНКА АКТУАЛЬНОСТІ ТА ЗАКОННОСТІ РЕГУЛЯТОРНИХ АКТІВ

За результатами проведеної оцінки, відповідно до методики Rolling Review, був отриманий результат, який свідчить про наявність **25** регуляторних актів, що мають ознаки незаконних та **15** неактуальних актів.

АКТИ, ЩО МАЮТЬ ОЗНАКИ НЕЗАКОННИХ ЗА МЕТОДИКОЮ ROLLING REVIEW:

- 1) Постанова КМУ «Про затвердження Порядку пооб'єктового припинення (обмеження) газопостачання споживачам, крім населення» від 08.12.2006 №1687
- 2) Постанова КМУ «Про затвердження Тимчасового положення про порядок проведення розрахунків за надання населенню послуг з газопостачання в умовах використання загальнобудинкового вузла обліку» від 16.05.2002 №620
- 3) Постанова КМУ «Про норми споживання природного газу населенням у разі відсутності газових лічильників» від 23.03.2016 №203
- 4) Постанова КМУ «Про затвердження Примірного договору купівлі-продажу природного газу з постачальниками природного газу із спеціальними обов'язками для потреб побутових споживачів та релігійних організацій» від 13.07.2016 №444
- 5) Постанова КМУ «Про порядок закупівлі природного газу промисловими, енергогенеруючими та теплогенеруючими (в частині промислових обсягів газу) підприємствами» від 26.11.2014 №647
- 6) Постанова КМУ «Про визначення гарантованих постачальників природного газу» від 25.07.2012 №705
- 7) Постанова КМУ «Про вдосконалення системи розрахунків за споживання природного газу» від 06.06.1997 №538
- 8) Постанова КМУ «Про затвердження Методики визначення технологічного мінімуму споживання природного газу для об'єктів у сфері теплопостачання» від 13.11.2013 №886
- 9) Постанова КМУ «Про ціни на природний газ, теплову енергію та послуги з централізованого опалення і постачання гарячої води для потреб релігійних організацій» від 21.05.2014 №198
- 10) Розпорядження КМУ «Про порядок розрахунків за спожитий природний газ виробниками електричної енергії, які використовують природний газ для її виробництва» від 20-05-2015 №670-р

- 11) Наказ Міністерства енергетики та теплоенергетики України «Про затвердження Правил обліку природного газу під час його транспортування газорозподільними мережами, постачання та споживання» 27.12.2005 №618
- 12) Наказ Міністерства енергетики та теплоенергетики України «Про визначення розмірів нормативних витрат і виробничо-технологічних витрат природного газу в газорозподільних мережах» від 23.11.2011 №737
- 13) Наказ Міністерства енергетики та теплоенергетики України «Про затвердження Положення про проведення експертизи лічильників газу, установлених у споживачів і призначених для обліку природного газу в побуті» від 27.12.2005 № 619
- 14) Наказ Міністерства енергетики та теплоенергетики України «Про затвердження Порядку технічного огляду, обстеження, оцінки та паспортизації технічного стану, здійснення запобіжних заходів для безаварійного експлуатування систем газопостачання» від 24.10.2011 №640
- 15) Наказ Міністерства енергетики та теплоенергетики України «Про затвердження Тимчасового порядку проведення перерахунку розміру плати населенню за газопостачання у разі відхилення параметрів якості газу від встановленої величини» від 01.10.2004 №605
- 16) Наказ Нафтогазу «Про затвердження Типового договору про надання послуг з газопостачання підприємствам комунальної теплоенергетики» 18.03.2002 №75
- 17) Наказ МНС «Про затвердження Порядку проведення технічного розслідування обставин та причин виникнення аварій, пов'язаних з використанням газу в побуті» від 27.04.2012 №734
- 18) Наказ Міністерства енергетики та теплоенергетики України «Про затвердження Методики розрахунку обсягів витрат природного газу, що виникають в газорозподільних мережах внаслідок ненадання або неякісного надання послуг з централізованого опалення та гарячого водопостачання» 23.07.2007 №346
- 19) Наказ Міністерства енергетики та теплоенергетики України «Про затвердження Методичних положень з визначення прямих нормативних витрат на обслуговування систем газопостачання на підприємствах з газопостачання та газифікації» від 07.08.2007 №388
- 20) Наказ Міністерства енергетики та теплоенергетики України «Про затвердження Методики визначення питомих витрат природного газу при його вимірюваннях побутовими лічильниками у разі неприведення об'єму газу до стандартних умов» від 21.10.2003 №595
- 21) Наказ Міністерства енергетики та теплоенергетики України «Про затвердження Методики приведення об'єму природного газу до стандартних умов за показами побутових лічильників у разі відсутності приладів для вимірювання температури та тиску газу» від 26.02.2004 №116
- 22) Наказ Міністерства енергетики та теплоенергетики України «Про затвердження форм повідомлення та актів, що складаються у разі пооб'єктового припинення (обмеження) газопостачання споживачам, крім населення» від 03.07.2009 №338
- 23) Наказ Держкомстатистики «Про затвердження методик визначення питомих витрат та виробничо-технологічних витрат природного газу під час його транспортування газорозподільними мережами» від 17.08.2004 №482
- 24) Постанова НКРЕКП «Про затвердження Порядку встановлення вимог до ліцензіатів з розподілу природного і нафтового газу, з транспортування природного і нафтового газу магістральними трубопроводами, з транспортування нафти та нафтопродуктів магістральними трубопроводами з передачі електричної енергії магістральними та міждержавними електричними мережами, з передачі електричної енергії місцевими (локальними) електричними мережами щодо провадження інших, крім ліцензованих, видів діяльності» від 11.09.2006 №1182

АКТИ, ЩО Є НЕАКТУАЛЬНИМИ ЗА МЕТОДИКОЮ ОЦІНКИ ROLLING REVIEW:

- 1) Постанова НКРЕ «Про затвердження Порядку встановлення вимог до ліцензіатів з розподілу природного і нафтового газу, з транспортування природного і нафтового газу магістральними трубопроводами, з транспортування нафти та нафтопродуктів магістральними трубопроводами з передачі електричної енергії магістральними та міждержавними електричними мережами, з передачі електричної енергії місцевими (локальними) електричними мережами щодо провадження інших, крім ліцензованих, видів діяльності» від 11.09.2006 №1182
- 2) Наказ Мінпаливенерго «Про затвердження Положення про проведення експертизи лічильників газу, установлених у споживачів і призначених для обліку природного газу в побуті» від 27.12.2005 №619.
- 3) Наказ Міненерговугілля «Про визначення розмірів нормативних втрат і виробничо-технологічних витрат природного газу в газорозподільних мережах» від 23.11.2011 №737.
- 4) Постанова КМУ «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності, яка підлягає ліцензуванню Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю)» від 05.08.2015 №565.
- 5) Постанова КМУ «Про порядок закупівлі природного газу промисловими, енергогенеруючими та теплогенеруючими (в частині промислових обсягів газу) підприємствами» від 26.11.2014 №647.
- 6) Постанова КМУ «Про вдосконалення системи розрахунків за споживання природного газу» від 06.06.1997 № 538.
- 7) Наказ Мінпаливенерго «Про затвердження Правил обліку природного газу під час його транспортування газорозподільними мережами, постачання та споживання» від 27.12.2005 № 619.
- 8) Наказ Міненерговугілля «Про затвердження Порядку розроблення та погодження прогнозного річного балансу надходження та розподілу природного газу в Україні, планового (розрахункового) балансу надходження та розподілу природного газу та формування і затвердження планового розподілу постачання природного газу споживачам» від 26.11.2012 № 920
- 9) НАК «Нафтогаз України» «Про затвердження Типового договору про надання послуг з газопостачання підприємствам комунальної теплоенергетики» від 18.03.2002 № 75.
- 10) Наказ Мінпаливенерго «Про затвердження Тимчасового порядку проведення перерахунку розміру плати населенню за газопостачання у разі відхилення параметрів якості газу від встановленої величини» від 01.10.2004 №605.
- 11) Наказ Державний комітет України з енергозбереження «Про затвердження Механізму пооб'єктного припинення та відновлення газопостачання Державною інспекцією з енергозбереження споживачам природного газу, крім населення» від 19.07.2001 №77.
- 12) Постанова КМУ «Про затвердження Порядку пооб'єктового припинення (обмеження) газопостачання споживачам, крім населення»
- 13) Постанова НКРЕ «Про затвердження Порядку формування інвестиційних програм газопостачальних, газорозподільних, газотранспортних та газозберігаючих підприємств» від 28.11.2011 № 2255.

- 14) Постанова КМУ «Про затвердження Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу» від 22.03.2017 №187.
- 15) Указ Президента «Про Положення про Міністерство енергетики та вугільної промисловості України» від 06.04.2011 №382/2011.

---

31 нормативно-правових актів з **87**, що регулюють ринок постачання природного газу в Україні, за результатами дослідження за методикою Rolling Review були визначені такими, які мають ознаки незаконності та/або неактуальності. Відтак, не менш **35%** актів регуляторного поля відповідного ринку потребує перегляду та оптимізації. Підстави визначення акту незаконним/неактуальним будуть предметно викладені в білій книзі разом з відповідними пропозиціями щодо оптимізації. Вважаємо за доцільне окремо навести яскравий приклад незаконного акту, що свідчить про недоліки регулювання. Так, наказ Нафтогазу «Про затвердження Типового договору про надання послуг з газопостачання підприємствам комунальної теплоенергетики» від 18.03.2002 №75 є регуляторним актом, який створює права та обов'язки в непередбачений законом спосіб. Зазначений акт, окрім того що був прийнятий шляхом делегування повноважень від центрального органу виконавчої влади, ще й не був погоджений з профільним Міністерством на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.08.2001 №388.

Слід зазначити, що Кабінет Міністрів України та Міністерство енергетики та вугільної промисловості впевнено займають **перше** місце за кількістю незаконних актів, по **десять** відповідно. Такий факт не дивує, оскільки продовж багатьох років державна регуляторна політика України будувалась за принципом ситуативного вирішення поточних проблем та завдань шляхом прийняття нормативних актів, які часто не мали на це належних підстав, передбачених відповідними Законами. Питання актуалізації нормативно-правового поля ринку з постачання природного газу з новою гостротою постало весною 2015 року після ухвалення Закону України «Про ринок природного газу» №329-VIII від 09 квітня 2015 року. Відтак, значна частина актів втратила свою актуальність через прийняття спеціального закону №329-VIII.

ВИСНОВОК ЗА РОЗДІЛОМ 2:

24 нормативно-правових акти з **87**, що регулюють ринок постачання природного газу в Україні, за результатами дослідження за методикою RoR були визначені такими, які мають ознаки незаконності та/або неактуальності. Відтак, не менш **28%** актів регуляторного поля відповідного ринку потребує перегляду та оптимізації. Підстави визначення акту незаконним/неактуальним будуть предметно викладені в білій книзі разом з відповідними пропозиціями щодо оптимізації. Вважаємо за доцільне окремо навести яскравий приклад незаконного акту, що свідчить про недоліки регулювання. Так, наказ Нафтогазу «Про затвердження Типового договору про надання послуг з газопостачання підприємствам комунальної теплоенергетики» №75 від 18.03.2002 являється регуляторним актом, який створює права та обов'язки в непередбачений законом спосіб. Зазначений акт, окрім того, що був прийнятий шляхом делегування повноважень від центрального органу виконавчої влади, ще й не був погоджений з профільним Міністерством на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України №388 від 21.08.2001.

Слід зазначити, що Кабінет Міністрів України та Міністерство енергетики та вугільної промисловості впевнено займають перше місце за кількістю незаконних актів, по десять відповідно. Такий факт не дивує, оскільки, продовж багатьох років державна регуляторна політика України будувалась за принципом ситуативного вирішення поточних проблем та завдань шляхом прийняття нормативних актів, які часто не мали на це належних підстав, передбачених відповідними Законами. Питання актуалізації нормативно-правового поля ринку з постачання природного газу з новою гостротою постало весною 2015 року після ухвалення Закону України «Про ринок природного газу» №329-VIII від 09 квітня 2015 року. Відтак, значна частина актів втратила свою актуальність через прийняття спеціального закону №329-VIII.

3 | АНАЛІЗ ВІДПОВІДНОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ЗОБОВ'ЯЗАННЯМ УКРАЇНИ ІЗ НАБЛИЖЕННЯ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄС ЗА УГОДОЮ ПРО АСОЦІАЦІЮ, ДОГОВОРМ ПРО ЗАСНУВАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СПІВТОВАРИСТВА ТА КРАЩИМ МІЖНАРОДНИМ ПРАКТИКАМ

Україна, відповідно до взятих на себе зобов'язань за міжнародними договорами¹, повинна реформувати енергетичні ринки та гармонізувати регуляторні правила роботи ринку природного газу з вимогами Третього енергетичного пакету.

БАЗОВЕ ЗАКОНОДАВСТВО ЄС НА РИНКУ ПРИРОДНОГО ГАЗУ ФОРМУЮТЬ НАСТУПНІ ДОКУМЕНТИ:

Директива 2009/73/ЄС

«Про спільні правила внутрішнього ринку природного газу, що замінює Директиву 2003/55/ЄС»,

та **Регламент ЄС №715/2009**

«Про умови доступу до мереж транспортування природного газу, на заміну Регламенту (ЄС) № 1775/2005», що деталізує її вимоги з окремих питань

Директива 2004/67/ЄС

«Про заходи захисту безпеки постачання природного газу»

За інформацією Енергетичного Співтовариства², саме в газовому секторі Україною було досягнуто найбільший прогрес у сфері імплементації загальноєвропейських правил функціонування ринків паливно-енергетичного комплексу. Щоб цього досягти, у 2015 році було прийнято Закон України «Про ринок природного газу», як першооснову реформування ринку. На його виконання, у 2015-2016 роках прийнято значну кількість підзаконних актів, зокрема, Кодекс газотранспортної системи, Кодекс газорозподільних систем, Кодекс газосховищ, Правила постачання природного газу тощо. Крім того, було вжито ряд заходів організаційного характеру (відокремлено діяльність з розподілу природного газу від діяльності з постачання, визначено постачальників зі спеціальними обов'язками та постачальника «останньої надії», надано можливість юридичним особам купувати природний газ у вітчизняних та іноземних виробників).

Директива 2009/73/ЄС зобов'язує країн-учасників створити конкурентний ринок природного газу. Це здійснюється шляхом розділення вертикально інтегрованих компаній, що здійснюють постачання, видобування та транспортування газу, встановлення прозорих та максимально лібералізованих правил роботи ринку.

¹ У березні 2014 року підписано Угоду про Асоціацію, а у 2011 році Україна приєдналась до Енергетичного Співтовариства

² Implementation > Ukraine https://www.energy-community.org/portal/page/portal/ENC_HOME/AREAS_OF_WORK/Implementation/Ukraine

ВИМОГИ ДИРЕКТИВИ 2009/73/ЄС ДО СУБ'ЄКТІВ ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ

В Україні функціонування ринку природного газу, попри ряд позитивних змін у законодавстві, досі залишається деформованим. Законодавство України не приведено у відповідність з нормами Закону України «Про ринок природного газу», що гальмує становлення повноцінного ринку природного газу в Україні. При цьому, якщо порівнювати темпи реформування роздрібного та оптового ринків природного газу, то на роздрібному ринку досягнуто більшого прогресу. Найбільшим стримуючим фактором для повної лібералізації ринку є реформа НАК «Нафтогаз України».

Щодо незалежності оператора газотранспортної системи. ПАТ «Укртрансгаз» є оператором ГТС та оператором газосховища. До ПАТ «Укртрансгаз», як до оператора ГТС, застосовується стимулююче регулювання¹ та RAB-тариф. ПАТ «Укртрансгаз» входить до складу НАК «Нафтогаз України».

Наявність відносин контролю між ПАТ «Укртрансгаз» та НАК «Нафтогаз України» прямо суперечить вимогам Директиви 2009/73/ЄС. Реорганізація НАК «Нафтогаз України» є одним з пріоритетів діяльності чинного Уряду², а для її здійснення розроблено відповідний план дій³. Варто відзначити, що згідно з планами Уряду на 2017 рік⁴, виконання плану реструктуризації НАК з метою відокремлення діяльності з транспортування та зберігання (закачування, відбору) природного газу заплановане на II - III квартали 2017 року.

Щодо незалежності операторів газорозподільних систем, то відокремлення операторів ГРМ від діяльності з постачання природного газу було здійснено у 2015 році. Наразі оператори ГРМ не здійснюють одночасно діяльність з розподілу та діяльність з постачання природного газу, що дає підстави стверджувати, що головну вимогу Директиви до роздрібного ринку виконано. Проте, оператори ГРМ мають дочірніх постачальників, та часто пов'язані відносинами контролю з видобувними компаніями та оператором ГТС, що може створювати передумови для зловживань та стримувати розвиток конкуренції на потенційно конкурентних ринках.

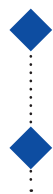
¹ Постанова НКРЕКП від 29.12.2015 № 3156 «Про встановлення тарифів для ПАТ «Укртрансгаз»

² Програма діяльності Кабінету Міністрів України, затвердженої постановою КМУ від 14.04.2016 № 294, План пріоритетних дій Уряду на 2016 рік, затверджений постановою КМУ від 27.05.2016 № 418-р

³ План реструктуризації публічного акціонерного товариства «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» з метою відокремлення діяльності з транспортування та зберігання (закачування, відбору) природного газу, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 01.07.2016 № 496

⁴ План пріоритетних дій Уряду на 2017 рік, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2017 р. № 275-р

Щодо діяльності постачальників газу, то, в залежності від кола обов'язків та порядку ціноутворення, постачальників можна поділити на «незалежних» постачальників, постачальника «останньої надії» (Нафтогаз¹) та постачальників зі спеціальними обов'язками²:

«Регіональні» ПСО, на яких покладено спеціальний обов'язок постачати газ побутовим споживачам та релігійним організаціям (44 компанії);

НАК «Нафтогаз України», на який покладено обов'язок продавати газ «регіональним» ПСО та виробникам теплової енергії.

Варто відзначити, що недосконалість системи розрахунків (зокрема в частині компенсацій субсидій для пільгових груп споживачів, дисбалансів системи збору платежів ринку газу та теплової енергії, особливостей застосування рахунків зі спеціальним режимом використання), покладання спеціальних обов'язків на обмежене коло суб'єктів господарювання та відсутність можливостей для залучення інших суб'єктів господарювання для виконання таких обов'язків, створює перешкоди³ для реалізації побутовими споживачами та ТКЕ передбаченого Директивою права на вільний вибір постачальника.

ПРИМІТКА:

Проти України розпочато справу ECS-2/17⁴ у зв'язку з невідповідністю правил діяльності ПСО⁵ критеріям зобов'язань щодо загальносупільних послуг та правилам внутрішнього ринку, встановленим Статтею 3 (2) Директиви 2009/73/ЄС. На думку Секретаріату Енергетичного Співтовариства⁶, постанова КМУ від 22.03.2017 № 187 перешкоджає розвитку конкурентного, ліквідного ринку газу та ефективній реалізації права споживачів на зміну постачальника. Комерційні відносини, які склалися в рамках ланцюга постачання, монополія поточних постачальників на ексклюзивну ринкову інформацію, низький рівень обізнаності споживачів і непрозора поведінка монополістів створюють перешкоди для зміни постачальника на рівні роздрібних продажів і призводять до відсутності реальної конкуренції, незважаючи на наміри законодавців, висловлені у статті 14 Закону України «Про ринок природного газу».

Щодо прозорого ціноутворення та вільного доступу до ресурсу, то **36%** газу⁷ продається за вільною ціною. Для забезпечення таких споживачів газом «незалежні» постачальники мають право укласти договори про купівлю природного газу у виробників або імпортерів.

За умови отримання доступу до необхідного обсягу пропускнуї спроможності, можливості постачальників щодо імпорту ресурсу законодавством не обмежується, проте існують особливості митного оформлення товару⁸ (зокрема в лютому 2016 року до Митного кодексу України було внесено зміни, якими оптимізовано процедури митного контролю операцій з заміщення газу (бекхол)). З 1 січня 2017 року з Податкового кодексу України виключено положення щодо звільнення від оподаткування податком на додану вартість операцій із ввезення НАК «Нафтогаз України» на митну територію України природного газу, що має позитивно відобразитись на конкурентному сегменті ринку.

¹ Розпорядження КМУ від 10 грудня 2015 р. № 1307-р «Про визначення Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України» постачальником «останньої надії»

² Постанова КМУ від 22 березня 2017 р. № 187 «Про затвердження Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносупільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу»

³ АМКУ «Стан розвитку конкуренції на ринку постачання природного газу для потреб побутових споживачів» - <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=133095&schema=main>

⁴ Secretariat initiates case on Ukraine's public service obligations in the natural gas sector - <https://www.energy-community.org/news/Energy-Community-News/2017/08/22.html#!#>

⁵ Положенням про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносупільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу, затверджене постановою КМУ від 22.03.2017 № 187

⁶ Европейское энергетическое сообщество предлагает продлить спецобязательства для Нефтегаза еще на год (документ) - <https://ukranews.com/publication/2172-evropeyskoe-ehnergetycheskoe-soobshhestvo-predlagaet-prodlyt-specobyazatelstva-dlya-neftegaza-eshhe>

⁷ Вказане стосується споживачів, які не підпадають під дію Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносупільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу, затвердженого постановою КМУ від 22 березня 2017 р. № 187

⁸ Порядок та строки митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом, затверджений наказом Мінфіну від 30.05.2012 № 629

В цілому, імпорتنі поставки газу з європейського напрямку, які з 2015 року практикуються постачальниками дозволяють в значній мірі диверсифікувати джерела надходження газу в Україну.

ЕКСПЕРТНА ДУМКА:

«З точки зору європейського законодавства ми можемо сказати, що в рамках ЄС та Енергетичної спільноти газ може текти вільно. Ніщо не заважає державам-членам ЄС встановити фізичні двосторонні потужності з країнами, що не є членами ЄС. «Реверсні» поставки є одним зі способів оптимізації поставок і торгівлі газом в рамках внутрішнього ринку ЄС та можуть реалізовуватись як свопи між різними покупцями.»¹

Гюнтер Оттінгер, Європейський комісар з питань енергетики

Можливість «незалежних» постачальників купувати газ вітчизняного виробництва обмежується обов'язком державних видобувних компаній (ПАТ «Укргазвидобування», ПАТ «ДАТ «Чорноморнафтогаз») продавати газ НАК «Нафтогаз України».

Ціна постачальника «останньої надії» визначається цим постачальником та не може бути вищою ніж на **20%** від максимальної ціни, яка склалась на ринку природного газу за попередній місяць. Кабінет Міністрів України регулює кінцеву ціну на природний газ для потреб населення та для виробництва теплової енергії для потреб населення, шляхом покладення спеціальних обов'язків, використовуючи повноваження, надані Уряду Законом України «Про ринок природного газу». «Регіональні» ПСО купують газ для виконання спеціальних обов'язків у НАК «Нафтогаз України» (оптовий постачальник) та продають за «регульованою» ціною, яка формується² з урахуванням цін на німецькому газовому хабі (NCG) та вартості транспортування газу в Україну (формула «NCG+»).

Варто відзначити, що у 2015 році спеціальні обов'язки було покладено на НАК «Нафтогаз України» та «регіональних» ПСО з 01.10.2015 до 01.04.2017 у зв'язку з перехідним періодом на ринку газу, під час якого мало бути прийняте все необхідне для імплементації Закону «Про ринок природного газу» вторинне законодавство. Разом з тим, у 2017 році, незважаючи на те, що роздрібний ринок мало бути повністю лібералізовано, а побутовим споживачам надано можливість обирати постачальника, КМУ 02.03.2017 постановою № 187 знову поклато спеціальні обов'язки на обмежене коло суб'єктів, чим відтермінувало фактичне впровадження повномасштабного ринку.

Подальшій лібералізації газового ринку та підвищенню прозорості ціноутворення в цьому секторі може сприяти запровадження обов'язкової купівлі-продажу частини газу, що реалізується в Україні через незалежні біржі. Наразі Мінпаливенерго здійснюється робота з розробки проектів нормативно-правових актів щодо забезпечення торгівлі природним газом на біржах, яка має бути завершена до III кварталу 2017 року³.

Щодо тарифів на послуги з розподілу природного газу, то наразі планується відокремити⁴ вартість транспортних послуг від вартості спожитого природного газу.

¹ Реверсні поставки газу з ЄС в Україну відповідають закону, - єврокомісар - http://ipress.ua/news/reversni_postavky_gazu_z_ues_v_ukrainu_vidpovidayut_zakonu_ievrokomisar_19455.html

² Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу, затверджене постановою КМУ від 22 березня 2017 р. № 187

³ План пріоритетних дій Уряду на 2017 рік, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2017 р. № 275-р

⁴ Відбулося чергове публічне обговорення «Газ. Тарифи. Українські реалії» <http://www.nerc.gov.ua/?news=6188>, Відбулося публічне обговорення «Огляд кращих світових практик тарифоутворення у сфері розподілу природного газу» - <http://www.nerc.gov.ua/?news=6139>, Скільки українці будуть платити за утримання газових мереж - https://biz.censor.net.ua/resonance/3023502/sklki_ukrants_budut_platiti_za_utrimannya_gazovih_merej

ПРИМІТКА:

У березні 2017 року НКРЕКП прийняла рішення¹ про встановлення тарифів на послуги з транспортування та розподілу природного газу, разом з тим, зважаючи на його непопулярність та значний суспільний резонанс, у квітні 2017 року вказане рішення було скасоване².

У 2017 році було закладено передумови для впровадження оплати за природний газ з урахуванням теплоти його згоряння³. Вказане сприятиме підвищенню якості газу та посиленню захисту прав споживачів (кінцевий споживач часто не може проконтролювати якість природного газу самостійно). Крім того, у ВРУ зареєстровано законопроект (№ 6324 від 10.04.2017), направлений на запровадження обліку природного газу в одиницях енергії.

Варто відзначити, що традиційною складовою тарифу операторів ГРМ стали видатки на встановлення засобів обліку споживачам. Для вирішення проблеми безоблікового споживання газу ВРУ було прийнято Закон «Про забезпечення комерційного обліку природного газу», який визначає основні джерела фінансування заходів з встановлення приладів обліку, відповідальність споживачів та операторів ГРМ за невстановлення або відмову від встановлення приладів обліку. Законопроект «Про внесення змін до Закону України «Про забезпечення комерційного обліку природного газу» (щодо порядку компенсації споживачам вартості встановлених ними лічильників обліку природного газу постачальниками газу)» (№ 2824 від 13.05.2015) у разі його прийняття надасть право споживачам встановлювати лічильники за власні кошти, з отриманням в подальшому компенсації від оператора ГРМ. Крім того, досить позитивний вплив на ринок газу може мати впровадження індивідуального обліку газоспоживання, передбачене законопроектом №6277-1 від 04.04.2017 та законопроектом № 6277 від 31.03.2017.

ПРИМІТКА:

За результатами 2016 року **49%** споживачів, що використовували газ для приготування їжі, споживали газ без обліку.

Таким чином, існуюче регулювання ціноутворення та доступу до ресурсу газу не в повній мірі відповідає принципам прозорості, недискримінаційності, визначеним Директивою, та може стримувати розвиток ринку газу і конкуренції на ньому.

Щодо доступу до мережевої інфраструктури, то Директива тут в значній мірі деталізується Регламентом ЄС № 715/2009, який спрямований на підвищення прозорості доступу до газотранспортних систем, LNG-терміналів та газосховищ, у тому числі, в частині забезпечення незалежності оператора ГТС.

Щодо доступу до газорозподільних мереж, то його можна умовно розділити на дві категорії – «первинний», пов'язаний з приєднанням до газорозподільних мереж, та «вторинний», пов'язаний з безпосереднім транспортуванням / зберіганням / розподілом товарів.

Розвиток мереж ПАТ «Укртрансгаз» відбувається на основі затверджених НКРЕКП планів⁴ розвитку ГТС на наступні **10** років. Такі плани мають враховувати, зокрема, очікування щодо зміни структури попиту та пропозиції на внутрішньому ринку України. Розширення мереж здійснюється виходячи з потреб замовників та планів розвитку відповідних регіонів.

¹ Постанови НКРЕКП від 28.03.2017 № 348 -395

² Постанова НКРЕКП від 10.04.2017 № 494 «Про скасування деяких постанов Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг»

³ Постанова НКРЕКП від 26.01.2017 № 84 «Про затвердження змін до деяких постанов НКРЕКП щодо запровадження на ринку природного газу використання одиниць енергії»

⁴ Наприклад, План розвитку газотранспортної системи ПАТ «Укртрансгаз» на 2016-2025 роки, затверджено постановою НКРЕКП від 24.03.2016 № 389

Правила приєднання споживачів до мережі дуже схематично окреслені в Директиві, разом з тим, саме це питання традиційно є одним з найбільш проблемних для взаємовідносин між споживачами та вітчизняними природними монополіями. Недостатньо прозора та застаріла процедура взаємодії замовника та оператора ГРМ (ГТС), необхідність узгодження проектно-технічної документації з третіми особами, проблеми виділення земельних ділянок для об'єктів ГТС (ГРМ) та недостатньо прозоре ціноутворення негативно¹ впливають на розвиток роздрібного ринку природного газу. Вказане обумовлює значну кількість ініціатив щодо вдосконалення законодавства у сфері приєднання.

ПРИКЛАД 1:

Законопроект № 3096-д від 25.05.2017 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення деяких аспектів нафтогазової галузі» в значній мірі спрощує процедуру доступу до земельних ділянок з метою будівництва об'єктів нафтогазової інфраструктури. Одночасно, вказаний законопроект передбачає пріоритетне право зацікавлених осіб на використання земельних ділянок, що не перебувають у їх власності чи користуванні, для будівництва та розміщення об'єктів нафто-, газовидобування (нафтові та газові свердловини, газопроводи-шлейфи, установки комплексної підготовки газу, установки підготовки газу, установки попередньої підготовки газу, установки комплексної підготовки нафти, тимчасові дослідно-промислові установки підготовки нафту і газу, дотискувальні компресорні станції та інші об'єкти, пов'язані з експлуатацією об'єктів нафто-, газовидобування, тощо). Прийняття законопроекту в такій редакції може призвести до суттєвого порушення прав та інтересів власників земельних ділянок, які потенційно можуть бути використані для вказаних потреб нафтогазової галузі.

ПРИКЛАД 2:

Законопроект № 5289 від 19.10.2016 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо їх приведення у відповідність з Законом України «Про ринок природного газу» передбачає, зокрема, внесення зміни до Кодексу про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за порушення законодавства у сфері приєднання до мереж.

ПРИКЛАД 3:

Законопроект № 4749 від 01.06.2016 «Про внесення змін до деяких законів України (щодо захисту прав споживачів при користуванні природними об'єктами права власності Українського народу)» передбачає безкоштовне приєднання побутових споживачів. Одночасно законопроект не визначає прозорого та недискримінаційного механізму компенсації відповідних витрат операторів ГРМ.

ПРИКЛАД 4:

Законопроект № 6671 від 06.07.2017 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння розвитку промисловості, інвестиційної діяльності, захисту та гарантування прав і законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності» пропонує врегулювати питання земельного сервітуту при будівництві газових мереж та визначає види та межі відповідальності за порушення у сфері приєднання. Разом з тим, окремі запропоновані законопроектом підходи до видачі технічних умов приєднання, повноважень органів влади у сфері приєднання та зміни підходів до надання послуг з «стандартного» та «нестандартного» приєднання, потребують суттєвого доопрацювання.

В контексті доступу постачальників до природної монополії, залежність ПАТ «Укртрансгаз», як оператора ГТС та газосховищ, від найбільшого газового постачальника України (НАК «Нафтогаз України») прямо суперечить вимогам Директиви та може негативно впливати на розвиток конкуренції у сфері постачання природного газу. Одночасно входження операторів ГРМ та постачальників до єдиного вертикально-інтегрованого суб'єкта господарювання, хоч і не суперечить Директиві, але також може негативно впливати на внутрішній ринок.

В цілому, Директиву 2009/73/ЄС та Регламент ЄС № 715/2009 було імplementовано у вітчизняне законодавство. Разом з тим, розвиток внутрішнього ринку та окремі аспекти його регулювання не забезпечують повної гармонізації практик ведення бізнесу на роздрібному ринку газу з практиками ЄС. Крім того, процедури застосування окремих регуляторних інструментів та правила діяльності учасників ринку потребують оптимізації².

¹ Більш детально з основними регуляторними проблемами у сфері приєднання до мереж можна ознайомитись в розділі 5 цієї Книги

² Більш детально з основними регуляторними проблемами на ринку природного газу можна ознайомитись в розділі 5 цієї Книги

Директива 2004/67/ЄС направлена на впровадження механізмів мінімізації наслідків потенційних криз, спричинених перебоями у постачанні газу, та передбачає необхідність існування прозорих правил реагування держави на виникнення кризових ситуацій.

На виконання Директиви Україною були прийняті:

- 1) Правила¹ про безпеку постачання газу (аналог Prevention Action Plan в країнах ЄС), які визначають коло захищених споживачів, регламентують виявлення та класифікацію основних ризиків щодо безпеки постачання природного газу та заходи, необхідні для зменшення впливу таких ризиків (превентивні заходи). Також визначені обов'язки суб'єктів владних повноважень, відповідальних за безпеку постачання природного газу.
- 2) Національний план дій² (аналог Emergency Action Plan в країнах ЄС), що визначає рівні можливих кризових ситуацій з надходженням природного газу в Україну та систему заходів реагування на них, обов'язки суб'єктів ринку природного газу, з урахуванням впливу на них кризової ситуації, а також першочергові заходи, що підлягають обов'язковому виконанню з метою поновлення надходження природного газу. Положення як Правил, так і Плану є обов'язковим для виконання всіма суб'єктами ринку природного газу.
- 3) Порядок створення страхового запасу газу³ (діяв у 2015-2016 роках), який, у зв'язку з наявністю норм, що негативно впливали на розвиток ринку та надмірно обтяжували його учасників, було замінено встановленим КМУ розміром страхового запасу газу.

ПРИМІТКА:

Щодо страхового запасу газу, то варто зазначити, що у вересні 2015 року на постачальників було покладено обов'язок формувати запас у розмірі **100%**⁵ запланованих місячних обсягів поставки споживачам на наступний місяць. У грудні 2015 року вказану межу зменшено до **50%**⁶, а у листопаді 2016 року у зв'язку з внесеними до Закону «Про ринок природного газу»⁷ змінами до 0% та визначено, що страховий запас формується постачальником виключно у разі настання на ринку природного газу кризової ситуації рівня надзвичайної ситуації у розмірі **10%** запланованих місячних обсягів поставки споживачам на наступний місяць.

Отже, Директиву формально імплементовано в нормативно-правове поле України. Одночасно, сформоване вторинне законодавство недостатньо прозоре та надає можливість застосування суб'єктивного підходу з боку Міненерговугілля при прийнятті рішень щодо вжиття заходів, пов'язаних з усуненням кризових ситуацій.

1 Правила про безпеку постачання природного газу, затверджені наказом Міненерговугілля від 02.11.2015 № 686

2 Національний план дій, затверджено наказом Міненерговугілля від 02.11.2015 № 687

3 Порядок створення страхового запасу природного газу, затверджений постановою КМУ від 30.09.2015 № 795

5 Порядок створення страхового запасу природного газу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2015 р. № 795 (перша редакція)

6 Постанова КМУ від 16.12.2015 р. № 1088 «Про внесення зміни до пункту 4 Порядку створення страхового запасу природного газу»

7 Закон України від 22.09.2016 № 1541-VIII «Про внесення зміни до статті 12 Закону України «Про ринок природного газу»

Щодо інших аспектів діяльності регуляторних органів, то варто відзначити що регуляторна політика, що формується та реалізується на роздрібному ринку газу, має хаотичний та несистематизований характер. Відсутні прозорі цільові індикативні показники функціонування (розвитку) ринку. При цьому, при прийнятті регуляторних рішень, органи влади не зобов'язані розраховувати та доводити до громадськості їх очікуваний вплив на досягнення кожного з таких показників.

НАПРИКЛАД:

При прийнятті рішень про зміну методики тарифоутворення НКРЕКП не вказує, як саме та на скільки зміниться ціна на ринку.

Також, Законом України «Про ринок природного газу» передбачені види та межі відповідальності учасників ринку, але методологія визначення Регулятором їх обсягу відсутня.

ВИСНОВОК ЗА РОЗДІЛОМ 3:

Починаючи з 2015 року Україна досягла значного прогресу в гармонізації внутрішнього правового поля на ринку газу з нормами ЄС. При цьому, найбільших зрушень було досягнуто саме на роздрібному ринку. Разом з тим, чинне регуляторне поле й досі містить багато вузьких місць, які надають можливість застосування суб'єктивних підходів органами державної влади до регулювання та суб'єктами природних монополій (а також постачальниками зі спеціальними обов'язками).

Таким чином, діюче законодавство потребує подальшої оптимізації та гармонізації з Третім енергетичним пакетом. Поширення європейських регуляторних правил роботи ринку природного газу на Україну здатне істотно підвищити незалежність регуляторної політики від волі політичних об'єднань та окремих осіб. Долучення до загальноєвропейського ринку також несе ряд безумовних переваг – лібералізація та демонополізація внутрішніх енергетичних ринків, підвищення їх прозорості, конкурентоспроможності та безпеки. Комплексна трансформація можлива лише за умови, що одним із головних гравців стане споживач, а захист його прав буде безумовним пріоритетом держави.

4 | ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ НА РОЗДРІБНОМУ РИНКУ ПРИРОДНОГО ГАЗУ: ОСНОВНІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСИ

СХЕМА БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ РОЗДРІБНОГО РИНКУ ПРИРОДНОГО ГАЗУ

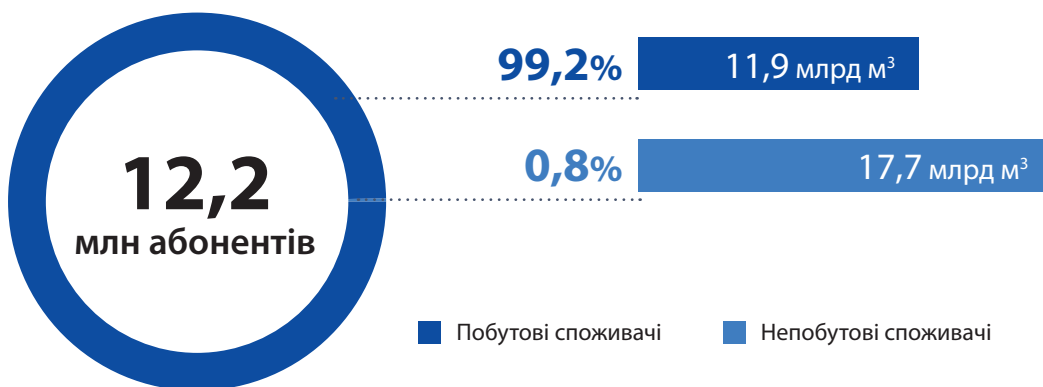

Діяльність з розподілу природного газу здійснюється операторами ГРМ. Станом на сьогодні ліцензію на розподіл природного газу мають **46** операторів ГРМ¹.

Реалізація природного газу споживачам здійснюється постачальниками, відповідно до отриманої ліцензії на постачання природного газу та на підставі укладених зі споживачами договорів. За договорами про постачання природного газу постачальник зобов'язується поставити природний газ належної якості, замовленої кількості та в порядку, передбаченому договором, а споживач зобов'язується оплатити вартість прийнятого природного газу в розмірі, у строки та в порядку, передбаченому договором. Якість постачання та фізико-хімічних характеристик природного газу визначаються згідно із встановленими законодавством стандартами.

Ліцензію на постачання газу мають **307 суб'єктів** господарювання², при цьому на **44** з них³ покладені спеціальні обов'язки – постачати природний газ пільговим категоріям споживачів.

Протягом 2016 року на роздрібному ринку природного газу постачання здійснювалось **12,2 млн споживачів**, з яких **102 тис.** – непобутові⁴.

Для отримання природного газу споживач має укласти:

- ◆ договір постачання природного газу з постачальником;
- ◆ договір розподілу природного газу з оператором ГРМ, у разі підключення об'єкта споживача до газорозподільної системи цього оператора;
- ◆ договір транспортування природного газу з оператором ГТС, у разі підключення об'єкта споживача до газотранспортної системи⁵.

1 Перелік суб'єктів господарювання, які отримали ліцензії на право провадження діяльності із зберігання природного газу, газу (метану) вугільних родовищ; постачання природного газу, газу (метану) вугільних родовищ за регульованим тарифом; постачання природного газу; транспортування природного, нафтового газу і газу (метану) вугільних родовищ трубопроводами; транспортування нафтопродуктів магістральними трубопроводами; транспортування нафти магістральними трубопроводами; розподілу природного, нафтового газу і газу (метану) вугільних родовищ та розподілу природного газу станом на 09.08.2017 - http://www.nerc.gov.ua/data/filearch/litsenziini_reestry/perelik_gaz.pdf

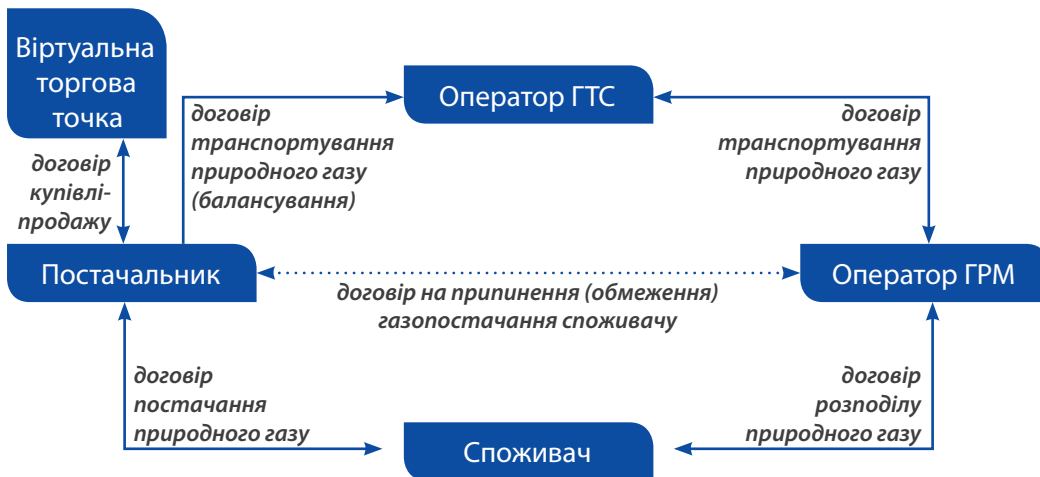
2 Перелік суб'єктів господарювання, які отримали ліцензії на право провадження діяльності із зберігання природного газу, газу (метану) вугільних родовищ; постачання природного газу, газу (метану) вугільних родовищ за регульованим тарифом; постачання природного газу; транспортування природного, нафтового газу і газу (метану) вугільних родовищ трубопроводами; транспортування нафтопродуктів магістральними трубопроводами; транспортування нафти магістральними трубопроводами; розподілу природного, нафтового газу і газу (метану) вугільних родовищ та розподілу природного газу станом на 16.08.2017 - http://www.nerc.gov.ua/data/filearch/litsenziini_reestry/perelik_gaz.pdf

3 Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу, затверджене постановою КМУ від 22.03.2017 № 187

4 Звіт про результати діяльності НКРЕКП у 2016 році, затверджений постановою НКРЕКП від 30.03.2017 № 460

5 Закон України «Про ринок природного газу»

СХЕМА ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН НА РИНКУ ПРИРОДНОГО ГАЗУ

Правовідносини між постачальником та побутовим споживачем регулюються договором про постачання газу, що укладається відповідно до вимог Цивільного та Господарського кодексів України. Сторони можуть визначати зміст договору на основі вільного волевиявлення та мають право включати у договір будь-які умови, що не суперечать законодавству. Разом з тим, договір про постачання газу обов'язково повинен містити істотні умови, що визначені у статті 12 Закону України «Про ринок природного газу».

Постачання природного газу побутовим споживачам здійснюється за договором, укладеним відповідно до Типового договору постачання природного газу побутовим споживачам¹.

¹ Типовий договір затверджений постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2500

МАТРИЦЯ ЧИННОГО РЕГУЛЮВАННЯ

БІЗНЕС-ПРОЦЕС РИНКУ

ЦІЛІ ТА ІНСТРУМЕНТИ РЕГУЛЮВАННЯ

Приєднання до ГРМ

Захищений споживач, якісні товари та послуги

- Тариф на приєднання
- Норми надання послуг
- Перелік незалежних експертів

Висока конкуренція

- Норми надання послуг

Безпечна та сучасна енергетика

- Ліцензія на провадження господарської діяльності з будівництва об'єктів, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів із середніми та значними наслідками¹
- Дозвіл на початок виконання робіт підвищеної небезпеки та початок експлуатації (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки

Організація комерційного обліку газу

Захищений споживач, якісні товари та послуги

- Тариф на розподіл
- Норми надання послуг
- Перелік незалежних експертів

Висока конкуренція

- Норми надання послуг

Безпечна та сучасна енергетика

- Тариф на розподіл

Розподіл природного газу

Захищений споживач, якісні товари та послуги

- Ліцензія на розподіл
- Тариф на розподіл
- Норми надання послуг

Безпечна та сучасна енергетика

- Тариф на розподіл
- Технічні норми
- Норми надання послуг

Постачання природного газу

Захищений споживач, якісні товари та послуги

- Ліцензія на постачання
- Ціна газу
- Надбавка постачальника
- Норми споживання газу
- Норми надання послуг

Висока конкуренція

- Сертифікат оператора ГТС
- Норми надання послуг
- Перелік ПСО
- Страховий запас газу
- Рахунки зі спеціальним режимом використання
- Ліцензія на розподіл

Комерційний облік газу

Захищений споживач, якісні товари та послуги

- Норми надання послуг

Висока конкуренція

- Норми надання послуг

Проведення розрахунків

Стабільний фінансовий стан

- Рахунки зі спеціальним режимом використання
- Державна підтримка
- Норми надання послуг

5 | ПРИЄДНАННЯ ДО ГАЗОРОЗПОДІЛЬНОЇ СИСТЕМИ

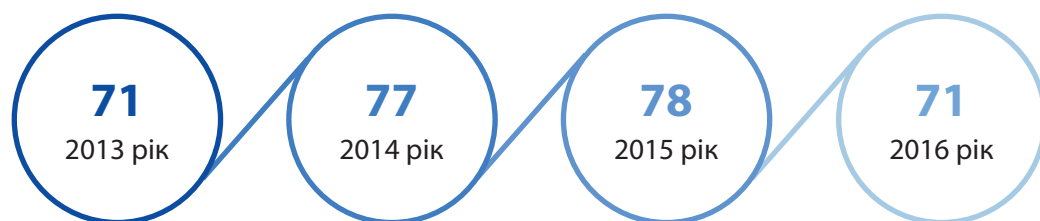
5.1

ОПИС БІЗНЕС-ПРОЦЕСУ ТА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ

Приєднання¹ до ГРМ (ГТС) здійснюється на підставі договору, невід'ємною частиною якого є ТУ. Будівництво внутрішніх мереж здійснюється замовником, а будівництво зовнішніх – оператором ГРМ (ГТС).

Приєднання поділяється на **стандартне**² (оплачується за встановлену Регулятором платою та триває до **3** місяців, при цьому фактична середня тривалість стандартного приєднання у 2016 році склала **71-74 дні**³) та нестандартне (вартість та тривалість залежить від проекту).

СЕРЕДНЯ ТРИВАЛІСТЬ СТАНДАРТНОГО ПРИЄДНАННЯ⁴, днів

ПРОЦЕДУРА ПРИЄДНАННЯ ПЕРЕДБАЧАЄ НАСТУПНІ ЕТАПИ:

- 1 Звернення до оператора ГРМ (ГТС) із заявою⁵ про приєднання (граничний строк її розгляду – **10** днів).
- 2 Погодження приєднання з власником мереж, який не є оператором ГРМ (за необхідності).
- 3 Отримання дозволу на приєднання, проекту договору та ТУ, а також рахунків щодо їх оплати.
- 4 Розробка проектної документації – при стандартному приєднанні виконується Оператором ГРМ, при нестандартному – замовником.
- 5 Погодження проектної документації Оператором ГРМ (для нестандартного приєднання) – оплачується окремо, документи розглядаються **15** днів.

- 6 Оформлення земельних відносин.
  - 7 Отримання дозволу про початок будівельних робіт.
  - 8 Будівництво та введення в експлуатацію мереж.
  - 9 Відновлення благоустрою.
- При нестандартному приєднанні виконавця обирає замовник

¹ Приєднання – сукупність організаційних і технічних заходів, у тому числі робіт, спрямованих на створення технічної можливості для надання послуг транспортування чи розподілу природного газу, які здійснюються у зв'язку з підключенням об'єкта будівництва чи існуючого об'єкта замовника до газотранспортної або газорозподільної системи

² Приєднання, що є стандартним, – приєднання до газорозподільної системи Оператора ГРМ об'єкта замовника потужністю до 16 мЗ на годину включно на відстань, що не перевищує 25 метрів для сільської та 10 метрів для міської місцевості по прямій лінії від місця забезпечення потужності до межі земельної ділянки замовника

³ Для побутових та непобутових споживачів - за даними Звіту про результати діяльності НКРЕКП у 2016 році, затверджений постановою НКРЕКП від 30.03.2017 № 460

⁴ Звіти про результати діяльності НКРЕКП у 2015, 2016 році

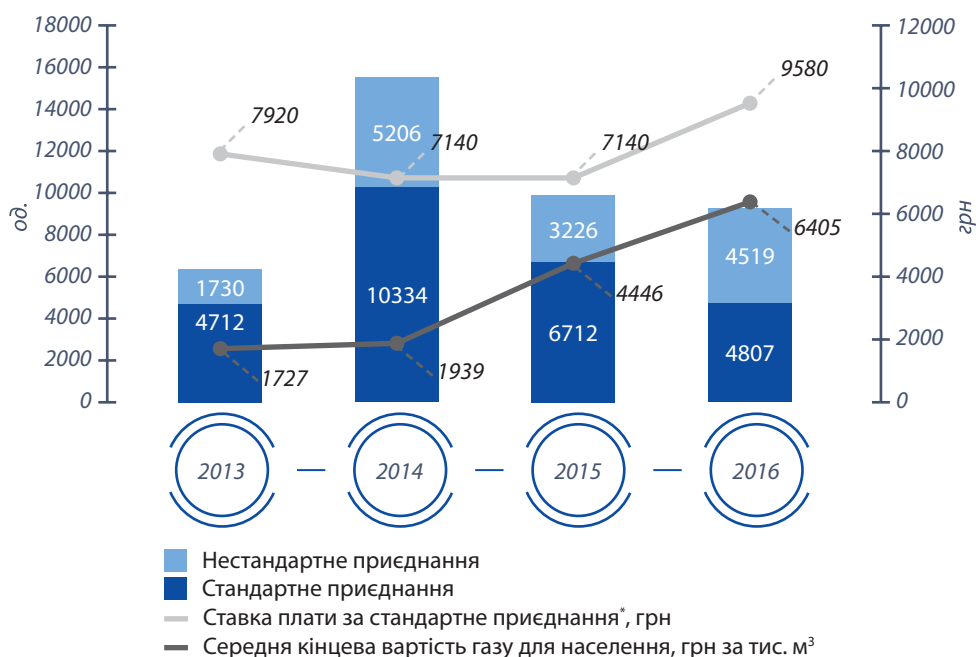
⁵ До заяви додаються документи, передбачені пунктом 1 глави 2 розділу V Кодексу газорозподільних систем, затвердженого постановою КМУ від 30.09.2015 № 2494

- 10) Встановлення вузла обліку.
- 11) Підключення замовника до мереж (здійснюється Оператором ГРМ після отримання документів про введення об'єкта в експлуатацію протягом **10-15** днів).
- 12) Укладання договорів про постачання та розподіл газу.
- 13) Пуск газу (відбувається одночасно з підключенням або протягом **5-10** днів після звернення споживача).

Замовник має право на власний розсуд обирати виконавця проектних та будівельних робіт. При цьому, витрати замовника, пов'язані з виконанням проектних та будівельних робіт, не включаються до складу плати за приєднання. У разі необхідності, може бути проведена незалежна експертиза проектно-технічної документації приєднання.

Протягом 2014-2016 років спостерігається суттєве зниження кількості приєднань споживачів до ГРМ, пік популярності послуг з приєднання припав на 2014 рік – до ГРМ приєдналися **15 тис. нових споживачів**. У 2015 та 2016 роках спостерігався спад кількості приєднань (до **9 тис.**), що обумовлено суттєвим зростанням вартості газу – в **4 рази** за період 2013-2016 років.

ДИНАМІКА КІЛЬКОСТІ СТАНДАРТНИХ ПРИЄДНАНЬ (за інформацією НКРЕКП)

* Київська область, сільська місцевість, підземний газопровід, лічильник G 1,6

ПРИМІТКА:

У 2017 році Регулятором було презентовано онлайн-калькулятор¹ розрахунку плати за стандартне приєднання до газових мереж. **Калькулятор дає відповіді на питання:**

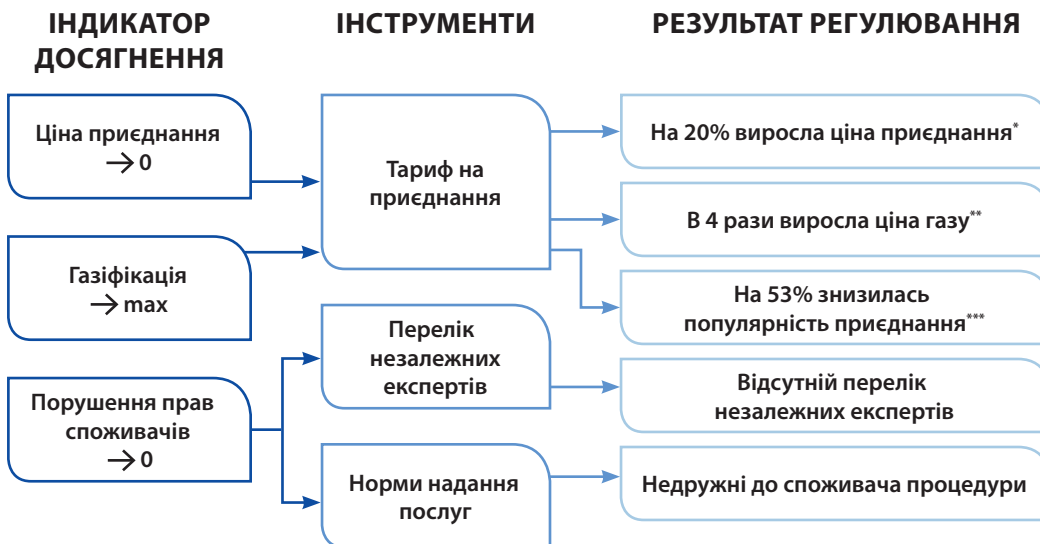
- 1) Скільки коштуватиме стандартне приєднання?
- 2) Як довго чекати підключення?
- 3) Хто надавач послуг?
- 4) Яка відповідальність за невчасне надання послуг?

¹ Калькулятор визначення розміру плати за приєднання, що є стандартним - http://www.nerc.gov.ua/?calc_gas=ok

5.2

ЗАХИЩЕНИЙ СПОЖИВАЧ, ЯКІСНІ ТОВАРИ І ПОСЛУГИ – АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛІ

ЦІЛЬ: ЗАХИЩЕНИЙ СПОЖИВАЧ, ЯКІСНІ ТОВАРИ ТА ПОСЛУГИ

* За період 2013-2016 років для стандартного приєднання в селі Київської області (підземний газопровід, лічильник G 1,6)

** За період 2013-2016 років середня вартість газу для населення (за інформацією НАК «Нафтогаз України»)

*** За період 2014-2016 років для стандартного приєднання

КЕЙС № 5.2.1

#НЕСПРАВЕДЛИВІ ТАРИФИ

ІНСТРУМЕНТ:

Тариф на приєднання.

Результативність використання інструменту для досягнення цілі визначається на основі:

- ... динаміки цін та тарифів;
- ... рівнів цін та тарифів для різних операторів ГРМ.

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП.

ПРОБЛЕМА 1: ВІДСУТНІСТЬ РИНКОВИХ СИГНАЛІВ ПРИ ФОРМУВАННІ ПЛАТИ¹ ЗА СТАНДАРТНЕ ПРИЄДНАННЯ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки регулювання було не правильно імплементоване – були допущені помилки при нормопроєктуванні (РА-1-R-1-1).

¹ Плата за приєднання, що є стандартним, – граничний рівень плати за приєднання, що є стандартним, розрахований згідно з Методологією встановлення плати за приєднання до газотранспортних і газорозподільних систем, затвердженою постановою НКРЕКП від 24.12.2015 № 3054

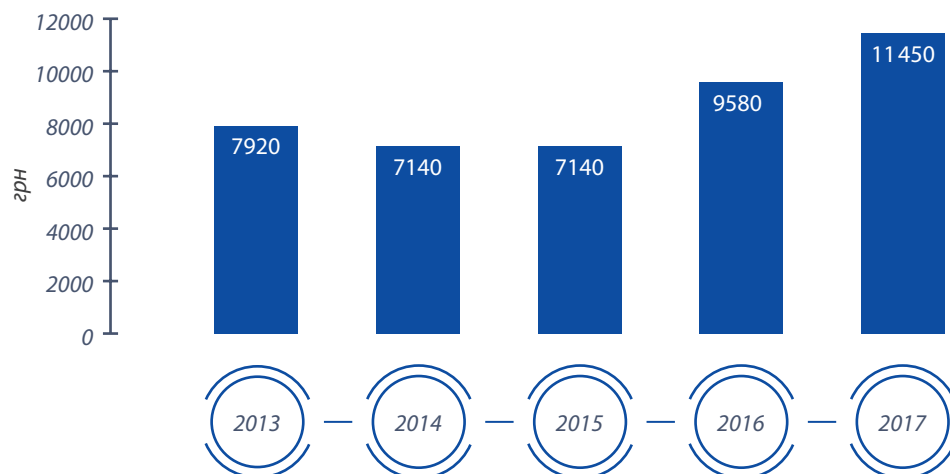

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

Оплата послуг зі стандартного приєднання здійснюється на основі встановлених НКРЕКП ставок, пропорційно до величини замовленої потужності.

Вартість приєднання до мереж за 2013-2017 роки¹ зростає в середньому на **44%**, при цьому, найбільш інтенсивний ріст відбувся у 2016-2017 роках, що може бути обумовлене прийняттям НКРЕКП нової методики² розрахунку плати.

ДИНАМІКА СТАВОК ПЛАТИ ЗА СТАНДАРТНЕ ПРИЄДНАННЯ ДО ГАЗОВИХ МЕРЕЖ (Київська область, сільська місцевість, підземний газопровід, лічильник G 1,6)

Формування ставок за стандартне приєднання відбувається наступним чином:

Щороку оператори ГРМ визначають розрахункові (прогнозовані) значення плати за приєднання, що є стандартним, на наступний календарний рік. Ці значення обчислюються як середньоарифметичне значення фактичних витрат, пов'язаних зі стандартними приєднаннями, за попередній рік з урахуванням індексу споживчих цін, індексу зміни цін виробників промислової продукції, коефіцієнта зростання витрат на оплату праці.

НКРЕКП розглядає надані операторами ГРМ пропозиції та встановлює ставки.

Врахування інших показників вартості товарів (робіт та послуг), необхідних при наданні послуги з приєднання, окрім витрат операторів ГРМ, процедурою не передбачено.

Відсутність альтернативного варіанту визначення ринкової вартості складових послуги з приєднання, за певних умов, може призводити до поступового здорожчання послуги стандартного приєднання та порушення прав та інтересів споживачів.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 1:

ШЛЯХ 1

В Методології встановлення плати за приєднання передбачити необхідність:

- при встановленні Регулятором розмірів плати за приєднання, що є стандартним, враховувати середньостатистичні ринкові ціни на типові товари та роботи, що використовуються для надання послуг з приєднання

¹ Складено на основі даних НКРЕКП

² Постановою НКРЕКП від 24.12.2015 № 305 визнано такою, що втратила чинність, постанову Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, від 31 січня 2013 року № 77 «Про затвердження Порядку розрахунку плати за приєднання об'єктів замовників до газових мереж» та затверджено Методологію встановлення плати за приєднання до газотранспортних і газорозподільних систем

проведення сторонньої незалежної експертизи проектно-кошторисної вартості приєднання, розрахованої операторами ГРМ, а також фактичних та планових витрат.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

ПРОБЛЕМА 2: ПОВЕРНЕННЯ ПОВОРОТНОЇ ФІНАНСОВОЇ ДОПОМОГИ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 2 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки регулювання було не правильно імплементоване - не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення) (РА-1-R-1-4).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 2:

Кодексом ГРМ передбачено можливість фінансування приєднання до ГРМ за рахунок поворотної фінансової допомоги замовників. До 2016 року¹ кошти отримані операторами ГРМ, як поворотна фінансова допомога, могли компенсуватись замовникам за рахунок тарифу на розподіл. Разом з тим, зараз допомога повертається² виключно при приєднанні інших замовників до того самого місця забезпечення потужності з урахуванням їхньої дольової участі. Тобто, у разі приєднання замовника до «непопулярної» точки в ГРМ повернення цієї допомоги може відбутися роками або не відбутись взагалі.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 2:

ШЛЯХ 1

У разі переходу операторів ГРМ на стимулююче регулювання в Методології встановлення плати за приєднання до газотранспортних і газорозподільних систем, затвердженій постановою НКРЕКП від 24.12.2015 № 3054, передбачити можливість повернення коштів, отриманих операторами ГРМ як поворотна фінансова допомога за рахунок тарифів на розподіл (передачу) газу.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

КЕЙС № 5.2.2

#СКЛАДЕНЕ_ПРИЄДНАННЯ

ІНСТРУМЕНТ:

Норми надання послуг.

Результативність використання інструменту для досягнення цілі визначається на основі:

- ... кількості зафіксованих порушень прав споживачів;
- ... тривалості приєднання;
- ... вартості приєднання.

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП.

¹ Порядок розрахунку плати за приєднання об'єктів замовників до газових мереж, затверджений постановою НКРЕ від 31.01.2013 № 77

² Методологія встановлення плати за приєднання до газотранспортних і газорозподільних систем, затверджений постановою НКРЕКП від 24.12.2015 № 3054

ПРОБЛЕМА 1: НЕПРОЗОРИСТЬ УЧАСТІ ТРЕТІХ ОСІБ У ПРИЄДНАННІ ДО МЕРЕЖ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Інструмент обрано правильно, проте, процедура його застосування містить істотні недоліки, що призводять до неможливості досягнути мети (вирішити проблему) – процедура передбачає необхідність отримання проміжних рішень/висновків/експертиз третіх осіб (РА-1-R-4-4).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

Приєднання (у т.ч. проектна документація), за необхідності, погоджується із зацікавленими особами (суб'єктами, що мають мережі, але не є Операторами ГРМ (ГТС)), а також іншими інфраструктурними організаціями: водоканали, Укравтодор, ПАТ «Укрзалізниця», електророзподільні компанії, ПАТ «Укртелеком», тощо). За необхідності, здійснюється землевідведення та отримання дозволів на порушення благоустрою тощо, зокрема, шляхом прийняття органами місцевого самоврядування відповідних рішень, укладення договорів сервітуту з власниками земельних ділянок.

Разом з тим, законодавством не визначено процедуру та строки розгляду звернень з питань приєднання до мереж 3-ми особами та не врегульовано питання оплати їх послуг.

Недостатня прозорість проходження вказаних процедур спричиняє виникнення додаткового фінансового навантаження на замовника та корупційних ризиків.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 1:

ШЛЯХ 1

Внести зміни до Законів України «Про ринок природного газу», «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг», «Про регулювання містобудівної діяльності», «Про ринок природного газу», «Про теплопостачання», «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про благоустрій населених пунктів», «Про землеустрій» щодо:

- ◆ впровадження «єдиного вікна» при наданні послуг з приєднання до мереж суб'єктів всіх природних монополій (у сфері розподілу електроенергії, газу, води тепла) з метою мінімізації взаємодії замовника та суб'єктів природної монополії;
- ◆ скасування заборони передачі (надання) земельних ділянок із земель державної або комунальної власності у власність чи користування юридичним особам для містобудівних потреб у сфері енергетики, а також зміни цільового призначення такої земельної ділянки, у разі відсутності затвердженого плану зонування або детального плану території. При цьому, створити стимули для органів місцевого самоврядування щодо якнайшвидшої розробки детальних планів територій;
- ◆ передачі до НКРЕКП функцій із здійснення державного нагляду (контролю) на ринку природного газу в частині підтримання належного технічного стану систем, вузлів і приладів обліку природного газу на об'єктах його видобутку та забезпечення безпечної і надійної експлуатації об'єктів Єдиної газотранспортної системи;
- ◆ розробки детального порядку участі третіх осіб (органів місцевого самоврядування, газо-, водо- теплорозподільних компаній тощо) у процедурі приєднання до мереж.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

ПРОБЛЕМА 2: ЗАСТАРІЛІ СПОСОБИ КОМУНІКАЦІЇ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 2 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки були допущені помилки при нормопроєктуванні (РА-1-R-1-2).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 2:

Для отримання інформації щодо стану надання послуги приєднання та орієнтованої дати її завершення та з інших питань щодо приєднання, споживач має обов'язково особисто звернутись до оператора ГРМ (ГТС). При цьому, сучасні засоби зв'язку (наприклад, електронне листування із застосуванням електронного цифрового підпису, особистий електронний кабінет замовника) під час надання послуги з приєднання майже не передбачається. Вказане ускладнює подання відповідної кореспонденції та створює додаткове навантаження на споживача.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 2:

ШЛЯХ 1

В Кодексі ГРМ передбачити можливість:

- ◆ подання заяви про приєднання в електронному вигляді;
- ◆ можливість моніторингу замовником стану надання послуги з приєднання за допомогою електронних ресурсів.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

ПРОБЛЕМА 3: НЕДОСТУПНІСТЬ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ВІЛЬНУ ПОТУЖНІСТЬ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 3 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки обрано надмірно м'який інструмент (РА-1-R-2-2).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 3:

Оператори ГРМ зобов'язані на своєму веб-сайті оприлюднювати інформацію про величини технічної та вільної потужності, у тому числі величину резервної потужності, необхідної для забезпечення нових приєднань, в розрізі кожного ГРП.

Разом з тим, окремі Оператори ГРМ не виконують цю вимогу.

НАПРИКЛАД:

ПАТ «Вінницягаз» публікує інформацію раз в півроку¹.

На сайті ПАТ «Коростишівгаз»² відповідна інформація відсутня.

На сайті ПАТ «Харківміськгаз»³ останнє оновлення відбулось у травні 2017 року.

Відсутність у замовника достовірної інформації щодо фактичного стану мереж (вільної потужності) може призводити до внесення до технічних умов нестандартного приєднання необґрунтованих вимог щодо заходів, які фактично не є необхідними для приєднання замовника. В такий спосіб оператори ГРМ можуть оновлювати свої основні фонди за рахунок бізнесу (в першу чергу, малого

та середнього), не вкладаючи відповідних інвестицій. При цьому, розроблений замовником на виконання таких технічних умов проект повинен обов'язково бути погодженим з оператором ГРМ.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 3:

ШЛЯХ 1

Передбачити обов'язок операторів ГРМ створити, розмістити на власних web-ресурсах та своєчасно актуалізувати карти території здійснення ліцензованої діяльності з нанесенням мереж та зон стандартного приєднання від цих мереж для можливості здійснення споживачами визначення типу приєднання.

ШЛЯХ 2

Передбачити, що замовник послуги з приєднання сплачує плату за створення потужності, встановлену НКРЕКП, та компенсує виключно вартість лінійної складової приєднання (за аналогією норм статті 21 Закону України «Про ринок електричної енергії»).

ШЛЯХ 3

Залишити законодавство без змін.

КЕЙС № 5.2.3

#НЕЗАЛЕЖНА_ЕКСПЕРТИЗА

ІНСТРУМЕНТ:

Перелік незалежних експертів.

Результативність використання інструменту для досягнення цілі визначається на основі:

- ... встановлення факту наявності/відсутності переліку;
- ... кількості проведених експертиз;
- ... кількості виявлених експертизою фактів встановлення операторами ГРМ (ГТС) неправомірних вимог.

РЕГУЛЯТОР:

Міненерговугілля.

ПРОБЛЕМА 1: НЕДРУЖНІСТЬ ІНСТРУМЕНТУ «РЕЄСТР/ ПЕРЕЛІК»

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – обрано інструмент, що не призначений для досягнення мети (РА-1-R-2-3).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

За ініціативи замовника послуги з приєднання, може бути проведена незалежна експертиза вихідних даних (технічних умов) на відповідність чинним стандартам, нормам та правилам.

Проведення експертизи здійснюється незалежними організаціями, визначеними Міненерговугілля.

¹ Вінницягаз - Інформація для клієнтів- Потужності ГРП - <https://vn.104.ua/ua/for-clients/potuzhnosti-grp>

² <http://korostyshivgaz.com.ua/>

³ Харківміськийгаз Інформація для клієнтів Потужності ГРП - <https://khgor.104.ua/ua/for-clients/potuzhnosti-grp>

Разом з тим, надання органом влади виключних прав та обов'язків суб'єктам господарювання шляхом включення їх до переліку/реєстру уповноважених осіб містить в собі значні корупційні ризики. При цьому, вказані ризики посилюються внаслідок відсутності чітких та прозорих критеріїв відбору відповідних осіб та детальної процедури ведення реєстру/переліку.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 1:

ШЛЯХ 1

Внести зміни до Закону України «Про ринок природного газу» щодо:

- ◆ скасування необхідності існування переліку організацій, що мають право проводити експертизу на відповідність чинним стандартам, нормам та правилам вихідних даних, ТУ та проектної документації на приєднання;
- ◆ встановлення кваліфікаційних критеріїв, за умови дотримання яких організація мала б право проводити експертизу на відповідність чинним стандартам, нормам та правилам вихідних даних, ТУ та проектної документації на приєднання.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

ПРОБЛЕМА 2: НЕВИКОНАННЯ ВИМОГИ ЩОДО ВЕДЕННЯ ПЕРЕЛІКУ НЕЗАЛЕЖНИХ ЕКСПЕРТІВ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 2 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання було не правильно імплементоване – не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення) (РА-1-R-1-4).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 2:

Законодавством передбачена можливість проведення незалежної експертизи на відповідність чинним стандартам, нормам та правилам вихідних даних, ТУ та проектної документації на приєднання.

Експертиза проводиться за кошти її ініціатора. Результати експертизи є обов'язковими для замовника послуги з приєднання та Оператора ГРМ.

Проведення незалежної експертизи¹ вихідних даних проектів будівництва об'єктів газотранспортної або газорозподільної системи здійснюється незалежними організаціями, що відповідають критеріям, встановленим Мінрегіоном².

Міненерговугілля за погодженням з Мінрегіоном у жовтні 2015 року повинно було сформулювати та оприлюднити на власному офіційному веб-сайті перелік організацій, які проводять незалежну експертизу.

Разом з тим, на сайті Міненерговугілля відповідний перелік відсутній. Одночасно, на сайті Мінрегіону можна ознайомитись з переліком³ експертних організацій, що можуть проводити експертизу проектів будівництва.

¹ Постанова КМУ від 30.09.2015 № 813 «Про визначення незалежних організацій, які проводять незалежну експертизу вихідних даних проектів будівництва об'єктів газотранспортної або газорозподільної системи»

² Наказ Мінрегіону від 23.05.2011 N 53 «Про затвердження Критеріїв, яким повинні відповідати експертні організації, що здійснюють експертизу проектів будівництва»

³ Перелік експертних організацій, що відповідають Критеріям, встановленим наказом Мінрегіону від 23.05.2011 № 53, та можуть проводити експертизу проектів будівництва - <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/05/Perelik-54-dopov-TOV-Agenstvo-budivelnih-ekspertiz.pdf>

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 2:

ШЛЯХ 1

Міненерговугілля повинно:

- ◆ визначити незалежні організації, що мають право проводити експертизу проектно-технічної документації на будівництво об'єктів газотранспортної або газорозподільної системи;
- ◆ опублікувати відповідний перелік на власному офіційному веб-сайті.

НКРЕКП повинна, на звернення Міненерговугілля, доручити операторам ГРМ (ГТС) розмістити вказаний перелік на власних веб-сайтах та повідомляти про нього замовників послуг з приєднання при видачі ТУ та погодженні проектної документації.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін

5.3

ВИСОКА КОНКУРЕНЦІЯ – АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛІ

ЦІЛЬ: ВИСОКА КОНКУРЕНЦІЯ

КЕЙС № 5.3.1

#КОНКУРЕНТНЕ_БУДІВНИЦТВО #КОНКУРЕНТНЕ_ПРОЕКТУВАННЯ

ІНСТРУМЕНТ:

Норми надання послуг.

Результативність використання інструменту для досягнення цілі визначається на основі:

- ... індексів Херфіндаля-Хіршмана на ринках, пов'язаних з приєднанням до мереж;
- ... ринкових часток основних учасників ринків;
- ... фактів порушень енергетичного та конкурентного законодавства.

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП.

ВИСНОВОК:

Права замовників послуг з приєднання максимально розширено – регулювання досягає мети (РА-0).

КОРОТКИЙ ОПИС:

Після прийняття Кодексу ГРМ¹ законодавство не обмежує замовників послуг з приєднання у виборі надавачів супутніх послуг, які за своєю сутністю є необхідними для здійснення приєднання, але можуть надаватись на конкурентних засадах (наприклад, проектування та будівництво).

Статистична інформація, що характеризує стан ринків послуг, пов'язаних з приєднанням до газових мереж (проектних, будівельно-монтажних тощо), відсутня. Одночасно, за результатами аналізу актів² перевірок операторів ГРМ (обраних у випадковому порядку) фактів нав'язування операторами ГРМ виконавцям вказаних послуг не було виявлено.

¹ Кодексу газорозподільних систем, затвердженого постановою КМУ від 30.09.2015 № 2494
² Акти перевірок у нафтогазовому комплексі - <http://www.nerc.gov.ua/?id=19318>

5.4

БЕЗПЕЧНА ТА СУЧАСНА ЕНЕРГЕТИКА – АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛІ

ЦІЛЬ: БЕЗПЕЧНА ТА СУЧАСНА ЕНЕРГЕТИКА

Держпраці листом від 16.08.2017 №4055/3/5.3-зв-17 повідомило про відсутність інформації щодо кількості аварій в мережах ГРМ у 2012-2016 роках

КЕЙС № 5.4.1

#ЛІЦЕНЗІЯ

ІНСТРУМЕНТ:

Ліцензія на провадження господарської діяльності з будівництва об'єктів, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів із середніми та значними наслідками¹.

Результативність використання інструменту для досягнення цілі визначається на основі:

- ... кількості виданих / зупинених / анульованих ліцензій;
- ... довжини новозбудованих мереж;
- ... кількості аварій/аварійних ситуацій в новозбудованих мережах.

РЕГУЛЯТОР:

Державна архітектурно-будівельна інспекція.

ПРОБЛЕМА 1: НАДМІРНЕ НАВАНТАЖЕННЯ НА БІЗНЕС

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки регулювання було не правильно імплементоване – були допущені помилки при нормопроектванні (РА-1-R-1-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

Особа, що будує ГРМ, повинна мати ліцензію² на провадження господарської діяльності з будівництва об'єктів, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів із середніми та значними наслідками.

Разом з тим, під час аналізу застосування інструменту були виявлені, зокрема, наступні проблеми³:

¹ До 07.06.2017 - IV і V категорій складності

² Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з будівництва об'єктів, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів із середніми та значними наслідками, затверджені постановою КМУ від 30.03.2016. № 256

³ З більш детальним аналізом інструменту можна ознайомитись в підготовленій Офісом ефективного регулювання BRDO Зеленої книзі «Монтаж внутрішніх інженерних мереж, спеціалізовані будівельні та роботи із завершення будівництва» – <http://regulation.gov.ua/book/25-sistemnij-pereglad-akosti-derzavnogo-reguluvanna-rinkiv-montaz-vnutrisnih-inzenernih-merez-specializovani-budivelni-ta-roboti-iz-zaversenna-budivnictva>

- 1) Надмірні вимоги про наявність у ліцензіата нормативно-правових актів та спеціаліста, відповідального за їх ведення.
- 2) Неможливість скористатись електронною адміністративною послугою з ліцензування.
- 3) Встановлення на рівні підзаконного акту не передбачених законом підстав для анулювання та зупинення ліцензії¹.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 1:

ШЛЯХ 1

Оптимізувати процедуру отримання та реалізації права на провадження господарської діяльності з будівництва об'єктів, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів із середніми та значними наслідками.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

КЕЙС № 5.4.2

#ОБЛАДНАННЯ #ДОЗВІЛ

ІНСТРУМЕНТ:

Дозвіл на початок виконання робіт підвищеної небезпеки та початок експлуатації (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки.

Результативність використання інструменту для досягнення цілі визначається на основі:

- ... кількості дозволів;
- ... кількості аварій/аварійних ситуацій.

РЕГУЛЯТОР:

Держпраці.

ПРОБЛЕМА 1: ОТРИМАННЯ ДОЗВОЛУ НА ВИКОНАННЯ РОБІТ ПІДВИЩЕНОЇ НЕБЕЗПЕКИ Є ФОРМАЛЬНОЮ ПРОЦЕДУРОЮ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки було неправильно обраний інструмент регулювання для досягнення мети – обрано надмірно жорсткий інструмент регулювання (РА-1-R-2-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

Для одержання дозволу заявник подає Держпраці заяву, до якої додається висновок експертизи щодо додержання вимог законодавства з питань охорони праці та промислової безпеки під час виконання заявлених робіт/експлуатації заявлених машин або висновок експертизи щодо відповідності машин, механізмів, устаткування вимогам законодавства з питань охорони праці та промислової безпеки. Рішення щодо видачі дозволу приймається на підставі висновку експертизи.

Підставами для відмови у видачі дозволу є:

- ◆ неподання необхідних документів та (або) їх оформлення з порушенням встановлених вимог;

¹ Відповідно до постанови КМУ ВІД 05.12.2007 № 1396 «Про ліцензування господарської діяльності, пов'язаної із створенням об'єктів архітектури»

- подання недостовірних відомостей або висновку за результатами, який затверджено чи складено більш як за рік до дня подання заяви;
- встановлення згідно з висновком за результатами експертного невідповідності об'єкта експертизи вимогам законів та інших нормативно-правових актів з охорони праці.

З аналізу підстав для відмови у видачі дозволу вбачається, що прийняття Держпраці рішення щодо видачі дозволу є формальним, оскільки відповідність (невідповідність) об'єкта вимогам законодавства з питань охорони праці та промислової безпеки визначається не Держпрацею, а експертною організацією за результатами експертного висновку.

Крім того, застосування цього інструменту відбувається в умовах неякісного нормативно-правового поля та неякісних регуляторних процедур¹.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 1:

ШЛЯХ 1

Замінити дозвіл на подачу декларації відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства – за результатами чого суб'єкт набуває права на здійснення господарської діяльності без отримання документа дозвільного характеру.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

¹ З більш детальним аналізом інструменту можна ознайомитись в підготовленій Офісом ефективного регулювання BRDO Зеленій книзі «Монтаж внутрішніх інженерних мереж, спеціалізовані будівельні та роботи із завершення будівництва» – <http://regulation.gov.ua/book/25-sistemnij-pereglad-akosti-derzavnogo-reguluvanna-rinkiv-montaz-vnutrisnih-inzenernih-merez-specializovani-budivelni-ta-roboti-iz-zaversenna-budivnictva>

ВИСНОВОК ЗА РОЗДІЛОМ 5:

Кодекс ГРМ формує досить якісну нормативно-правову базу та визначає покроковий порядок взаємодії між замовником та оператором ГРМ. Разом з тим, регулювання бізнес-процесу «Приєднання до ГРМ» має ряд суттєвих недоліків, зокрема:

- ◆ недосконалість методики розрахунку плати за приєднання;
- ◆ відсутність норм, що встановлюють чіткий та прозорий порядок взаємодії замовників та/або операторів ГРМ з третіми особами при оформленні прав на землю та погодження документації на приєднання;
- ◆ невиконання Міністерством енергетики вимог щодо ведення переліку незалежних організацій, що мають право проводити експертизу проектно-технічної документації на будівництво об'єктів газотранспортної або газорозподільної системи.

6 | ОРГАНІЗАЦІЯ КОМЕРЦІЙНОГО ОБЛІКУ ГАЗУ

6.1

ОПИС БІЗНЕС-ПРОЦЕСУ ТА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ

Бізнес-процес включає організацію комерційного обліку споживання газу, зокрема, встановлення/заміну вузлів обліку газу (у т. ч., лічильників та засобів дистанційної передачі даних). Послуга з улаштування вузлів обліку газу (ВОГ) може бути складовою процедури приєднання або надаватись окремо за ініціативою замовника або Оператора ГРМ.

Оператор ГРМ може надавати послуги з улаштування ВОГ побутовим споживачам за власний рахунок. При цьому, споживачі не можуть відмовитись отримання таких послуг (у разі відмови, газопостачання буде припинено). Юридичні особи можуть отримувати послуги з улаштування ВОГ як від Оператора ГРМ так і від інших осіб.

Процедура улаштування (реконструкції) ВОГ включає в себе зокрема:

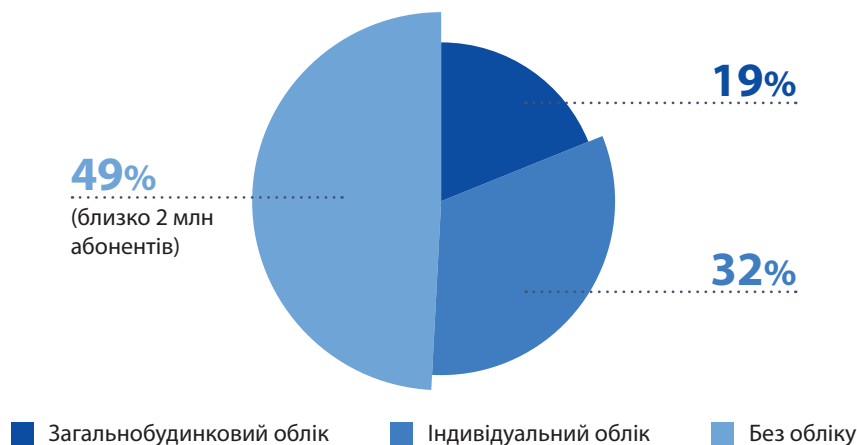
Заходи із заміни ВОГ забезпечуються Оператором ГРМ за рахунок споживача у строк, що не повинен перевищувати: для населення – **три** календарних місяці з дати оплати послуг; для споживача, що не є побутовим – строк, узгоджений між Оператором ГРМ і споживачем.

Наявність комерційного обліку є обов'язковою умовою для отримання послуг з газопостачання для¹:

- ◆ юридичних осіб;
- ◆ населення, що використовує газ комплексно, у т. ч., для опалення – з 01.01.2012;
- ◆ населення, що використовує газ для підігріву води та приготування їжі – з 01.01.2016;
- ◆ населення, що використовує газ тільки для приготування їжі – з 01.01.2018.

¹ Закон України «Про забезпечення комерційного обліку природного газу»

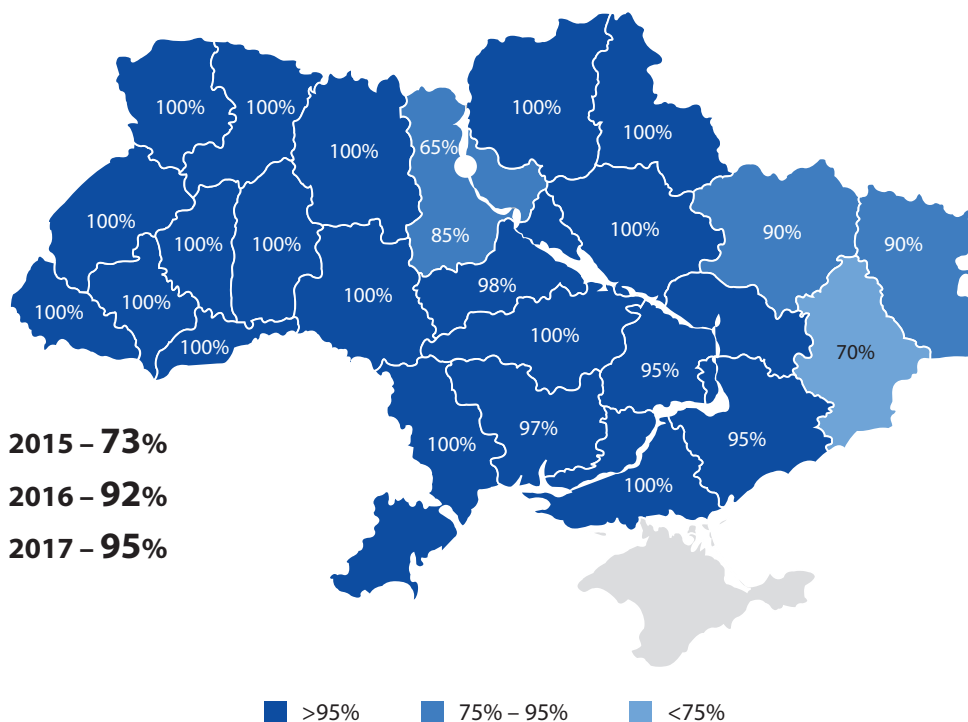
ОСНАЩЕННЯ ЛІЧИЛЬНИКАМИ ПРИРОДНОГО ГАЗУ НАСЕЛЕННЯ, ЯКЕ ВИКОРИСТОВУЄ ПРИРОДНИЙ ГАЗ ДЛЯ ПРИГОТУВАННЯ ЇЖІ (станом на 01.01.2017)¹

Оператори ГРМ до настання вказаного терміну, зобов'язані забезпечити наявність у побутових споживачів засобів комерційного обліку. При цьому, фінансування улаштування вузлів обліку газу для населення здійснюється за рахунок тарифу на розподіл природного газу, а отже, оплачується всіма споживачами.

Станом на 01.01.2017 без обліку, за даними операторів ГРМ, залишається близько **2 млн** (або більше **16%** від загальної кількості) **абонентів**, які використовують природний газ для приготування їжі.

ОСНАЩЕНІСТЬ ЗАСОБАМИ ОБЛІКУ

2017 – план²

¹ Звіти про результати діяльності НКРЕКП 2016 році

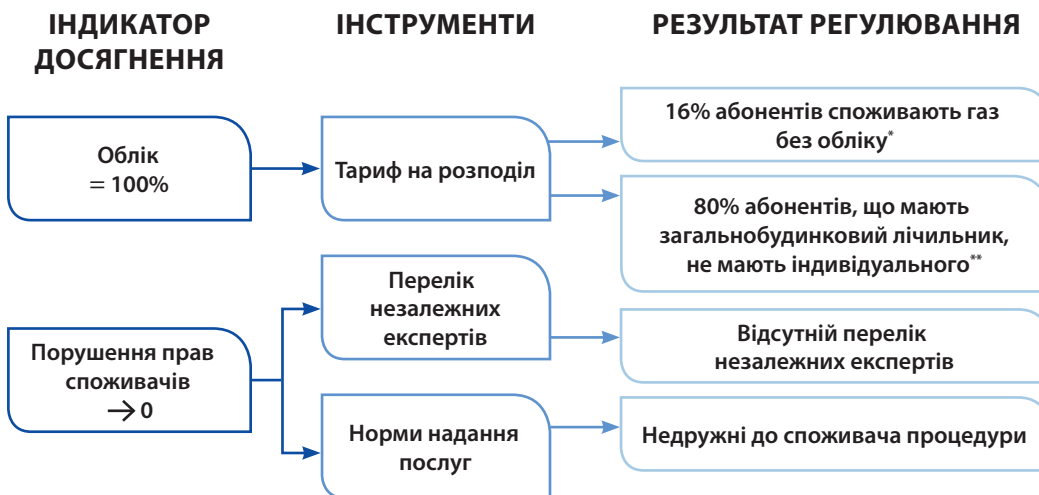
² Відокремлення вартості транспортування та розподілу від природного газу як товару - https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKewjz_KqF2czVAhUCNxQKHT5NBy0QFggrMAE&url=https%3A%2F%2F104.ua%2Fua%2Ffiles%2F16751&usq=AFQjCNEMxSLGPRUt2hvUa332hJbGdEulw

6.2

ЗАХИЩЕНИЙ СПОЖИВАЧ, ЯКІСНІ ТОВАРИ І ПОСЛУГИ – АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛІ

ЦІЛЬ: ЗАХИЩЕНИЙ СПОЖИВАЧ, ЯКІСНІ ТОВАРИ І ПОСЛУГИ

* Станом на 01.01.2017 понад 2 млн абонентів не мали лічильника (з 12,169 млн)

** Станом на 01.08.2017 відповідно до листа НКРЕКП від 28.08.2017 №9339/16.2.1/7-17)

КЕЙС № 6.2.1

#100%ОБЛІК #ТАРИФ_НА_РОЗПОДІЛ

ІНСТРУМЕНТ:

Тариф на розподіл.

Результативність використання інструменту для досягнення цілі визначається на основі:

- ... кількості абонентів, що споживають газ поза обліком;
- ... обсягу газу, що споживається поза обліком;
- ... кількості встановлених засобів обліку (з урахуванням їх типу);
- ... співвідношення кількості індивідуальних та загальнобудинкових засобів обліку;
- ... співвідношення між середньостатистичним обсягом побутового споживання та середньостатистичним показником оплати газу споживачами, що не мають засобів обліку.

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП.

ПРОБЛЕМА 1: ЗАГАЛЬНОБУДИНКОВИЙ ОБЛІК ГАЗУ НЕ СТИМУЛЮЄ СПОЖИВАЧІВ ДО ЕКОНОМІЇ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – процедура містить надмірну дискрецію, що призводить до несправедливого застосування інструменту по відношенню до окремої групи зацікавлених осіб (РА-1-R-4-1).¹

¹ Закон України «Про забезпечення комерційного обліку природного газу»

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

На 01.08.2017 **80%** абонентів¹, що мали загальнобудинковий лічильник, не мали індивідуального. При цьому **15,4 тис** загальнобудинкових лічильників об'єднує **1,4 млн** споживачів.

Разом з тим, встановлення загальнобудинкових лічильників не забезпечує **100%** індивідуальної відповідальності споживача за власне споживання та не стимулює до ощадливого використання ресурсу.

Кошти на встановлення загальнобудинкових лічильників передбачаються в тарифах Оператора ГРМ з жовтня 2015 року. При цьому, до жовтня 2015 року Оператори ГРМ встановлювали населенню переважно індивідуальні засоби обліку за рахунок коштів тарифу.

З 1 січня 2018 року², ймовірно, фінансування заходів з організації комерційного обліку буде припинено.

Споживачі, які мають квартирні лічильники газу, розраховуються за показаннями лічильників.

Споживачі, що не мають квартирних лічильників газу, розраховуються за показаннями будинкового вузла обліку, з яких виключаються сумарні показання квартирних лічильників газу, з подальшим розподілом такої різниці між споживачами, які не мають квартирних лічильників газу, пропорційно кількості осіб, зареєстрованих у квартирі або іншому ізольованому житловому приміщенні.

У зв'язку з цим, побутові споживачі, яким було встановлено індивідуальні засоби обліку за рахунок коштів тарифу, опиняться у більш вигідному становищі ніж споживачі, яким встановлювались загальнобудинкові засоби обліку, а права та інтереси першої групи споживачів будуть порушені.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 1:

ШЛЯХ 1

Продовжити практику встановлення індивідуальних приладів обліку за рахунок коштів тарифу.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

КЕЙС № 6.2.2

#ОБЛАДНАННЯ_ВОГ #НАДМІРНІ_ВИМОГИ #100%ОБЛІК #ЗЛОВЖИВАННЯ

ІНСТРУМЕНТ:

Норми надання послуг.

Результативність використання інструменту для досягнення цілі визначається на основі кількості зафіксованих порушень прав споживачів.

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП.

¹ Лист НКРЕКП до Офісу ефективного регулювання від 28.08.2017 № 9339/16.2.1/7-17
² З 2015 року за рахунок коштів тарифу почали масово встановлюватись засоби загальнобудинкового обліку

ПРОБЛЕМА 1: НАДМІРНІ ВИМОГИ ДО ПРОЕКТІВ ВУЗЛІВ ОБЛІКУ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки регулювання було не правильно імплементоване - були допущені помилки при нормопроєктуванні (РА-1-R-1-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

Кодексом ГРМ передбачено, що, якщо протягом року¹ після погодження Оператором ГРМ проекту, комерційний ВОГ не було введено в експлуатацію, проект на комерційний ВОГ підлягає перепогодженню, з урахуванням діючих на дату перепогодження вимог нормативних документів.

Варто відзначити, що аналогічні норми відсутні у:

- ◆ правилах обліку природного газу під час його транспортування газорозподільними мережами, постачання та споживання, затверджений наказом Мінпаливенерго від 27.12.2005 № 618 (зміни вносились у 2009 та 2013 році);
- ◆ встановлених Кодексом ГРМ правилах приєднання – проект приєднання одноразово² погоджується з оператором ГРМ

Вказана норма спричиняє додаткові видатки споживачів, які мають намір встановити (замінити) ВОГ, створює передумови для зловживань Операторів ГРМ (наприклад, шляхом затягування надання послуг з встановлення ВОГ) та суперечить законодавству у сфері містобудування та приєднання до ГРМ.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 1:

ШЛЯХ 1

Виключити абзац п'ятий пункту 8 глави 2 розділу X з Кодексу ГРМ.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

КЕЙС № 6.2.3

#НЕЗАЛЕЖНА_ЕКСПЕРТИЗА

ІНСТРУМЕНТ:

Перелік незалежних експертів.

Результативність використання інструменту для досягнення цілі визначається на основі:

- ... встановлення факту наявності/відсутності переліку;
- ... кількості проведених експертиз;
- ... кількості виявлених експертизою фактів встановлення операторами ГРМ (ГТС) неправомірних вимог.

РЕГУЛЯТОР:

Міненерговугілля.

¹ Пункт 8 глави 2 розділу X Кодексу газорозподільних систем, затвердженого постановою КМУ від 30.09.2015 № 2494
² Розділ V Кодексу газорозподільних систем, затвердженого постановою КМУ від 30.09.2015 № 2494

ПРОБЛЕМА 1: НЕДРУЖНІСТЬ ІНСТРУМЕНТУ «РЕЄСТР/ ПЕРЕЛІК»

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – обрано інструмент, що не призначений для досягнення мети (РА-1-R-2-3).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

За ініціативи замовника послуги з приєднання, може бути проведена незалежна експертиза вихідних даних на відповідність чинним стандартам, нормам та правилам.

Проведення експертизи здійснюється незалежними організаціями, визначеними Міненерговугілля.

Разом з тим, надання органом влади виключних прав та обов'язків суб'єктам господарювання, шляхом включення їх до переліку/реєстру уповноважених осіб, містить в собі значні корупційні ризики. При цьому, вказані ризики посилюються внаслідок відсутності чітких та прозорих критеріїв відбору відповідних осіб та детальної процедури ведення реєстру/переліку.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 1:

ШЛЯХ 1

Внести зміни до Закону України «Про ринок природного газу» щодо:

- ◆ скасування необхідності існування переліку організацій, що мають право проводити експертизу на відповідність чинним стандартам, нормам та правилам вихідних даних, ТУ та проектної документації на улаштування комерційних ВОГ;
- ◆ встановлення кваліфікаційних критеріїв, за умови дотримання яких, організація мала б право проводити експертизу на відповідність чинним стандартам, нормам та правилам вихідних даних, ТУ та проектної документації на улаштування комерційних ВОГ.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

ПРОБЛЕМА 2: ВІДСУТНІСТЬ ПЕРЕЛІКУ НЕЗАЛЕЖНИХ ЕКСПЕРТІВ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 2 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання було не правильно імplementоване – не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення) (РА-1-R-1-4).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 2:

Законодавством передбачена можливість проведення незалежної експертизи на відповідність чинним стандартам, нормам та правилам, вихідних даних, ТУ та проектної документації на комерційний ВОГ.

Експертиза проводиться за кошти її ініціатора. Результати експертизи є обов'язковими для замовника послуги з приєднання та Оператора ГРМ.

Проведення незалежної експертизи¹ здійснюється незалежними організаціями, що відповідають критеріям, встановленим Мінрегіоном².

Мінерговугілля, за погодженням з Мінрегіоном, у жовтні 2015 року повинно було сформулювати та оприлюднити на власному офіційному веб-сайті перелік незалежних організацій, які проводять незалежну експертизу.

Разом з тим, на сайті Мінерговугілля відповідний перелік відсутній. Одночасно, на сайті Мінрегіону можна ознайомитись з переліком³ експертних організацій, що можуть проводити експертизу проектів будівництва.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 2:

ШЛЯХ 1

Мінерговугілля повинно:

- визначити незалежні організації, що мають право проводити експертизу проектно-технічної документації на будівництво об'єктів газотранспортної або газорозподільної системи;
- опублікувати відповідний перелік на власному офіційному веб-сайті.

НКРЕКП повинно, за зверненням Мінерговугілля, доручити операторам ГРМ (ГТС) розмістити вказаний перелік на власних веб-сайтах та повідомляти про нього замовників послуг з приєднання при видачі ТУ та погодженні проектною документації.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

¹ Постанова КМУ від 30.09.2015 № 813 «Про визначення незалежних організацій, які проводять незалежну експертизу вихідних даних проектів будівництва об'єктів газотранспортної або газорозподільної системи»

² Наказ Мінрегіону від 23.05.2011 N 53 «Про затвердження Критеріїв, яким повинні відповідати експертні організації, що здійснюють експертизу проектів будівництва»

³ Перелік експертних організацій, що відповідають Критеріям, встановленим наказом Мінрегіону від 23.05.2011 № 53, та можуть проводити експертизу проектів будівництва - <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/05/Perelik-54-dopov-TOV-Agenstvo-budivelnih-ekspertiz.pdf>

6.3

ВИСОКА КОНКУРЕНЦІЯ – АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛІ

ЦІЛЬ: ВИСОКА КОНКУРЕНЦІЯ

КЕЙС № 6.3.1

#ОБЛАДНАННЯ_ВОГ #КОНКУРЕНЦІЯ

ІНСТРУМЕНТ:

Норми надання послуг.

Результативність використання інструменту для досягнення цілі визначається на основі:

- ... індексу Херфіндала-Хіршмана на ринках послуг, пов'язаних з організацією комерційного обліку;
- ... ринкових часток основних учасників ринку.

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП.

ПРОБЛЕМА 1: ЗАКРИТІСТЬ РИНКУ ВСТАНОВЛЕННЯ ЛІЧИЛЬНИКІВ / ВУЗЛІВ ОБЛІКУ ГАЗУ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки регулювання було не правильно імплементоване – були допущені помилки при нормопроектванні (РА-1-R-1-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

Облік споживання газу здійснюється за допомогою вузлів обліку природного газу з метою визначення обсягів споживання та/або реалізації, на підставі яких проводяться взаєморозрахунки суб'єктів ринку природного газу.

Постачання природного газу споживачам (крім населення) здійснюється за умови наявності вузла обліку природного газу. Побутові споживачі, у разі відсутності приладів обліку, споживають газ за нормами. Разом з тим, після 01.01.2018¹ споживання газу за нормами (без засобів обліку) для побутових споживачів стане неможливим.

Про інтенсивність розвитку ринку улаштування вузлів обліку свідчить те, що за 2015 рік частка споживачів, що споживають газ без обліку, у найбільш проблемній в цьому сенсі категорії (побутові споживачі, що використовують газ для приготування їжі) скоротилась на **24% – з 73%² до 49%**. На кінець 2016 року без обліку природний газ споживали **16%** абонентів³ (**2,6 млн абонентів⁴**).

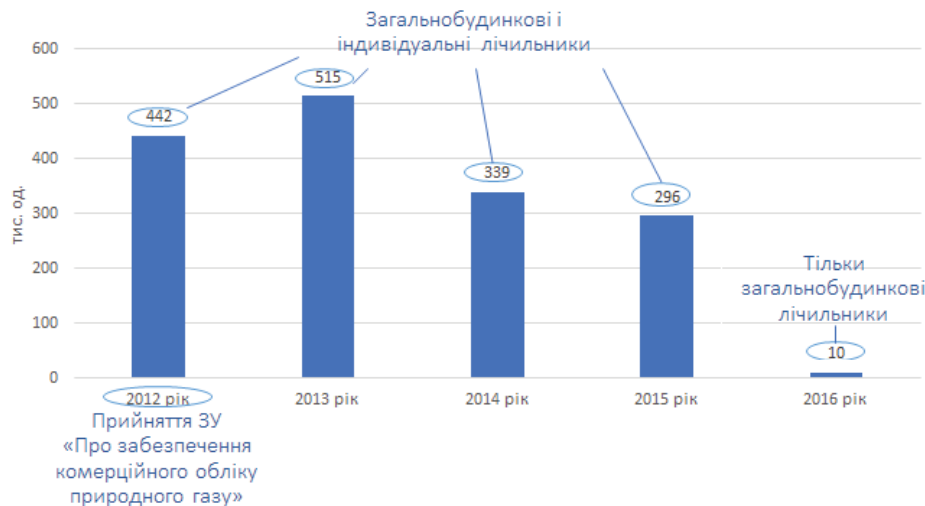
¹ Закон України «Про забезпечення комерційного обліку природного газу»

² Звіт про результати діяльності НКРЕКП у 2015 році, затверджений постановою НКРЕКП від 31.03.2016 № 515

³ Звіт про результати діяльності НКРЕКП у 2016 році, затверджений постановою НКРЕКП від 30.03.2017 № 460

⁴ Лист НКРЕКП від 28.08.2017 № 9339/16.2.1/7-17 до Офісу ефективного регулювання

КІЛЬКІСТЬ ВСТАНОВЛЕНИХ ПОБУТОВИМ СПОЖИВАЧАМ ЛІЧИЛЬНИКІВ (за даними НАК «Нафтогаз України» та НКРЕКП)

Всього з 1994 по 2015 роки оператори ГРМ встановили побутовим споживачам понад **10 млн лічильників**¹.

ПРИМІТКА:

Середня вартість лічильника коливається в діапазоні **1-17 тис. грн**².

Фінансування робіт з встановлення лічильників населенню враховується НКРЕКП в тарифах операторів ГРМ.

Відповідно до Закону «Про забезпечення комерційного обліку природного газу», виконавцями робіт із встановлення лічильників газу є Оператори ГРМ або інші суб'єкти господарювання, які отримали відповідні дозволи для виконання робіт із встановлення вузлів обліку природного газу.

Оскільки кошти на обладнання вузлами обліку оплачуються побутовими споживачами в тарифах, а порядок компенсації коштів побутовим споживачам, які самостійно встановили лічильники газу відсутній, інші, окрім операторів ГРМ, особи не мають доступу до цих коштів.

Тому споживачі, які бажають встановити лічильник газу, змушені або додатково оплачувати послуги сторонніх організації за улаштування вузлів обліку та продовжувати сплачувати відповідну складову в тарифі, або ж очікувати на встановлення лічильника в загальному порядку та оплачувати газ по нормативам.

Враховуючи зазначене, чинна система фінансування встановлення лічильників/ВОГ побутовим споживачам стримує розвиток ринку улаштування засобів обліку та надає конкурентні переваги операторам ГРМ.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 1:

ШЛЯХ 1

В Кодексі ГРМ передбачити порядок компенсації видатків побутових споживачів, які встановили засоби обліку природного газу за власний рахунок.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

¹ Нафтогаз розпочинає публікацію даних про рівень оснащення житлового фонду побутовими лічильниками газу - <http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/F110DBBF11A0A270C2257F0F004B71C8?OpenDocument>

² http://btk-center.com.ua/products/category/1-gazovyi-schetchiki-elster/?gclid=CjwKEAjw87PNBRDA_rHbypeJmFKSJADRCaiv1HUCmVdF-i-tuHpGBU_g6CF3NB86ptYhLMepBNZomBoCejHw_wcB

6.4

БЕЗПЕЧНА ТА СУЧАСНА ЕНЕРГЕТИКА – АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛІ

ЦІЛЬ

БЕЗПЕЧНА ТА СУЧАСНА ЕНЕРГЕТИКА

ІНДИКАТОР ДОСЯГНЕННЯ

Сучасний облік
->max

ІНСТРУМЕНТИ

Тариф на розподіл

РЕЗУЛЬТАТ РЕГУЛЮВАННЯ

97% абонентів*
не охоплені дистанційним обліком

На 30% зменшилась**
кількість абонентів, що споживають
газ без обліку за 2016 рік

* 26,9 тис. абонентів з 12,2 млн абонентів охоплені пілотним проектом по забезпеченню дистанційного зняття показів лічильників природного газу

КЕЙС № 6.4.1

#ОБЛАДНАННЯ_ВОГ #КОНКУРЕНЦІЯ

ІНСТРУМЕНТ:

Тариф на розподіл.

Результативність використання інструменту для досягнення цілі визначається на основі:

- ... кількості встановлених засобів дистанційного обліку;
- ... вартості впровадження програми;
- ... економічного ефекту від впровадження програми, у т. ч. обсяг скорочення видатків операторів ГРМ на забезпечення обліку споживання газу.

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП.

ВИСНОВОК:

Кількість абонентів, що мають засіб обліку газу зростає – Регулювання досягає мети (РА-0).

КОРОТКИЙ ОПИС:

Незважаючи на те, що встановлення загальнобудинкових засобів обліку порушує права побутових споживачів, яким не було встановлено індивідуальні засоби обліку, їх встановлення дозволяє локалізувати втрати та більш коректно виставляти рахунки за газ.

Так, за 2016 рік встановлення загальнобудинкових засобів обліку дозволило скоротити кількість споживачів, що споживали газ без обліку на **30%** – (з **2,9 млн¹** до **2 млн²**).

ПРОБЛЕМА 1: ПОТРЕБА У ВПРОВАДЖЕННІ СУЧАСНИХ ЗАСОБІВ ОБЛІКУ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Неможливо визначити, чи досягає регулювання мети, оскільки проблема, для

1 Звіт про результати діяльності НКРЕКП у 2015 році, затверджений постановою НКРЕКП від 31.03.2016 № 515
2 Звіт про результати діяльності НКРЕКП у 2016 році, затверджений постановою НКРЕКП від 30.03.2017 № 460

якої запроваджувалось регулювання описана достатньо, щоб її зрозуміти, проте, оцінити її можна лише за абстрактними показниками (РА-4-R-2-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

З 01.04.2016 НКРЕКП¹ запущено пілотний проект по забезпеченню дистанційного зняття показів лічильників природного газу. У проекті візьмуть участь **3** оператора ГРМ ПАТ «Дніпропетровськгаз», ПАТ «Одесагаз», ПАТ «Полтавагаз». Загальна кількість залучених до програми споживачів – **26,9 тис. абонентів (448 юридичних осіб, 10,3 тис споживачів**, що проживають в багатоквартирних будинках, та **20,1 споживачів**, що проживають в приватних будинках).

Масове впровадження дистанційного обліку забезпечить достовірний та оперативний облік газу та сприятиме скороченню витрат операторів ГРМ на оплату праці.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 1:

ШЛЯХ 1

НКРЕКП необхідно створити умови для масового впровадження дистанційного обліку газу для великих споживачів та їх об'єднань.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

ВИСНОВОК ЗА РОЗДІЛОМ 6:

В цілому регулювання бізнес-процесу «Організація комерційного обліку газу» потребує суттєвої оптимізації. Головними недоліками регулювання в цьому бізнес-процесі виступають:

- ◆ невиконання операторами ГРМ вимог щодо встановлення вузлів обліку побутовим споживачам;
- ◆ нав'язування споживачам на державному рівні послуг з установки загальнобудинкових засобів обліку;
- ◆ наявність норм, що звужують права замовника та стримують конкуренцію;
- ◆ невиконання Міністерством енергетики вимог щодо ведення переліку незалежних організацій, що мають право проводити експертизу проектно-технічної документації на будівництво об'єктів газотранспортної або газорозподільної системи.

¹ НКРЕКП інформує про успішне впровадження пілотних проектів з дистанційного обліку споживання природного газу - <http://www.nerc.gov.ua/?news=5619>

7 | РОЗПОДІЛ ПРИРОДНОГО ГАЗУ

7.1

ОПИС БІЗНЕС-ПРОЦЕСУ ТА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ

Розподіл природного газу – господарська діяльність, пов'язана з переміщенням природного газу газорозподільною системою з метою його фізичної доставки споживачам, але, що включає постачання природного газу.

ПРИМІТКА:

Оператор системи розподілу не рідше, ніж раз на місяць¹ контролює тиск газу та відбирає проби газу для встановлення його відповідності вимогам:

- 1 ГОСТ 5542-87 «Газы горючие природные для промышленного и коммунально-бытового назначения. Технические условия».
- 2 ГОСТ 22387.5-77 «Газ для коммунально-бытового потребления. Метод определения интенсивности запаха».

Пункти контролювання і періодичність відбирання проб встановлюються газорозподільним підприємством, залежно від особливостей систем газопостачання. Це здійснюється не рідше, ніж один раз на місяць.

Особа, яка має намір здійснювати діяльність з розподілу природного газу, в установленому законодавством порядку:

- ◆ будує газорозподільну мережу² (її частину) або набуває право користування існуючою;
- ◆ набуває статусу оператора ГРМ³ та права надавати послуги з розподілу⁴ природного газу. НКРЕКП затверджує тариф на послуги з розподілу газу.

ОПЕРАТОРАМ ГРМ ЗАБОРОНЕНО

ПОСТАЧАТИ ГАЗ

ВИРОБЛЯТИ ГАЗ

Для забезпечення розподілу природного газу Оператор ГРМ має підтримувати належний стан інфраструктури. Суб'єкти ринку газу отримують доступ⁵ до ГРМ, при цьому, Оператор ГРМ зобов'язаний створити рівні умови доступу до інфраструктури для всіх замовників та утримуватись від будь-яких дій (чи бездіяльності), що можуть зашкодити конкуренції на суміжних ринках та призвести до порушень прав споживачів.

¹ Правила безпеки систем газопостачання, затверджені наказом Міністерства енергетики та вугільної промисловості України 15.05.2015 № 285

² Газорозподільна система є технологічним комплексом, що складається з організаційно і технологічно пов'язаних між собою об'єктів, призначених для розподілу природного газу від газорозподільних станцій безпосередньо споживачам, тиск якого не може перевищувати 1,2 МПа. Газові мережі, тиск яких менше 1,2 МПа та через які природний газ передається споживачам, є газорозподільною системою незалежно від їх власності та підпорядкування

³ Оператор газорозподільної системи - суб'єкт господарювання, який на підставі ліцензії здійснює діяльність із розподілу природного газу газорозподільною системою на користь третіх осіб (замовників)

⁴ Розподіл природного газу – господарська діяльність, що підлягає ліцензуванню і пов'язана з переміщенням природного газу газорозподільною системою з метою його фізичної доставки споживачам, але що не включає постачання природного газу

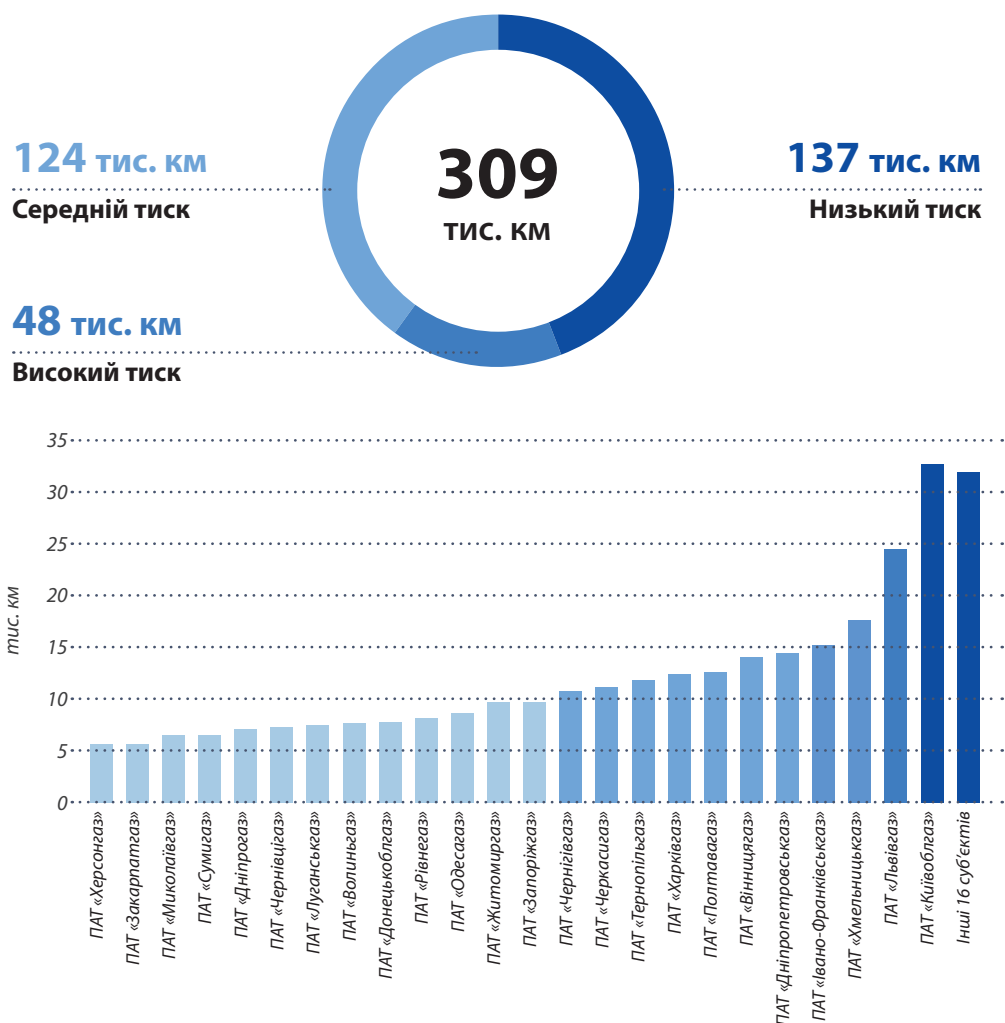
⁵ Доступ – право користування потужністю об'єкта газової інфраструктури в обсязі та на умовах, встановлених у договорі про надання послуг транспортування, розподілу, зберігання (закачування, відбору) природного газу або послуг установки LNG

Станом на 19.08.2017 діяльність з розподілу природного газу здійснюють **46** підприємств¹, які обслуговують **309,46 тис. км** розподільних мереж, що співставно з рівнем газифікації сусідніх країн (наприклад, в Польщі при вдвічі меншій площі території, протяжність мереж менша в **2,6 рази**, при цьому споживання газу нижче в **4,4 рази**). До недоліків можна віднести той факт, що газопостачанням не охоплена вся територія України, тобто не задоволено весь потенційно можливий попит. Розвиток мережевої інфраструктури може фінансуватись зокрема за рахунок:

- ◆ коштів отриманих від замовників послуг з приєднання (у т.ч. поворотна фінансова допомога);
- ◆ коштів оператора ГРМ.

Наразі, інвестиційні програми операторів ГРМ, передбачають переважно заходи з реконструкції (модернізації, переоснащення, ремонту) існуючих мереж, а не будівництво нової інфраструктури (розширення ринків збуту). НКРЕКП погоджує включення в інвестиційну програму відповідних заходів та контролює їх виконання. При цьому, у зв'язку з систематичним недоотриманням коштів за надані послуги з розподілу та недоліками чинної системи тарифоутворення, можливості залучати кошти третіх осіб для фінансування заходів з освоєння нових ринків збуту в операторів ГРМ фактично відсутні.

ДОВЖИНА МЕРЕЖ ОПЕРАТОРІВ ГРМ У 2016 РОЦІ (за даними НКРЕКП)

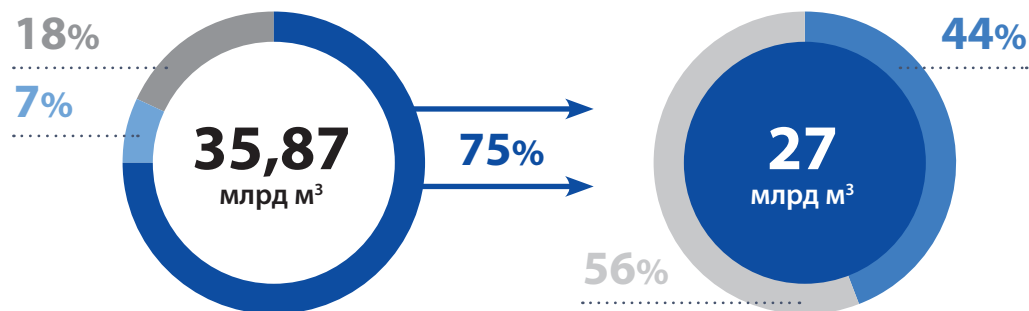

¹ Перелік суб'єктів господарювання, які отримали ліцензії на право провадження діяльності із зберігання природного газу, газу (метану) вугільних родовищ; постачання природного газу, газу (метану) вугільних родовищ за регульованим тарифом; постачання природного газу; транспортування природного, нафтового газу і газу (метану) вугільних родовищ трубопроводами; транспортування нафтопродуктів магістральними трубопроводами; транспортування нафти магістральними трубопроводами; розподілу природного, нафтового газу і газу (метану) вугільних родовищ та розподілу природного газу станом на 09.08.2017 - http://www.nerc.gov.ua/data/filearch/litsenziini_reestry/perelik_gaz.pdf

У 2016 році оператори ГРМ відбирали **75%** газу, що надходив до ГТС (**26,96 млрд м³**) та розподіляли його побутовим і непобутовим споживачам.

СТРУКТУРА ВІДБОРУ ГАЗУ З ГТС УКРАЇНИ (за даними НКРЕКП за 2016 рік)

СТРУКТУРА РОЗПОДІЛУ ГАЗУ (за даними НКРЕКП за 2016 рік)

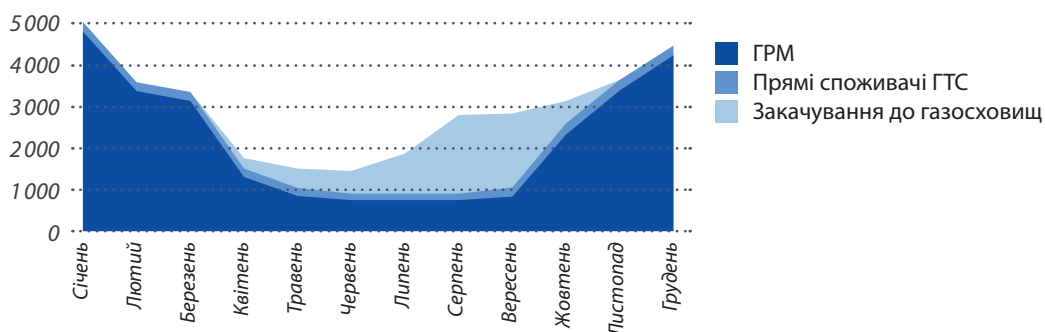

- Оператори ГРМ для задоволення потреб внутрішніх споживачів
- Споживачі, приєднані до ГТС
- Закачано до газосховищ

- Розподілено побутовим споживачам
- Розподілено непобутовим споживачам

Якість газу має відповідати ГОСТ 5542-87 «Газы горючие природные для промышленного и коммунально-бытового назначения. Технические условия». Але, оскільки обсяг споживання природного коливається в залежності від сезону, тиск в ГРМ взимку може суттєво падати. Перепади тиску в мережі зменшують ефективність використання газу, що відображається у показах лічильника¹ – для підігріву однакової кількості води взимку та влітку може бути необхідним різний обсяг газу.

ОБСЯГИ ПРИРОДНОГО ГАЗУ, ВІДБРАНІ З ГТС УКРАЇНИ ЧЕРЕЗ ТОЧКИ ВИХОДУ (БЕЗ УРАХУВАННЯ ТРАНЗИТУ) у 2016 році (щомісячно), млн м³

Споживання газу також коливається в залежності від часу доби, що також спричиняє значні зміни тиску. Крім того, тиск в мережі може залежати від температури навколишнього середовища, віддаленості споживача від ГРП, висоти точки відбору газу та інших факторів.

ПРИКЛАД:

Побутові споживачі користуються газом (для приготування їжі та підігрівання води) переважно у ранкові та вечірні години. У цей час тиск у мережах знижується. Тому, час закипання чайника о четвертій годині дня у порівнянні з четвертою годиною ночі може відрізнятися більше ніж на **50%**².

¹ Якість природного газу, що подається споживачам <http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/9A81628485529AC3C2257ACB002EDA94>

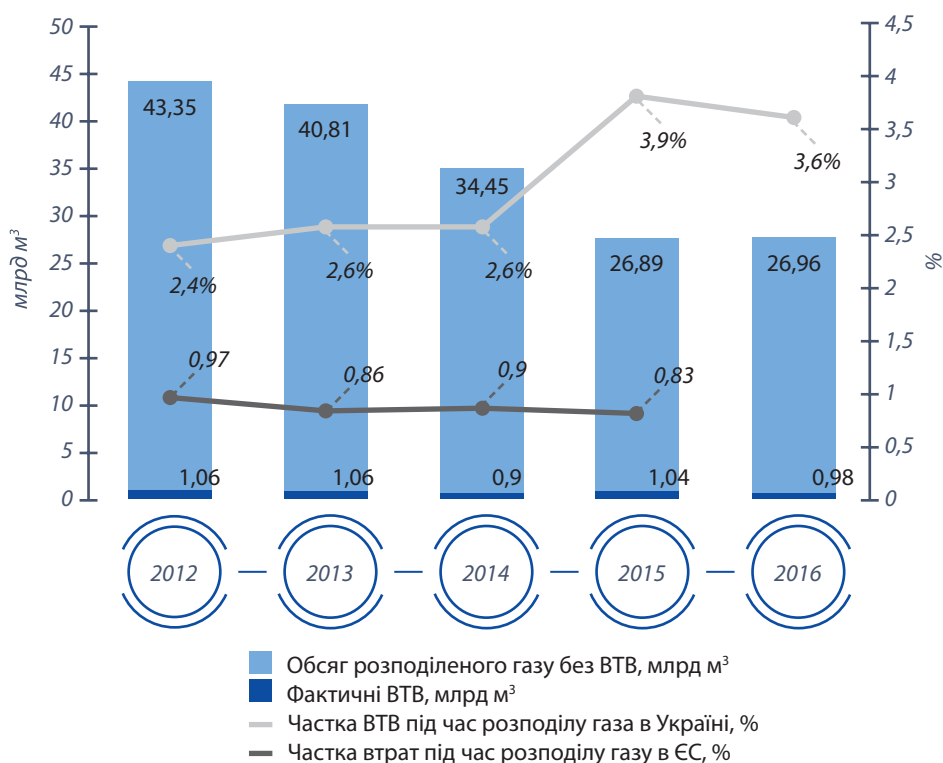
² Якість природного газу, що подається споживачам <http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/9A81628485529AC3C2257ACB002EDA94>

Тариф на розподіл регулюється державою в особі НКРЕКП.

Протягом 2013-2017 років тариф на розподіл в гривневому еквіваленті зріс в **2,6 рази**, а в доларовому впав на **25%**. При цьому, в структурі тарифу на розподіл **44%** займають виробничо-технологічні витрати газу під час його транспортування газорозподільними мережами¹ (ВТВ).

ОБСЯГИ РОЗПОДІЛУ ПРИРОДНОГО ГАЗУ (за даними НКРЕКП та НАК «Нафтогаз України»)

Внаслідок того, що обсяг розподілу у 2012-2016 роках скоротився на **41%** з **46,56 млрд м³** до **26,96 млрд м³**, частка ВТВ в розподільних мережах через високий рівень зношеності мереж зросла на **1,2 відсоткові пункти** та становила у 2016 році **3,6%**.

ПРИМІТКА:

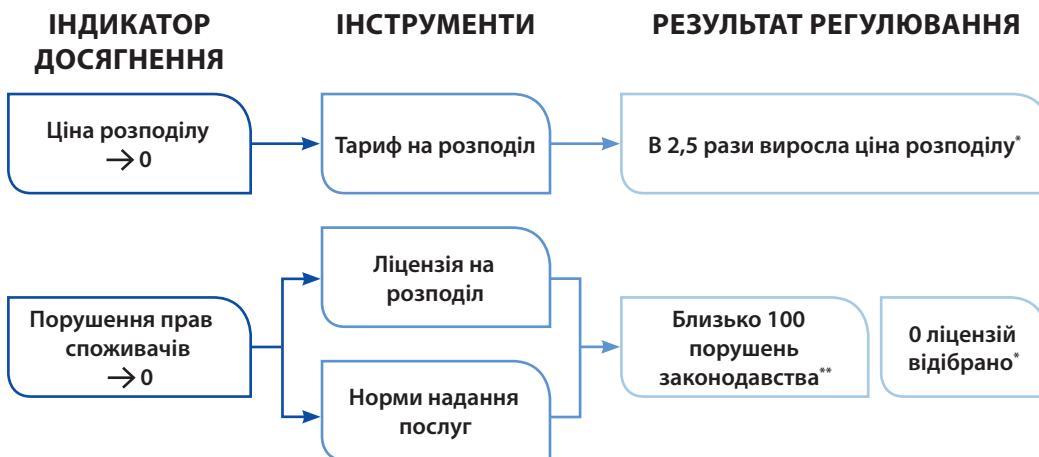
При, майже однаковій довжині мереж України та Великої Британії, але суттєвій різниці у споживанні (Британія споживає на **63%**² більше газу ніж Україна), обсяг втрат газу в мережах України був у **2,5 рази** вищим. Середні втрати в ЄС у 2015 році склали **0,89%**, що майже в **4 рази** менше ніж в Україні.

¹ Виробничо-технологічні витрати газу - це газ, що витрачається під час виконання комплексу робіт, пов'язаних з введенням в експлуатацію новозбудованих, реконструйованих або капітально відремонтованих об'єктів системи газопостачання та на опалення газорегуляторних пунктів та іншого газорегуляторного обладнання
² Energy Trends: gas - <https://www.gov.uk/government/statistics/gas-section-4-energy-trends>

7.2

ЗАХИЩЕНИЙ СПОЖИВАЧ, ЯКІСНІ ТОВАРИ І ПОСЛУГИ – АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛІ

ЦІЛЬ: ЗАХИЩЕНИЙ СПОЖИВАЧ, ЯКІСНІ ТОВАРИ І ПОСЛУГИ

* За період 2013-2016 років

** За період 2014-2016 років

КЕЙС № 7.2.1

#РОЗПОДІЛ #БЕЗЛІЦЕНЗІЇ

ІНСТРУМЕНТ:

Ліцензія на розподіл.

Результативність використання інструменту для досягнення цілі визначається на основі:

- ... кількості виданих ліцензій;
- ... кількості вчинених порушень ліцензійних умов;
- ... кількості анульованих Регулятором ліцензій у зв'язку з порушенням ліцензійних умов;
- ... обсягу штрафів, що були накладені на ліцензіатів за порушення ліцензійних умов;
- ... доходу, отриманого внаслідок вчинення порушень.

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП.

ПРОБЛЕМА 1: НЕДІЄВІСТЬ ІНСТРУМЕНТУ «ЛІЦЕНЗІЯ НА РОЗПОДІЛ»

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки не правильно обрані інструменти (засоби) регулювання для досягнення мети – обрано інструмент, що не призначений для досягнення мети (РА-1-R-2-3).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

Ліцензія, за своєю сутністю, є елементом контролю доступу до ринку. У разі, якщо ліцензіат вчиняє дії, які суперечать встановленим правилам, держава має право анулювати ліцензію недобросовісного суб'єкта і заборонити йому провадити відповідну діяльність.

У 2015-2016 роках НКРЕКП було проведено перевірки діяльності всіх операторів ГРМ і в діяльності кожного були виявлені порушення. За вчинені порушення накладався штраф (максимальний штраф, що міг накласти Регулятор у 2012 році – **п'ять тисяч** неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а з вересня 2016 року від **п'ятисот** до **п'ятдесяти тисяч** неоподатковуваних мінімумів доходів громадян). Сукупний обсяг штрафних санкцій у 2015-2016 роках склав **4,390 тис. грн**¹.

Крім того, за період 2012-2016 років органами АМКУ було припинено **156** зловживань монопольним (домінуючим) становищем² на ринках газу.

Випадків зупинення дії та анулювання ліцензії Офісом не було виявлено. Тобто, за систематичне порушення ліцензійних умов ведення господарської діяльності держава жодного разу не позбавила порушника можливості працювати на ринку.

Таким чином, ліцензія, яка є дієвим елементом захисту прав споживачів та контролю якості товарів на конкурентних ринках (наприклад, на ринку торгівлі алкогольними напоями), на ринку, що перебуває у стані природної монополії, втрачає сенс, оскільки не виконує функцію з гарантування добросовісності ліцензіатів.

Одночасно, така ситуація із застосуванням санкцій може створювати враження легітимації порушень шляхом внесення операторами ГРМ (ГТС) до державного бюджету визначених Регулятором сум.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 1:

ШЛЯХ 1

Внести зміни до Законів України «Про ринок природного газу» та «Про ліцензування видів господарської діяльності» шляхом:

- ◆ виключення необхідності отримання ліцензій на діяльність на ринках, що перебувають у стані природної монополії (транспортування і розподілу природного газу мережами, а також його зберігання в газосховищах);
- ◆ передбачити, що право на ведення господарської діяльності з транспортування і розподіл природного газу мережами, а також його зберігання в газосховищах, набувається суб'єктом господарювання з моменту подання до Регулятора декларації про намір її здійснення;
- ◆ передбачити обов'язок Регулятора вести відкритий перелік суб'єктів, що задекларували намір здійснювати господарську діяльність з транспортування і розподілу природного газу мережами, а також його зберігання в газосховищах.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

ВИСНОВОК:

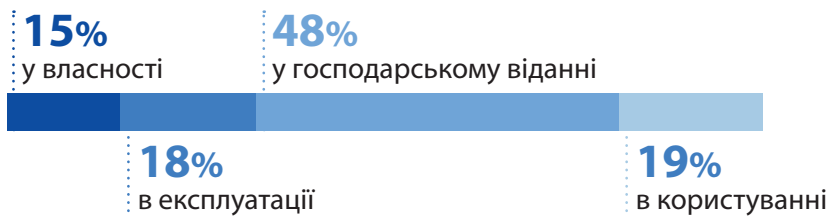
Регулювання охоплює всі природні монополії – Регулювання досягає мети (РА-0).

КОРОТКИЙ ОПИС:

Експлуатацію газорозподільних систем здійснюють виключно Оператори ГРМ. Вони відповідають за надійну та безпечну експлуатацію, підтримання у належному стані та розвиток (будівництво) ГРМ, які на законних підставах перебувають у їх власності чи користуванні, належну організацію та виконання розподілу газу.

¹ Лист НКРЕКП від 29.08.2017 № 9411/14/7-17 до Офісу ефективного регулювання
² Лист АМКУ до Офісу ефективного регулювання від 09.08.2017 № 100-29/02-8628

СТРУКТУРА ГАЗОРОЗПОДІЛЬНИХ МЕРЕЖ ЗА ТИПОМ ПРАВА КОРИСТУВАННЯ (на основі даних НКРЕКП за 2016 р.)

У разі, якщо кінцеві споживачі підключені (будуть підключені), до мережі, яка не перебуває у власності (користуванні, господарському віданні) оператора ГРМ, то між таким оператором ГРМ та власником мережі укладається договір про експлуатацію таких газорозподільних систем або договір господарського відання чи користування з передачею ГРМ на баланс Оператору ГРМ, або оформлення передачі належних власникам газорозподільних систем у власність зазначеному Оператору ГРМ (у тому числі шляхом купівлі-продажу).

Якщо до ГРМ підключені газові мережі, які не належать жодній особі та через які розподіляється газ, такі мережі передаються в користування Оператору ГРМ, до газорозподільних систем якого підключені зазначені газові мережі.

Для приєднання об'єкта замовника до газових мереж, які не належать Оператору ГРМ та підключені до його ГРМ і які в результаті приєднання об'єкта замовника набудуть статусу ГРМ, між власником і Оператором ГРМ має бути підписана угода (про наміри, меморандум тощо) про зобов'язання власника укласти з Оператором ГРМ перед пуском газу на об'єкт замовника один із договорів на користування газовими мережами (господарського відання, користування чи експлуатації).

ПРОБЛЕМА 2: НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ МЕЖ БАЛАНСОВОЇ НАЛЕЖНОСТІ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 2 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки не правильно обрані інструменти (засоби) регулювання для досягнення мети - обрано інструмент, що не призначений для досягнення мети (РА-1-R-2-3).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 2:

Газові мережі поділяються на «зовнішні» та «внутрішні».

Зовнішні мережі обслуговуються оператором ГРМ.

«**Внутрішні**» мережі – мережі від місця/точки приєднання об'єкта або земельної ділянки замовника до його газових приладів (пристроїв) включно або до системи газоспоживання третіх осіб (замовників, споживачів). Тобто, це мережі споживача, до якої можуть бути приєднані інші субспоживачі.

Таким чином, у разі приєднання споживача до внутрішніх газових мереж (мереж ОСББ, садових кооперативів, великих підприємств) споживач межує з власником цих мереж, а не оператором ГРМ.

Оператор ГРМ забезпечує укладення актів розмежування балансової належності та експлуатаційної відповідальності сторін:

- ◆ для об'єктів побутових споживачів – до 27.11.2017;
- ◆ для інших об'єктів – до 27.11.2016.

Разом з тим, процедура підписання актів балансової належності з побутовими споживачами, що приєднані до мереж іншого споживача, детально не врегульована. Тому, наприклад, у разі одночасної наявності загальнобудинкового та індивідуального засобу обліку, можуть виникати зловживання.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 2:

ШЛЯХ 1

Деталізувати в Кодексі ГРМ процедуру підписання актів розмежування балансової належності для споживачів, що приєднаних до мереж осіб, які не є операторами ГРМ, наприклад, підписання тристоронніх актів розмежування.

ШЛЯХ 2

Внести зміни до Закону України «Про ринок природного газу» щодо:

- відміни ліцензування діяльності з розподілу та впровадження принципу повідомлення про готовність здійснювати таку діяльність;
- створити єдині норми діяльності для всіх суб'єктів ринку, що мають у володінні, користуванні, господарському віданні розподільні мережі з, принаймні, одним приєднаним споживачем.

ШЛЯХ

Залишити законодавство без змін.

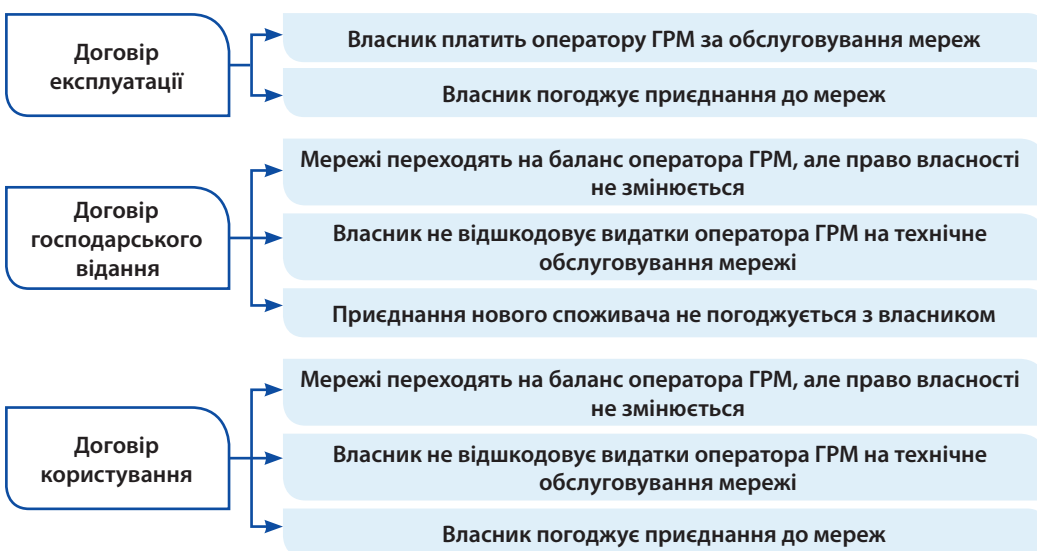
ПРОБЛЕМА 3: РИЗИК НАВ'ЯЗУВАННЯ НЕВИГІДНИХ УМОВ ОБСЛУГОВУВАННЯ ГРМ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ З ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання було не правильно імплементоване - не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення) (РА-1-R-1-4).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 3:

Оскільки ГРМ може обслуговуватись виключно оператором, то власники мереж зобов'язані передати мережі оператору у експлуатацію / користування/ господарське відання. Типові форми договорів для реалізації цієї норми містяться в кодексі ГРМ.

Замовнику вигідно укласти договір про користування ГРМ - він не несе видатків на обслуговування мережі, але може отримати прибуток у зв'язку з новими приєднаннями.

Оператору ГРМ поки найбільш вигідно укласти договори про експлуатацію, оскільки він отримуватиме від споживача плату за обслуговування мереж. Але, у разі переходу на стимулююче регулювання, отримання ГРМ в експлуатацію та господарське відання буде також вигідним – їх вартість враховуватиметься при визначенні тарифу.

ПРИМІТКА:

Для внутрішньобудинкових газових мереж, які є ГРМ, взаємовідносини між їх власником (балансоутримувачем, управителем) і Оператором ГРМ здійснюються виключно на умовах договору про експлуатацію.

Разом з тим, оскільки споживач не має права вимагати від оператора ГРМ підписання обраної ним форми договору, оператор ГРМ має можливість нав'язувати споживачам найбільш вигідні для себе умови.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 3:

ШЛЯХ 1

Передбачити обов'язок оператора ГРМ укладати, на вимогу споживача, договір про господарське відання або користування об'єктами ГРМ.

Надати можливість власникам (балансоутримувачам, управителям) внутрішньобудинкових мереж, які не є ГРМ, укладати з оператором ГРМ договори господарського відання та користування об'єктами ГРМ.

ШЛЯХ 2

Передбачити, що всі новозбудовані мережі, на яких поширюватиметься статус ГРМ (у т. ч. внутрішньобудинкові) належатимуть оператору ГРМ, при цьому, замовник послуги з приєднання оплачує виключно обсяг замовленої потужності та вартість лінійної складової приєднання (за аналогією норм статті 21 Закону України «Про ринок електричної енергії»).

ШЛЯХ 3

Залишити законодавство без змін.

ПРОБЛЕМА 4: КОРИСТУВАННЯ ДЕРЖАВНИМИ МЕРЕЖАМИ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 4 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – регулювання було не правильно імплементоване – з'явилися додаткові фактори, що істотно впливають на проблему та не усуваються застосованим інструментом регулювання (РА-1-R-3-3).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 4:

Понад **60%** ГРМ знаходяться в державній власності.

Приватні Оператори ГРМ після прийняття у 2015 році Закону України «Про ринок природного газу» не можуть¹ мати на праві господарського відання державні газові мережі.

СТРУКТУРА ВЛАСНОСТІ НА ГАЗОРОЗПОДІЛЬНІ МЕРЕЖІ

¹ Абзац другий частини першої статті 37 Закону України «Про ринок природного газу»

ПРИМІТКА:

Станом на кінець 2016 року **19** операторів ГРМ знаходились у власності держави, при цьому: **2** оператора на **100%** належать державі¹, **один** – на **50%**. ПАТ «Київгаз» на **28,5%** знаходиться в комунальній власності. Решта операторів ГРМ є приватними компаніями. Зокрема, до складу Group DF² входять більше **20** операторів ГРМ³.

Для врегулювання відносин з операторами щодо державних мереж, КМУ пропонує укласти договори про експлуатацію⁴ або оренду⁵ мереж.

Договори експлуатації державних ГРМ мали бути укладені між операторами ГРМ та Міненерговугілля до 10.04.2017. При цьому, на відміну від аналогічних договорів зі споживачами, Оператор ГРМ повинен не тільки обслуговувати мережі за власний кошт, але і платити щороку державі за експлуатацію об'єктів **10%** від їх балансової вартості.

ПРИМІТКА:

У 2012 році⁶ державні мережі було безоплатно передано в господарське відання облгазів, що у квітні 2015 року було заборонено Законом України «Про ринок природного газу». Але станом на травень 2015 року норму про заборону було не імplementовано, що призвело до завдання державі збитків у розмірі **930 млн грн**⁷.

Договір оренди передбачає стягнення з операторів ГРМ орендної плати. Її розмір буде залежати від вартості активів та розміру орендної ставки.

ПРИМІТКА:

Наразі розмір орендної ставки для нерухомості коливається⁸ від **1%** до **100%** в залежності від цільового призначення об'єкту.

Поки договір оренди державних ГРМ не може бути укладений через наявну у Законі України «Про оренду державного та комунального майна» заборону платного використання (оренду) газорозподільних систем.

ПРИМІТКА:

Для впровадження орендної плати за ГРМ Уряд вніс⁹ на розгляд ВРУ законопроект від 20.12.2016 № 5558 «Про внесення змін до деяких законів України (щодо забезпечення використання газорозподільних систем)», який у березні 2017 року було відхилено, та законопроект¹⁰ від 18.03.2016 № 4263 «Про особливості передачі в оренду приєднаних газорозподільних мереж з контрольною часткою державної та/чи комунальної власності» та передбачає, що **30%** плати поступатиме орендодавцю, **70%** – до держбюджету. Законопроект не визначає розмір орендної ставки та цільове призначення сплачених за оренду коштів.

У разі впровадження орендної плати до бюджету надходитиме близько **23 млн USD** щорічно¹¹.

1 З урахуванням акцій (часток, паїв) у власності НАК «Нафтогаз України», ФДМУ

2 Group DF – диверсифікована міжнародна група компаній, активи якої зосереджені в хімічній промисловості, виробництві титану, газовому та банківському секторах. https://uk.wikipedia.org/wiki/Group_DF

3 Кому належать українські облгази – <http://www.theinsider.ua/rus/business/529c6f04438b1/>

7 Примірний договір експлуатації газорозподільних систем або їх складових, затверджений постановою КМУ від 21.02.2017 № 95

8 Типовий договір оренди газорозподільних систем або їх складових, затверджений постановою КМУ від 21.02.2017 № 95

9 На підставі постанови КМУ від 20.08.2012 № 770 «Деякі питання використання державного майна для забезпечення розподілу природного газу» Міненерговугілля укладено з господарськими товариствами із газопостачання та газифікації, на балансі яких обліковується державне майно, яке використовується для забезпечення розподілу природного газу, не підлягає приватизації і не може бути відокремлене від їх основного виробництва, договори про надання такого майна на праві господарського відання.

4 Ухвала Печерського районного суду від 15.05.2017 у справі № 757/26518/17-к - <http://reyestr.court.gov.ua/Review/66588647>

5 Методики розрахунку орендної плати за державне майно та пропорції її розподілу, затвердженої постановою КМУ від 04.10.1995 № 786

6 Проект Закону України від 20.12.2016 № 5558 «Про внесення змін до деяких законів України (щодо забезпечення використання газорозподільних систем)» http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60757

10 Проект Закону України від 18.03.2016 № 4263 «Про особливості передачі в оренду приєднаних газорозподільних мереж з контрольною часткою державної та/чи комунальної власності» – http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58443

11 Облгази зобов'язані платити за експлуатацію газорозподільних мереж (документ) – <https://economics.unian.ua/energetics/1792827-oblgazi-zobovyajut-platiti-za-ekspluatatsiyu-gazorozpodilnih-merej-dokument.html>

Застосування плати за експлуатацію (або за оренду) ГРМ створить додатковий фінансовий тягар для операторів ГРМ та призведе до зростання тарифу для кінцевого споживача. При цьому, фінансовий тягар ляже навіть на тих споживачів, які не приєднані до державних мереж. Також, оскільки такі відрахування будуть зараховуватись до державного бюджету та не матимуть цільового призначення, зростання цін не призведе до зростання якості послуг.

Для держави альтернативним способом отримання доходу від власного майна може стати впровадження RAB-регулювання, за якого всі учасники і власники отримають свій відсоток доходності на активи, встановлений державою. До впровадження RAB-регулювання:

- ◆ державні мережі повинні бути приватизовані;
- ◆ активи компаній оцінені, відштовхуючись від вартості приватизації.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 4:

ШЛЯХ 1

ФДМУ необхідно:

- ◆ внести зміни до Методики оцінки активів суб'єктів природних монополій, суб'єктів господарювання на суміжних ринках у сфері комбінованого виробництва електричної та теплової енергії, затвердженої наказом Фонду державного майна України від 12.03.2013 № 293, встановивши, що у разі, якщо компанію було приватизовано (у т.ч., частково), то вартість активів такої компанії розраховується в залежності від суми продажу пакету акцій ФДМУ із врахуванням дисконтування вартості капіталу за часом;
- ◆ вжити заходів щодо приватизації державних ГРМ.

НКРЕКП:

- ◆ забезпечити жорстку залежність рівня доходу (та прибутковості) від якості послуг;
- ◆ після вжиття ФДМУ вказаних заходів прийняти рішення про застосування до операторів ГРМ стимулюючого регулювання на вартість активів такого оператора ГРМ, що відповідає вартості продажу пакету акцій при його приватизації (після відповідних змін Методики оцінки активів, затвердженої наказом Фонду державного майна України від 12.03.2013 № 293).

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

КЕЙС № 7.2.2

#ВИТРАТИ+ #RAB-РЕГУЛЮВАННЯ

ІНСТРУМЕНТ:

Тариф на розподіл.

Результативність використання інструменту для досягнення цілі визначається на основі:

- ... рівня тарифу на розподіл;
- ... рівня зносу мереж;
- ... обсягів втрат газу в мережах.

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП.

ПРОБЛЕМА 1: ВІДСУТНІСТЬ СТИМУЛІВ ДО СКОРОЧЕННЯ НЕЕФЕКТИВНИХ ВИТРАТ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки регулювання було не правильно імплементоване:

- ◆ були допущені помилки при нормопроектванні (РА-1-R-1-1);
- ◆ не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення) (РА-1-R-1-4).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

Оператори ГРМ здійснюють транспортування газу по встановленим НКРЕКП тарифам, формування яких здійснюється за методом «витрати плюс». Цей метод має низку переваг, але одночасно характеризується значними недоліками, зокрема:

- 1) не надає достатніх стимулів для економії ресурсів, оскільки держава, в особі НКРЕКП, декларує здійснення контролю за кожною статтею витрат, а зекономлені на певній статті кошти можуть бути вилучені Регулятором;
- 2) відсутність достатніх стимулів для інвестицій у розбудову ГРМ.

Високий рівень зношеності мереж, значні обсяги виробничо-технологічних витрат (ВТВ в середньому складають близько **1 млрд м³** на рік; в структурі середньозваженого тарифу на розподіл газорозподільних компаній вартість ВТВ складає **44%**) є, у тому числі, наслідком застосування при тарифоутворенні методу «витрати плюс».

Досвід розвитку роздрібного ринку свідчить, що застосування методу «витрати плюс» не здатне забезпечити ефективність галузі в макроекономічному масштабі та вирішення багатьох проблем – формування конкурентного середовища на ринку природного газу, залучення інвестицій та сталий розвиток галузі.

Альтернативою є стимулююче регулювання (RAB-регулювання, умовна формула якого: **Ціна - Прибуток (вимоги до рівня доходності капіталу) = Собівартість**).

Тариф, при застосуванні стимулюючого регулювання, встановлюється на регуляторний період – період часу між двома послідовними переглядами необхідного доходу та параметрів регулювання, що мають довгостроковий строк дії.

При застосуванні RAB-регулювання:

- ◆ втручання Регулятора в операційну діяльність компанії зменшується;
- ◆ компанія отримує в розпорядження вигоду (досягнуту протягом регуляторного періоду економію) внаслідок підвищення ефективності діяльності;
- ◆ забезпечується необхідний обсяг фінансування інвестиційних програм шляхом залучення акціонерного та позикового капіталу;
- ◆ споживачі отримують більш якісні послуги.

Таким чином, впровадження стимулюючого регулювання могло б забезпечити будівництво нової та оновлення застарілої інфраструктури, зменшення кількості аварійних ситуацій та, в цілому, покращити якість послуг з газопостачання.

У 2013 році НКРЕ були прийняті підзаконні акти, спрямовані на впровадження RAB-регулювання в Україні. Разом з тим, наразі стимулююче регулювання застосовується лише до ПАТ «Укртрансгаз».

Основними ризиками впровадження RAB-регулювання в Україні є:

- 1) проведення непрозорої оцінки вартості активів газорозподільних компаній;
- 5) норма прибутку активів компанії має бути прийнята на адекватному рівні фінансування інфраструктурних проектів та враховувати нееластичність попиту на послуги операторів ГРМ;
- 3) необхідність контролю з боку Регулятора за зменшенням неефективних витрат (зокрема, зменшення порогових показників для обов'язкового проведення закупівель через Prozorro) та підвищенням прозорості та клієнтоорієнтованості роботи компаній.

Таким чином, нормативно-правові акти у сфері стимулюючого регулювання наразі є нерезультативними. Вказане пояснюється існуванням можливості суттєвого зростання цін та тарифів на природний газ у зв'язку із застосуванням стимулюючого регулювання на фоні економічної та соціально напруженої ситуації, що становить значний політичний та іміджевий ризик для влади.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 1:

ШЛЯХ 1

ФДМУ необхідно:

- ◆ внести зміни до Методики оцінки активів суб'єктів природних монополій, суб'єктів господарювання на суміжних ринках у сфері комбінованого виробництва електричної та теплової енергії, затвердженої наказом Фонду державного майна України від 12.03.2013 № 293, встановивши, що у разі, якщо компанію було приватизовано (у т. ч. частково), то вартість активів такої компанії розраховується в залежності від суми продажу пакету акцій ФДМУ із врахуванням дисконтування вартості капіталу за часом;
- ◆ вжити заходів щодо приватизації державних ГРМ.

НКРЕКП:

- ◆ забезпечити жорстку залежність рівня доходу (та прибутковості) від якості послуг;
- ◆ після вжиття ФДМУ вказаних заходів прийняти рішення про застосування до операторів ГРМ стимулюючого регулювання на вартість активів такого оператора ГРМ, що відповідає вартості продажу пакету акцій при його приватизації (після відповідних змін Методики оцінки активів, затвердженої наказом Фонду державного майна України від 12.03.2013 № 293).

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін

ПРОБЛЕМА 2: ВІДОКРЕМЛЕННЯ ПЛАТИ ЗА РОЗПОДІЛ ВІД ОБСЯГІВ СПОЖИВАННЯ ГАЗУ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 2 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки регулювання було не правильно імплементоване:

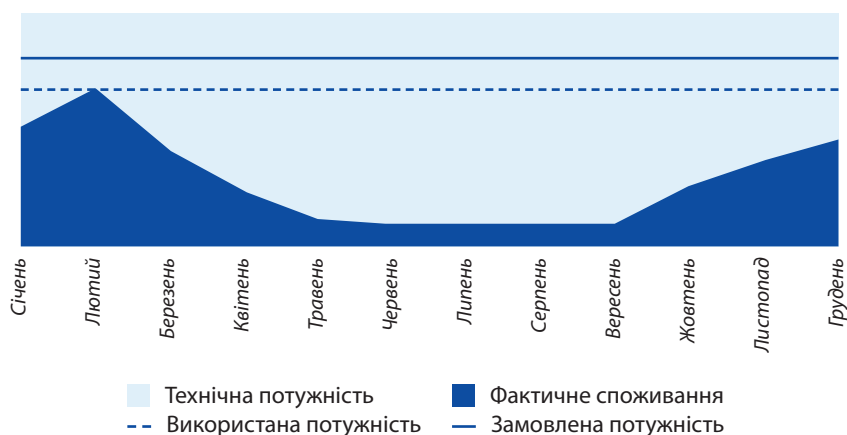
- ◆ були допущені помилки при нормопроєктуванні (РА-1-R-1-1);
- ◆ не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення) (РА-1-R-1-4).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 2:

Наразі обсяг плати за розподіл газу залежить від обсягів спожитого енергоресурсу. Тобто, якщо споживач не споживає газ, але приєднаний до мережі та має можливість в будь-який момент здійснювати відбір, він нічого не оплачує. Через значні сезонні коливання попиту на газ такий підхід до оплати послуг з газопостачання викликає розриви ліквідності ГРМ. Крім того, відокремлення плати за розподіл газу від обсягів споживання є логічним продовженням розділення облгазів на операторів ГРМ та постачальників газу.

На 28.03.2017 року НКРЕКП ініціювала зміну системи розрахунків за розподіл та встановлення плати за газ на основі технічної потужності (плата розраховуватиметься в залежності від пропускної спроможності встановленого лічильника).

ВИЗНАЧЕННЯ ПЛАТИ ЗА КОРИСТУВАННЯ РОЗПОДІЛЬНИМИ МЕРЕЖАМИ на основі фіксованої/замовленої/використаної потужності

За розрахунками НКРЕКП сукупна вартість послуг з розподілу за рік не мала суттєво змінитись (за лічильником G4 розмір плати змінився б з **12 382 грн** за рік до **11 908 грн** за рік).

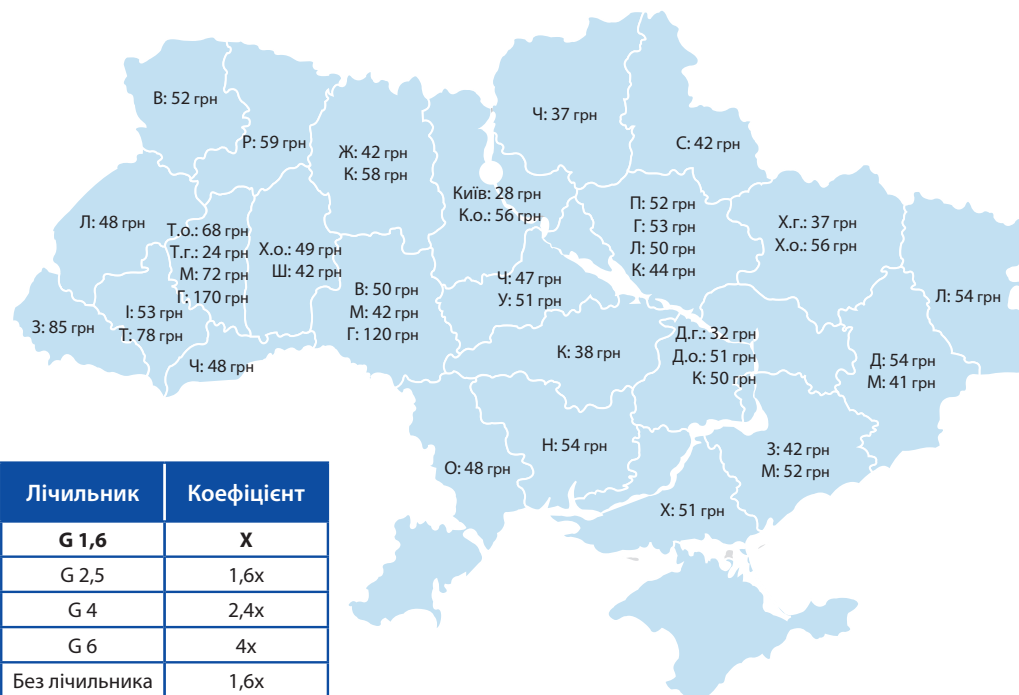
Разом з тим, впровадження «абонплати» було зупинено¹ зважаючи на значний обсяг суспільної критики², яка стосувалась розміру встановлених НКРЕКП величин та відсутності при такому порядку тарифоутворення у операторів ГРМ стимулів до збільшення енергоефективності та гнучкості системи.

¹ Постанова НКРЕКП від 10.04.2017 № 494 «Про скасування деяких постанов Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг»

² Абонплата за газ. Отменить нельзя оставит - <http://rian.com.ua/analytics/20170403/1022847122.html>, Абонплата за газ: известный блогер нашел в нововведении подвох - <https://www.obozrevatel.com/finance/business-and-finance/49062-abonplata-za-gaz-izvestnyj-blogger-nashel-v-novovvedenii-podvoh.htm>, Абонплата за газ – это сговор Президента, Фирташа и Левочкина, – denyam - http://zik.ua/ru/news/2017/04/04/abonplata_za_gaz_eto_sgovor_prezydenta_fyrtasha_y_levochkina_deputat_1073449, Абонплата за газ: грабунок на користь олігархів чи європейська практика - <https://www.radiosvoboda.org/a/28409269.html>, Призупинена реформа: для чого потрібна абонплата за газ - <http://www.dw.com/uk/%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%B7%D1%83%D0%BF%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%B0-%D1%80%D0%B5%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0-%D0%B4%D0%BB%D1%8F-%D1%87%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D0%BF%D0%BE%D1%82%D1%80%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B0-%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D0%BD%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%B7%D0%B0-%D0%B3%D0%B0%D0%B7/a-38295996>

ВАРТІСТЬ КОРИСТУВАННЯ ГАЗОВОЮ ІНФРАСТРУКТУРОЮ ДЛЯ ПОБУТОВИХ СПОЖИВАЧІВ

Вартість користування газовою інфраструктурою
по регіонах на місяць з ПДВ вказана за лічильник G1,6

Лічильник	Коефіцієнт
G 1,6	X
G 2,5	1,6x
G 4	2,4x
G 6	4x
Без лічильника	1,6x

Одночасно, встановлення плати, в залежності від замовленої або використаної потужності, також має недоліки: вони потребують або застосування споживачем розумних систем обліку (вартість від **1 тис. грн¹**), або не відображають реальних витрат. При цьому, фіксований збір та плата за потужність використовуються у **80%** країн ЄС².

За результатами проведених влітку 2017 року публічних обговорень, регулятор пропонує встановити «абонплату» за розподіл, в залежності від величини замовленої споживачем погодинної потужності³.

В цілому, така методологія визначення плати є прийнятною, разом з тим, вона не містить стимулів для оператора ГРМ підвищувати якість обслуговування споживачів

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 2:

ШЛЯХ 1

Внести зміни до Методики визначення та розрахунку тарифу на послуги розподілу природного газу, затвердженої постановою НКРЕКП від 25.02.2016 № 236, щодо встановлення залежності між платою за розподіл природного газу та якістю послуг оператора ГРМ.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

¹ Побутові лічильники газу для квартири та будинку (мембранні) - <https://gazmeter.com.ua/catalog/lichlniki-gazu/1/>

² Study on tariff design for distribution systems / Final Report / DIRECTORATE-GENERAL FOR ENERGY DIRECTORATE B – Internal Energy Market - https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/20150313%20Tariff%20report%20final_revREF-E.PDF? Ref. C16-DS-27-03 CEER DS WG Best Practice Tariffs GGP - https://www.ceer.eu/public_hearing/-/document_library_display/0Yct38aFmBGI/view_file/3728789

³ Газ. Тарифи. Перспективи - <https://www.slideshare.net/NKREKP/ss-78344809?ref=http://www.nerc.gov.ua/?news=6294>

ПРОБЛЕМА 3: ЗАВИЩЕННЯ ПЛАТИ ДЛЯ СПОЖИВАЧІВ БЕЗ ЛІЧИЛЬНИКА

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ З ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Інструмент обрано правильно, мета досягається, проте процедура його застосування містить істотні недоліки, що призводять до надмірних витрат для досягнення мети – процедура містить надмірну дискрецію, що призводить до несправедливого застосування інструменту по відношенню до окремої групи зацікавлених осіб (РА-2-R-5-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 3:

Розрахунки за послуги з розподілу газу здійснюються за встановленим НКРЕКП тарифом, виходячи з величини приєднаної потужності об'єкта споживача.

Для споживачів, що не мають лічильника, плата за розподіл визначається виходячи з максимальної потужності лічильників¹:

- ◆ G-2,5 – для газової плити;
- ◆ G-6 – для газової плити та водонагрівача;
- ◆ G-10 – за наявності газового котл.

Отже, для споживачів, що не мають ВОГ, при визначенні плати за розподіл не застосовуються типорозміри лічильників G-1,6, G-4², які за даними НКРЕКП є наймасовішими.

Такий підхід до встановлення плати за розподіл призводить до суттєвого завищення плати за розподіл при відсутності ВОГ, що порушує права та інтереси споживачів. З одного боку, споживач отримує стимул самостійно встановити лічильник, але з іншого, відповідальність за встановлення ВОГ була покладена³ на операторів ГРМ, кошти на це були виділені НКРЕКП⁴ в тарифах на розподіл, тож споживачі вже фактично оплатили послуги з встановлення ВОГ, але не отримали її.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 3:

ШЛЯХ 1

Внести зміни до глави 6 розділу VI Кодексу газорозподільних систем, затвердженого постановою КМУ від 30.09.2015 № 2494, щодо зобов'язання НКРЕКП визначати обсяг плати за розподіл за відсутності ВОГ з урахуванням середньостатистичного обсягу споживання потужності (середньостатистичного типу лічильника) споживачів відповідної групи.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

КЕЙС № 7.2.3

#ОДИН_ДОГОВІР

ІНСТРУМЕНТ:

Норми надання послуг.

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП.

Результативність використання інструменту визначається на основі кількості порушень прав споживачів та видатками споживачів на захист своїх прав та інтересів.

¹ Глава 6 розділу VI Кодексу газорозподільних систем, затвердженого постановою КМУ від 30.09.2015 № 2494

² Лічильник G-4 є наймасовішим: 54% абонентів, 85% споживання

³ Закон України «Про забезпечення комерційного обліку природного газу»

⁴ Інформація щодо обсягів фінансування міститься у Звітах про діяльність НКРЕКП за відповідні роки

ПРОБЛЕМА 1: ОБТЯЖЕННЯ СПОЖИВАЧА ДОГОВОРОМ З ОПЕРАТОРОМ ГРМ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – були допущені помилки при нормопроєктуванні (РА-1-R-1-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

Споживач для отримання відбору природного газу повинен мати **2** договори:

- ◆ з оператором ГРМ;
- ◆ з постачальником газу.

На первинних етапах лібералізації роздрібного ринку газу вказана вимога є цілком обґрунтованою та забезпечує захист прав споживачів.

Але в умовах повномасштабного ринку вона може надавати необґрунтовані переваги постачальникам, що пов'язані відносинами контролю з операторами ГРМ, наприклад, через необмежений доступ до бази даних абонентів та наявності спільних з операторами ГРМ центрів обслуговування клієнтів.

Разом з тим, якщо питання логістики (транспортування, зберігання та розподілу) вирішуватиме постачальник:

- ◆ адміністративне навантаження на споживача зменшиться;
- ◆ буде усунуто передумови для зловживань оператором ГРМ монопольним становищем, зокрема, шляхом нав'язування споживачу непотрібних послуг;
- ◆ буде створено умови для участі входу на ринок постачання газу компаній, які мають добре розвинену інфраструктуру обслуговування побутових абонентів (наприклад, електропостачальників, ДПЗД «Укрпошта», ТОВ «Воля-кабель» тощо).

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 1:

ШЛЯХ 1

Внести до Закону України «Про ринок природного газу» зміни щодо:

- ◆ зняття зі споживачів обов'язку укласти договори з операторами ГРМ;
- ◆ запровадження обов'язкового страхування договору постачання газу;
- ◆ створення сприятливих умов для входу на ринок постачання газу побутовим споживачам компаній, що мають розвинену інфраструктуру центрів обслуговування клієнтів.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

7.3

БЕЗПЕЧНА ТА СУЧАСНА ЕНЕРГЕТИКА – АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛІ

ЦІЛЬ: БЕЗПЕЧНА ТА СУЧАСНА ЕНЕРГЕТИКА

* У 2016 році порівняно з 2014 роком

** У 2015 році

КЕЙС № 7.3.1

#РАВ-ТАРИФ #ВИТРАТИ_ПЛЮС

ІНСТРУМЕНТ:

Тариф на розподіл.

Результативність використання інструменту для досягнення цілі визначається на основі:

- ... аналізу процедури стимулювання розвитку ГРМ;
- ... довжини мереж, збудованих за кошти ліцензіата;
- ... довжини мереж, збудованих за кошти замовників приєднання;
- ... довжини мереж, реконструйованих / відремонтованих за кошти ліцензіата;
- ... довжини мереж, реконструйованих / відремонтованих за кошти замовників приєднання;
- ... кількості зафіксованих порушень роботи ГРМ у зв'язку з незадовільним станом мереж;
- ... співвідношення та динаміки понаднормативних втрат газу в мережах в Україні та світі;
- ... обсягу інвестиційних програм операторів ГРМ.

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП.

ПРОБЛЕМА 1: НАДМІРНЕ ВТРУЧАННЯ ДЕРЖАВИ В ІНВЕСТИЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ОПЕРАТОРІВ ГРМ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання було не правильно імплементоване – не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення) (РА-1-R-1-4).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

Наразі, одним з основних документів, що визначає стратегію розвитку Оператора ГРМ, є інвестиційна програма¹.

ДИНАМІКА ДОВЖИНИ РОЗПОДІЛЬНИХ ГАЗОПРОВОДІВ 2014-2016 рр (за даними НКРЕКП)

Протягом 2014-2016 років на фінансування розвитку газорозподільних мереж було виділено (освоєно) близько **3 млрд грн**, при цьому, загальна протяжність мереж зменшилась на **20%** (ряд застарілих мереж було виведено з експлуатації). Водночас, кошти, що закладаються у тариф компаній на розвиток газорозподільних мереж (інвестиційні програми) не використовуються в повній мірі. Так, в 2015 році середній рівень виконання інвестпрограм газорозподільних компаній склав **49%**, в 2014 році – **66%**².

Інвестиції на розвиток ГРМ включаються НКРЕКП до тарифу операторів ГРМ та формуються як сума реалізації всіх передбачених інвестпрограмою заходів.

Таким чином, тариф на розподіл (у т. ч., його інвестиційна складова) формується за методом «витрати плюс» (умовна формула: **Собівартість + Прибуток (відсоток від собівартості) = Ціна послуги**). Цей метод має низку переваг, але одночасно характеризується значними недоліками, зокрема:

- 1) не надає достатніх стимулів для економії ресурсів, оскільки держава, в особі НКРЕКП, декларує здійснення контролю за кожною статтею витрат, а зекономлені на певній статті кошти можуть бути вилучені Регулятором;
- 2) відсутність достатніх стимулів для впровадження у виробництво новітньої, удосконаленої технології, внаслідок чого підвищується ймовірність надання дорогих і неякісних послуг.

Досвід розвитку роздрібного ринку свідчить, що застосування методу «витрати плюс» не здатне забезпечити ефективність галузі в макроекономічному масштабі та вирішення багатьох проблем – формування конкурентного середовища, залучення інвестицій в галузь, сталий розвиток тощо.

Таким чином, застосування для розрахунку тарифів методу «витрати плюс» хронічне недофінансування призвело до низької якості послуг з газопостачання, високої аварійності та незадовільного технічного стану основного обладнання.

¹ Інвестиційна програма – план використання коштів для підвищення рівня надійності та економічності роботи основних фондів, який містить комплекс зобов'язань ліцензіата на період її виконання щодо розвитку підприємства, покращення показників якості надання послуг споживачам з відповідними розрахунками та обґрунтуваннями, що підтверджують доцільність здійснення інвестиційної діяльності, джерела її фінансування та графік виконання. З 2016 року інвестиційна програма є одним з розділів Плану розвитку мереж Оператора ГРМ на наступні 10 років

² Звіти про результати діяльності НКРЕКП у 2014-2015 роках.

Альтернативою, відповідно до Закону «Про природні монополії» (зміни 2012 року), є стимулююче регулювання (RAB-регулювання, умовна формула якого: **Ціна - Прибуток (вимоги до рівня дохідності капіталу) = Собівартість**).

Якщо, відповідно до методики «витрати плюс», НКРЕКП включає в тариф операційні витрати, амортизаційні відрахування та встановлений рівень рентабельності, то стимулююче регулювання застосовує замість встановленого рівня рентабельності рівень доходу на капітал. Цей дохід визначається двома складовими: регуляторною базою активів ліцензіата та регуляторною нормою прибутковості. Тариф при застосуванні стимулюючого регулювання встановлюється на регуляторний період – період часу між двома послідовними переглядами необхідного доходу та параметрів регулювання, що мають довгостроковий строк дії, який становить **5 років**, за винятком першого регуляторного періоду (перехідний період), який триватиме **3 роки**. Ефективність впровадження стимулюючого регулювання компаніями буде визначатись за рахунок аналізу виконання цільового завдання щодо щорічної зміни операційних контрольованих витрат.

При застосуванні RAB-регулювання:

- ◆ втручання Регулятора в операційну діяльність компанії зменшується;
- ◆ компанія отримує в розпорядження вигоду (досягнуту протягом регуляторного періоду економію) внаслідок підвищення ефективності діяльності;
- ◆ забезпечується необхідний обсяг фінансування інвестиційних програм шляхом залучення акціонерного та позикового капіталу;
- ◆ споживачі отримують більш якісні послуги.

Таким чином, впровадження стимулюючого регулювання могло б забезпечити будівництво нової та оновлення застарілої інфраструктури, зменшення кількості аварійних ситуацій та, в цілому, покращити якість послуг з електропостачання.

Законом від 21.06.2012 № 4998-VI внесені зміни до Закону України «Про природні монополії» та передбачено застосування до суб'єктів, що здійснюють діяльність з розподілу та постачання газу за регульованим тарифом, стимулюючого регулювання. У 2013 році НКРЕ були прийняті відповідні підзаконні акти.

Разом з тим, незважаючи на витрачений державний ресурс та позитивний міжнародний досвід застосування цього підходу, наразі (з 2016 року) стимулююче регулювання в газовому секторі застосовується тільки до ПАТ «Укртрансгаз» (при цьому його результативність поки є не очевидною).

Зважаючи на напружену соціально-економічну ситуацію перехід на стимулююче регулювання у 2017 році є сумнівним.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 1:

ШЛЯХ 1

НКРЕКП – прийняти рішення про застосування до операторів газорозподільних мереж стимулюючого регулювання.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

КЕЙС № 7.3.2

#ВТВ

ІНСТРУМЕНТ:

Технічні норми.

ПРОБЛЕМА 1: ВИСОКІ ВТРАТИ ГАЗУ В МЕРЕЖАХ

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП, Міненерговугілля.

Результативність використання інструменту визначається на основі обсягу витрат газу в мережах ГРМ.

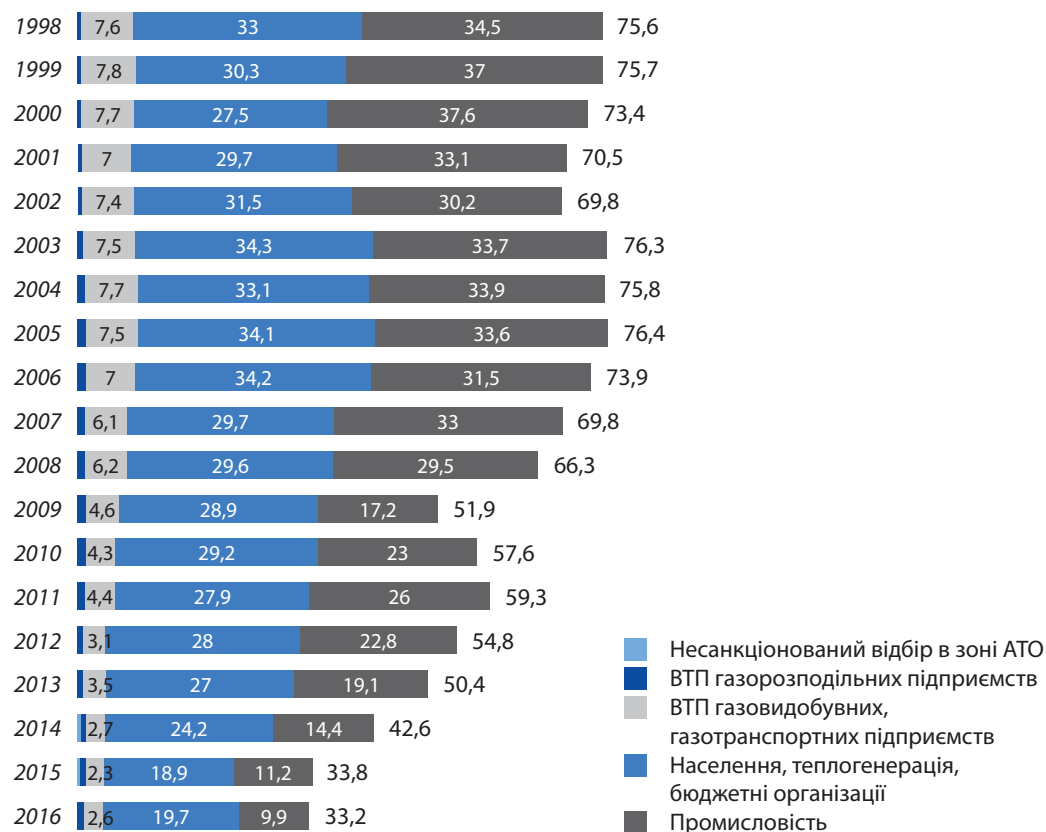
ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Не правильно обрані інструменти (засоби) регулювання для досягнення мети - обраних інструментів не достатньо для досягнення мети (РА-1-R-2-4).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

На сьогодні частка ВТВ в структурі використання газу Україною не тільки вищою за середньоєвропейський показник, але і у порівнянні з в мережах України втратами 90-х років. Так, наприклад, при порівнянні системи розподілу газу України та Великої Британії, можна зробити висновок, що при однаковій довжині та в **2,7 раз¹** більшому споживанні природного газу, абсолютні втрати в газорозподільних мережах Великої Британії лише на **8%** більше, ніж в українських. Одночасно, середні втрати в ЄС у 2015 році склали **0,89%²**, що майже в **4 рази** менше ніж в Україні.

ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНОГО ГАЗУ В УКРАЇНІ за категоріями споживачів, млрд м³

¹ Energy Trends: gas- <https://www.gov.uk/government/statistics/gas-section-4-energy-trends>
² Energy Trends: gas- <https://www.gov.uk/government/statistics/gas-section-4-energy-trends>

До 2016 року¹ ВТВ розраховувались операторами ГРМ та встановлювались Міненерговугілля. Далі, встановлені Міненерговугілля показники враховувались НКРЕКП при встановленні тарифу на розподіл.

Разом з тим, Кодексом ГРМ² змінено вказаний порядок. ВТВ на 2017 рік встановлювались НКРЕКП на рівні 2016 року. ВТВ на наступні роки визначаються НКРЕКП на рівні ВТВ передбачених у тарифі на розподіл за минулий період (попередній рік), зменшених на визначений НКРЕКП показник ефективності, який не може перевищувати **5%**.

Зменшення фактичних ВТВ можливе шляхом здійснення організаційних та технічних заходів. Разом з тим, суттєве зменшення потребуватиме значного обсягу інвестицій або відмови від використання (обслуговування) неефективних мереж. Таким чином, вказана норма викликає ризик або зростання тарифів або відключення споживачів.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 1:

ШЛЯХ 1

Впровадження RAB-регулювання з урахуванням комплексного підходу до розвитку мереж (в частині обґрунтування доцільності утримання існуючих та будівництва нових газорозподільних мереж).

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

ПРОБЛЕМА 2: НЕРІВНОМІРНІСТЬ СПОЖИВАННЯ

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 2 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) оскільки обраних інструментів не достатньо для досягнення мети (РА-1-R-2-4).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 2:

Для опалювального обладнання максимальна ефективність використання палива забезпечується за номінального тиску. При відхиленні тиску від номінального значення ККД газовикористовуючого обладнання суттєво знижується³. Відповідно, це зумовлює збільшення необхідного обсягу використання природного газу, що відображається у показах лічильника газу.

Враховуючи специфіку використання природного газу населенням, а саме зростання споживання в ранкові та вечірні години, тиск газу в мережах в ці періоди доби знижується та, як наслідок, зростають витрати газу та його вартість. При цьому якість послуг для споживача зменшується.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 2:

ШЛЯХ 1

Передбачити в Кодексі ГРМ стимули для споживачів вирівнювати графік споживання газу.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

¹ Лист НКРЕ від 04.11.2003 р. N 05-39-14/4154 Щодо надання роз'яснень

² Абзац пункту 2 глави 6 розділу III Кодексу газорозподільних систем, затвердженого постановою КМУ від 30.09.2015 № 2494

³ <http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/9A81628485529AC3C2257ACB002EDA94>

КЕЙС № 7.3.3

ІНСТРУМЕНТ:

Норми надання послуг.

Результативність використання інструменту визначається на основі:

- ... обсягу витрат газу в мережах ГРМ;
- ... показників якості розподілу (тиску, вологості, вмісту твердих часток, тощо).

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП.

ПРОБЛЕМА 1: НЕДОСТАТНЯ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЯКІСТЬ РОЗПОДІЛУ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) оскільки обраних інструментів не достатньо для досягнення мети (РА-1-R-2-4).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

Якість послуг з розподілу природного газу – відповідність вимогам нормативних документів величин тиску, вмісту вологи та твердих часток у природному газі, який надходить до споживача. Вона визначається якістю експлуатації газорозподільних мереж та якістю послуг з технічного обслуговування обладнання, правильності вибору режиму роботи (режимних карт) ГРП (особливо в умовах осінньо-зимового періоду), стану регуляторів тиску, фільтрів, збірників конденсату води та важких вуглеводнів тощо.

При виявленні порушень роботи газовикористовуючих приладів¹ споживачу газу необхідно письмовою заявою звернутись до відповідного газорозподільного підприємства стосовно контролю тиску та теплоти згоряння природного газу в розподільних мережах.

Газорозподільне підприємство (як оператор газорозподільної мережі) протягом **п'яти** робочих днів з дня надходження такої заяви надає споживачу копії паспорта фізико-хімічних показників природного газу за останній календарний місяць, погодженого з Оператором газотранспортної системи. У разі надходження відповідної заяви Оператор газорозподільної мережі зобов'язаний направити свого представника для перевірки тиску газу та/або фізико-хімічних показників газу, що надходить споживачеві, за місцем виклику протягом **двох** робочих днів у містах і **п'яти** календарних днів у сільській місцевості в узгоджений із споживачем час.

Якщо за результатами перевірки, що проводилась за рахунок оператора ГРМ, не виявлено порушень – споживач повертає оператору кошти витрачені на перевірку якості та тиску газу.

У разі ж якщо, експертиза проводилась за рахунок споживача – оператор ГРМ не має компенсувати видатки споживача на її проведення, навіть якщо тиск та якість газу не відповідали встановленим нормам. У разі виявлення порушень споживачу компенсується тільки видатки від використання неякісного товару за розрахунковий період.

¹ Відповідно до Кодексу газорозподільних систем, затвердженого постановою НКРЕКП від 30.09.15, № 2494

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 1:

ШЛЯХ 1

Передбачити в Кодексі ГРМ норми щодо:

- посилення відповідальності Операторів ГРМ за недотримання показників якості газу;
- компенсації витрат споживача на проведення експертизи якості та тиску газу у разі виявлення факту порушення з компенсацією втрат від споживання газу неналежної якості за відповідний розрахунковий період.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

8 | ПОСТАЧАННЯ ГАЗУ

8.1

ОПИС БІЗНЕС-ПРОЦЕСУ ТА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ

Постачання природного газу – діяльність, що полягає в реалізації природного газу споживачам на підставі укладених з ними договорів та підлягає ліцензуванню.

Постачальник¹ повинен мати:

- ◆ веб-сайт;
- ◆ приміщення для обслуговування клієнтів;
- ◆ контактний телефон;
- ◆ електронну пошту.

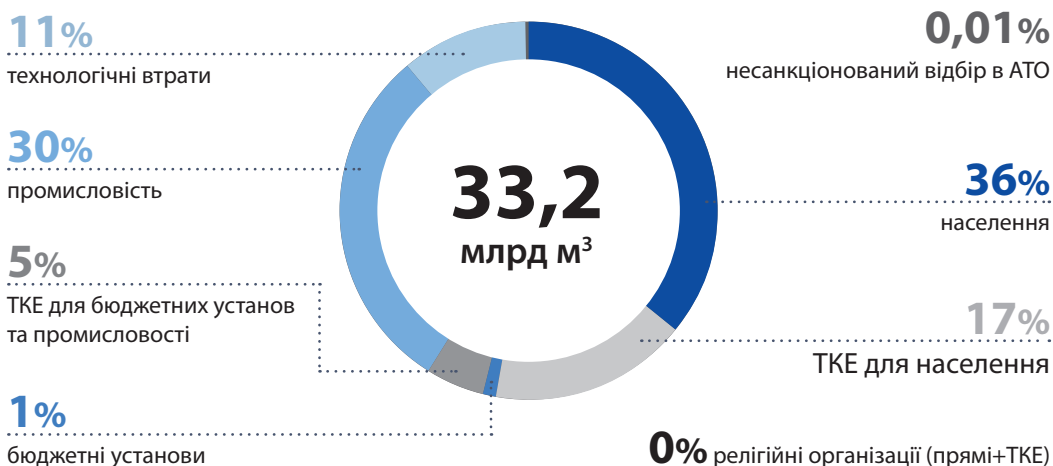
ПСО – повинен мати рахунок зі спеціальним режимом використання в уповноваженому КМУ банку.

Між постачальником та споживачем укладається договір, при цьому, для населення використовується Типова форма². **Щоб заключити договір, споживач повинен:**

- ◆ бути приєднаним до мережі;
- ◆ мати договір з оператором ГРМ (ГТС);
- ◆ мати ЕІС-код³.

Найбільше газу використовується на **побутові потреби – 36%**. **Промисловість** за обсягами споживання на другому місці – **30%**. **ТКЕ** використовують **22%** газу, у т. ч., **17%** для забезпечення теплом та гарячою водою побутових споживачів та **5%** для обслуговування інших абонентів.

СТРУКТУРА ВИКОРИСТАННЯ ГАЗУ У 2016 РОЦІ (за інформацією НАК «Нафтогаз України»)

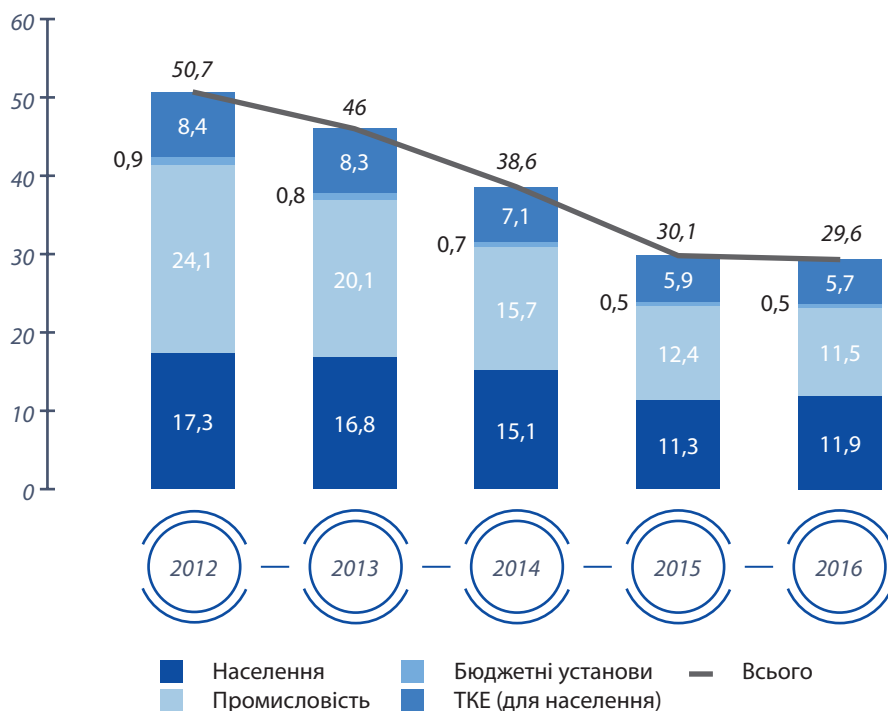

¹ Ліцензійні умови провадження господарської діяльності на ринку природного газу, затверджені постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, від 16.02.2017 № 201

² Типовий договір постачання природного газу побутовим споживачам, затверджений постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2500

³ ЕІС-код (Energy Identification Code) - персональний код ідентифікації споживача як суб'єкта ринку природного газу або його точки комерційного обліку (за необхідності), присвоєний в установленому порядку Оператором ГРМ (по споживачах, які підключені до газорозподільної системи) або Оператором ГТС (по споживачах, які підключені до газотранспортної системи)

КІНЦЕВЕ СПОЖИВАННЯ ПРИРОДНОГО ГАЗУ, млрд м³ (за інформацією НКРЕКП та НАК «Нафтогаз України»)

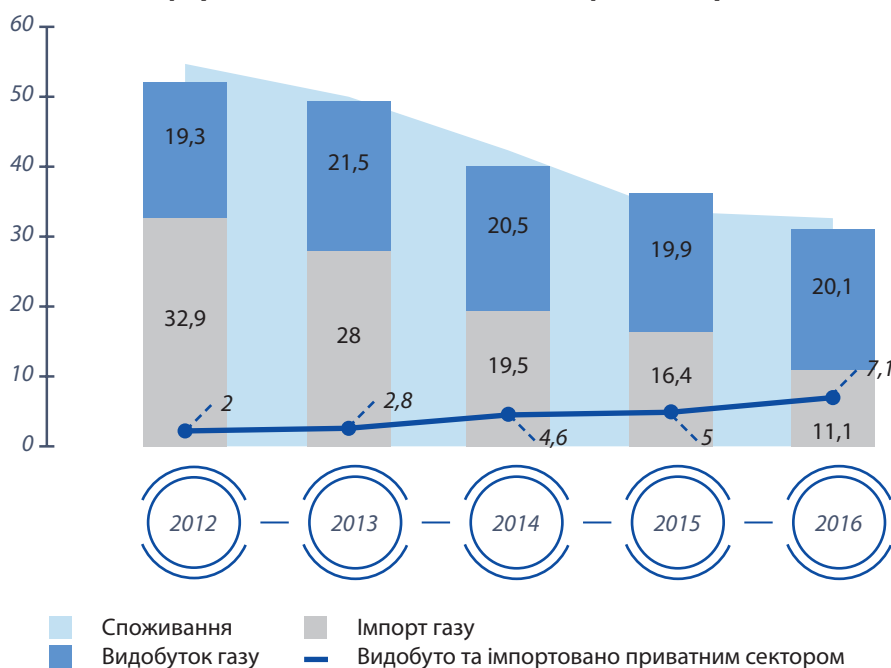

Споживання природного газу в Україні за 2012-2016 роки зменшилось на **42%**. Найбільше скоротилось **промислове споживання** – на **52%**, що призвело до зменшення частки промислових споживачів в структурі споживання газу з **48%** до **38%**. Побутове споживання та споживання газу ТКЕ скоротилось на **32%**.

Потенційно споживачі мають право вільно обирати постачальника газу, разом з тим, можливості реалізації цього права у побутових споживачів обмежені¹.

Постачальники купують природний газ на внутрішньому оптовому ринку у оптових продавців (виробників, імпортерів або інших власників газу). Також, вони можуть продавати споживачам самостійно імпортований або вироблений газ.

ОБСЯГИ ВИДОБУТКУ ТА ІМПОРТУ ПРИРОДНОГО ГАЗУ, млрд м³ (за інформацією НКРЕКП та НАК «Нафтогаз України»)

¹ Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальноосвітальних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу, затверджене постановою КМУ від 22 березня 2017 р. № 187

ЗА 2012-2016 РОКИ УКРАЇНОЮ:

видобуто **101,3 млрд м³** газу,
а середньорічний видобуток
складав **20,2 млрд м³**

імпортовано **107,9 млрд м³** газу,
обсяг імпорту у 2016 році скоротився на
34%, порівняно з 2012 роком

Постачальник зобов'язаний створювати **страховий запас¹** газу в обсягах, визначених КМУ. Відносини між постачальником та оператором ГРМ врегульовуються договором про договір на виконання робіт, пов'язаних з припиненням/обмеженням газопостачання споживачам.

ТОРГІВЛЯ ГАЗОМ У 2016 РОЦІ (за інформацією НКРЕКП та НАК «Нафтогаз України»)

роздрібний ринок

53%

Регульований сегмент:
населення; релігійні організації,
ТКЕ (для населення та релігійних
організацій)

33,2
млрд м³

36%

Нерегульований сегмент:
промисловість, бюджетні організації,
ТКЕ (для промисловості та бюджетних
організацій)

11%

Втрати

оптовий ринок

73%

Державний видобуток та імпорт

33,2
млрд м³

Приватний видобуток та імпорт

6%

Газ накопичений в минулі
періоди

21%

Найбільшим гравцем на оптовому ринку є держава в особі НАК «Нафтогаз України» – вона імпортувала та виробляла **77,2%** газу, що надходив в ГТС у 2016 р.

НАК «Нафтогаз України» є одночасно:

- ◆ оптовим постачальником зі спеціальними обов'язками;
- ◆ постачальником «останньої надії».

¹ Страховий запас природного газу (далі - страховий запас) - обсяг природного газу, який постачальник зобов'язаний зберігати у газосховищах, відповідно до законодавства

ОПТОВИЙ ПОСТАЧАЛЬНИК ЗІ СПЕЦІАЛЬНИМИ ОБОВ'ЯЗКАМИ

Хто це?	Звідки газ?	Яка ціна?	Хто клієнт?
Нафтогаз України	<ol style="list-style-type: none"> 1 Видобуто Укргазвидобування 2 Імпортовано 	Встановлена КМУ	<ol style="list-style-type: none"> 1 Регіональні ПСО 2 Виробники тепла та гарячої води <p>Задовольняють потреби населення та релігії</p>

Обсяг купівлі газу регіональними ПСО у НАК «Нафтогаз України» складає близько **12 млрд м³**, але ця діяльність відноситься до оптового ринку газу.

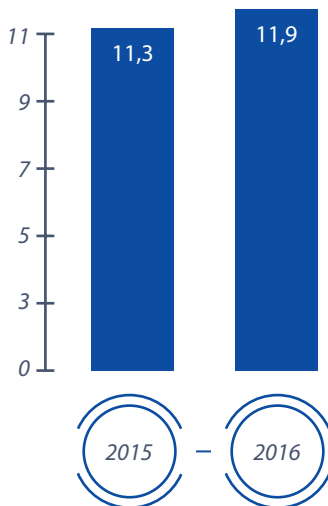
ПРИМІТКА:

Купівля-продаж газу постачальниками природного газу зі спеціальними обов'язками для потреб побутових споживачів та релігійних організацій здійснюється у відповідності до примірного договору¹.

НАК «Нафтогаз України», як ПСО², на роздрібному ринку постачає газ більше тисячі ТКЕ для задоволення потреб населення та релігійних організацій у теплі та воді. Ціна газу для ТКЕ з 2014 по 2016 роки зросла на **25%**³. Як оптовий ПСО НАК «Нафтогаз України» у 2016 році продав майже **18 млрд м³** газу, що складає **53%** від всього оптового ринку газу України.

ПРОДАЖ ГАЗУ «РЕГІОНАЛЬНИМ» ПСО, млрд м³

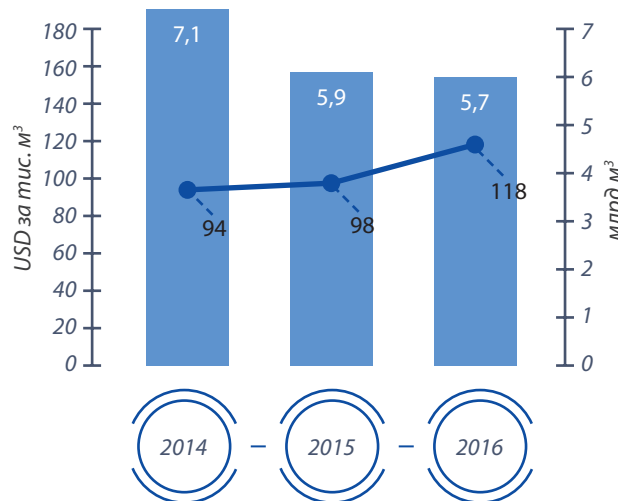
44 СУБ'ЄКТИ

■ Споживання газу населенням та релігійними організаціями

УМОВИ СПОЖИВАННЯ ГАЗУ ТКЕ ДЛЯ ЗАДОВОЛЕННЯ ПОТРЕБ НАСЕЛЕННЯ ТА РЕЛІГІЙНИХ ОРГАЦІЗАЦІЙ

≈ 1300 СУБ'ЄКТІВ

■ Обсяг використання ТКЕ газу для задоволення потреб населення, млрд м³
— Середня ціна газу для ТКЕ у НАК «Нафтогаз України», USD за тис. м³

1 Примірний договір купівлі-продажу природного газу з постачальниками природного газу із спеціальними обов'язками для потреб побутових споживачів та релігійних організацій, затверджений постановою КМУ від 13.07.2016 № 444
2 Статусу ПСО НАК «Нафтогаз України» набув у 2015 році відповідно до постанови КМУ від 01.10.2015 № 758 «Про затвердження Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальноосупільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу (відносно у перехідний період)». При цьому, НАК «Нафтогаз України» був постачальником газу для ТКЕ і до реформування ринку газу (до 2015 року)
3 Динаміка цін на природний газ для споживачів України (підприємства ТКЕ для потреб населення) за останні 5 років - <http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/4D50A380B0969658C2257F7F0056E388?OpenDocument&Expand=4&>

ПОСТАЧАЛЬНИК «ОСТАННЬОЇ НАДІЇ»

Хто це?	Звідки газ?	Яка ціна?	Хто клієнт?
Нафтогаз України	<ol style="list-style-type: none"> 1 Видобуто Укргазвидобування 2 Імпортовано 	Не може перевищувати 20% від максимальної ринкової ціни (обмежено НКРЕКП)	Той хто втратив постачальника (протягом 60 днів)

Протягом 2015-2016 років жодна особа не скористалась послугами постачальника «останньої надії».

До постачальника «останньої надії» може звернутись споживач, що не має заборгованості, у зв'язку з тим, що:

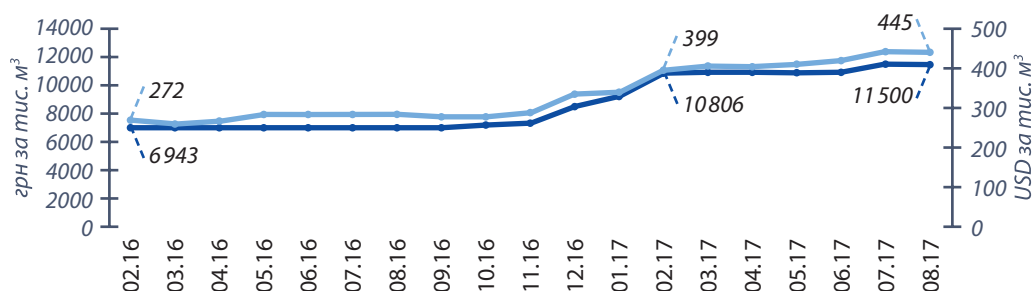
- ◆ діючий постачальник не може або не має права постачати газ;
- ◆ між діючим постачальником та споживачем розірваний договір, а споживач не встиг перейти до нового постачальника.

ПРИМІТКА:

Закінчення строку дії договору постачання газу, укладеного з попереднім постачальником, не є підставою для звернення до постачальника «останньої надії».

Ціна газу постачальника «останньої надії» за період з лютого 2016 року по серпень 2017 року виросла на **66%** в гривні та на **64%** в доларовому еквіваленті¹.

ЦІНИ ПОСТАЧАЛЬНИКА «ОСТАННЬОЇ НАДІЇ»

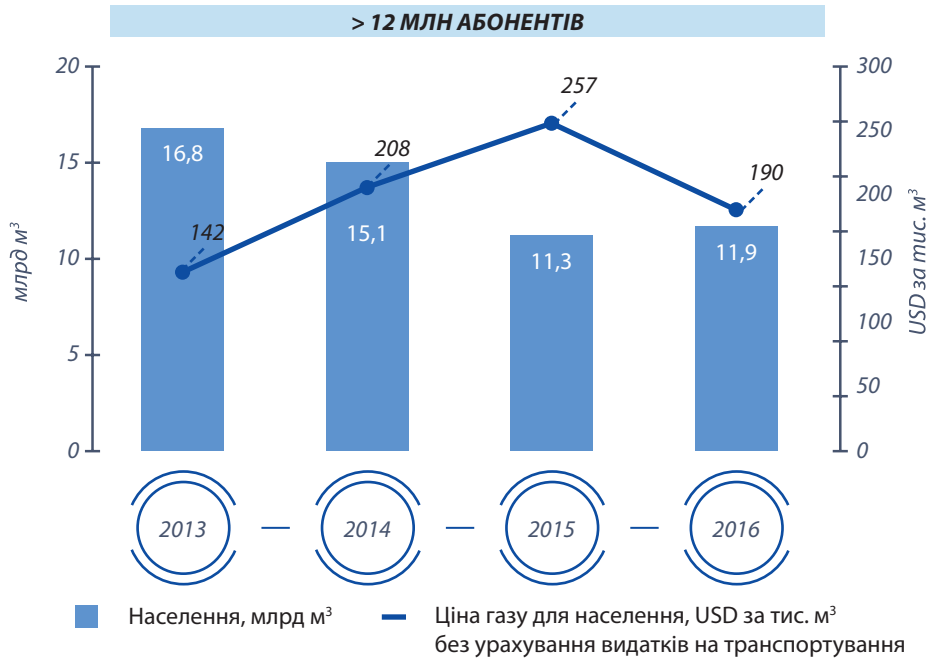
«РЕГІОНАЛЬНИЙ» ПОСТАЧАЛЬНИК З СПЕЦІАЛЬНИМ ОБОВ'ЯЗКОМ

Хто це?	Звідки газ?	Яка ціна?	Хто клієнт?
44 визначені КМУ компанії	Куплено у оптового постачальника	Встановлена КМУ	<ol style="list-style-type: none"> 1 Населення 2 Релігійні організації

«Регіональні» постачальники з спеціальним обов'язком забезпечують газом населення та релігійні організації.

¹ Постачальник «останньої надії» - <http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/B6469CBD3841DA32C2257F48004CA3DD?OpenDocument>

СПОЖИВАННЯ ПРИРОДНОГО ГАЗУ НАСЕЛЕННЯМ (за інформацією НКРЕКП та НАК «Нафтогаз України»)

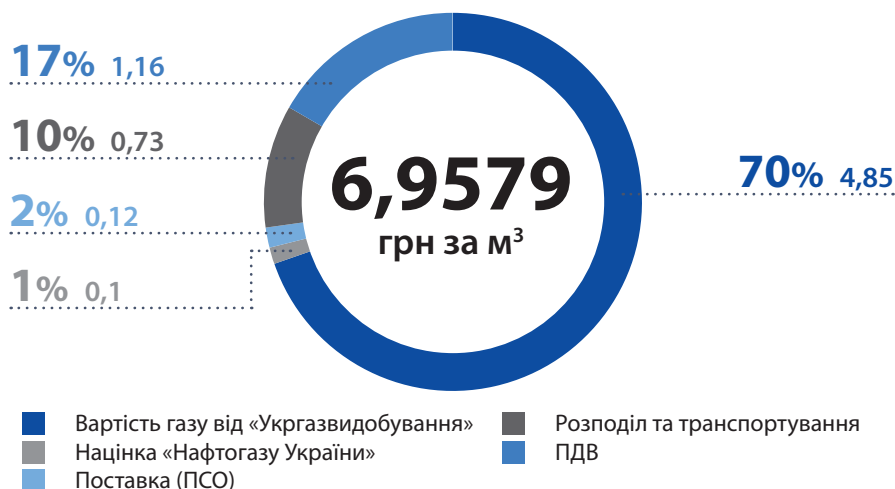
Споживання природного газу пільговими категоріями споживачів за період 2013-2016 років зменшилось на **30%**¹, при цьому, середня ціна в доларовому еквіваленті зросла на **34%**², а в гривневому – на **300%** з **1 134 грн за тис. м³** до **4 551 грн за тис. м³**.

Варто відзначити, що кінцева ціна газу, окрім плати за ресурс, включає плату за транспортування, розподіл, постачання газу та компенсацію супутніх видатків.

Кінцева ціна газу для побутового споживача складає **6,96 грн за 1 м³**, при цьому³:

- ◆ **4,85 грн** коштує сам газ;
- ◆ **73 коп.** – логістика;
- ◆ **22 коп.** – послуги постачальників;
- ◆ **1,16 грн** складають податки.

СТРУКТУРА ЦІНИ ГАЗУ ДЛЯ ПОБУТОВИХ СПОЖИВАЧІВ 6,9579 грн за м³ з 1 квітня 2017 р.

¹ Обсяги використання газу - http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/8B3289E9F4B2CF50C2257F7F0054EA23?OpenDocument&Expand=7&U+2014+році+Україна+скоротила+споживання+природного+газу+на+16%+-+http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=247872221

² Динаміка цін на природний газ для населення - <http://www.naftogaz.com/files/Dostup/Dynamika-ciny-2010-2017-Naselennya.pdf>

³ Структура ціни газу для побутових споживачів - <https://104.ua/ua/gas-and-money/how-costs/id/tarifi-dlja-riznih-kategorij-spozivachiv-7315>

«НЕЗАЛЕЖНИЙ» ПОСТАЧАЛЬНИК

Хто це?	Звідки газ?	Яка ціна?	Хто клієнт?
>200 компаній	<ol style="list-style-type: none"> 1 Куплено у приватних виробників чи трейдерів 2 Імпортовано 	Вільна	<ol style="list-style-type: none"> 1 Промисловість 2 Бюджет 3 Пільгові можливості, які відмовились від ПСО

Промисловість та бюджетні організації купують газ за ринковою ціною. Вони можуть користуватись послугами «незалежних» постачальників¹ та постачальників, що мають спеціальні обов'язки. Змінити постачальника можна тільки за умови відсутності заборгованості за газ.

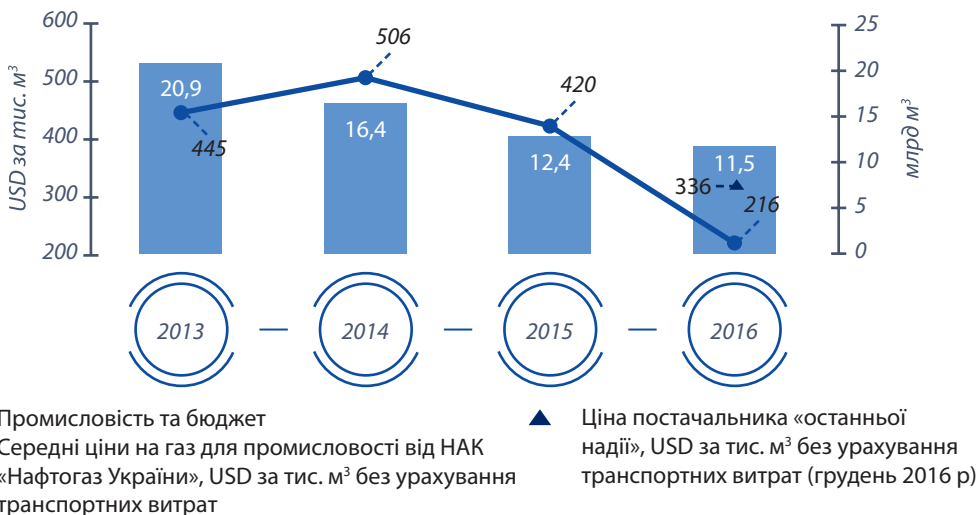
ПРИМІТКА:

Узагальнена статистика щодо кількості споживачів, що змінили постачальника газу протягом року, НКРЕКП не публікується. Разом з тим, на підставі аналізу актів про проведені НКРЕКП перевірки діяльності окремих постачальників констатуємо:

- 1 У 4 кварталі 2015 року **45** споживачів² НАК «Нафтогаз України» (ПСО) відмовились від його послуг – **23** промислові підприємства та **10** ТКЕ. При цьому, НАК «Нафтогаз України» здійснює постачання за більше ніж **7 тис.** договорів (з окремими споживачами НАК має **2-3** договори);
- 2 У 2016 році та першому півріччі 2017 року **46** споживачів³ відмовились від послуг ПАТ «Київоблгаз Збут» (ПСО), з них **2** побутових споживача, **4** бюджетні установи та **40** промислових підприємств. Всього станом на 01.07.2016 компанія мала **4183** договори з непобутовими споживачами;
- 3 У 2016 році та першому півріччі 2017 року **43** споживачів⁴ відмовились від послуг ТОВ «Львівгаз Збут» (ПСО), з них **7** бюджетних установ та **36** промислових підприємств. Всього станом на 01.07.2016 компанія мала **9273** договори з непобутовими споживачами;
- 4 У 2016 році та першому півріччі 2017 року **13** споживачів⁵ відмовились від послуг ТОВ «Одесагаз-постачання» (ПСО), з них **2** бюджетні установи та **11** промислових підприємств. Всього станом на 01.07.2016 компанія мала **3768** договори з непобутовими споживачами.

Менше **1%** споживачів змінило постачальника з ПСО на «незалежного».

ПРОМИСЛОВЕ СПОЖИВАННЯ ГАЗУ (за даними НКРЕКП та НАК «Нафтогаз України»)

1 Маються на увазі постачальники, що не підпадають під дію Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу, затвердженого постановою КМУ від 22 березня 2017 р. № 187

2 Акт перевірки № 82 ПАТ «НАК «Нафтогаз України» від 02.06.2017 - http://www.nerc.gov.ua/data/filearch/Catalog8/naftogas/2017/Akt-Naftogaz_02.06.2017-82.pdf

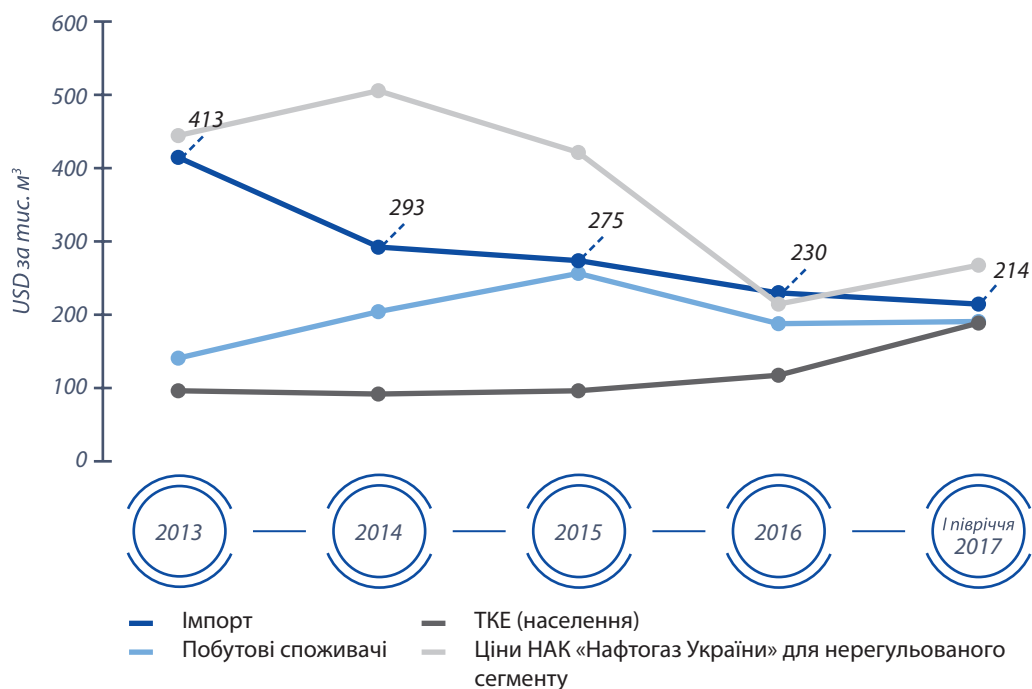
3 Акт перевірки № 114 ПАТ «Київоблгаз Збут» від 17.07.2017 - http://www.nerc.gov.ua/data/filearch/Catalog8/naftogas/2017/Akt-Kyivoblgaz_Zbut_17.07.2017-114.pdf

4 Акт перевірки № 122 ТОВ «Львівгаз Збут» від 31.07.2017 - http://www.nerc.gov.ua/data/filearch/Catalog8/naftogas/2017/Akt-Lvivgaz_Zbut_31.07.2017-122.pdf

5 Акт перевірки № 127 ТОВ «Одесагаз-постачання» від 07.08.2017 - http://www.nerc.gov.ua/data/filearch/Catalog8/naftogas/2017/Akt-Odesagaz_07.08.2017-127.pdf

Промислове споживання в Україні за період 2013-2016 років скоротилось на **45%** з **20,9 млрд м³** до **11,5 млрд м³**. Через зниження ціни на газ, який НАК «Нафтогаз України» закуповує на зовнішніх ринках, ціна газу для непільгових категорій споживачів зменшилась приблизно вдвічі.

ЦІНИ НА РЕСУРС ГАЗУ БЕЗ ВРАХУВАННЯ ВАРТОСТІ СУПУТНИХ ПОСЛУГ (за інформацією НКРЕКП та НАК «Нафтогаз України»)

Щодо порівняння цін на газ для споживачів України з вартістю імпортованого газу за період 2013-2016 років та I півріччя 2017 року, то варто відзначити наступне:

- ◆ розрив між ціною імпортованого в Україну газу та його вартістю для пільгових категорій споживачів скоротився з більше ніж **300 USD за тис. м³** до **24 USD за тис. м³**;
- ◆ ціна газу для непільгових категорій споживачів у НАК «Нафтогаз України»¹ протягом майже всього досліджуваного періоду (крім 2016 року) була вищою за ціну імпорту: у 2013 році на **32 USD**, у 2014 році на **213 USD**, у 2015 році на **145 USD**, у I півріччі 2017 року – на **55 USD**;
- ◆ ціни на природний газ для задоволення потреб населення у газі зросли на **34%**, в теплі – на **92%**, одночасно ціни для непільгових категорій споживачів знизилась на **39%**;
- ◆ ціна імпорту природного газу знизилась на **48%**.

¹ Динаміка цін на природний газ НАК «Нафтогаз України» для промислових споживачів - <http://www.naftogaz.com/files/Dostup/Dynamika-ciny-2010-2017-Promyslovist.pdf>

8.2

ЗАХИЩЕНИЙ СПОЖИВАЧ, ЯКІСНІ ТОВАРИ І ПОСЛУГИ – АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛІ

ЦІЛЬ: ЗАХИЩЕНИЙ СПОЖИВАЧ, ЯКІСНІ ТОВАРИ І ПОСЛУГИ

* З 01.01.2013 по 30.06.2017 за інформацією НКРЕКП та НАК «Нафтогаз України»

** У 2014-2015 роках

КЕЙС № 8.2.1

#ПОСТАЧАННЯ #БЕЗ_ЛІЦЕНЗІЇ

ІНСТРУМЕНТ:

Ліцензія на постачання.

Результативність використання інструменту для досягнення цілі визначається на основі:

- ... кількості виданих / зупинених / анульованих ліцензій;
- ... кількості виявлених порушень.

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП.

ПРОБЛЕМА 1: НЕДОЦІЛЬНІСТЬ ЛІЦЕНЗУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОСТАЧАЛЬНИКІВ ПРИРОДНОГО ГАЗУ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) оскільки не правильно обрані інструменти (засоби) регулювання для досягнення мети – обрано інструмент, що не призначений для досягнення мети (РА-1-R-2-3).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

Застосування інструменту «ліцензія» до постачальників природного газу є недоцільним. Підприємства, що бажають здійснювати діяльність з постачання несуть додатковий фінансовий тягар у вигляді оплати послуг з видачі ліцензії в розмірі однієї мінімальної заробітної плати та щоквартальних внесків на регулювання у розмірі до **0,1 відсотка** від чистого доходу платника. Зазначені видатки постачальника перекладаються на споживачів. Для забезпечення відповідальності постачальників перед споживачем та оптовими продавцями природного газу більш дієвими вбачаються фінансові механізми.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 1:

ШЛЯХ 1

Внести зміни до Законів України «Про ринок природного газу» та «Про ліцензування видів господарської діяльності» щодо:

- ◆ виключення необхідності отримання ліцензій на діяльність з постачання природного газу;
- ◆ запровадження обов'язкового страхування договірних відносин (взаємних обов'язків) на ринку газу, зокрема, відносин між постачальником, розподільною компанією та споживачем;
- ◆ зобов'язання Регулятора вести відкритий перелік суб'єктів, що задекларували намір здійснювати господарську діяльність з постачання природного газу мережами.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

ПРОБЛЕМА 2: ВІДСУТНІСТЬ ВИПАДКІВ ПОЗБАВЛЕННЯ ЛІЦЕНЗІЇ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 2 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) оскільки процедура містить надмірну дискрецію, що призводить до несправедливого застосування інструменту по відношенню до окремої групи зацікавлених осіб (РА-1-R-4-1)

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 2:

НКРЕКП у 2015-2016 роках видано **106** ліцензій на постачання природного газу. Загальна кількість постачальників газу, що станом на 16.08.2017 мали ліцензію на постачання газу – **307** суб'єктів господарювання¹.

За результатами **82** проведених у 2015-2016 роках перевірок діяльності ліцензіатів НКРЕКП були виявлені систематичні порушення, що полягали у:

- ◆ невиконанні фінансових зобов'язань;
- ◆ невиконанні вимог щодо формування страхового запасу;
- ◆ суміщенні діяльності з постачання та розподілу газу.

¹ Перелік суб'єктів господарювання, які отримали ліцензії на право провадження діяльності із зберігання природного газу, газу (метану) вугільних родовищ; постачання природного газу, газу (метану) вугільних родовищ за регульованим тарифом; постачання природного газу; транспортування природного, нафтового газу і газу (метану) вугільних родовищ трубопроводами; транспортування нафтопродуктів магістральними трубопроводами; транспортування нафти магістральними трубопроводами; розподілу природного, нафтового газу і газу (метану) вугільних родовищ та розподілу природного газу станом на 16.08.2017 - http://www.nerc.gov.ua/data/filearch/litsenziini_reestry/perelik_gaz.pdf

Розміщена на сайті НКРЕКП інформація свідчить, що у 2016 році було перевірено 20 ПСО¹. За вчинені порушення на ПСО накладено штрафи сукупним обсягом 850 тис. грн. Діяльність «незалежних» постачальників не перевірялась.

При цьому, за вказані порушення НКРЕКП² не зупинило та не анулювало жодної ліцензії на постачання через порушення законодавства та прав споживачів.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 2:

ШЛЯХ 1

Посилити відповідальність за порушення газового законодавства з максимальною деталізацією видів можливих порушень та обсяги санкцій.

Внести зміни до Законів України «Про ринок природного газу» та «Про ліцензування видів господарської діяльності» щодо:

- ◆ виключення необхідності отримання ліцензій на діяльність з постачання природного газу;
- ◆ запровадження обов'язкового страхування договірних відносин (взаємних обов'язків) на ринку природного газу, зокрема, відносин між постачальником, розподільною компанією та споживачем;
- ◆ зобов'язання Регулятора вести відкритий перелік суб'єктів, що задекларували намір здійснювати господарську діяльність з постачання природного газу мережами.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

КЕЙС № 8.2.2

#ТАРИФ #ПІЛЬГИ

ІНСТРУМЕНТ:

Ціна газу.

Результативність використання інструменту для досягнення цілі визначається на основі оцінки співвідношення цін на регульованому та вільному ринках.

РЕГУЛЯТОР:

КМУ.

ПРОБЛЕМА 1: ПЕРЕХРЕСНЕ СУБСИДІЮВАННЯ МІЖ РІЗНИМИ КАТЕГОРІЯМИ СПОЖИВАЧІВ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки не правильно обрані інструменти (засоби) регулювання для досягнення мети – обрано інструмент, що не призначений для досягнення мети (РА-1-R-2-3).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

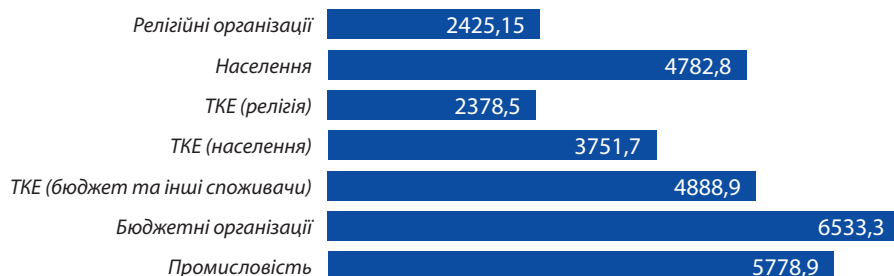
Відповідно до положень Постанови КМУ від 22.03.2017 № 187 «Про затвердження Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу», для різних категорій споживачів ПСО встановлюється

¹ Акти перевірок у нафтогазовому комплексі за 2016 рік - <http://www.nerc.gov.ua/?id=24029>
² Лист НКРЕКП від 29.08.2017 № 9411/14/7-17 до Офісу ефективного регулювання

різна вартість природного газу. Так, пунктом 13 зазначеного Положення продаж/постачання природного газу для задоволення потреб пільгових категорій споживачів у газі, теплі та гарячій воді, що становить **4942 грн за тис м³**.

Під час продажу природного газу постачальникам ресурсу для потреб релігійних організацій та під час постачання природного газу виробникам теплової енергії для потреб релігійних організацій до ціни застосовується коефіцієнт **0,5**.

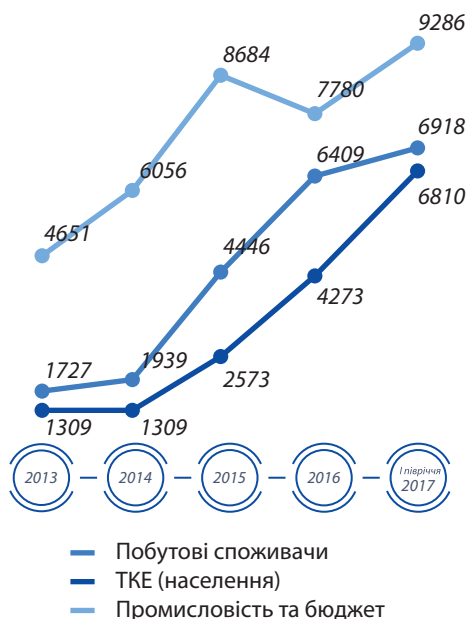
СЕРЕДНЬОЗВАЖЕНІ ЦІНИ НА ГАЗ У 2016 РОЦІ, грн за тис. м³

Одночасно, ціна газу для різних категорій споживачів суттєво відрізняється. Наприклад, у 2016 році найбільшу середньозважену ціну сплачували бюджетні організації (не обслуговуються ПСО), а найменшу – виробники тепла при купівлі газу, що використовується для потреб релігійних організацій.

Під час постачання природного газу виробникам теплової енергії для всіх категорій використання природного газу, в тому числі для виробництва електричної енергії, крім визначених в абзаці першому цього пункту, а також для виробництва електричної енергії такими виробниками, згідно з цим Положенням, до ціни застосовується коефіцієнт **1,6**.

ДИНАМІКА СЕРЕДНЬОЇ КІНЦЕВОЇ ВАРТОСТІ ГАЗУ (за інформацією НАК «Нафтогаз України», грн за тис. м³)

Варто відзначити, що пільгові ціни для побутових споживачів та ТКЕ протягом 2013-2017 років були на **26-73%** меншими за ціну для промислових споживачів. При цьому, найбільший розрив спостерігався у 2014 році, а починаючи з 2015 року він поступово скорочувався.

Таким чином, побутові споживачі та релігійні установи отримують енергоносії за значно нижчими цінами, ніж інші категорії, що є соціально несправедливим та економічно необґрунтованим, оскільки зменшує конкурентоспроможність вітчизняного товаровиробника та стримує розвиток малого та середнього бізнесу, а також не сприяє енергоощадному споживанню ресурсів населенням.

(ціни з урахуванням вартості транспортування, розподілу та постачання газу)

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 1:

ШЛЯХ 1

КМУ забезпечити

- ◆ поступове підвищення вартості газу для побутових споживачів та релігійних організацій до економічно обґрунтованого рівня;
- ◆ повну монетизацію пільг та субсидій вразливим споживачам природного газу.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

ПРОБЛЕМА 2: РИЗИК ЗАВИЩЕННЯ «ЗИМОВОЇ» ВАРТОСТІ ГАЗУ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 2 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки регулювання було не правильно імплементоване – були допущені помилки при нормопроєктуванні (РА-1-R-1-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 2:

Ціна на газ для задоволення потреб населення та релігійних організацій формується за принципом імпортного паритету¹. Тобто, якщо власного газу не вистачає і для задоволення попиту імпортується газ з німецького газового хабу, то вітчизняний та імпортований газ коштуватимуть однаково і ціна визначатиметься на рівні ціни хабу.

Разом з тим, запропонована КМУ формула розрахунку вартості газу в «зимовий» період передбачає, що до ціни імпорту додаються транспортні видатки:

- ◆ від німецького газового хабу (NCG) до віртуальної торгової точки на території Словаччини;
- ◆ від віртуальної торгової точки на території Словаччини до західного кордону України;
- ◆ транспортування газопроводами України.

Такі транспортні видатки нараховуватимуться на весь газ, у т.ч., українського походження. Тобто, за таких умов споживач сплачуватиме за фактично не отримані послуги – транспортування вітчизняного газу з Німеччини до України. При цьому, зазначений підхід може стримувати зростання вітчизняного видобутку.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 2:

ШЛЯХ 1

Передбачити, при розрахунку ціни на газ для ПСО, пропорційну оплату видатків на транспортування газу вітчизняного та імпортованого походження.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

¹ Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальноосвітніх інтересів у процесі функціонування ринку природного газу, затверджене постановою КМУ від 22 березня 2017 р. № 187

ПРОБЛЕМА 3: ВІДСУТНІСТЬ «ТАРИФНОГО МЕНЮ»

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ З ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки регулювання було не правильно імплементоване – були допущені помилки при нормопроектванні (РА-1-R-1-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 3:

Низька варіативність цінових пропозицій в межах кожної з груп споживачів стримує розвиток ринку. Диференційовані за часом доби ціни дозволяють реалізувати потенціал споживачів у сфері збалансування фізичних обсягів газу протягом доби. Різниця в цінах для споживачів, що платять авансом та “по факту”, дозволить досягнути кращого рівня розрахунків.

Враховуючи вказане, держава має стимулювати постачальників до максимального розширення «тарифного меню».

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 3:

ШЛЯХ 1

НКРЕКП – внести зміни до Правил постачання природного газу, затверджених постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2496, щодо додаткового стимулювання постачальників розширювати «тарифне меню» для споживачів.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

ВИСНОВОК:

Ціну для промислових споживачів та бюджетних організацій лібералізовано – **Регулювання досягає мети (РА-0).**

КОРОТКИЙ ОПИС:

Згідно положень Закону України «Про ринок природного газу», з 2015 року в НКРЕКП відсутні повноваження щодо встановлення цін на природний газ для кінцевих споживачів.

**ДИНАМІКА ЦІН НА ПРИРОДНИЙ ГАЗ ДЛЯ СПОЖИВАЧІВ УКРАЇНИ
(ПРОМИСЛОВІ СПОЖИВАЧІ) ТА ЦІНИ НА ГАЗОВОМУ ХАБІ
за 2013-2017 роки¹**

¹ <http://www.naftogaz.com/files/Dostup/Dynamika-ciny-2010-2017-Promyslovist.pdf>

Дерегуляція промислового сегменту ринку газу дала поштовх розвитку ціновій конкуренції, у зв'язку з чим, ціна впала з **583,2 \$ за тис. м³** на початку 2013 року до **315,8 \$ за тис. м³** у другій половині 2017 року, тобто на **46%**. Варто відзначити, що протягом 2016 року ціна впала на **12 \$ за тис. м³ (4%)**, при цьому за даними Світового Банку, світові ціни за цей період виросли на **8%**¹.

КЕЙС № 8.2.3

#ПОСТАЧАННЯ #БЕЗ_ЛІЦЕНЗІЇ

ІНСТРУМЕНТ:

Надбавка постачальника.

Результативність використання інструменту для досягнення цілі визначається на основі:

- ... динаміки розміру надбавки;
- ... різниці в надбавках різних постачальників;
- ... кінцевої вартості газу для споживачів.

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП.

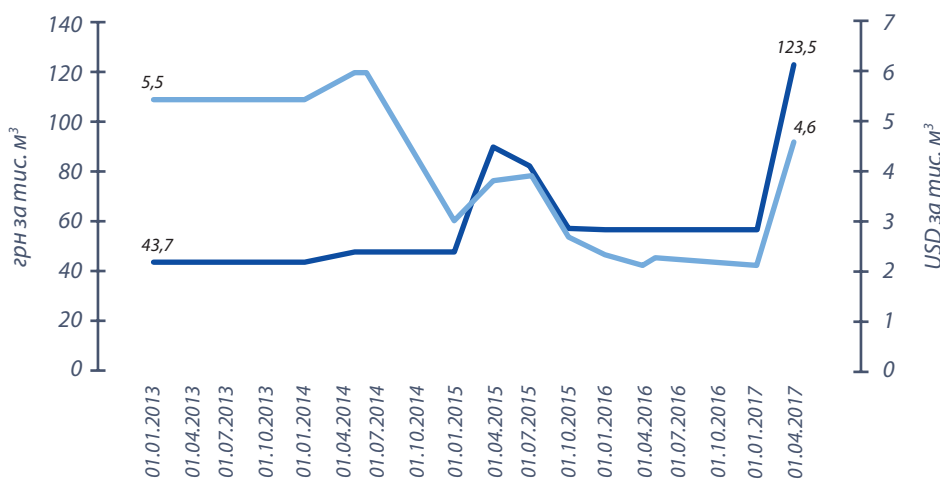
ВИСНОВОК:

Єдині надбавки на газ стимулюють постачальників до зменшення неефективних втрат – **Регулювання досягає мети (РА-0)**.

КОРОТКИЙ ОПИС:

Торговельна надбавка (націнка) «регіонального» ПСО не може перевищувати **2,5 відсотка ціни** природного газу².

ДИНАМІКА ТАРИФІВ НА ПОСТАЧАННЯ ГАЗУ (за інформацією НАК «Нафтогаз України»)

- Тариф на постачання природного газу (торгова націнка з 01.10.2015), грн за тис. м³
- Тариф на постачання природного газу (торгова націнка з 01.10.2015), USD за тис. м³

¹ Commodity Markets Outlook - <http://pubdocs.worldbank.org/en/820161485188875433/CMO-January-2017-Full-Report.pdf>

² Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальнооспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу, затверджене постановою КМУ від 22 березня 2017 р. № 187

За період 2013-2016 років та перше півріччя 2017 року регульована надбавка постачальників:

- ♦ в гривні виросла в **3 рази** (при цьому вартість газу для населення зросла в **4 рази**);
- ♦ в доларовому еквіваленті впала на **16%** (при цьому вартість газу для населення виросла на **23%**).

До 01.10.2015 тариф на постачання формувався за методологією «Витрати плюс» - тобто передбачав покриття всіх видатків постачальника.

Запровадження з 01.10.2015 єдиної торговельної надбавки стимулює ПСО до скорочення неефективних витрат та ведення активної роботи зі збору коштів за спожитий населенням газ.

КЕЙС № 8.2.4

#БЕЗ_ЛІЧИЛЬНИКА

ІНСТРУМЕНТ:

Норми споживання газу.

Результативність використання інструменту для досягнення цілі визначається на основі:

- ... середньостатистичного обсягу споживання газу споживачем, що щойно встановив індивідуальний засіб обліку;
- ... обсягу норми споживання газу.

РЕГУЛЯТОР:

КМУ.

ПРОБЛЕМА 1: СПОЖИВАННЯ ГАЗУ ЗА НОРМАМИ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – процедура призводить до несправедливого застосування інструменту по відношенню до окремої групи зацікавлених осіб (РА-1-R-4-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

Якщо побутовий споживач не має лічильника газу, він розраховується за встановленими КМУ нормами¹.

НОРМИ СПОЖИВАННЯ ГАЗУ (м³ на людину на місяць)

¹ Норми споживання природного газу населенням у разі відсутності газових лічильників, затверджені постановою КМУ від 23.03.2016 №203

Якщо споживач приєднаний до мережі централізованого гарячого водопостачання, але воно тимчасово відсутнє – норма споживання газу встановлюється у розмірі **5,4 м³** на людину на місяць. При цьому, при визначенні розміру оплати не враховується наявність у споживача електричного водонагрівача, тобто використання для підігріву води електроенергії, а не газу.

Крім того, для споживачів, що не мають лічильника газу, виникає ризик потрійної переплати. У 2007 році Мінпаливенерго визначило¹, що у разі ненадання або неякісного надання послуг з централізованого опалення та гарячого водопостачання споживачі підігрівають воду та власні приміщення за допомогою природного газу. Тому оператори ГРМ мають рахувати втрати газу при настанні таких обставин. Обсяги цих втрат в подальшому враховуються НКРЕКП при формуванні тарифів.

Споживання газу без лічильника призводить до порушення прав споживачів:

- у разі встановлення завищених нормативів існує ризик оплати споживачем газу, що не було фактично ним спожито;
- встановлення занижених нормативів – зростають показники втрат операторів ГРМ, що призводить або до зростання тарифів або до зниження якості його послуг (через відтік капіталу).

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 1:

ШЛЯХ 1

Стимулювати споживачів до встановлення індивідуальних лічильників.

Актуалізувати норми споживання газу, врахувавши можливість наявності у споживача електричних водонагрівачів.

Скасувати Методику розрахунку обсягів втрат природного газу, що виникають в газорозподільних мережах внаслідок ненадання або неякісного надання послуг з централізованого опалення та гарячого водопостачання, затверджену наказом Міністерства палива та енергетики України від 23.07.2007 № 346.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

КЕЙС № 8.2.5

#ПРОЦЕДУРИ #СТРОКИ

ІНСТРУМЕНТ:

Норми надання послуг.

Результативність використання інструменту для досягнення цілі визначається на основі кількості порушень прав споживачів постачальниками природного газу.

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП.

¹ Методика розрахунку обсягів втрат природного газу, що виникають в газорозподільних мережах внаслідок ненадання або неякісного надання послуг з централізованого опалення та гарячого водопостачання, затверджена наказом Міністерства палива та енергетики України від 23.07.2007 № 346

ПРОБЛЕМА 1: НЕВРЕГУЛЬОВАНІСТЬ СТРОКІВ РОЗГЛЯДУ ПОСТАЧАЛЬНИКОМ ЗАЯВИ СПОЖИВАЧА ПРО УКЛАДЕННЯ ДОГОВОРУ НА ПОСТАЧАННЯ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки регулювання було не правильно імплементоване – були допущені помилки при нормопроєктуванні (РА-1-R-1-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

Наразі строк розгляду постачальником газу заяви (оферти) споживача щодо укладення договору про постачання природного газу законодавством не визначено. Це, за певних умов, може призводити до втрати споживачем постачальника та вимушеного переходу до постачальника «останньої надії», а також до припинення постачання природного газу споживачу.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 1:

ШЛЯХ 1

НКРЕКП – внести зміни до Правил постачання природного газу, затверджених постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2496, щодо визначення строку розгляду постачальником заяви споживача про укладення договору про постачання природного газу, або внесення змін до нього.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

ПРОБЛЕМА 2: ОБМЕЖЕННЯ МОЖЛИВОСТІ ЗМІНИ ПОСТАЧАЛЬНИКА

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 2 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки регулювання було не правильно імплементоване – були допущені помилки при нормопроєктуванні (РА-1-R-1-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 2:

Договір постачання газу укладається на весь очікуваний обсяг споживання газу, необхідний споживачу, або по його точці комерційного обліку, якій присвоєно окремий ЕІС-код.

Таким чином, потреби споживача, що має одну точку обліку задовольняються одним постачальником за одним договором.

Наявність двох та більше договорів по одній точці обліку вважається порушенням законодавства¹. При цьому, споживач не може змінити постачальника у разі наявності заборгованості за газ перед чинним постачальником, навіть, якщо сторони досягли згоди щодо процедури погашення заборгованості.

Вказане обмежує право споживача на вільний вибір постачальника та стримує розвиток ринку постачання газу.

¹ Акт перевірки № 82 ПАТ «НАК «Нафтогаз України» від 02.06.2017 - http://www.nerc.gov.ua/data/filearch/Catalog8/naftogas/2017/Akt-Naftogaz_02.06.2017-82.pdf

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 2:

ШЛЯХ 1

НКРЕКП – внести зміни до Правил постачання природного газу, затверджених постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2496, щодо:

- ◆ надання права споживачу змінювати постачальника, якщо з чинним постачальником досягнуто згоди щодо процедури погашення заборгованості;
- ◆ стимулювання постачальників розширювати “тарифне меню” для споживачів.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

ВИСНОВОК:

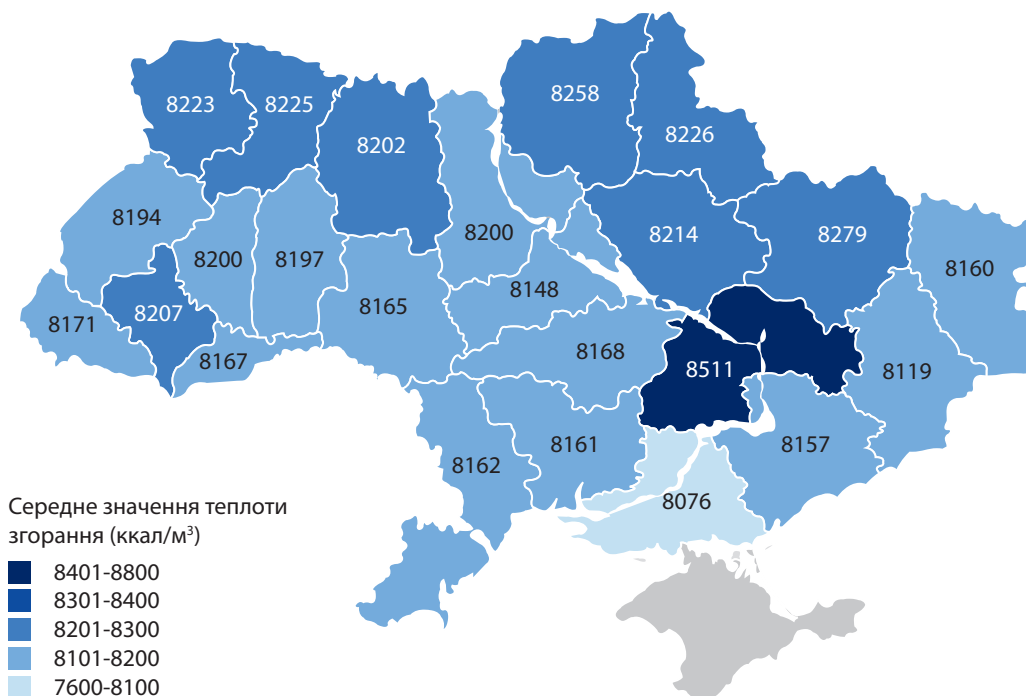
Залежність вартості газу від його якості. Регулювання досягає мети (РА-0).

ОПИС:

Якість природного газу – це відповідність значень його фізико-хімічних показників встановленим нормативними документами, згідно з значенням міждержавного ГОСТ 5542-87¹.

Чим вища калорійність, тим менше газу витрачається. Держава² встановила мінімально допустиме значення нижчої теплоти згорання природного газу **7600 ккал/м³ (31,8 МДж/м³)**. Допустимий діапазон вищого числа Воббе³ регламентується від **9840 ккал/м³ (41,2 МДж/м³)** до **13020 ккал/м³ (54,5 МДж/м³)** з допустимим максимальним відхиленням від номінального значення **±5%**.

ЯКІСТЬ ГАЗУ (ЛЮТИЙ 2017)

ПАТ «Укртрансгаз»

¹ ГОСТ 5542-87 «Газы горючие природные для промышленного и коммунально-бытового назначения. Технические условия».

² Якість природного газу, що подається споживачам - <http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/9A8162848529AC3C2257ACB002EDA94>

³ Число Воббе (англ. Wobbe index) газоподібного палива — це основний показник якості газу за його теплою згорання. Число Воббе - відношення об'ємної (відповідно, нижчої або вищій) теплоти згорання при певних стандартних умовах, поділене на квадратний корінь відносної густини при тих же стандартних умовах вимірювань - <https://uk.wikipedia.org>

Як видно з інфографіки якість газу в Україні в лютому 2017 року знаходилась у проміжку від **8076** до **8511 ккал/м³**¹. У липні 2017 року якість була дещо кращою – від **8132** до **8350 ккал/м³**².

ПРИМІТКА:

В переважній більшості теплота згорання газу відповідає всім нормативним документам, але протягом доби вона може відрізнятись в межах **10%**³.

Тобто, в цілому, газ в мережах відповідає встановленим в Україні вимогам щодо якості. При цьому, різниця в калорійності пояснюється³ різним джерелом походження газу – власний видобуток / імпорт.

Щодо відповідності ГОСТ 5542-87 нормам ЄС⁴, то мінімальна калорійність⁵ газу в Угорщині становить **6530 ккал/м³**, Польщі – **7 630 ккал/м³**, Австрії та Німеччині – **7740 ккал/м³**. Одночасно, за висновками науковців⁶ в країнах ЄС фактична «найгірша» якість газу становить **8400 ккал/м³**, а середні показники – це **9000 ккал/м³**.

Граничний вміст азоту в природному газі дозволено не більше **5%**⁷, при цьому в країнах ЄС він фактично становить від **0,1%** до **1,26%**⁸, а в Канаді – **1%**⁹.

Для захисту прав споживачів на отримання газу належної якості (в частині його калорійності), Кодекс ГРМ передбачає визначення на підставі об'єму спожитого газу, його обсягу за **трьома** одиницями виміру в **кВт·год/Гкал/МДж**. Зазначені величини є підставою для їх використання у взаємовідносинах між суб'єктами ринку природного газу, у тому числі для взаєморозрахунків між споживачем та його постачальником.

1 Оpubліковано карту та паспорти якості природного газу по регіонах України за лютий 2017 року - <http://utg.ua/utg/media/news/2017/03/opublikovano-kartu-ta-pasporti-yakost-prirodnogo-gazu-po-regionax-ukrani-za-lyutij-2017-roku.html>

2 Якість газу в регіонах України за липень 2017 року - <http://utg.ua/utg/media/news/2017/08/ukraine-gas-quality-07-2017.html>

3 Якість газу: за що платимо гроші? - http://www.galslovo.if.ua/index_old.php?st=2119

4 Чому якість газу у сусідів різна - https://dt.ua/energy_market/chomu-yakist-gazu-u-susidiv-rizna-yakoyi-yakosti-nam-postachayut-gaz-yak-de-ta-za-skilki-mozhna-pereviriti-yakist-gazu-.html

5 BS EN 16726:2015 Gas infrastructure. Quality of gas

6 Якість природного газу для споживачів в Україні відповідає якості газу у країнах Європи - <http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/04FF98894B956A3FC2257F5000428F98?OpenDocument>

7 Карнаш Максим, Професор, докт.техн.наук - Якість газу: за що платимо гроші? - http://www.galslovo.if.ua/index_old.php?st=2119

8 Кодекс газотранспортної системи, затверджений постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2493

9 Gas Composition Transition Agency Report 2013 - <https://www.rvo.nl/sites/default/files/2013/12/New%20Natural%20Gas%20Report%202013%20PNA.PDF>

10 Chemical Composition of Natural Gas - <https://www.uniongas.com/about-us/about-natural-gas/chemical-composition-of-natural-gas>

8.3

ВИСОКА КОНКУРЕНЦІЯ – АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛІ

ЦІЛЬ: ВИСОКА КОНКУРЕНЦІЯ

КЕЙС № 8.3.1

#UNBUNDLING_TRANSMISSION

ІНСТРУМЕНТ:

Сертифікат оператора ГТС.

Результативність використання інструменту для досягнення цілі визначається на основі:

- ... аналізу стану виконання оператором ГТС вимог щодо відокремлення;
- ... індекс Херфіндаля-Хіршмана на регіональних ринках постачання;
- ... ринкових часток постачальників.

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП.

ПРОБЛЕМА 1: РИЗИК СПОТВОРЕННЯ КОНКУРЕНЦІЇ ЧЕРЕЗ НАЯВНІСТЬ У ПАТ «УКРТРАНСГАЗ» КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання було не правильно імплементоване – не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення) (РА-1-R-1-4).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

ПАТ «Укртрансгаз» входить до складу вертикально-інтегрованого суб'єкта, що одночасно здійснює діяльність з виробництва (видобутку), розподілу та постачання природного газу (НАК «Нафтогаз України»). При цьому, ПАТ «Укртрансгаз» є єдиним суб'єктом в Україні, що має право надавати послуги з транспортування природного газу магістральними та міждержавними трубопроводами.

За таких умов, наявність відносин контролю між ПАТ «Укртрансгаз» та іншими учасниками ринку природного газу може негативно впливати на стан конкуренції на потенційно конкурентних ринках, оскільки створює умови для надання ПАТ «Укртрансгаз» необґрунтованих переваг афілійованим з ними особам при наданні послуг зі зберігання та транспортування газу.

НАПРИКЛАД:

За результатами перевірки діяльності ПАТ «Укртрансгаз» у 2016 році НКРЕКП було встановлено¹, що компанія надає послуги з транспортування газу на підставі **8282** договорів. За результатами вибіркової перевірки було встановлено, що договори з усіма постачальниками газу, крім НАК «Нафтогаз України», були приведені у відповідність до типового²:

- ... НАК «Нафтогаз України» міг оплачувати послуги балансування після їх надання протягом **20** банківських днів після отримання рахунку
- ... інші постачальники сплачували аналогічні послуги протягом **5** банківських днів після отримання рахунку.

При цьому, таке становище ПАТ «Укртрансгаз» суперечить вимогам Третього енергетичного пакету ЄС та підписаним Україною міжнародним угодам³.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 1:

ШЛЯХ 1

Забезпечити незалежність оператора ГТС та газосховищ (ПАТ «Укртрансгаз») від діяльності з постачання та видобутку природного газу, зокрема, шляхом юридичного та організаційного розділення НАК «Нафтогаз України».

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

КЕЙС № 8.3.2

#UNBUNDLING_DISTRIBUTION

ІНСТРУМЕНТ:

Ліцензія на розподіл.

Результативність використання інструменту для досягнення цілі визначається на основі:

- ... індексу Херфіндала-Хіршмана на регіональних ринках постачання;
- ... ринкової частки постачальників на регіональних ринках ;
- ... кількості випадків створення операторами ГРМ перешкод доступу на ринок природного газу.

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП.

ПРОБЛЕМА 1: ФАКТИЧНЕ НЕВИКОНАННЯ ВИМОГ З ВІДОКРЕМЛЕННЯ ОПЕРАТОРАМИ ГРМ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки регулювання було не правильно імплементоване – були допущені помилки при нормопроектванні (РА-1-R-1-1).

¹ Акт перевірки № 107 ПАТ «Укртрансгаз» від 03.07.2017 - http://www.nerc.gov.ua/data/filearch/Catalog8/naftogaz/2017/Akt-Ukrtransgaz_03.07.2017-107.pdf

² Типовий договір транспортування природного газу, затверджений постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2497

³ У березні 2014 року підписано Угоду про Асоціацію, а у 2011 році Україна приєдналась до Енергетичного Співтовариства

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

Операторам ГРМ заборонено здійснювати діяльність з постачання природного газу. Облгази виконали цю норму, створивши у 2015 році¹ дочірніх постачальників.

Відносини між операторами ГРМ та постачальниками врегульовуються договором про припинення (обмеження) газопостачання споживачу, згідно з яким, відключення споживачів здійснюється у разі наявності доручення постачальника.

Наразі, побутовий споживач отримує одну квитанцію та перераховує кошти за газ та супутні послуги на спецрахунок ПСО. Тому, саме ПСО є розпорядником інформації про наявність (відсутність) у побутового споживача боргу.

Існують випадки, коли оператори ГРМ відключають споживачів у зв'язку з наявністю боргу за газ без отримання відповідних доручень від ПСО². Крім того, оператори ГРМ та їх дочірні постачальники, як правило, мають спільні центри обслуговування клієнтів. Це надає конкурентні переваги ПСО та може свідчити про невиконання операторами ГРМ вимог щодо відокремлення та фактичного одночасного здійснення діяльності з постачання та розподілу природного газу.

Тому, державі варто заохочувати до виходу на ринок постачання газу компанії, які мають добре розвинену інфраструктуру обслуговування побутових абонентів (наприклад електропостачальників, ДПЗД «Укрпошта», інтернет-провайдери тощо).

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 1:

ШЛЯХ 1

Внести до Закону України «Про ринок природного газу» зміни щодо:

- ◆ зняття зі споживачів обов'язку укладати договори з операторами ГРМ;
- ◆ запровадження обов'язкового страхування виконання договору постачання газу;
- ◆ створення сприятливих умов для входу на ринок постачання газу побутовим споживачам компаній, що мають розвинену інфраструктуру центрів обслуговування клієнтів.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

КЕЙС № 8.3.3

#СУБСИДІЇ #ДОТАЦІЇ #ПОБУТОВІ_СПОЖИВАЧІ

ІНСТРУМЕНТ:

Рахунки зі спеціальним режимом використання.

Результативність використання інструменту для досягнення цілі визначається на основі:

- ... індексу Херфіндала-Хіршмана на ринку постачання природного газу;
- ... ринкових часток постачальників.

РЕГУЛЯТОР:

КМУ.

¹ Звіт про результати діяльності НКРЕКП у 2015 році, затверджений постановою НКРЕКП від 31.03.2017 № 515

² Рішення адміністративної колегії Запорізького обласного територіального відділення АМКУ від 03.08.2016 № 02/08-16 - <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=85085&schema=zap>

ПРОБЛЕМА 1: СИСТЕМА РОБОТИ РАХУНКІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНИМ РЕЖИМОМ ВИКОРИСТАННЯ ОБМЕЖУЄ КОНКУРЕНЦІЮ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки регулювання було не правильно імплементоване – не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення) (РА-1-R-1-4).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

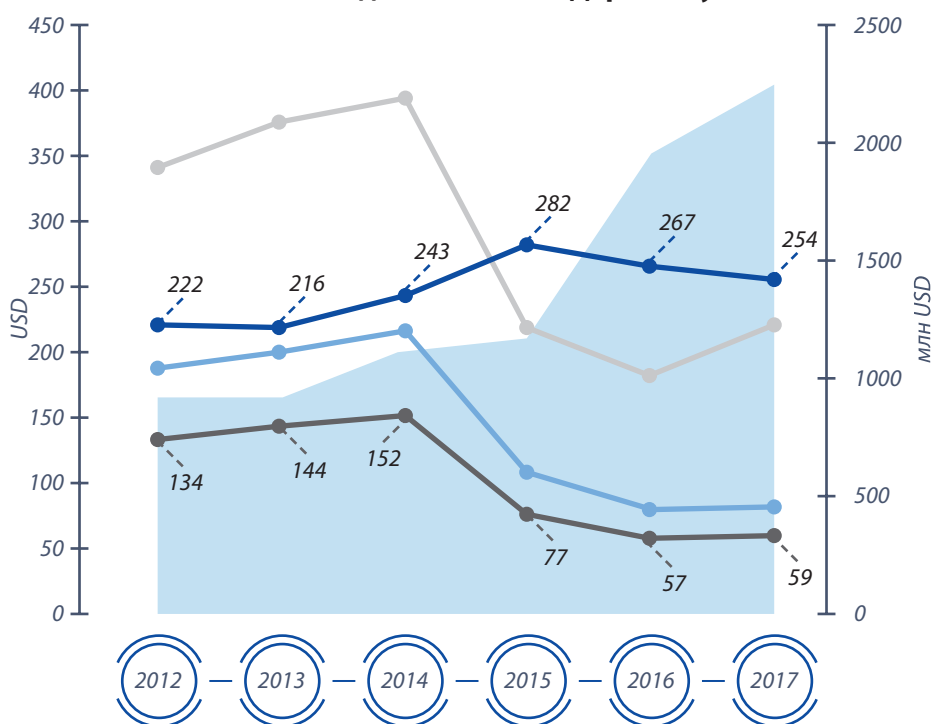
Наявність рахунку зі спеціальним режимом використання є обов'язковою умовою діяльності ПСО¹.

Одночасно, компенсації з бюджетів різного рівня за постачання природного газу пільговим категоріям споживачів перераховуються уповноваженими органами виключно² на рахунки зі спеціальним режимом використання.

ПРИМІТКА:

Сукупний обсяг субвенції з державного бюджету для підтримки вразливих категорій споживачів за 2012-2017 роки становив **8 337 млн USD**, при цьому, як видно з графіку, пряме співвідношення між рівнем цін на газ та розміром максимально можливої пільги фактично відсутнє – якщо у 2012 році при ціні **222 USD за тис. м³** надавалась пільга у **134 USD** (тобто покривала близько **600 м³** споживання), то у 2017 році за виділену державою максимальну субсидію можна купити близько **230 м³** газу.

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ВРАЗЛИВИХ СПОЖИВАЧІВ. ДИНАМІКА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ (на основі даних НКРЕКП, Держстату)

- Субвенція на оплату житлово-комунальних послуг, млн USD
- Граничний розмір доходу, який дає право на отримання податкової соціальної пільги, USD
- Максимально можливий розмір пільги, USD
- Середня заробітна плата на початок року, USD
- Середня ціна газу для населення, USD за тис. м³

¹ Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу, затверджене постановою КМУ від 22 березня 2017 р. № 187

² Постанова Кабінету Міністрів України від 11 січня 2005 р. № 20 «Про затвердження Порядку перерахування деяких субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг, субсидій та компенсацій»

Постачальники, на яких не було покладено спеціальних обов'язків, не мають можливості відкрити спеціальний рахунок¹, що обмежує їх можливості продавати природний газ населенню та можливості побутових споживачів вільно обирати постачальника.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 1:

ШЛЯХ 1

Внести зміни до Порядку відкриття (закриття) поточних рахунків із спеціальним режимом використання для зарахування коштів, що надходять за спожитий природний газ, затвердженого постановою КМУ від 30.09.2015 №792, в частині створення можливості постачальникам, на яких не було покладено спеціальні обов'язки, відкривати рахунки зі спеціальним режимом використання.

ШЛЯХ 2

Внести зміни до Порядку перерахування деяких субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг, субсидій та компенсацій, затвердженого постановою КМУ від 11 січня 2005 р. № 20, в частині можливості проведення розрахунків пільгових споживачів з незалежними постачальниками.

ШЛЯХ 3

Розробити та впровадити механізм надання адресних, в повній мірі монетизованих субсидій вразливим споживачам.

ШЛЯХ 4

Залишити законодавство без змін.

КЕЙС № 8.3.4

#СТРАХОВИЙ_ЗАПАС

ІНСТРУМЕНТ:

Страховий запас газу.

Результативність використання інструменту для досягнення цілі визначається на основі:

- ... розміру закачаного страхового запасу кожним постачальником;
- ... розміру відібраного страхового запасу кожним постачальником.

РЕГУЛЯТОР:

КМУ, Міненерговугілля.

ПРОБЛЕМА 1: НЕПРОЗОРІСТЬ ДІЙ МІНЕНЕРГОВУГІЛЛЯ ПРИ ПРИЙНЯТТІ РІШЕНЬ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ СТРАХОВИХ ЗАПАСІВ ГАЗУ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання було не правильно імплементоване – не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення) (РА-1-R-1-4).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

Постачальники зобов'язані створювати страховий запас газу² в розмірі не більше **10%** від запланованого місячного обсягу постачання на наступний місяць. Розмір

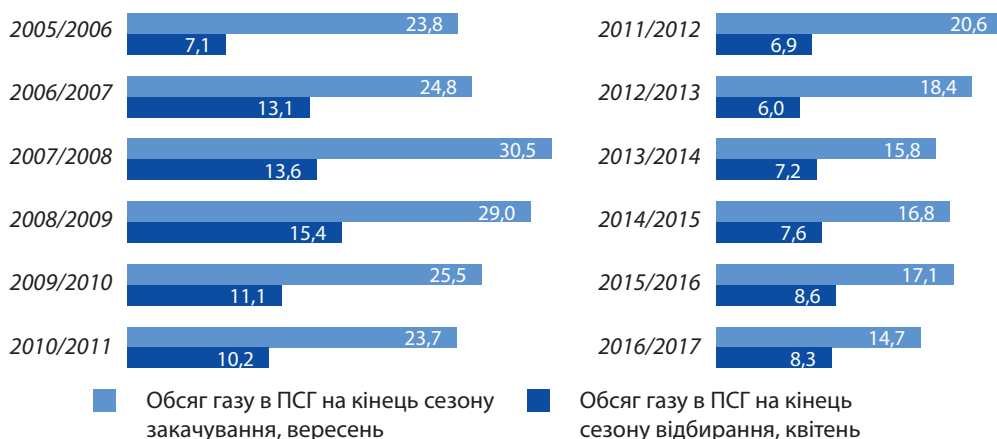
¹ Порядок відкриття (закриття) поточних рахунків із спеціальним режимом використання для зарахування коштів, що надходять за спожитий природний газ, затверджений постановою КМУ від 30 вересня 2015 р. № 792

² Страховий запас природного газу (страховий запас) - обсяг природного газу, який постачальник зобов'язаний зберігати у газосховищах відповідно до законодавства

страхового запасу встановлюється КМУ та є однаковим для всіх постачальників. З листопада 2016 року та до кінця 2017 року розмір страхового запасу за звичайних умов встановлено на рівні **0%**, а у разі настання на ринку надзвичайної ситуації - **10%**.

Варто відзначити, що станом на 03.08.17 українські газосховища завантажені тільки на **34%**¹ – закачано **10,5 млрд м³** газу можливих **30 млрд м³**.

ЗАКАЧУВАННЯ/ВІДБІР ГАЗУ З ПСГ ПАТ «УКРТРАНСГАЗ», млрд м³

Під час осінньо-зимового періоду 2016-2017 років надзвичайних ситуацій на ринку газу не зафіксовано. Одночасно, у разі настання надзвичайної ситуації Міненерговугілля може прийняти рішення, зокрема, про:

- ◆ використання постачальниками газу із власного страхового запасу для потреб споживачів України;
- ◆ використання природного газу у газотранспортних системах² та газосховищах для потреб споживачів України.

Одночасно, наразі законодавством не передбачено прозорих критеріїв, які б встановлювали вимоги до прийняття Міненерговугілля таких рішень. Наявність нормативної неврегульованості та потенційної непрозорості дій Міненерговугілля при прийнятті рішень щодо використання запасів газу в умовах надзвичайної ситуації може призводити до порушення прав та інтересів окремих споживачів та зменшення конкурентоспроможності постачальників. При цьому, найбільш ризиковим в таких умовах вбачається становище постачальників, що не мають статусу ПСО, оскільки всі наявні в них страхові запаси газу можуть бути направлені на задоволення потреб населення, ТКЕ та інших пріоритетних для держави споживачів.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 2:

ШЛЯХ 1

Міненерговугіллю розробити та затвердити регламент (процедуру) прийняття рішень щодо використання страхового запасу газу в умовах надзвичайної ситуації, який передбачатиме прозору та вимірювану оцінку потенційних ризиків, прогнозування очікуваних наслідків та встановлення критеріїв для прийняття рішень.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

¹ Баланс газу в українських газових сховищах станом на 03.08.2017 - <https://naftogaz-europe.com/article/ua/ukrstorage>
² Запас газу в газопроводах – обсяг природного газу, який перебуває в газопроводі

КЕЙС № 8.3.5

#PCO

ІНСТРУМЕНТ:

Перелік PCO.

Результативність використання інструменту для досягнення цілі визначається на основі:

- ... індексу Херфіндала-Хіршмана на ринку постачання природного газу
- ... ринкових часток постачальників
- ... фактів перешкод доступу на ринок постачання природного газу

РЕГУЛЯТОР:

КМУ.

ПРОБЛЕМА 1: ВІДСУТНІСТЬ КРИТЕРІЇВ ВИБОРУ ПОСТАЧАЛЬНИКІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНИМИ ОБОВ'ЯЗКАМИ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки регулювання було не правильно імплементоване – не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення) (РА-1-R-1-4).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

КМУ покладено спеціальні обов'язки на ринку газу:

- ◆ на **44** «регіональних» постачальники, які пов'язані відносинами контролю з операторами ГРМ для забезпечення побутових споживачів та релігійних організацій газом;
- ◆ на НАК «Нафтогаз України» при забезпеченні ТКЕ газом для задоволення потреб побутових споживачів в теплі та гарячі воді, а також при продажі газу «регіональним» PCO.

Вибір суб'єкта або суб'єктів ринку природного газу, на яких покладаються спеціальні обов'язки, має відбуватись на підставі критеріїв, затверджених КМУ, та не має створювати перешкод для реалізації прав споживачів на вільний вибір постачальника¹.

На сьогодні КМУ не визначено критеріїв відбору осіб, що виконуватимуть спеціальні обов'язки.

Постачальниками зі спеціальними обов'язками були у непрозорий спосіб призначені виключно споріднені з газорозподільними компаніями суб'єкти (тобто колишні обл- та міськгази), що може призводити до порушення прав споживачів.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 1:

ШЛЯХ 1

Скасувати Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу, затверджене постановою КМУ від 22.03.2017 № 187.

У разі прийняття в подальшому (після скасування постанови КМУ від 22.03.2017 № 187) рішень щодо необхідності функціонування PCO для забезпечення вразливих споживачів газом, до прийняття рішення про надання PCO відповідних обов'язків:

¹ Закон України "Про ринок природного газу"

- ◆ зобов'язати ПСО купувати природний газ на конкурентних засадах (через вітчизняну або іноземну біржу, систему Prozorro або в інший прозорий та недискримінаційний спосіб);
- ◆ зобов'язати державні газовидобувні компанії продавати природний газ на конкурентних засадах (через вітчизняну біржу, систему Prozorro або в інший прозорий та недискримінаційний спосіб);
- ◆ забезпечити незалежність оператора ГТС та газосховищ (ПАТ «Укртрансгаз») від діяльності з постачання та видобутку природного газу, зокрема, шляхом юридичного та організаційного розділення НАК «Нафтогаз України»;
- ◆ створити сприятливі умови для входу на ринок постачання газу побутовим споживачам компаній, що мають розвинену інфраструктуру центрів обслуговування клієнтів.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

ПРОБЛЕМА 2: НАЯВНІСТЬ «РЕГІОНАЛЬНИХ» ПОСТАЧАЛЬНИКІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНИМИ ОБОВ'ЯЗКАМИ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 2 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки регулювання було не правильно імплементоване – не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення) (РА-1-R-1-4).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 2:

Статистика закупівель природного газу¹ (переважно бюджетними установами) свідчить про завищену вартість газу при переговорній процедурі закупівлі ресурсу (за якою газ закуповується у ПСО), порівняно із відкритими торгами через систему Prozorro (у яких перевагу мають незалежні постачальники), що призводить до необґрунтованих перевитрат бюджетних коштів.

При цьому, ПСО пропонують послуги з постачання газу разом з послугами його доставки, що не є функцією ПСО.

Зазначене свідчить, по-перше, про фактичну відсутність розподілу функцій з передачі та постачання природного газу в колишніх обл- та міськгазах, а, по-друге, про високі корупційні ризики діяльності таких компаній.

Крім того, наявність інституту ПСО не стимулює споживачів до пошуку інших постачальників – за оцінками BRDO менше **1%** споживачів, що користувались послугами ПСО (облгзів) після запровадження нової моделі ринку газу змінили постачальника.

Таким чином, наявність ПСО стримує розвиток ринку газу.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 2:

ШЛЯХ 1

Скасувати Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу, затверджене постановою КМУ від 22.03.2017 № 187.

¹ <http://nashigroshi.org/2016/07/29/rynkova-revolutsiya-u-hazovyh-tenderah/>

У разі прийняття в подальшому (після скасування постанови КМУ від 22.03.2017 №187) рішень щодо необхідності функціонування ПСО для забезпечення вразливих споживачів газом, до прийняття рішення про надання ПСО відповідних обов'язків:

- ◆ зобов'язати ПСО купувати природний газ на конкурентних засадах (через вітчизняну або іноземну біржу, систему Prozorro або в інший прозорий та недискримінаційний спосіб);
- ◆ зобов'язати державні газовидобувні компанії продавати природний газ на конкурентних засадах (через вітчизняну біржу, систему Prozorro або в інший прозорий та недискримінаційний спосіб);
- ◆ забезпечити незалежність оператора ГТС та газосховищ (ПАТ «Укртрансгаз») від діяльності з постачання та видобутку природного газу, зокрема, шляхом юридичного та організаційного розділення НАК «Нафтогаз України»;
- ◆ створити сприятливі умови для входу на ринок постачання газу побутовим споживачам компаній, що мають розвинену інфраструктуру центрів обслуговування клієнтів.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

ПРОБЛЕМА 3: НАЯВНІСТЬ У НАК «НАФТОГАЗ УКРАЇНИ» ОБУМОВЛЕНОГО АДМІНІСТРАТИВНИМИ ЧИННИКАМИ ОСОБЛИВОГО СТАНОВИЩА НА РИНКАХ ПРИРОДНОГО ГАЗУ

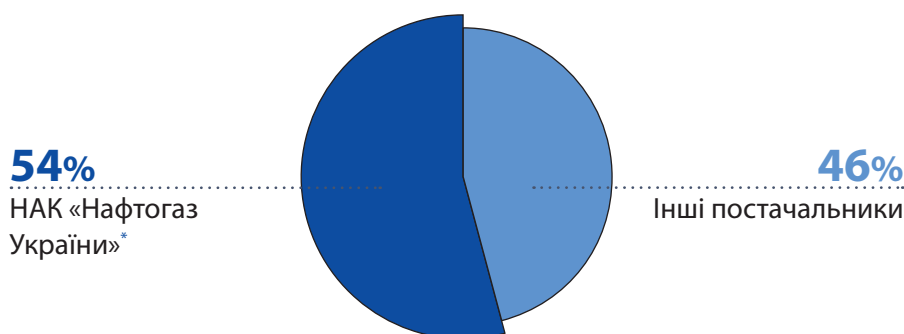
ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ З ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки регулювання було не правильно імplementоване – не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення) (РА-1-R-1-4).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 3:

Урядом створені для НАК «Нафтогаз України» особливі умови господарської діяльності, а саме – НАК зобов'язаний продавати природний газ «регіональним» ПСО для потреб побутових споживачів, релігійних організацій, а також виробникам теплової енергії.

ЧАСТКА НАК «НАФТОГАЗ УКРАЇНИ» У СФЕРІ ПРОДАЖУ ПРИРОДНОГО ГАЗУ (розраховано BRDO на основі даних НКРЕКП та НАК «Нафтогаз УКРАЇНИ»)

* Частка враховує обсяги продажу НАК «Нафтогаз України»:

- ... постачальникам зі спеціальними обов'язками для задоволення потреб населення та релігійних організацій (11,9 млрд м³);
- ... на виробництво теплової енергії для потреб населення та релігійних організацій (1,94 млрд м³);
- ... обсяги реалізації газу в конкурентному сегменті ринку (33,2 млрд м³).

Вказане, зважаючи на наявність відносин контролю між НАК «Нафтогаз України» та ПАТ «Укртрансгаз», за певних умов може призводити до отримання НАК «Нафтогаз України» необґрунтованих репутаційних переваг на ринках природного газу та суперечить вимогам Третього енергетичного пакету ЄС і підписаним Україною міжнародним угодам¹.

ПРИМІТКА:

Секретаріат Енергетичного Співтовариства ініціював² проти України розгляд справи ECS-2/17 у зв'язку з Положенням про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу, затверджене постановою КМУ від 22.03.2017 № 187. Секретаріат попередньо вважає, що вказана постанова КМУ не відповідає критеріям зобов'язань щодо загальносуспільних послуг та правилам внутрішнього ринку, встановленим Статтею 3 (2) Директиви 2009/73/ЄС.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 3:

ШЛЯХ 1

Скасувати Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу, затверджене постановою КМУ від 22.03.2017 № 187.

У разі прийняття в подальшому (після скасування постанови КМУ від 22.03.2017 №187) рішень щодо необхідності функціонування ПСО для забезпечення вразливих споживачів газом, до прийняття рішення про надання ПСО відповідних обов'язків:

- ◆ зобов'язати ПСО купувати природний газ на конкурентних засадах (через вітчизняну або іноземну біржу, систему Prozorro або в інший прозорий та недискримінаційний спосіб);
- ◆ зобов'язати державні газовидобувні компанії продавати природний газ на конкурентних засадах (через вітчизняну біржу, систему Prozorro або в інший прозорий та недискримінаційний спосіб);
- ◆ забезпечити незалежність оператора ГТС та газосховищ (ПАТ «Укртрансгаз») від діяльності з постачання та видобутку природного газу, зокрема, шляхом юридичного та організаційного розділення НАК «Нафтогаз України».

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін

КЕЙС № 8.3.6

#ДИСКРИМІНАЦІЯ #КОНКУРЕНЦІЯ

ІНСТРУМЕНТ:

Норми надання послуг.

Результативність використання інструменту для досягнення цілі визначається на основі:

- ... індексу Херфіндала-Хіршмана на ринку постачання природного газу;
- ... ринкових часток постачальників;
- ... фактів перешкод доступу на ринок постачання природного газу.

¹ У березні 2014 року підписано Угоду про Асоціацію, а у 2011 році Україна приєдналась до Енергетичного Співтовариства
² Secretariat initiates case on Ukraine's public service obligations in the natural gas sector - <https://www.energy-community.org/news/Energy-Community-News/2017/08/22.html#!#>

ПРОБЛЕМА 1: ОБМЕЖЕННЯ ДОСТУПУ «НЕЗАЛЕЖНИХ» ПОСТАЧАЛЬНИКІВ ДО РЕСУРСУ ГАЗУ ВІТЧИЗНЯНОГО ВИДОБУТКУ

РЕГУЛЯТОР:

КМУ.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки регулювання було не правильно імplementоване, були допущені помилки при нормопроєктуванні (РА-1-R-1-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

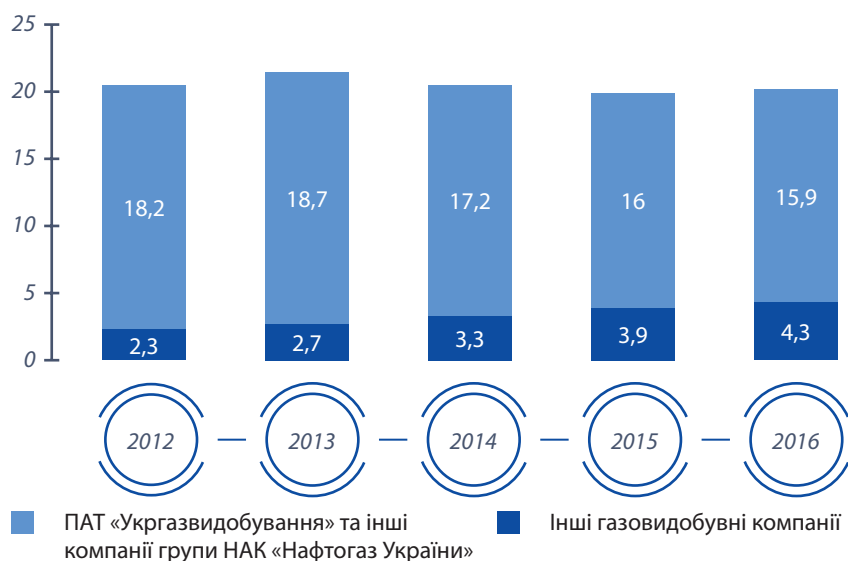
Постачальники мають право купувати природний газ у вітчизняних та закордонних власників.

ПРИМІТКА:

У 2016 році діяльність з купівлі-продажу природного газу на оптовому ринку здійснювало близько **250** суб'єктів господарювання (постачальників та власників газу).

Разом з тим, вказане право обмежується КМУ¹ шляхом зобов'язання найбільших виробників газу (ПАТ «Укргазвидобування», ПАТ «ДАТ «Чорноморнафтогаз») продавати газ НАК «Нафтогаз України» для формування ресурсу природного газу для побутових споживачів, релігійних організацій та ТКЕ.

ВИДОБУТОК ГАЗУ В УКРАЇНІ (за даними НАК «Нафтогаз України», млрд м³)

Варто відзначити що більше **78%**² всього видобутого у 2016 році в Україні газу видобувалось компаніями, що входять до складу НАК «Нафтогаз України». При цьому, тільки ПАТ «Укргазвидобування» було видобуто **13,8 млрд м³**, що складає **68,3%** від сукупного видобутку.

Ціна придбання НАК «Нафтогаз України» газу власного видобутку з 01.04.2017 по 01.04.2018 складає **4849 грн³ за тис. м³**.

¹ Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальноосвітальних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу, затверджене постановою КМУ від 22 березня 2017 р. № 187

² Видобуток газу в Україні - <http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/74B2346ABA0C69C22570D80031A365?OpenDocument>

³ Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальноосвітальних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу, затверджене постановою КМУ від 22 березня 2017 р. № 187

Протягом 2016 року НАК «Нафтогаз України» на виконання рішення Уряду закупило у ПАТ «Укргазвидобування» газ в обсягах, достатніх для покриття **74%**¹ сукупного попиту побутових споживачів, релігійних організацій та ТКЕ, що складає **36%** від сукупного споживання в Україні.

Наявність зазначених обмежень свободи господарської діяльності спотворюють конкуренцію на оптовому та роздрібному ринку газу та можуть призводити до встановлення економічно необґрунтованих цін.

При цьому, більш ефективним та проконкутентним механізмом забезпечення потреб населення, релігійних організацій та ТКЕ у газі є інтенсифікація біржової торгівлі, зокрема, шляхом зобов'язання державних газовидобувних компаній продавати газ на біржі, а ПСО та виробників тепла/електроенергії купувати його на біржі або через систему Prozorro.

ПРИМІТКА:

Міненерговугілля працює⁴ над запровадженням в Україні біржової торгівлі природним газом.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 1:

ШЛЯХ 1

Скасувати Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу, затверджене постановою КМУ від 22.03.2017 № 187.

У разі прийняття в подальшому (після скасування постанови КМУ від 22.03.2017 №187) рішень щодо необхідності функціонування ПСО для забезпечення вразливих споживачів газом, до прийняття рішення про надання ПСО відповідних обов'язків:

- ◆ зобов'язати ПСО купувати природний газ на конкурентних засадах (через вітчизняну або іноземну біржу, систему Prozorro або в інший прозорий та недискримінаційний спосіб);
- ◆ зобов'язати державні газовидобувні компанії продавати природний газ на конкурентних засадах (через вітчизняну біржу, систему Prozorro або в інший прозорий та недискримінаційний спосіб);
- ◆ забезпечити незалежність оператора ГТС та газосховищ (ПАТ «Укртрансгаз») від діяльності з постачання та видобутку природного газу, зокрема, шляхом юридичного та організаційного розділення НАК «Нафтогаз України».

ШЛЯХ 2

Передбачити обов'язок постачальників зі спеціальними обов'язками купувати природний газ на конкурентних засадах (через вітчизняну або іноземну біржу, систему Prozorro або в інший прозорий та недискримінаційний спосіб).

ШЛЯХ 3

Передбачити обов'язок державних газовидобувних компаній продавати природний газ на конкурентних засадах (через вітчизняну біржу, систему Prozorro або в інший прозорий та недискримінаційний спосіб).

ШЛЯХ 4

Залишити законодавство без змін.

¹ Звіт про результати діяльності НКРЕКП у 2016 році, затверджений постановою НКРЕКП від 30.03.2017 № 460

⁴ Лист Міненерговугілля до Офісу ефективного регулювання від 10.08.2017 № 31.2-вих/1255-17

ПРОБЛЕМА 2: ДИСКРИМІНАЦІЯ «НЕЗАЛЕЖНИХ» ПОСТАЧАЛЬНИКІВ ПРИ ДОСТУПІ ДО МІЖДЕРЖАВНИХ МАГІСТРАЛЬНИХ МЕРЕЖ

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 2 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки регулювання було не правильно імплементоване – були допущені помилки при нормопроектванні (РА-1-R-1-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 2:

Для ввезення газу на територію України імпортер має отримати доступ до ГТС. Для цього він подає Оператору ГТС заявку на розподіл потужності (річну/ квартальну/ місячну/ на добу наперед). Під час процедури розподілу потужностей оператор ГТС проводить оцінку можливості ГТС задовольнити заявки.

Якщо сумарна замовлена потужність не перевищує вільну потужність, кожен із заявників отримує потужність в обсягах, зазначених у поданій заявці. Якщо сумарна замовлена потужність перевищує вільну потужність, то між заявниками проводиться аукціон.

Разом з тим, якщо загальний обсяг природного газу в поданих місячних номінаціях перевищує розподілену потужність в даній точці, то номінації¹ ПСО задовольняються в першу чергу², а номінації подані іншими замовниками, задовольняються пропорційно заявленим обсягам природного газу.

ЧАСТКА НАК «НАФТОГАЗ УКРАЇНИ» У СФЕРІ ІМПОРТУ ПРИРОДНОГО ГАЗУ (розраховано BRDO на основі даних НАК «Нафтогаз України»)

Враховуючи зазначене, ПСО (зокрема НАК «Нафтогаз Україна») мають пріоритетне право доступу до ГТС, що, за певних умов, може призводити до недопущення, усунення чи спотворення конкуренції на роздрібному ринку.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 2:

ШЛЯХ 1

Виключити абзац третій пункту 2 глави 2 розділу XI з Кодексу газорозподільних систем, затвердженого постановою КМУ від 30.09.2015 № 2494.

¹ Місячна номінація - заявка замовника послуг транспортування, надана оператору газотранспортної системи стосовно обсягів природного газу, які будуть подані замовником послуг транспортування протягом місяця в розрізі кожної доби до газотранспортної системи в точках входу та відібрані з газотранспортної системи в точках виходу, у тому числі у розрізі контрагентів (споживачів) замовника та їх точок комерційного обліку (за необхідності)

² Абзац третій пункту 2 глави 2 розділу XI Кодексу газорозподільних систем, затвердженого постановою КМУ від 30.09.2015 № 2494

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

ПРОБЛЕМА 3: ДИСКРИМІНАЦІЙНІ УМОВИ КОМЕРЦІЙНОГО БАЛАНСУВАННЯ

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ З ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки регулювання було не правильно імплементоване – були допущені помилки при нормопроектванні (РА-1-R-1-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 3:

Постачальники надають ПАТ «Укртрансгаз» одну з наступних гарантій оплати послуг балансування :

- ◆ банківська гарантія не менше ніж **20%** від обсягу номінації на наступний період;
- ◆ кошти обсягом не менше ніж **20%** від обсягу номінації на наступний період;
- ◆ застава не менше ніж **20%** газу, що планується до транспортування в наступний період.

ПСО звільнені від обов'язку внесення гарантій сплати послуг з балансування. Таке виключення ставить їх у привілейоване становище порівняно з «незалежними» постачальниками. При цьому, вартість послуг останніх може необґрунтовано зростати.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 3:

ШЛЯХ 1

Виключити абзац дев'ятий пункту третього глави 2 розділу VIII Кодексу газорозподільних систем, затвердженого постановою КМУ від 30.09.2015 № 2494.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

ПРОБЛЕМА 4: МОЖЛИВІСТЬ ОПЕРАТОРІВ ГРМ УСУВАТИ З РИНКУ «НЕЗАЛЕЖНИХ» ПОСТАЧАЛЬНИКІВ

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 4 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) оскільки обрано надмірно м'який інструмент (РА-1-R-2-2).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 4:

Оператори ГРМ мають право не погодити номінації та реномінації постачальників якщо заявка перевищує технічну можливість розподілу.

Можливість розподілу залежить від номінальної потужності точки входу в ГРМ, а також господарської діяльності Оператора ГРМ (стану мереж, проведення ремонтних робіт) тощо.

Оператори ГРМ зобов'язані на своєму веб-сайті оприлюднювати інформацію про величини технічної та вільної потужності, що може використовуватись постачальниками.

Разом з тим, окремі Оператори ГРМ не виконують цю вимогу.

НАПРИКЛАД:

ПАТ «Вінницягаз» публікує інформацію раз в півроку¹.

На сайті ПАТ «Коростишівгаз»² відповідна інформація відсутня

На сайті ПАТ «Харківськийгаз»³ останнє оновлення відбулось у травні 2017 року

Відсутність у постачальників належного доступу до інформації про вільну потужність ГРМ створює передумови для усунення їх з ринку та може унеможливити постачання газу.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 4:

ШЛЯХ 1

Посилити відповідальність за порушення газового законодавства з максимальною деталізацією видів можливих порушень та обсягів санкцій.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

¹ Вінницягаз - Інформація для клієнтів- Потужності ГРП - <https://vn.104.ua/ua/for-clients/potuzhnosti-grp>

² <http://korostyshivgaz.com.ua/>

³ Харківськийгаз Інформація для клієнтів Потужності ГРП - <https://khgor.104.ua/ua/for-clients/potuzhnosti-grp>

ВИСНОВОК ЗА РОЗДІЛОМ 8:

Законом України «Про ринок природного газу» створено оптимальні передумови розвитку ринку постачання природного газу. Одночасно, прийняте КМУ та НКРЕКП вторинне законодавство в значній мірі перешкоджає досягнення цієї цілі, оскільки містить норми, що можуть призводити до спотворення чи усунення конкуренції та порушення прав споживачів. Так, чинний інститут ПСО не відповідає вимогам Третього енергетичного пакету, оскільки має застосовуватись «за крайньої необхідності». Його функціонування створює бар'єри доступу постачальників до ресурсу – газу та мереж. Також наявність ПСО не стимулює споживачів до зміни постачальника – **менше 1%** споживачів ПСО перейшли до інших постачальників. Різниця цін у II півріччі 2017 року на ресурс імпортного та вітчизняного газу, що реалізується населенню, склала менше **30 USD за тис. м³**. Тому, у разі проведення КМУ комплексної політики приведення цін для населення до ринкових з одночасною монетизацією пільг та субсидії, необхідність у функціонуванні ПСО у 2018 році може відпасти. Крім того, лібералізації ринку постачання сприятиме організаційне та юридичне відокремлення ПАТ «Укртрансгаз» від НАК «Нафтогаз України».

9 | КОМЕРЦІЙНИЙ ОБЛІК ГАЗУ

9.1

ОПИС БІЗНЕС-ПРОЦЕСУ ТА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ

Комерційний облік організовується та здійснюється з метою визначення повної та достовірної інформації про об'єми та обсяги газу, які:

- ◆ надійшли до ГРМ;
- ◆ розподілені з ГРМ підключеним до неї споживачам і суміжним Операторам ГРМ (алокації).

Інформація, отримана в результаті комерційного обліку, використовується для взаєморозрахунків між учасниками ринку.

Оператор ГРМ, для проведення розрахунків, моніторить та публікує дані щодо розміру середньозваженої теплоти згоряння¹ газу в попередньому місяці.

Програмне забезпечення обчислювача/коректора газу і накопичені в його пам'яті результати вимірювання об'єму газу повинні бути захищені від несанкціонованого втручання.

Розрахунки проводяться щомісяця на підставі фактичних обсягів споживання (алокації). При цьому, зняття контрольних показів лічильника здійснюється оператором ГРМ щопівроку.

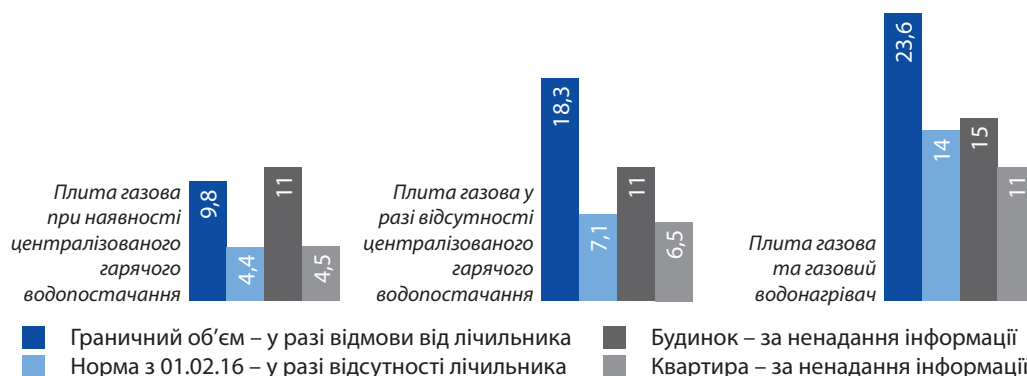
Непобутовий споживач протягом **трьох** днів після закінчення місяця надає оператору ГРМ результати комерційного обліку. Якщо ВОГ обладнано засобами дистанційної передачі даних, інформація до оператора надходить автоматично. Після отримання інформації від споживача, оператор ГРМ надає споживачу акт приймання-передачі газу із зазначенням величини об'єму (**м³**) та обсягу (**за трьома одиницями виміру – кВт·год, ГКал, МДж**) споживання.

Побутовий споживач щомісяця станом на 01 число місяця знімає фактичні показання лічильника газу та протягом **п'яти** діб (до 05 числа) надає їх оператору ГРМ.

Якщо побутовий споживач не забезпечений лічильником газу, фактичний об'єм споживання визначається за нормами.

Якщо ж такий споживач відмовився від лічильника – алокація визначається за граничними об'ємами споживання газу населенням, які суттєво вищі за норми.

МІСЯЧНЕ СПОЖИВАННЯ ГАЗУ ЗА ВІДСУТНОСТІ ПОКАЗНИКІВ ЛІЧИЛЬНИКА, на 1 особу, м³

¹ За трьома одиницями виміру: кВт·год, Гкал, МДж

Технічне обслуговування ВОГ здійснюється власником або особою, що експлуатує ВОГ. Лічильники населення обслуговуються оператором ГРМ. Технічне обслуговування включає ревізію запірних пристроїв та фільтрів, повірку та ремонт ЗВТ,

Повірка¹ лічильників проводиться **раз на 2-8 років**² (у разі необхідності частіше) і триває до **2** місяців. На період зняття лічильника газу для проведення його періодичної чи позачергової повірки та ремонту, пов'язаного з такою повіркою, або для проведення ремонту, як правило, Оператор ГРМ встановлює лічильник газу з обмінного фонду. Повірка лічильників виконується **106** підприємствами³ та **2** науковими лабораторіями⁴. Вони перевіряють лічильники на атестованому обладнанні та видають висновок про придатність/непридатність лічильника для комерційного обліку газу. Здійснення періодичної повірки засобів обліку, за якими розраховуються юридичні особи забезпечується їх власником за власний рахунок. Повірка лічильників населення здійснюється за кошти Оператора ГРМ.

¹ Встановлення придатності до застосування лічильника газу на підставі результатів контролю його метрологічних характеристик, що здійснюється в установленому законодавством порядку

² Наказ Мінекономрозвитку від 13.10.2016 № 1747 «Про затвердження міжповірочних інтервалів законодавчо регульованих засобів вимірювальної техніки, що перебувають в експлуатації, за категоріями»

³ Перелік уповноважених державних підприємств та установ, що належать до сфери управління Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, підприємств, установ та організацій на право проведення повірки засобів вимірювальної техніки - <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=47e0add6-1cfd-41d8-b527-b6a69181e51e&title=PerelikUpovnovazhenikhDerzhavnikhPidprimstvTaUstanov-SchoNalezhatDoSferiUpravlinniaMinisterstvaEkonomichnogoRozvitkulTorgivliUkraini-Pidprimstv-UstanovTaOrganizatsiiNaPravoProvedenniaDerzhavnikhViprobuvanTaPovirkiZasobivVimiriualnoiTekhniki>

⁴ Державний реєстр наукових метрологічних центрів, метрологічних центрів і повірочних лабораторій, уповноважених на проведення повірки законодавчо регульованих засобів вимірювальної техніки, що перебувають в експлуатації - <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=b7a33df3-49e3-4967-8b4f-db016a7ddd6&title=DerzhavniiRestrNaukovikhMetrologichnikhTsentriv-MetrologichnikhTsentrivPovirochnikhLaboratorii-UpovnovazhenikhNaProvedenniaPovirkiZakonodavchoRegulovanihZasobivVimiriualnoiTekhniki-SchoPerebuvauiuTEkspluatatsii>

9.2

ЗАХИЩЕНИЙ СПОЖИВАЧ, ЯКІСНІ ТОВАРИ І ПОСЛУГИ – АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛІ

ЦІЛЬ: ЗАХИЩЕНИЙ СПОЖИВАЧ, ЯКІСНІ ТОВАРИ І ПОСЛУГИ

КЕЙС № 9.2.1

#100%ОБЛІК

ІНСТРУМЕНТ:

Норми надання послуг.

Результативність використання інструменту для досягнення цілі визначається на основі:

- ... фактів порушень прав споживачів;
- ... кількості компаній, що можуть надавати послуги:
  - з комерційного обліку;
  - повірки лічильників.

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП.

ПРОБЛЕМА 1: УХИЛЕННЯ ОПЕРАТОРІВ ГРМ ВІД ОБСЛУГОВУВАННЯ ВОГ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки обрано надмірно м'який інструмент (РА-1-R-2-2).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

Результати періодичної повірки¹ показують, що більше **20%** лічильників визнаються непридатними, **2%** лічильників потребують ремонту.

Якщо лічильник побутового споживача за результатами повірки було визнано несправним, то оператор ГРМ повинен відремонтувати або замінити лічильник. Разом з тим, існують випадки ухилення операторів ГРМ від виконання цього обов'язку, зокрема через:

- ◆ високу собівартість деяких видів ремонту (понад **650 грн²** у 2016 році);
- ◆ велику кількість модифікацій газових лічильників;

¹ Рішення Дніпропетровського відділення АМКУ від 22.09.2016 № 30/01-14/06-16 <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=84946&schema=dnr>

² Рішення Дніпропетровського відділення АМКУ від 22.09.2016 № 30/01-14/06-16 <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=84946&schema=dnr>

неможливість придбати запасні частини на газові лічильники іноземного виробництва та газові лічильники, які не виробляються на теперішній час.

Такі дії операторів ГРМ є неправомірними¹, оскільки кошти на обслуговування ВОГ споживачів включаються до тарифу на розподіл.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 1:

ШЛЯХ 1

Посилити відповідальність за порушення газового законодавства, максимально деталізувавши види можливих порушень та обсяги санкцій.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

¹ Рішення Дніпропетровського відділення АМКУ від 20.10.2016 № 35/01-14/06-16 <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=85124&schema=dnp>

9.3

ВИСОКА КОНКУРЕНЦІЯ – АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛІ

ЦІЛЬ: ЗАХИЩЕНИЙ СПОЖИВАЧ, ЯКІСНІ ТОВАРИ І ПОСЛУГИ

КЕЙС № 9.3.1

#КОНКУРЕНТНИЙ_ОБЛІК

ІНСТРУМЕНТ:

Норми надання послуг.

Результативність використання інструменту для досягнення цілі визначається на основі:

- ... Індексу Херфіндаля-Хіршмана у сфері комерційного обліку;
- ... кількості компаній, що надають послуги зі зняття, обробки та передачі даних комерційного обліку.

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП.

ПРОБЛЕМА 1: ФАКТИЧНА ВІДСУТНІСТЬ РИНКУ ПОСЛУГ КОМЕРЦІЙНОГО ОБЛІКУ ТА КОНКУРЕНЦІЇ У ЦІЙ СФЕРІ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки регулювання було не правильно імплементоване – були допущені помилки при нормопроектванні (РА-1-R-1-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

Згідно положень Кодексу газорозподільних систем, відповідальним за комерційний облік природного газу є Оператор ГРМ, який, на підставі звіту споживача (дистанційних даних) про спожиті об'єми природного газу, визначені комерційними вузлами обліку, повинен забезпечити: визначення загального об'єму споживання (розподілу, постачання) природного газу (алокація) по об'єкту споживача за розрахунковий період; переведення визначеного загального об'єму споживання (розподілу/постачання) природного газу в одиниці енергії; складення акта приймання-передачі природного газу по об'єкту споживача за розрахунковий період; передавання даних Оператору ГТС.

Таким чином, на відміну від ринку електричної енергії, на сьогоднішній день законодавчо закріплена монополія Операторів ГРМ на ринку послуг комерційного обліку природного газу.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 1:

ШЛЯХ 1

Внести зміни до Кодексу ГРМ в частині можливості незалежних від Оператора ГРМ компаній надавати споживачу послуги комерційного обліку природного газу з одночасним зменшенням тарифу на розподіл природного газу.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

ВИСНОВОК ЗА РОЗДІЛОМ 9:

Правила взаємодії учасників ринку у сфері комерційного обліку потребують подальшої лібералізації. При цьому, через відсутність у загальному доступі достатньої інформації щодо обсягів ринку комерційного обліку та показників діяльності його учасників, оцінити ефективність регулювання досить складно.

10 | ПРОВЕДЕННЯ РОЗРАХУНКІВ

10.1

ОПИС БІЗНЕС-ПРОЦЕСУ ТА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ

Оплата природного газу, послуг з постачання та розподілу здійснюється споживачами відповідно до умов укладених договорів.

Непобутовий споживач повинен остаточно розрахуватись за газ до **10** числа місяця, наступного за звітним, на підставі акту. Він отримує **2** рахунки – від оператора ГРМ та постачальника.

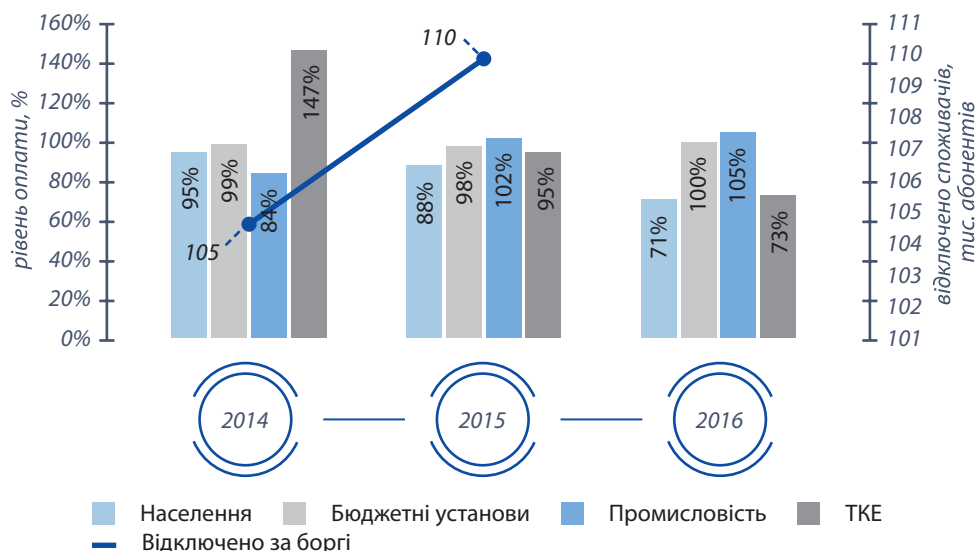
Побутовий споживач може розраховуватись авансом та «по факту». Оператор ГРМ передає інформацію про обсяги споживання кожного споживача постачальнику. Постачальник, на основі отриманих даних, виставляє споживачу рахунок за спожитий у минулому місяці природний газ та супутні послуги. Остаточний розрахунок проводиться до **10** числа місяця, наступного за звітним. Наразі, побутовий споживач отримує **1** рахунок. Але, у разі впровадження плати за потужність, ймовірно, рахунків буде **2** – від постачальника та оператора ГРМ.

До споживача можуть застосовуватись санкції:

- ◆ **штраф** – за перевищення договірних обсягів споживання газу платиться штраф (тільки для непобутових споживачів);
- ◆ **неустойка** – у разі, якщо спожито менше газу, ніж було замовлено (тільки для непобутових споживачів);
- ◆ **пеня** - за прострочення платежів;
- ◆ **обмеження/відключення**.

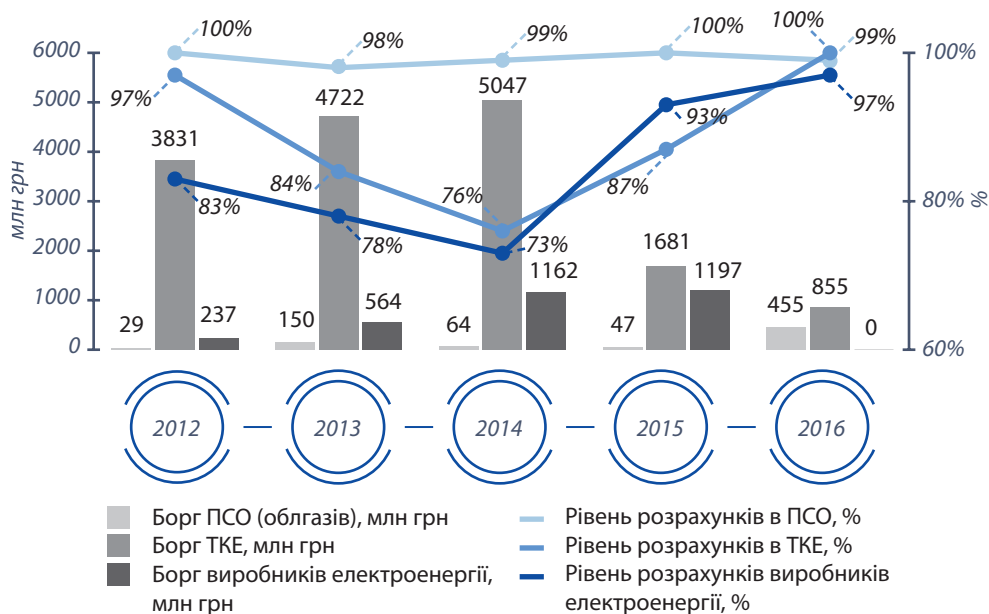
У разі виникнення у споживача боргу він може укласти з постачальником та/або оператором ГРМ (ГТС) графік погашення заборгованості. Постачальник має право припинити або обмежити постачання природного газу на об'єкт споживача до повного погашення заборгованості.

**РІВЕНЬ РОЗРАХУНКІВ СПОЖИВАЧІВ ЗА ГАЗ ПЕРЕД ПСО
(за інформацією НКРЕКП)**

За період 2013-2015 років за борги було відключено **323 тис. абонентів¹**. При цьому, найбільш сумлінними є промислові споживачі – заборгованості за цією категорією у 2015-2016 роках не спостерігається. Бюджетні установи також у 2016 році досягли **100%** рівня оплати. В той же час, населення та ТКЕ стали гірше розраховуватись за газ – їх рівень оплати за 2014-2016 роки впав на **24 та 74 відсоткові пункти** відповідно.

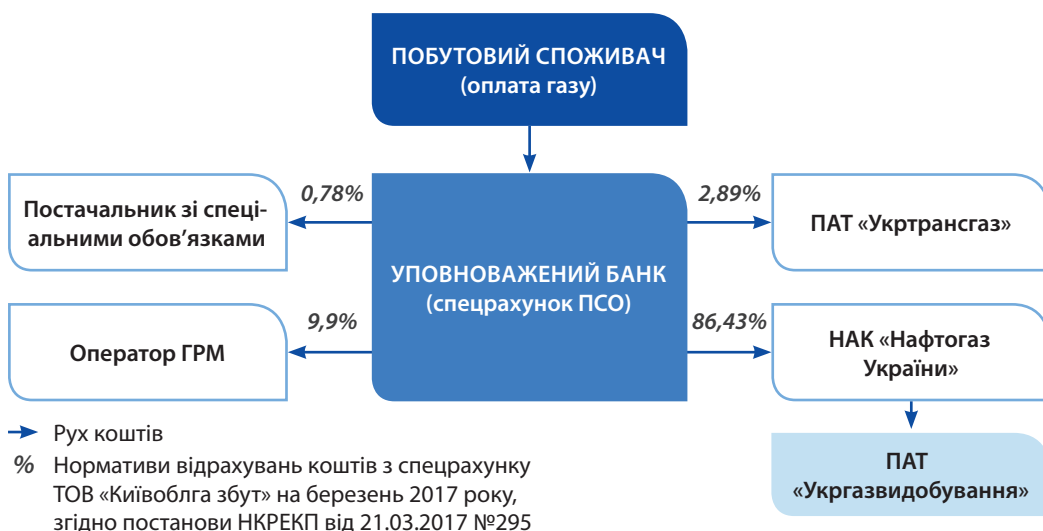
ЗАБОРГОВАНІСТЬ ПСО ТА СПОЖИВАЧІВ ПЕРЕД НАК «НАФТОГАЗ УКРАЇНИ» (за інформацією НАК «Нафтогаз України»)

У 2016 році², порівняно з періодом 2012-2015 років, суттєво покращився рівень розрахунків за газ:

- ◆ промислові виробники електроенергії у 2016 не мали заборгованості, а переплата склала **397 тис. грн**;
- ◆ ПСО на **99%** розрахувались за газ – їх борг склав **455 млн грн**;
- ◆ ТКЕ поки є найбільшими неплатниками рівень оплати – **97%**, а борг – **855 млн грн**.

СХЕМИ РОЗРАХУНКІВ МІЖ СУБ'ЄКТАМИ РОЗДРІБНОГО РИНКУ ГАЗУ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬ РАХУНОК ЗІ СПЕЦІАЛЬНИМ РЕЖИМОМ ПРИ ПОСТАЧАННІ ГАЗУ ПОБУТОВОМУ СПОЖИВАЧУ

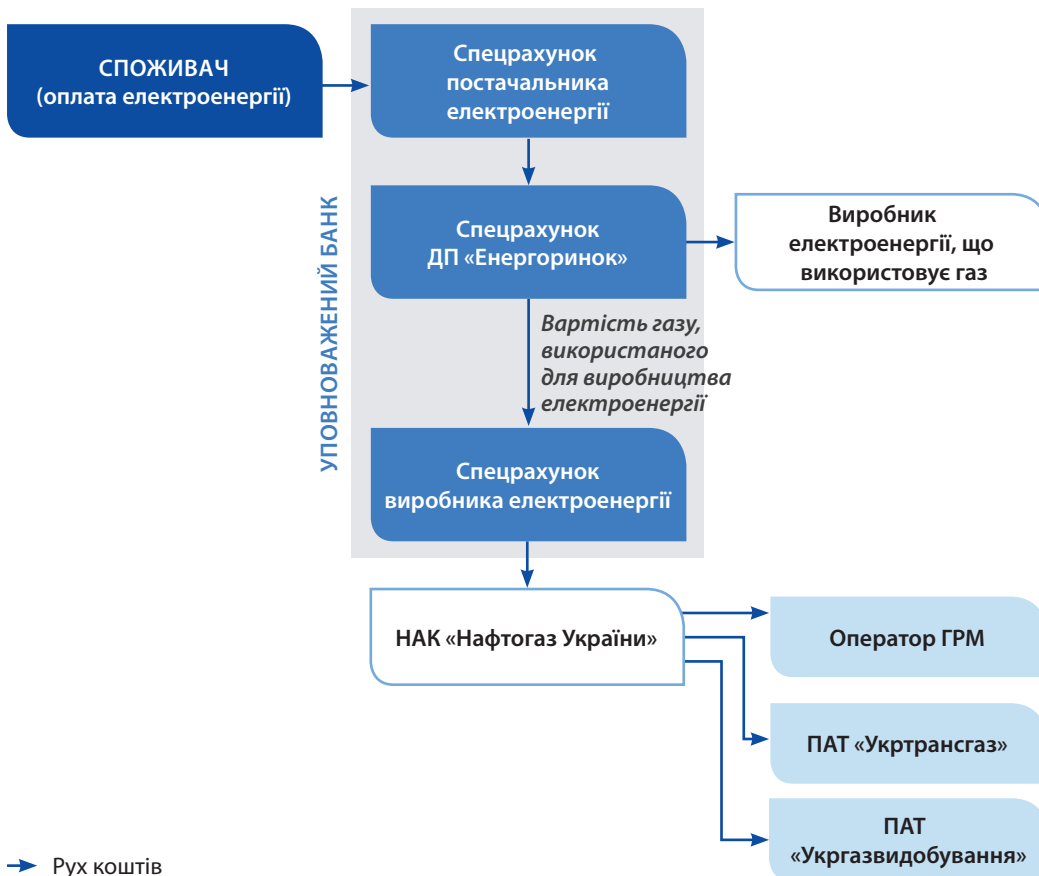
¹ Звіт про результати діяльності НКРЕКП у 2015 році, затверджений постановою НКРЕКП від 31.03.2017 № 515
² Лист НАК «Нафтогаз України» до Офісу ефективного регулювання від 11.08.2017 № 5-6129/1.2-17

ПРИ ПОСТАЧАННІ ГАЗУ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОТРЕБ ПОБУТОВИХ СПОЖИВАЧІВ У ТЕПЛІ ТА ГАРЯЧІЙ ВОДІ

ПРИ ПОСТАЧАННІ ГАЗУ ВИРОБНИКАМ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ

Споживач, що користується послугами ПСО, перераховує кошти на рахунок зі спеціальним режимом використання (спецрахунок). Кошти, що потрапляють на спецрахунок ПСО, автоматично перераховуються, відповідно до встановленого НКРЕКП алгоритму та нормативів, на рахунки:

- ◆ НАК «Нафтогаз України» для оплати ресурсу природного газу;
- ◆ операторів ГРМ та ГТС для оплати транспортних послуг;
- ◆ постачальнику для оплати послуг з постачання газу.

10.2

СТАБІЛЬНИЙ ФІНАНСОВИЙ СТАН – АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛІ

ЦІЛЬ: СТАБІЛЬНИЙ ФІНАНСОВИЙ СТАН

ІНДИКАТОР ДОСЯГНЕННЯ	ІНСТРУМЕНТИ	РЕЗУЛЬТАТ РЕГУЛЮВАННЯ
Оплата 100%	Спецрахунки	На 68% зменшилися* борги роздрібного ринку перед НАК «Нафтогаз України»
	Державна підтримка	71%** оплата населення
	Норми надання послуг	73%** оплата ТКЕ
		99%** оплата ПСО НАК «Нафтогаз України»

* За період 2012-2016 років

** У 2016 році

КЕЙС № 10.2.1

#СПЕЦРАХУНКИ

ІНСТРУМЕНТ:

Рахунки із спеціальним режимом використання.

Результативність використання інструменту для досягнення цілі визначається на основі рівня розрахунків постачальників за куплений газ.

РЕГУЛЯТОР:

КМУ.

ВИСНОВОК:

Регулювання досягає мети (РА-0).

КОРОТКИЙ ОПИС:

Рахунки зі спеціальним режимом використання були запроваджені для підвищення платіжної дисципліни потенційно проблемних споживачів. Вони дозволяють Регулятору, у разі системних неплатежів, примусово забезпечувати розрахунки за природний газ. Кошти, що надходять від споживачів, автоматично перераховуються на рахунок НАК «Нафтогаз України» без участі ПСО. Така система дозволяє зменшити залежність НАК «Нафтогаз України» від платіжної дисципліни посередників та великих споживачів.

ПРИМІТКА:

НАК «Нафтогаз України» не може відмовити ПСО у продажу газу навіть у разі наявності боргу.

Одночасно, НАК може відмовити ТКЕ у продажу газу у разі наявності неврегульованої заборгованості – вона не реструктуризована, не складено графік погашення, не профінансовані спільні протокольні рішення, що врегульовують борг за субсидіями.

Борг ПСО перед НАК «Нафтогаз України» у 2016 році¹ склав **18 млн USD**, що в **5 разів** більше, ніж борг облгазів у 2012 році (**3,6 млн USD**). В 2016 році **2** ПСО не розраховувались з НАК «Нафтогаз України» за куплений газ:

- ◆ борг ПАТ «Донецькоблгаз» складає **393,6 млн грн**;
- ◆ борг ТОВ «Житомиргаз збут» складає **61 млн грн**.

ДЛЯ ПОРІВНЯННЯ:

У 2012 році борг перед НАК «Нафтогаз України» мали **20** постачальників.

Спецрахунки для ТКЕ застосовуються з 4 кварталу 2014 року². Заборгованість ТКЕ у 2015 та 2016 роках, порівняно з 2014 роком, впала в доларовому еквіваленті на **83%** та **94%** відповідно, та в гривнях – на **67%** та **83%** відповідно. Борг ТКЕ перед НАК «Нафтогаз України» у 2016 році склав **35,6 млн USD**, що на **92,5%** менше, ніж у 2012 році. Одночасно, середній поточний рівень розрахунків у I півріччі 2017 року за природний газ для виробництва теплової енергії складає **55%**³.

Перерахування коштів для оплати за спожитий газ через спецрахунки застосовується до виробників електроенергії з другої половини 2015 року⁴. Їх заборгованість у 2016 році, порівняно з 2015 роком, знизилась до **0** (на **100%**).

Основною перевагою спецрахунків є те, що ПСО, ТКЕ, виробники електроенергії не можуть знімати з них кошти, тому оплата газу залежить не від їх волі, а від обсягів надходжень коштів від кінцевих споживачів. Запропонована НКРЕКП система пропорційних відрахувань коштів зі спецрахунків (нормативів) стимулює компанії до активної претензійної роботи з кінцевими споживачами газу та тепла.

ВИСНОВОК:

Забезпечення фінансової безпеки галузі. Регулювання досягає мети (РА-0).

КОРОТКИЙ ОПИС:

Уповноваженими банками, які обслуговують поточні рахунки із спеціальним режимом використання визначено⁵:

- ◆ ВАТ «Державний ощадний банк України»;
- ◆ ПАТ АБ «Укргазбанк»;
- ◆ ПАТ «Державний експортно-імпорتنний банк України».

Разом з тим, оскільки вказані банки були обрані без проведення відкритого конкурсу, необхідно запровадити норму щодо стягнення комісій за обслуговування рахунків та проведення платежів за собівартістю.

КЕЙС № 10.2.2

#СУБСИДІЇ #БОРГИ

ІНСТРУМЕНТ:

Державна підтримка.

¹ Лист НАК «Нафтогаз України» до Офісу ефективного регулювання від 11.08.2017 № 5-6129/1.2-17

² Постанова від 16.01.2014 № 23 «Про затвердження Змін до Переліку поточних рахунків із спеціальним режимом використання, відкритих в установах ПАТ «Державний ощадний банк України» гарантованими постачальниками та їх структурними підрозділами, а також підприємствами, що здійснюють продаж природного газу гарантованим постачальникам, для зарахування коштів, що надходять за спожитий природний газ від усіх категорій споживачів», Постанова КМУ від 18 червня 2014 р. № 217 «Про затвердження Порядку розподілу коштів, що надходять на поточні рахунки із спеціальним режимом використання для проведення розрахунків з постачальником природного газу, на якого покладено спеціальні обов'язки»

³ Заборгованість підприємств-боржників перед НАК «Нафтогаз України» за використаний природний газ зменшилась на 244 млн грн (0,8%) та складає 31,3 млрд грн (станом на 26.07.2017_ <http://www.naftogaz.com/>)

⁴ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.05.2015 № 670-р «Про порядок розрахунків за спожитий природний газ виробниками електричної енергії, які використовують природний газ для її виробництва»

⁵ Постанова КМУ від 30 вересня 2015 р. № 792 «Про забезпечення проведення розрахунків за спожитий природний газ»

Результативність використання інструменту для досягнення цілі визначається на основі рівня погашення заборгованості за субсидіями та дотаціями.

РЕГУЛЯТОР:

КМУ.

ПРОБЛЕМА 1: НЕПОВНІ РОЗРАХУНКИ БЮДЖЕТУ ЗА ГАЗ, СПОЖИТИЙ ВРАЗЛИВИМИ СПОЖИВАЧАМИ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – процедура містить надмірну дискрецію, що призводить до несправедливого застосування інструменту по відношенню до окремої групи зацікавлених осіб (РА-1-R-4-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

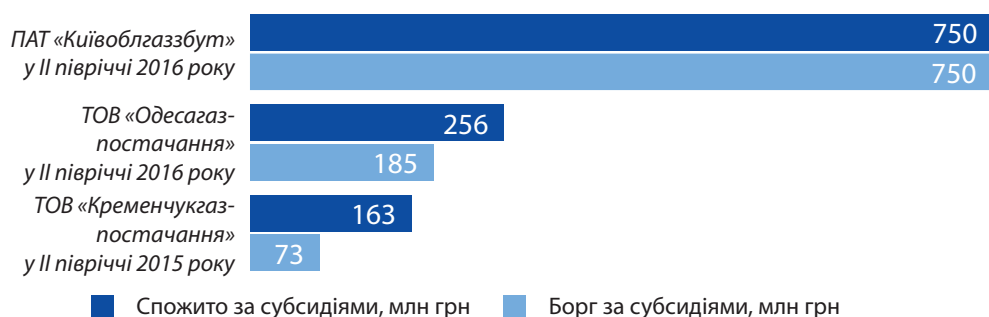
Аналіз діяльності випадково вибраних ПСО показав, що субсидії, що надаються вразливим споживачам, компенсуються державою не в повному та не однаковому обсязі.

НАПРИКЛАД:

ПАТ «Київоблгаз збут» поставило у II півріччі 2016 року споживачам в рахунок субсидії газу на загальну суму **750 млн грн**, але цей товар не було оплачено Держбюджетом.

При цьому, ТОВ «Кременчукгаз – постачання» оплата субсидій була здійснена більше, ніж на **50%**.

ОПЛАТА НАДАНИХ СПОЖИВАЧАМ СУБСІДІЙ НА ПРИКЛАДІ ОКРЕМИХ ПСО (за інформацією НКРЕКП)

Вказана ситуація унеможлиблює стабільність фінансового стану газової галузі та приводить до циклічного зростання заборгованості. Заборгованість бюджету перед ПСО призводить до виникнення заборгованості ПСО перед НАК «Нафтогаз України», нарахуванню пені та недоотримання коштів виробниками газу.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 1:

ШЛЯХ 1

КМУ прийняти нормативно-правові акти щодо оптимізації системи надання пільг та субсидій вразливим споживачам природного газу.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

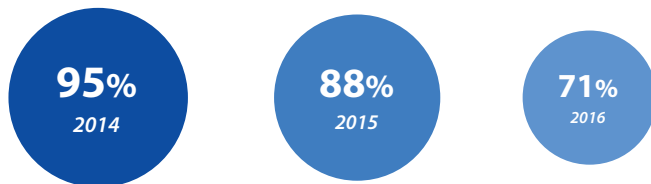
ПРОБЛЕМА 2: ПАДІННЯ ПЛАТІЖНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПОБУТОВИХ СПОЖИВАЧІВ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 2 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Не можливо визначити, чи досягає регулювання мети – необхідна інформація не доступна через те, що не відомо про її наявність (РА-4-R-5-2).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 2:

У 2016 році, порівняно з 2014 роком, суттєво знизилась платіжна дисципліна побутових споживачів: рівень розрахунків за газ впав з **95%** до **71%**.

за інформацією НКРЕКП

З 01.05.2017¹ заборонено надання субсидій для оплати газу споживачам, що мають двомісячну заборгованість. Очікується, що така норма позитивно вплине на платіжну дисципліну побутових споживачів. Проте, через відсутність достатньої статистичної інформації, оцінити ефект від впровадження норми у січні - липні 2017 року неможливо.

Варто відзначити, що **оптимізація системи надання державних субсидій сприятиме**²:

- ◆ посилення деталізації критеріїв та підстав, за яких субсидія не призначається;
- ◆ запровадження обов'язкового декларування доходів, для отримувачів субсидії з розширенням їх переліку;
- ◆ здійснення перевірок реального рівня доходів субсидіантів.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 2:

ШЛЯХ 1

КМУ, Мінсоцполітики, НКРЕКП – забезпечити інформування громадськості про економічний ефект від прийняття постанови КМУ від 26.04.2017 № 300 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України».

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

КЕЙС № 10.2.3

#КАСОВІ_РОЗРИВИ

ІНСТРУМЕНТ:

Норми надання послуг.

Результативність використання інструменту для досягнення цілі визначається на основі:

- ... рівня розрахунків;
- ... кількості фактів порушень прав споживачів.

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП.

¹ Постанова КМУ від 26 квітня 2017 р. № 300 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України»

² Громадськість вимагає оголосити план монетизації субсидій - http://zhytlo.in.ua/ua/novini/socialnij_zahist1/gromadskst_vimaga_ogolositi_plan_monetizac_subsidj.html

ПРОБЛЕМА 1: КОНФЛІКТИ МІЖ ТКЕ ТА НАК «НАФТОГАЗ УКРАЇНИ» ЧЕРЕЗ НЕДОСКОНАЛУ РЕГУЛЯТОРНУ БАЗУ

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – процедура містить надмірну дискрецію, що призводить до несправедливого застосування інструменту по відношенню до окремої групи зацікавлених осіб (РА-1-R-4-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

У ТКЕ, з об'єктивних причин, може виникати заборгованість за газ - через різницю в тарифах на теплову енергію, затримки перерахування бюджетних коштів за надані пільги та субвенції для погашення заборгованості у теплопостачальних організацій тощо.

Вказані регуляторні недоліки ринку теплопостачання негативно впливають на стабільність фінансового стану газового ринку, оскільки не дозволяють підприємствам своєчасно і в повному обсязі виконувати свої договірні зобов'язання.

При цьому, НАК «Нафтогаз України»¹, у разі наявності в ТКЕ не врегульованої заборгованості, має право відмовити йому в укладанні договору та поставках газу.

НАПРИКЛАД:

В першій половині 2016 року до АМКУ надходили численні скарги через не підписання НАК «Нафтогаз України» спільних протокольних рішень про організацію взаєморозрахунків за спожитий природний газ з теплопостачальними підприємствами та нав'язування їм додаткових угод, що можуть призвести до додаткових збитків таких підприємств².

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 1:

ШЛЯХ 1

КМУ – прийняти нормативно-правові акти щодо впровадження монетизованої системи надання пільг та субсидій вразливим споживачам природного газу, тепла та гарячої води.

НКРЕКП – забезпечити співрозмірність тарифів на газ, тепло та гарячу воду.

ШЛЯХ 2

Залишити законодавство без змін.

ВИСНОВОК ЗА РОЗДІЛОМ 10:

Незважаючи на зменшення сукупної заборгованості за газ, багато проблем залишаються невирішеними:

- ◆ платіжна дисципліна населення впала;
- ◆ регулювання ринку газу, тепла та бюджетних процесів є недостатньо гармонізованим.

Крім того, рахунки зі спеціальним режимом використання, незважаючи на позитивний регуляторний ефект, не є типово ринковим інструментом, а їх застосування може супроводжуватись надмірною дискрецією.

¹ Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальноосупільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу, затверджене постановою КМУ від 22 березня 2017 р. № 187

² АМКУ надає роз'яснення щодо розрахунків за спожитий природний газ <http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/publish/article/124853>

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

АМКУ – Антимонопольний комітет України

ВВП – валовий внутрішній продукт

ВОГ – вузол обліку природного газу

ВРУ – Верховна Рада України

ГРМ – газорозподільна система

ГРП – газорегуляторний пункт

ГТС – газотранспортна система України

ДЕРЖПРАЦІ – Державна служба України з питань праці

ЄС – Європейський Союз

ЗВТ – засоби виміральної техніки

КМУ – Кабінет Міністрів України

МІНЕКОНОМРОЗВИТКУ – Міністерство економічного розвитку і торгівлі України

МІНЕНЕРГОВУГІЛЛЯ – Міністерство енергетики та вугільної промисловості України

НАК «НАФТОГАЗ УКРАЇНИ» (НАК) – публічне акціонерне товариство «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України»

НКРЕКП / НКРЕ / РЕГУЛЯТОР – Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, державний колегіальний орган, що здійснював державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій з березня 1995 року по серпень 2014 року. Комісія ліквідована Указом Президента 27 серпня 2014 року. Натомість Указом Президента України від 27.08.2014 № 694/2014 була утворена Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг

ПСО – постачальник зі спеціальними обов'язками

ТЕЦ – теплоелектроцентрально

ТКЕ – виробник теплової енергії

BENCHMARKING – це процес пошуку стандартного чи еталонного економічно ефективнішого підприємства-конкурента з метою порівняння із власним та переймання його найкращих методів роботи.

RAB (REGULATORY ASSET BASE) – це тариф, визначений за принципами стимулюючого регулювання – державне регулювання цін (тарифів) на товари суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання на суміжних ринках у сфері комбінованого виробництва електричної та теплової енергії, що передбачає застосування визначених органом, який здійснює державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій, параметрів регулювання (у тому числі – регуляторну базу активів (РБА/RAB) та регуляторну норму доходу на регуляторну базу активів), що мають довгостроковий термін дії, стимулює суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання на суміжних ринках у сфері комбінованого виробництва електричної та теплової енергії до підвищення якості товарів та ефективності сфери діяльності з поступовим скороченням неефективних витрат та забезпечує створення умов для залучення інвестицій з метою сталого функціонування та розвитку

ПЕРЕЛІК ТЕРМІНІВ

АЛОКАЦІЯ – визначення фактичного обсягу (об'єму) природного газу по об'єкту споживача за певний розрахунковий період

ВЛАСНИК – юридична особа, або фізична особа, або фізична особа - підприємець, яка на законних підставах володіє та користується об'єктом, зокрема газовими мережами або об'єктом газорозподільної системи

ВУЗОЛ ОБЛІКУ ПРИРОДНОГО ГАЗУ/ВУЗОЛ ОБЛІКУ/ВОГ – сукупність засобів вимірювальної техніки, зокрема лічильник газу або звужуючий пристрій, та допоміжних засобів, призначених для вимірювання, реєстрації результатів вимірювання та розрахунків об'єму природного газу, зведених до стандартних умов, визначених законодавством

ГАЗОВІ МЕРЕЖІ ВНУТРІШНЬОГО ГАЗОПОСТАЧАННЯ – газові мережі від місця/точки приєднання об'єкта або земельної ділянки замовника до його газових приладів (пристроїв) включно або до системи газоспоживання третіх осіб (замовників, споживачів)

ГАЗОВІ МЕРЕЖІ ЗОВНІШНЬОГО ГАЗОПОСТАЧАННЯ – газові мережі від місця забезпечення потужності до місця/точки приєднання об'єкта або земельної ділянки замовника

ДОГОВІР НА ПРИЄДНАННЯ ДО ГАЗОРОЗПОДІЛЬНОЇ СИСТЕМИ/ДОГОВІР НА ПРИЄДНАННЯ – письмова угода між оператором газорозподільної системи та замовником послуги з приєднання, яка визначає їх правовідносини під час виконання приєднання об'єкта замовника до газорозподільної системи, яка на законних підставах перебуває у власності чи користуванні (у тому числі в експлуатації) оператора газорозподільної системи

ДОГОВІР РОЗПОДІЛУ ПРИРОДНОГО ГАЗУ – правочин, укладений між оператором газорозподільної системи та споживачем (у тому числі побутовим споживачем), згідно з яким забезпечується фізична доставка природного газу, належного споживачу, та/або цілодобовий доступ об'єкта споживача до газорозподільної системи

ДОСТУП ДО ГАЗОРОЗПОДІЛЬНОЇ СИСТЕМИ – право користування потужністю складової (об'єкта) газорозподільної системи в обсязі та на умовах, встановлених у договорі (технічній угоді) про надання відповідних послуг з оператором газорозподільної системи

EIC-КОД (ENERGY IDENTIFICATION CODE) – персональний код ідентифікації споживача як суб'єкта ринку природного газу або його точки комерційного обліку (за необхідності), присвоєний Оператором газорозподільної системи;

ЗАМОВНИК – фізична особа, або юридична особа, або фізична особа - підприємець, яка на підставі відповідного договору замовляє у оператора газорозподільної системи послугу з приєднання до газорозподільної системи та/або розподілу природного газу

ЗАСІБ ВИМІРЮВАЛЬНОЇ ТЕХНІКИ/ЗВТ – технічний засіб, включаючи лічильник газу, який застосовується під час вимірювань і має нормовані метрологічні характеристики

ЗАСОБИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ПЕРЕДАЧІ ДАНИХ – засоби, встановлені (організовані) на комерційному або дублюючому вузлі обліку, які забезпечують на безперервній основі можливість дистанційного доступу до зазначених вузлів обліку з метою зчитування (контролю) та передачі їх даних каналами зв'язку до оператора газорозподільної системи

ЗАЯВА-ПРИЄДНАННЯ – складена за встановленою формою письмова заява споживача, що засвідчує його волевиявлення на приєднання до договору розподілу природного газу та містить персоніфіковані дані споживача та його об'єкта

КОМЕРЦІЙНИЙ ВУЗОЛ ОБЛІКУ/КОМЕРЦІЙНИЙ ВОГ – вузол обліку природного газу

КОМЕРЦІЙНИЙ ОБЛІК ПРИРОДНОГО ГАЗУ – визначення об'ємів (обсягів) передачі та розподілу (споживання/постачання) природного газу в точках комерційного обліку на підставі даних комерційних вузлів обліку та інших регламентних процедур

КОНТРОЛЬНЕ ЗНЯТТЯ ПОКАЗАНЬ ЗВТ – фіксація показань ЗВТ, зокрема лічильника газу, споживача представником оператора газорозподільної системи у відомості про контрольне зняття показань ЗВТ, або акті про контрольне зняття показань ЗВТ, або розрахунковій книжці, абонентській картці обліку газу тощо, які підтверджуються особистим підписом споживача (власника або наймача) об'єкта або уповноваженої ним особи

ЛІЧИЛЬНИК ГАЗУ – засіб вимірювальної техніки, який використовується для вимірювання, запам'ятовування та відображення об'єму (обсягу) природного газу, що проходить через нього, та є складовою комерційного (дублюючого) вузла обліку

МЕЖА БАЛАНСОВОЇ НАЛЕЖНОСТІ – точка розмежування газових мереж між суміжними власниками газових мереж за ознаками права власності чи користування, на якій відбувається приймання-передача природного газу

МІСЬКА МІСЦЕВІСТЬ – адміністративна територія міських поселень (міста, селища міського типу)

МІСЦЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОТУЖНОСТІ (ТОЧКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОТУЖНОСТІ) – місце/точка на існуючому об'єкті газорозподільної системи, яка на законних підставах перебуває у власності чи користуванні (у тому числі в експлуатації) оператора газорозподільної системи, від якого (якої) здійснюється будівництво (розвиток) газових мереж до об'єкта замовника (точки приєднання) та/або забезпечується необхідний рівень потужності, замовленої для об'єкта приєднання

МІСЦЕ ПРИЄДНАННЯ (ТОЧКА ПРИЄДНАННЯ) – зпроектована або існуюча межа балансової належності між газовими мережами зовнішнього та внутрішнього газопостачання

НОРМИ СПОЖИВАННЯ – об'єм та вид споживання природного газу, установлені згідно із законодавством для побутових споживачів, що не забезпечені лічильником газу, за договорами розподілу природного газу

ОПЕРАТОР ГАЗОРозПОДІЛЬНОЇ СИСТЕМИ (ОПЕРАТОР ГРМ) – суб'єкт господарювання, що на підставі ліцензії здійснює діяльність з розподілу природного газу газорозподільною системою, яка знаходиться у його власності або користуванні відповідно до законодавства, та здійснює щодо неї функції оперативного-технологічного управління

ОПЕРАТОР ГАЗОТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ (ОПЕРАТОР ГТС) – суб'єкт господарювання, який на підставі ліцензії здійснює діяльність із транспортування природного газу газотранспортною системою на користь третіх осіб (замовників)

ПІДКЛЮЧЕННЯ ДО ГРМ – фізичне з'єднання в точці приєднання (на межі балансової належності) газових мереж суміжного суб'єкта ринку природного газу (зокрема споживача) з газорозподільною системою

ПЛАТА ЗА ПРИЄДНАННЯ, ЩО Є СТАНДАРТНИМ – граничний рівень плати за приєднання, що є стандартним, розрахований згідно з методологією встановлення плати за приєднання, затвердженою Регулятором

ПОБУТОВИЙ СПОЖИВАЧ – споживач, що є фізичною особою та придбаває природний газ з метою використання для власних побутових потреб, у тому числі для приготування їжі, підігріву води та опалення своїх житлових приміщень, що не включає професійну та комерційну діяльність

ПОВІРКА ЛІЧИЛЬНИКА ГАЗУ – встановлення придатності до застосування лічильника газу на підставі результатів контролю його метрологічних характеристик, що здійснюється в установленому законодавством порядку

ПОСТАЧАЛЬНИК ПРИРОДНОГО ГАЗУ (ПОСТАЧАЛЬНИК) – суб'єкт господарювання, який на підставі ліцензії здійснює діяльність із постачання природного газу

ПРИЄДНАННЯ ДО ГРМ – сукупність організаційних і технічних заходів, у тому числі робіт, спрямованих на створення технічної можливості для надання послуги розподілу природного газу, які здійснюються у зв'язку з підключенням об'єкта будівництва чи існуючого об'єкта замовника до газорозподільної системи

ПРИЄДНАННЯ, ЩО Є СТАНДАРТНИМ – приєднання до газорозподільної системи Оператора ГРМ об'єкта замовника потужністю до 16 метрів кубічних на годину включно на відстань, що не перевищує 25 метрів для сільської та 10 метрів для міської місцевості по прямій лінії від місця забезпечення потужності до межі земельної ділянки замовника

РОЗРАХУНКОВИЙ ПЕРІОД – газовий місяць, зазначений у договорі (технічній угоді), за який визначається об'єм та обсяг передачі чи розподілу (споживання/постачання) природного газу та здійснюються відповідні розрахунки та/або регламентні процедури

СІЛЬСЬКА МІСЦЕВІСТЬ – адміністративна територія сіл, селищ (за винятком селищ міського типу)

СПОЖИВАЧ ПРИРОДНОГО ГАЗУ (СПОЖИВАЧ) – фізична особа, фізична особа – підприємець або юридична особа, яка отримує природний газ на підставі договору постачання природного газу з метою використання для власних потреб, зокрема в якості сировини, а не для перепродажу

ТЕХНІЧНІ УМОВИ ПРИЄДНАННЯ – документ, що визначає комплекс умов і вимог до інженерного забезпечення приєднання об'єкта (земельної ділянки) замовника до газорозподільної системи і містить вихідні дані для проектування газових мереж зовнішнього та внутрішнього газопостачання, що створюються для потреб об'єкта замовника

ТОЧКА ВИМІРЮВАННЯ – місце встановлення комерційного вузла обліку

ТОЧКА КОМЕРЦІЙНОГО ОБЛІКУ – межа балансової належності, відносно якої за допомогою комерційного вузла обліку та/або інших регламентованих процедур визначається об'єм (обсяг) передачі чи розподілу (споживання/постачання) природного газу за певний період

ЯКІСТЬ ПРИРОДНОГО ГАЗУ – параметри фізико-хімічних показників природного газу

ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ РИНОК

№ п/п	Назва	Тип	Видавники	Номер	Дата	Перевірка актуальності	Перевірка законності	Коментар
1	Про особливості доступу до інформації у сферах постачання електричної енергії, природного газу, теплопостачання, централізованого постачання гарячої води, централізованого питного водопостачання та водовідведення	Закон	Верховна Рада України	887-VIII	10-12-2015	Актуальний	Акт не підзаконний	-
2	Про визначення Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України» постачальником «останньої надії»	Розпорядження	Кабінет Міністрів України	1307-р	10-12-2015	Актуальний	Законний	-
3	Про затвердження Правил про безпеку постачання природного газу	Наказ	Міністерство енергетики та вугільної промисловості України	686	02-11-2015	Актуальний	Законний	-
4	Про затвердження Національного плану дій	Наказ	Міністерство енергетики та вугільної промисловості України	687	02-11-2015	Актуальний	Законний	-
5	Про затвердження Алгоритму розподілу коштів, що надходять на поточні рахунки із спеціальним режимом використання постачальників природного газу, на яких покладені спеціальні обов'язки	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	2516	30-09-2015	Актуальний	Законний	-
6	Про затвердження Типового договору постачання природного газу постачальником «останньої надії»	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	2501	30-09-2015	Актуальний	Законний	-
7	Про затвердження Типового договору постачання природного газу побутовим споживачам	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	2500	30-09-2015	Актуальний	Законний	-
8	Про затвердження Типового договору розподілу природного газу	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	2498	30-09-2015	Актуальний	Законний	-
9	Про затвердження Правил постачання природного газу	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	2496	30-09-2015	Актуальний	Законний	-
10	Про затвердження Кодексу газорозподільних систем	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	2494	30-09-2015	Актуальний	Законний	-

№ п/п	Назва	Тип	Видавники	Номер	Дата	Перевірка актуальності	Перевірка законності	Коментар
11	Про визначення незалежних організацій, які проводять незалежну експертизу вихідних даних проєктів будівництва об'єктів газотранспортної або газорозподільної системи	Постанова	Кабінет Міністрів України	813	30-09-2015	Актуальний	Законний	-
12	Про затвердження Порядку проведення конкурсу з визначення постачальника «останньої надії»	Постанова	Кабінет Міністрів України	809	30-09-2015	Актуальний	Законний	-
13	Про забезпечення проведення розрахунків за спожитий природний газ	Постанова	Кабінет Міністрів України	792	30-09-2015	Актуальний	Законний	-
14	Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності, яка підлягає ліцензуванню Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю)	Постанова	Кабінет Міністрів України	565	05-08-2015	Неактуальний	Законний	За ознакою невідповідності законодавству Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності (стаття 5 Закону в редакції від 22 вересня 2016 року)
15	Про затвердження Порядку проведення розрахунків за природний газ, тепlopостачання і електроенергію	Наказ	Міністерство фінансів України, Міністерство енергетики та вугільної промисловості України	493/688	03-08-2015	Актуальний	Законний	-
16	Про затвердження форми Податкової декларації збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності	Наказ	Міністерство фінансів України	654	20-07-2015	Актуальний	Законний	-
17	Про затвердження Порядку подання засобів вимірювальної техніки на періодичну повірку, обслуговування та ремонт	Постанова	Кабінет Міністрів України	474	08-07-2015	Актуальний	Законний	-
18	Про порядок розрахунків за спожитий природний газ виробниками електричної енергії, які використовують природний газ для її виробництва	Розпорядження	Кабінет Міністрів України	670-р	20-05-2015	Актуальний	Має ознаки незаконного	За ознакою відсутності підстави для прийняття
19	Про затвердження Правил безпеки систем газопостачання	Наказ	Міністерство енергетики та вугільної промисловості України	285	15-05-2015	Актуальний	Законний	-
20	Про ринок природного газу	Закон	Верховна Рада України	329-VIII	09-04-2015	Актуальний	Акт не підзаконний	-
21	Про ліцензування видів господарської діяльності	Закон	Верховна Рада України	222-VIII	02-03-2015	Актуальний	Акт не підзаконний	-
22	Про порядок закупівлі природного газу промисловими, енергогенеруючими та теплогенеруючими (в частині промислових обсягів газу) підприємствами	Постанова	Кабінет Міністрів України	647	26-11-2014	Неактуальний	Має ознаки незаконного	За ознакою судового оскарження За ознакою відсутності підстави для прийняття
23	Про організацію та проведення біржових аукціонів з продажу нафти сирої, газового конденсату власного видобутку і скрапленого газу	Постанова	Кабінет Міністрів України	570	16-10-2014	Актуальний	Законний	-
24	Про встановлення державних соціальних стандартів у сфері житлово-комунального обслуговування	Постанова	Кабінет Міністрів України	409	06-08-2014	Актуальний	Законний	-

№ п/п	Назва	Тип	Видавники	Номер	Дата	Перевірка актуальності	Перевірка законності	Коментар
25	Про затвердження Порядку розподілу коштів, що надходять на поточні рахунки із спеціальним режимом використання для проведення розрахунків з постачальником природного газу, на якого покладено спеціальні обов'язки	Постанова	Кабінет Міністрів України	217	18-06-2014	Актуальний	Законний	-
26	Про метрологію та метрологічну діяльність	Закон	Верховна Рада України	1314-VII	05-06-2014	Актуальний	Акт не підзаконний	-
27	Про ціни на природний газ, теплову енергію та послуги з централізованого опалення і постачання гарячої води для потреб релігійних організацій	Постанова	Кабінет Міністрів України	198	21-05-2014	Актуальний	Має ознаки незаконного	За ознакою відсутності підстави для прийняття
28	Про затвердження Порядку формування тарифів на транспортування природного газу розподільними трубопроводами на основі багаторічного стимулюючого регулювання	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики	1499	28-11-2013	Актуальний	Законний	-
29	Про затвердження Методики визначення технологічного мінімуму споживання природного газу для об'єктів у сфері теплопостачання	Постанова	Кабінет Міністрів України	886	13-11-2013	Актуальний	Має ознаки незаконного	За ознакою відсутності підстави для прийняття
30	Про затвердження Процедури встановлення та перегляду тарифів на послуги з транспортування, розподілу, постачання природного газу, закування, зберігання та відбору природного газу	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики	369	03-04-2013	Актуальний	Законний	-
31	Про затвердження Порядку розроблення та погодження прогнозного річного балансу надходження та розподілу природного газу в Україні, планового (розрахункового) балансу надходження та розподілу природного газу та формування і затвердження планового розподілу постачання природного газу споживачам	Наказ	Міністерство енергетики та вугільної промисловості України	920	26-11-2012	Неактуальний	Законний	За ознакою невідповідності законодавству. Про ринок природного газу (розрахоблення та погодження прогнозного річного балансу не передбачено)
32	Про затвердження форм звітності НКРЕУ у нафтогазовому комплексі та інструкцій щодо їх заповнення	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики	1258	04-10-2012	Актуальний	Законний	-
33	Про визначення гарантованих постачальників природного газу	Постанова	Кабінет Міністрів України	705	25-07-2012	Актуальний	Має ознаки незаконного	За ознакою відсутності підстави для прийняття
34	Про затвердження Порядку проведення технічного розслідування обставин та причин виникнення аварій, пов'язаних з використанням газу в побуті	Наказ	Міністерство надзвичайних ситуацій України	734	27-04-2012	Актуальний	Має ознаки незаконного	За ознакою відсутності підстави для прийняття
35	Деякі питання розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві	Постанова	Кабінет Міністрів України	1232	30-11-2011	Актуальний	Законний	-
36	Про затвердження Порядку формування інвестиційних програм газопостачальних, газорозподільних, газотранспортних та газозберігаючих підприємств	Постанова	Національна комісія регулювання електроенергетики України	2255	28-11-2011	Неактуальний	Законний	За ознакою невідповідності законодавству. Про ринок природного газу

№ п/п	Назва	Тип	Видавники	Номер	Дата	Перевірка актуальності	Перевірка законності	Коментар
37	Про визначення розмірів нормативних витрат і виробничо-технологічних витрат природного газу в газорозподільних мережах	Наказ	Міністерство енергетики та вугільної промисловості України	737	23-11-2011	Неактуальний	Має ознаки незаконного	За ознакою невідповідності законодавству. За ознакою відсутності підстави для прийняття. Очікувані річні об'єми (обсяги) витрат та виробничо-технологічних витрат природного газу в ГРМ на 2017 рік визначаються НКРЕКП на рівні передбачених об'ємів (обсягів) витрат та виробничо-технологічних витрат природного газу в ГРМ у тарифі на послуги з розподілу природного газу на 2016 рік відповідного Оператора ГРМ. Очікувані річні об'єми (обсяги) витрат та виробничо-технологічних витрат природного газу в ГРМ на наступні роки (після 2017 року) визначаються НКРЕКП на рівні передбачених об'ємів (обсягів) витрат та виробничо-технологічних витрат природного газу в ГРМ у тарифі на послуги з розподілу природного газу поточного року, зменшених на показник ефективності, який встановлюється НКРЕКП щороку до 31 грудня і не може перевищувати 5 %.
38	Про затвердження Порядку технічного огляду, обстеження, оцінки та паспортизації технічного стану, здійснення запобіжних заходів для безаварійного експлуатування систем газопостачання	Наказ	Міністерство енергетики та вугільної промисловості України	640	24-10-2011	Актуальний	Має ознаки незаконного	За ознакою відсутності підстави для прийняття
39	Про забезпечення комерційного обліку природного газу	Закон	Верховна Рада України	3533-VI	16-06-2011	Актуальний	Акт не підзаконний	
40	Питання прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів	Постанова	Кабінет Міністрів України	461	13-04-2011	Актуальний	Законний	
41	Про затвердження форм повідомлення та актів, що складаються у разі пооб'єктового припинення (обмеження) газопостачання споживачам, крім населення	Наказ	Міністерство палива та енергетики України	338	03-07-2009	Актуальний	Має ознаки незаконного	За ознакою відсутності підстави для прийняття
42	Про затвердження Методики розрахунку обсягів витрат природного газу, що виникають в газорозподільних мережах внаслідок ненадання або неякісного надання послуг з централізованого опалення та гарячого водопостачання	Наказ	Міністерство палива та енергетики України	346	23-07-2007	Актуальний	Має ознаки незаконного	За ознакою відсутності підстави для прийняття
43	Про затвердження Порядку пооб'єктового припинення (обмеження) газопостачання споживачам, крім населення	Постанова	Кабінет Міністрів України	1687	08-12-2006	Неактуальний	Має ознаки незаконного	За ознакою невідповідності законодавству. За ознакою відсутності підстави для прийняття. Про затвердження Кодексу газорозподільних систем (Припинення (обмеження) газопостачання регламентується розділом VI Кодексу газорозподільних систем)

№ п/п	Назва	Тип	Видавники	Номер	Дата	Перевірка актуальності	Перевірка законності	Коментар
44	Про затвердження Порядку встановлення вимог до ліцензій з розподілу природного і нафтового газу, з транспортування природного і нафтового газу магістральними трубопроводами, з транспортування нафти та нафтопродуктів магістральними трубопроводами з передачі електричної енергії магістральними та міждержавними електричними мережами, з передачі електричної енергії місцевими (локальними) електричними мережами щодо провадження інших, крім ліцензованих, видів діяльності	Постанова	Національна комісія регулювання електроенергетики України	1182	11-09-2006	Неактуальний	Має ознаки незаконного	За ознакою відсутності підстави для прийняття. За ознакою відсутності підстави для прийняття. За ознакою невідповідності законодавству. Про ліцензування видів господарської діяльності (Закон унеможливило встановлення ліц. умов (вимог) щодо інших видів діяльності, які не передбачені даним Законом)
45	Про затвердження Правил обліку природного газу під час його транспортування газорозподільними мережами, постачання та споживання	Наказ	Міністерство палива та енергетики України	618	27-12-2005	Неактуальний	Має ознаки незаконного	За ознакою невідповідності законодавству. За ознакою відсутності підстави для прийняття. Про метрологію та метрологічну діяльність (Порядок проведення повірки законодавчо регульованих засобів виміральної техніки, що перебувають в експлуатації, та оформлення її результатів, а також норми часу, необхідного для проведення повірки таких засобів, встановлюються нормативно-правовими актами центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері метрології та метрологічної діяльності.)
46	Про затвердження Положення про проведення експертизи лічильників газу, установлених у споживачів і призначених для обліку природного газу в побуті	Наказ	Міністерство палива та енергетики України	619	27-12-2005	Неактуальний	Має ознаки незаконного	За ознакою невідповідності законодавству. За ознакою відсутності підстави для прийняття. Про метрологію та метрологічну діяльність (Порядок проведення повірки законодавчо регульованих засобів виміральної техніки, що перебувають в експлуатації, та оформлення її результатів, а також норми часу, необхідного для проведення повірки таких засобів, встановлюються нормативно-правовими актами центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері метрології та метрологічної діяльності.)
47	Про теплопостачання	Закон	Верховна Рада України	2633-IV	02-06-2005	Актуальний	Акт не підзаконний	-
48	Про затвердження Порядку перерахування деяких субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг, субсидій та компенсацій	Постанова	Кабінет Міністрів України	20	11-01-2005	Актуальний	Законний	-

№ п/п	Назва	Тип	Видавники	Номер	Дата	Перевірка актуальності	Перевірка законності	Коментар
49	Про затвердження інструкцій щодо заповнення форм державних статистичних спостережень N 1-газ, N 1-теп	Наказ	Державний комітет статистики України	482	17-08-2004	Актуальний	Має ознаки незаконного	За ознакою відсутності підстави для прийняття
50	Про затвердження Методики приведення об'єму природного газу до стандартних умов за показами побутових лічильників у разі відсутності приладів для вимірювання температури та тиску газу	Наказ	Міністерство палива та енергетики України	116	26-02-2004	Актуальний	Має ознаки незаконного	За ознакою відсутності підстави для прийняття
51	Про затвердження Методики визначення питомої витрати природного газу при його вимірюваннях побутовими лічильниками у разі неприведення об'єму газу до стандартних умов	Наказ	Міністерство палива та енергетики України	595	21-10-2003	Актуальний	Має ознаки незаконного	За ознакою відсутності підстави для прийняття
52	Про затвердження Порядку погашення реструктуризованої заборгованості та внесення поточних платежів за житлово-комунальні послуги	Постанова	Кабінет Міністрів України	976	27-06-2003	Актуальний	Законний	-
53	Про затвердження методик визначення питомих витрат та виробничо-технологічних витрат природного газу під час його транспортування газорозподільними мережами	Наказ	Міністерство палива та енергетики України	264	30-05-2003	Актуальний	Законний	-
54	Про реструктуризацію заборгованості з квартирної плати, плати за житлово-комунальні послуги, спожиті газ та електроенергію	Закон	Верховна Рада України	554-IV	20-02-2003	Актуальний	Акт не підзаконний	-
55	Про затвердження Тимчасового положення про порядок проведення розрахунків за надання населенню послуг з газопостачання в умовах викликання загальнобудинкового вузла обліку	Постанова	Кабінет Міністрів України	620	16-05-2002	Актуальний	Має ознаки незаконного	За ознакою відсутності підстави для прийняття
56	Про затвердження Механізму пооб'єктного припинення та відновлення газопостачання Державною інспекцією з енергозбереження споживачам природного газу, крім населення	Наказ	Державний комітет України з енергозбереження	77	19-07-2001	Неактуальний	Законний	За ознакою невідповідності законодавству. Про затвердження Положення про Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України (Суперечність через питання правонаступництва)
57	Про нафту і газ	Закон	Верховна Рада України	2665-III	12-07-2001	Актуальний	Акт не підзаконний	-
58	Про природні монополії	Закон	Верховна Рада України	1682-III	20-04-2000	Актуальний	Акт не підзаконний	-
59	Про порядок нормування питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів у суспільному виробництві	Постанова	Кабінет Міністрів України	786	15-07-1997	Актуальний	Законний	-
60	Про вдосконалення системи розрахунків за споживання природного газу	Постанова	Кабінет Міністрів України	538	06-06-1997	Неактуальний	Має ознаки незаконного	Україні «Про ринок природного газу» (статті 3 та 4). Ринок природного газу функціонує на засадах вільної добросовісної конкуренції, крім діяльності суб'єктів природних монополій. Державне регулювання ринку природного газу здійснює Регулятор (а не КМУ) у межах повноважень, визначених цим Законом та іншими актами законодавства.

№ п/п	Назва	Тип	Видавники	Номер	Дата	Перевірка актуальності	Перевірка законності	Коментар
61	Про трубопровідний транспорт	Закон	Верховна Рада України	192/96-ВР	15-05-1996	Актуальний	Акт не підзаконний	-
62	Про оренду державного та комунального майна	Закон	Верховна Рада України	2269-XII	10-04-1992	Актуальний	Акт не підзаконний	-
63	Про затвердження Тимчасового порядку проведення перерахунку розміру плати населенню за газопостачання у разі відхилення параметрів якості газу від встановленої величини	Наказ	Міністерство палива та енергетики України	605	01-10-2004	Неактуальний	Має ознаки незаконного	За ознакою невідповідності законодавству, За ознакою відсутності обов'язкової реєстрації. Про затвердження Кодексу газорозподільних систем (Розділ VIII Кодексу регламентує визначення компенсації за недотримання параметрів якості природного газу
64	Про затвердження Методичних положень з визначення прямих нормативних витрат на обслуговування систем газопостачання на підприємствах з газопостачання та газифікації	Наказ	Міністерство палива та енергетики України	388	07-08-2007	Актуальний	Має ознаки незаконного	За ознакою відсутності обов'язкової реєстрації. За ознакою відсутності підстави для прийняття
65	Про затвердження Типового договору про надання послуг з газопостачання підприємствам комунальної теплоенергетики	Наказ	Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України»	75	18-03-2002	Неактуальний	Має ознаки незаконного	За ознакою невідповідності законодавству. За ознакою відсутності підстави для прийняття
66	Про затвердження Порядку формування тарифів на послуги з транспортування, розподілу, постачання, закачування, зберігання та відбору природного газу	Постанова	Національна комісія регулювання електроенергетики України	1384	28-07-2011	Актуальний	Законний	-
67	Про норми споживання природного газу населенням у разі відсутності газових лічильників	Постанова	Кабінет Міністрів України	203	23-03-2016	Актуальний	Має ознаки незаконного	За ознакою відсутності підстави для прийняття
68	Про затвердження Порядку проведення повірки законодавчо регульованих засобів виміральної техніки, що перебувають в експлуатації, та оформлення її результатів	Наказ	Міністерство економічного розвитку і торгівлі України	193	08-02-2016	Актуальний	Законний	-
69	Про затвердження Примірного договору купівлі-продажу природного газу з постачальниками природного газу із спеціальними обов'язками для потреб побутових споживачів та релігійних організацій	Постанова	Кабінет Міністрів України	444	13-07-2016	Актуальний	Має ознаки незаконного	За ознакою відсутності підстави для прийняття
70	Про затвердження Методології встановлення плати за приєднання до газотранспортних і газорозподільних систем	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	3054	24-12-2015	Актуальний	Законний	-
71	Про затвердження розміру страхового запасу природного газу	Постанова	Кабінет Міністрів України	860	16-11-2016	Актуальний	Законний	-
72	Про заходи, спрямовані на регулювання зборгованості теплопостачальних та теплогенеруючих організацій та підприємств централізованого водопостачання і водовідведення за спожиті енергоносії	Закон	Верховна Рада України	1730-VIII	03-11-2016	Актуальний	Акт не підзаконний	-

№ п/п	Назва	Тип	Видавники	Номер	Дата	Перевірка актуальності	Перевірка законності	Коментар
73	Про затвердження міжпіврічних інтервалів законодавчо регульованих засобів вимірювальної техніки, що перебувають в експлуатації, за категоріями	Наказ	Міністерство економічного розвитку і торгівлі України	1747	13-10-2016	Актуальний	Законний	-
74	Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	Закон	Верховна Рада України	1540-VIII	22-09-2016	Актуальний	Акт не підзаконний	-
75	Про затвердження форм звітності НКРЕКП щодо здійснення моніторингу на ринку природного газу та інструкцій щодо їх заповнення	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	1234	07-07-2016	Актуальний	Законний	-
76	Про затвердження Методики визначення та розрахунку тарифу на послуги розподілу природного газу	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	236	25-02-2016	Актуальний	Законний	-
77	Про затвердження Порядку розрахунку та встановлення ставки внесків на регулювання	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	491	06-04-2017	Актуальний	Законний	-
78	Про затвердження Типового договору про реструктуризацію заборгованості за спожитий природний газ	Постанова	Кабінет Міністрів України	222	29-03-2017	Актуальний	Законний	-
79	Про затвердження Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу	Постанова	Кабінет Міністрів України	187	22-03-2017	Неактуальний	Законний	За ознакою невідповідності законодавству Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Постанова не відповідає асquis communautaire Енергетичного Співтовариства щодо природного газу)
80	Про забезпечення ефективного використання газозорозподільних систем або їх складових	Постанова	Кабінет Міністрів України	95	21-02-2017	Актуальний	Законний	-
81	Про затвердження Порядку ведення реєстру теплостачальних та теплогенеруючих організацій, підприємств централізованого водопостачання та водовідведення, що беруть участь у процедурі врегулювання заборгованості за спожиті енергоносії, та користування зазначеним реєстром	Постанова	Кабінет Міністрів України	93	21-02-2017	Актуальний	Законний	-
82	Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності на ринку природного газу	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	201	16-02-2017	Актуальний	Законний	-
83	Про встановлення граничного рівня плати за приєднання, що є стандартним, до газорозподільних систем на 2017 рік	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	1980	10-11-2016	Актуальний	Законний	-

№ п/п	Назва	Тип	Видавники	Номер	Дата	Перевірка актуальності	Перевірка законності	Коментар
84	Про щорічне забезпечення споживачів ключовою інформацією про послуги у сферах енергетики та комунальних послуг	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	464	30-03-2017	Актуальний	Законний	-
85	Про подання суб'єктами господарювання у сферах енергетики та комунальних послуг фінансової звітності до Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	624	11-05-2017	Актуальний	Законний	-
86	Про затвердження Положення про Міністерство енергетики та вугільної промисловості України	Постанова	Кабінет Міністрів України	208	29-03-2017	Актуальний	Законний	
87	Про Положення про Міністерство енергетики та вугільної промисловості України	Указ	Президент України	382/2011	06-04-2011	Неактуальний	Законний	За ознакою невідповідності законодавству. Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» (Положення про міністерства, інші центральні органи виконавчої влади затверджує Кабінет Міністрів України.)

ДОДАТОК №2

АКТИ, ЩО МАЛИ ПРИЙНЯТИСЬ ВІДПОВІДНО ДО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО РИНОК ПРИРОДНОГО ГАЗУ»

№ п/п	Видажник	Акт	Коментар
1	НКРЕКП	Кодекс газотранспортної системи	Прийнято постанову НКРЕКП від 30.09.2015 № 2493
2	НКРЕКП	Порядок здійснення процедури сертифікації операторів газотранспортних систем	Прийнято постанову НКРЕКП від 14.04.2016 № 631 Відповідно до 1 січня 2016 року
3	НКРЕКП	Методики визначення та розрахунку тарифу на послуги розподілу природного газу	Прийнято постанову НКРЕКП від 25.02.2016 № 236
4	НКРЕКП	Методика визначення та розрахунку тарифів на послуги зберігання (закачування, відбору) природного газу щодо газосховищ, до яких застосовується режим регульованого доступу	Прийнято постанову НКРЕКП від 13.06.2016 № 1131
5	НКРЕКП	Методологія визначення тарифів на послуги транспортування природного газу для точок входу і точок виходу	Прийнято постанову НКРЕКП від 30.09.2015 № 2517
6	НКРЕКП	Методологія встановлення плати за приєднання до газотранспортних і газорозподільних систем	Прийнято постанову 24.12.2015 № 3054
7	НКРЕКП	Правила для постачальника «останньої надії»	Прийнято постанову НКРЕКП від 30.09.2015 № 2496
8	НКРЕКП	Правила постачання природного газу	Прийнято постанову НКРЕКП від 30.09.2015 № 2496
9	НКРЕКП	Правила для визначення ціни природного газу, що постачається постачальником «останньої надії»	Прийнято постанову НКРЕКП від 11.08.16 №1481
10	НКРЕКП	Кодекс газорозподільних систем	Прийнято постанову НКРЕКП від 30.09.2015 № 2494
11	НКРЕКП	Кодекс газосховищ	Прийнято постанову НКРЕКП від 30.09.2015 № 2495
12	НКРЕКП	Методологія визначення платежів, пов'язаних із балансуванням	Постанова НКРЕКП від 30.09.2015 року N 2493
13	НКРЕКП	Правила розподілу потужності	Інформацію про затверджений акт не знайдено
14	НКРЕКП	Мінімальні стандарти та вимоги до якості обслуговування споживачів та постачання	Розроблено проект. Повідомлення про оприлюднення 19.07.2017 на сайті НКРЕКП
15	Міненерговугілля	Національний план дій	Прийнято наказ від 02.11.2015 № 687
16	Міненерговугілля	Правила безпеки постачання природного газу,	Прийнято наказ від 02.11.2015 № 686
17	НКРЕКП	Ліцензійні умови провадження господарської діяльності на ринку природного газу, пов'язаної з його транспортуванням, розподілом, зберіганням, наданням послуг установки LNG	Прийнято постанову НКРЕКП від 16.02.2017 № 201
18	КМУ	Порядок відкриття (закриття) поточних рахунків із спеціальним режимом використання	Прийнято постанову КМУ від 30.09.2015 р. № 792
19	КМУ	Порядок проведення розрахунків за спожитий природний газ	Постанова КМУ від 30.09.2015 р. № 792
20	НКРЕКП	Алгоритм розподілу коштів	Постанова НКРЕКП від 30.09.2015 № 2516
21	НКРЕКП	Типовий договір постачання природного газу побутовим споживачам	Постанова НКРЕКП від 30.09.2015 № 2500
22	НКРЕКП	Типовий договір постачання природного газу постачальником «останньої надії»	Постанова НКРЕКП від 30.09.2015 № 2501
23	КМУ	Розмір страхового запасу	Постанова КМУ від 16.11.2016 № 860
24	КМУ	Порядок проведення конкурсу з визначення постачальника «останньої надії»	Постанова КМУ від 30.09.2015 № 809
25	КМУ	Порядок захисту вразливих споживачів	Інформацію про затверджений акт не знайдено

№ п/п	Видачник	Акт	Коментар
26	КМУ	Умови конкурсу щодо обрання Партнера ГТС	Інформацію про затверджений акт не знайдено
27	КМУ	Умови конкурсу щодо обрання Партнера ПСГ	Інформацію про затверджений акт не знайдено
28	НКРЕКП	Типовий договір зберігання (закачування, відбору) природного газу	Прийнято постанову НКРЕКП від 30.09.2015 № 2499
29	НКРЕКП	Критерії, згідно з якими до певного газосховища застосовується режим договірної доступу або режим регульованого доступу.	Прийнято постанову НКРЕКП від 30.09.2015 № 2495
30	НКРЕКП	Порядок розгляду скарг на дії суб'єктів ринку природного газу (крім споживачів) і вирішення спорів між суб'єктами ринку природного газу	Інформацію про затверджений акт не знайдено
31	НКРЕКП	Типовий договір розподілу природного газу	Прийнято постанову НКРЕКП від 30.09.2015 № 2498
32	НКРЕКП	Типовий договір транспортування природного газу	Прийнято постанову НКРЕКП від 30.09.2015 № 2497

ДОДАТОК №3 ПЕРЕЛІК САНКЦІЙ, ЩО ДІЮТЬ НА РИНКУ

Вид санкції	Розмір	Суб'єкт, на якого накладається санкція	Суб'єкт, який має право накладати санкції	Акт, що містить санкцію	Стаття, пункт, що містить санкцію
Штраф за пуск газу на газо-використовуюче обладнання завершених будівництвом, реконструйованих чи розширюваних підприємств без дозволу органів Державної інспекції з енергозбереження	Від десяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Керівник, заступники керівника, головний енергетик (головний механік), начальники цехів та служб підприємства, установи і організації	Протокол складають уповноважені на те особи.Справи розглядаються: суді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів	Кодекс України про адміністративні правопорушення	Стаття 101. Порушення, зв'язані з використанням газу
Штраф за недотримання встановленого режиму споживання газу	Від десяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Керівник, заступники керівника, головний енергетик (головний механік), начальники цехів та служб підприємства, установи і організації	Протокол складають уповноважені на те особи.Справи розглядаються: суді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів	Кодекс України про адміністративні правопорушення	Стаття 101. Порушення, зв'язані з використанням газу
Штраф за споживання газу в обхід приладів обліку	Від десяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Керівник, заступники керівника, головний енергетик (головний механік), начальники цехів та служб підприємства, установи і організації	Протокол складають уповноважені на те особи.Справи розглядаються: суді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів	Кодекс України про адміністративні правопорушення	Стаття 101. Порушення, зв'язані з використанням газу
Штраф за самовільне відновлення споживання газу після пломбування засувки постачальником природного газу чи уповноваженою ним юридичною особою	Від десяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Керівник, заступники керівника, головний енергетик (головний механік), начальники цехів та служб підприємства, установи і організації	Протокол складають уповноважені на те особи.Справи розглядаються: суді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів	Кодекс України про адміністративні правопорушення	Стаття 101. Порушення, зв'язані з використанням газу
Штраф за недотримання вимог щодо встановлення норм пилитимих витрат паливно-енергетичних ресурсів або перевищення таких норм, встановлених відповідно до законодавства	Від десяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Керівник підприємства, установи, організації незалежно від форми власності	Протокол складають уповноважені на те особи.Справи розглядаються: суді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів	Кодекс України про адміністративні правопорушення	Стаття 101-1. Недотримання вимог щодо ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів
Штраф за експлуатацію паливо- і енерговикористовуючого устаткування без засобів автоматичного регулювання, або приладів енергетичного контролю, або теплотилізаційного обладнання, передбачених проектом, або у разі їх несправності,	Від десяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Керівник, заступники керівника, головний енергетик (головний механік), начальники цехів та служб підприємства, установи і організації	Протокол складають уповноважені на те особи.Справи розглядаються: суді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів	Кодекс України про адміністративні правопорушення	Стаття 102. Порушення, пов'язані з неефективною експлуатацією паливо- і енерговикористовуючого устаткування
Штраф за самовільне використання з корисливою метою газу, порушення правил користування газом у побути, що не завдало значної шкоди	Від десяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Громадяни	Протокол складають уповноважені на те особи.Справи розглядаються: суді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів	Кодекс України про адміністративні правопорушення	Стаття 103-1. Порушення правил користування енергією, водою чи газом

Вид санкції	Розмір	Суб'єкт, на якого накладається санкція	Суб'єкт, який має право накладати санкції	Акт, що містить санкцію	Стаття, пункт, що містить санкцію
Штраф за самовільне використання з корисливою метою газу, порушення правил користування газом у побути, що не завдало значної шкоди	Від тридцяти до вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Посадові особи	Протокол складають уповноважені на те особи.Справи розглядаються: суді районних, районних у місті, міських чи міських районних судів	Кодекс України про адміністративні правопорушення	Стаття 103-1. Порушення правил користування енергією, водою чи газом
Штраф за пошкодження газопроводів (крім магістральних) та їх устаткування при провадженні робіт	Від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Громадяни	Протокол складають уповноважені на те особи.Справи розглядаються: суді районних, районних у місті, міських чи міських районних судів	Кодекс України про адміністративні правопорушення	Стаття 103-2. Пошкодження газопроводів при провадженні робіт
Штраф за пошкодження газопроводів (крім магістральних) та їх устаткування при провадженні робіт	Від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Посадові особи	Протокол складають уповноважені на те особи.Справи розглядаються: суді районних, районних у місті, міських чи міських районних судів	Кодекс України про адміністративні правопорушення	Стаття 103-2. Пошкодження газопроводів при провадженні робіт
Штраф за неоприлюднення інформації, обов'язкове оприлюднення якої передбачено законами України "Про доступ до публічної інформації", "Про особливості доступу до інформації у сферах постачання електричної енергії, природного газу, теплопостачання, централізованого постачання гарячої води, централізованого питного водопостачання та водовідведення"	Від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Посадові особи	Протокол складають уповноважені на те особи.Справи розглядаються: суді районних, районних у місті, міських чи міських районних судів	Кодекс України про адміністративні правопорушення	Стаття 212-3. Порушення права на інформацію та права на звернення
Припинення розподілу природного газу споживачам, які використовують природний газ без його комерційного обліку, у разі відмови таких споживачів від встановлення лічильників газу		Споживачі що використовують газ: ● для опалення, - з 1 січня 2012 року; ● для підігріву води та приготування їжі - з 1 січня 2016 року; ● тільки для приготування їжі - з 1 січня 2018 року; ● для інших споживачів - з 1 липня 2011 року.	Суб'єкти господарювання, що здійснюють розподіл природного газу на відповідній території	Закон України «Про забезпечення комерційного обліку природного газу»	Стаття 6. Обов'язки та відповідальність суб'єктів господарювання, що здійснюють розподіл природного газу на відповідній території
Застереження у разі невстановлення вузлів обліку природного газу та/або неприпинення розподілу природного газу споживачам, які використовують природний газ без його комерційного обліку		Суб'єкти господарювання, що здійснюють розподіл природного газу на відповідній території	НКРЕКП	Закон України «Про забезпечення комерційного обліку природного газу»	Стаття 6. Обов'язки та відповідальність суб'єктів господарювання, що здійснюють розподіл природного газу на відповідній території

Вид санкції	Розмір	Суб'єкт, на якого накладається санкція	Суб'єкт, який має право накладати санкції	Акт, що містить санкцію	Стаття, пункт, що містить санкцію
Штраф у разі нежиття відповідних заходів господарювання, до якого застосовано застереження	До 25 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Суб'єкти господарювання, що здійснюють розподіл природного газу на відповідній території	НКРЕКП	Закон України «Про забезпечення комерційного обліку природного газу»	Стаття 6. Обов'язки та відповідальність суб'єктів господарювання, що здійснюють розподіл природного газу на відповідній території
Додаткова компенсація за недотримання параметрів якості природного газу	Розраховується за формулами	Сторона, яка передає газ	Сторона, яка приймає газ	Постанова НКРЕКП «Про затвердження Кодексу газорозподільних систем»	VIII. Якість газу в газорозподільних системах
Пеня за несвоєчасну оплату послуг (робіт) Виконавця	Подвійна облікова ставка Національного банку України, що діяла у період, за який нараховувалась пеня, за кожен день прострочення.	Власник складової газорозподільної системи (Замовник)	Оператор газорозподільної системи (Виконавець)	Постанова НКРЕКП «Про затвердження Кодексу газорозподільних систем»	Додаток 3 до Кодексу газорозподільних систем Договір на експлуатацію складових газорозподільних систем
Припинення/обмеження газопостачання (розподілу природного газу): 1) несвоєчасна та/або неповна оплата послуг згідно з умовами договору розподілу природного газу; 2) відсутність підтвердженого обсягу природного газу по об'єкту споживача та/або його постачальнику; 3) подання споживачем або його постачальником (який уклад з Оператором ГРМ договір на виконання робіт, пов'язаних з припиненням/обмеженням газопостачання споживачем) письмової заяви про припинення газопостачання; 4) відмова споживача від встановлення лічильника газу, що здійснюється за ініціативи та за кошти Оператора ГРМ, з урахуванням Закону України «Про забезпечення комерційного обліку природного газу»; 5) неповернення Оператору ГРМ заяви-приєднання до умов договору розподілу природного газу чи розірвання договору розподілу природного газу; 6) несанкціонований відбір природного газу або втручання в роботу ЗВТ чи ГРМ;	Споживач природного газу	Оператор ГРМ	Постанова НКРЕКП «Про затвердження Кодексу газорозподільних систем»	VI. Комерційні умови доступу до газорозподільної системи для отримання/передачі природного газу	

Вид санкції	Розмір	Суб'єкт, на якого накладається санкція	Суб'єкт, який має право накладати санкції	Акт, що містить санкцію	Стаття, пункт, що містить санкцію
<p>7) несанкціоноване відновлення газоспоживання;</p> <p>8) визнання в установленому порядку аварійним станом газорозподільної системи та/або ліквідація наслідків аварій, спричинених надзвичайними ситуаціями техногенного, природного або екологічного характеру, та проведення ремонтно-відновлювальних робіт;</p> <p>9) наявність заборгованості за несанкціонований відбір природного газу з ГРМ;</p> <p>10) необґрунтована відмова від підписання акта наданих послуг та/або акта приймання-передачі природного газу (норма застосовується по об'єкту споживача, що не є побутовим).</p>					
<p>Компенсація оператору ГРМ за розподіл природного газу споживачу-боржнику через відмову в доступі до об'єкта споживача або відмову споживача самостійно обмежити чи припинити споживання (відбір) природного газу з ГРМ на письмову вимогу Оператора ГРМ</p>	<p>Розраховується за формулою</p>	<p>Споживач природного газу</p>	<p>Оператор ГРМ</p>	<p>Постанова НКРЕКП «Про затвердження Кодексу газорозподільних систем»</p>	<p>VI. Комерційні умови доступу до газорозподільної системи для отримання/передачі природного газу</p>
<p>Механічне від'єднання газових мереж споживача від газорозподільної системи при несанкціонованому відновленні газоспоживання (розподілу природного газу), відмові представникам Оператора ГРМ в доступі до об'єкта споживача для припинення газопостачання (розподілу природного газу), у тому числі для локалізації чи ліквідації аварійної ситуації, а також після закінчення (розірвання) договору розподілу природного газу</p>		<p>Споживач природного газу</p>	<p>Оператор ГРМ</p>	<p>Постанова НКРЕКП «Про затвердження Кодексу газорозподільних систем»</p>	<p>VI. Комерційні умови доступу до газорозподільної системи для отримання/передачі природного газу</p>

Вид санкції	Розмір	Суб'єкт, на якого накладається санкція	Суб'єкт, який має право накладати санкції	Акт, що містить санкцію	Стаття, пункт, що містить санкцію
Компенсація завданих споживачу збитків у разі безпідставного припинення газопостачання (розподілу природного газу) споживачу з вини Оператора ГРМ	Вартість або об'єм недовідпущеного природного газу, що обчислюється, виходячи з підтверженого обсягу природного газу (норма застосовується щодо споживачів, що не є побутовими) або планового місячного об'єму споживання (норма застосовується щодо споживачів, що є побутовими) на відповідний період за договором розподілу природного газу та з урахуванням періоду безпідставного припинення газопостачання.	Оператор ГРМ	Споживач	Постанова НКРЕКП «Про затвердження Кодексу газорозподільних систем»	

